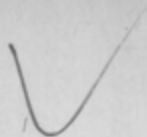

P.V.
1970

Beliste

MITROPOLIA BANATULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI
TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI
ȘI A EPISCOPIEI ARADULUI

10-12

ANUL XX

1970

C U P R I N S U L

NICOLAE, Mitropolitul Banatului: „Dascăl” și „exemplu” pentru Apus. 655

S T U D I I

Episcop dr. VASILE COMAN: Rugăciunile pentru autoritățile Statului în cultul creștin 659

Pr. prof. dr. DUMITRU BELU: Sub semnul iubirii agapice 682

I N D R U M Ă R I O M I L E T I C E

Pr. prof. dr. MILAN ȘESAN: Milă și iertare 690

Diacon GAVRIE CERNAUTEANU: Puritatea trupească și sufletească 691

Arhidiacon-prof. dr. IOAN ZAGREANU: Sfaturile evanghelice 693

Prof. KARL BARTH: Astăzi vi s-a născut Mântuitor 697

P R O B L E M E L I T U R G I C E

D. C. SEBEȘAN și V. VARADEAN: Recitativul liturgic 702

A N I V E R S Ă R I

*** Culmi de prestigiu 714

C O M E M O R Ă R I

Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU: Iosif Iuliu Olariu a jumătate de veac de la moarte 720

Dr. AUREL COSMA: Emanuil Ungurianu (1845—1929) 727

C R O N I C A B I S E R I C E A S C Ă

Intîlnire a Bisericilor: Sărbătoarea unității Bisericii românești. Popas aniversar al Mitropoliei Olteniei. Praznicul Episcopiei Oradiei. Noi membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Jubileu al Ortodoxiei românești. Scaunul apostolic al Anfiohiei. Noul Arhiepiscop al Bisericii Ortodoxe Ruse din Argentina și America de Sud. Jumătate de veac de la restaurarea Patriarhiei sîrbe. Inițierea Facultății de teologie ortodoxă în Liban. Lucrările comisiei interortodoxe pentru pregătirea dialogului ecumenic. Intîlnire între ortodocși și luterani. O școală ortodoxă ca loc ecumenic. Vizita papei Paul VI în Asia și Australia. Problemele catolicismului contemporan în dezbaterile conferinței episcopale franceze. Remanieri în Curia papală. Codex juris canonici în revizuire. Ingrijorare privind scăderea vocației preoțești în Biserica Romano-Catolică. Intre ecumenism și

Pv1

MITROPOLIA BANATULUI

10-12

ANUL XX 1970

EDITURA MITROPOLIEI BANATULUI

MITROPOLIA BANATULUI

COMITETUL DE REDACȚIE

- Președinte : I. P. S. NICOLAE, Mitropolitul Banatului
P. S. TEOCTIST, Episcopul Aradului
- Membri : — P. C. Pr. Ion B. Mureșianu, consilier la
Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului
— P. C. Pr. Petru Sălăgeanu, consilier la Epis-
copia Aradului
— C. Diacon Sorin Cosma, profesor la Semina-
rul teologic din Caransebeș
- Redactor responsabil : P. Cuv. Timotei Seviciu, vicarul Arhiepisco-
piei Timișoarei și Caransebeșului

Redacția și Administrația :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română,
Timișoara I, blv. Victoriei nr. 7

„DASCĂL“ ȘI „EXEMPLU“ PENTRU APUS

După ce în primele veacuri Biserica a fost una în doctrină, cult și organizare, cu timpul, datorită răspîndirii pe o întinsă arie geografică, prevalării zestrei spirituale proprii a diferitelor comunități asupra fondului creștin primar și, nu mai puțin, irumperii necotrolatei originalități de gîndire și simțire a unora din teologi și conducători spirituali, au apărut deferențieri și chiar despărțiri ce au dus la crearea de grupuri distincte, de biserici, confesiuni și denominațiuni multiple. Dar în ciuda acestui pluralism pe cît de firesc tot pe atît de tragic, creștinii n-au încetut să aibe conștiința fondului comun evanghelic și să tindă a se reîntoarce la izvorul autentic păstrat cu scumpătate în Răsăritul de unde au pornit cei dintîi propovăduitori ai „veștii celei bune“.

Dorul după creștinismul originar s-a exprimat o vreme prin adagiul „înapoi la Sfinții Părinți“ și printr-o adîncire meritorie a moștenirii lor. Apusul catolic și protestant s-a aplecat cu pasiune și curiozitate asupra scrierilor care mai păstrau încă aroma timpului apostolic, descifrînd în ele răspunsul la multele întrebări care îl frămîntau. Mai nou căutările acestea s-au finalizat în identificarea unor modele care să fie imitate ori și numai folosite ca etalon de apreciere a pozițiilor proprii. Tot mai des se aude astfel exprimată necesitatea luării în considerare a cutărei sau cutărei practici „răsăritene“ în cele mai diferite laturi ale vieții creștine.

Să cităm unele fapte lămuritoare privind modul în care, de exemplu, romano-catolicismul contemporan se întoarce respectuos către Răsărit, căutînd în tradiția acestuia motive de inspirație pentru reformele ce se

vede obligat a le opera. Dacă vom pomeni transferarea timpului de oficiere a serviciului Învierii de la seara la noaptea sîmbetei spre duminică, nu facem decît să menționăm lucrul poate cel mai puțin definitiv, deși nu lipsit de semnificație, în ce privește adoptarea unei practici obișnuite în Răsăritul ortodox. La dreptul vorbind, în acest domeniu al cultului, reformele le-a adus cu sine Conciliul Vatican II și în special perioada post-conciliară cînd s-a renunțat la a impune limba latină ca singurul grai în care este cinstit Dumnezeu și cînd, de asemenea, s-a preconizat renunțarea la obligativitatea împărtășirii sub o singură formă, la administrarea botezului doar prin turnare în loc de afundare, etc., toate cunoscute pînă nu demult exclusiv în Răsărit.

S-a mers însă mai departe: diaconatul ca treaptă ierarhică de sine stătătoare păstrată în Biserica Ortodoxă, este încetul cu încetul readoptat și de Biserica Romano-Catolică care îl pierduse. După modelul răsăritean apoi, se depun eforturi susținute de reaşezare a episcopatului în drepturile sale legitime și, la fel, de reintroducere a colegialității și sinodalității, evident nu spre folosul monarhiei pontificale, ci tocmai dimpotrivă. Mai mult decît atîta, numirea episcopilor care în trecut era apanajul exclusiv al papei, se pretinde cu mereu sporită insistență a se face de acum înainte prin alegeri la care să participe, ca în Răsărit, preoții și credincioșii.

Concomitent cu aceasta se petrece o mutație apreciabilă în însăși modul de a fi concepută noțiunea eclezialogică de „catolicism”. De unde înainte i se conferea doar o superficială accepțiune extensiv-geografică, astăzi se concede, ceea ce teologia ortodoxă a susținut dintotdeauna, că prin „catolicitate” avem a înțelege în special păstrarea dreptei credințe, mărturisită pretutindeni și totdeauna de comunitățile creștine. Urmarea o constituie transferarea centrului de greutate de pe așa zisa biserică universală, asupra bisericilor locale care prin faptul că există, păstrînd între ele legătura dragostei și dreptei credințe, formează la un

loc Biserica cea unică a Mîntuitorului Hristos. În acest context ceea ce înainte era imposibil de conceput din punct de vedere romano-catolic, astăzi își caută dreptul la o exprimare tot mai hotărîtă : bisericile locale naționale în cadrul Bisericii Romano-Catolice.

Seria exemplelor enumerate am putea opri-o aici dacă frămîntările romano-catolice din ultimele luni nu ne-ar obliga să cităm, chiar și numai în treacăt, furtunoasa opoziție împotriva obligativității celibatului preoțesc motivată, printre altele, cu aceea că în Răsărit preoții sînt căsătoriți.

Din cele mai sus arătate rezultă, fără nici un dubiu, atracția pe care o exercită Răsăritul asupra Apusului creștin. Acum cîțiva ani însuși papa Paul al VI-lea afirma cu prilejul unei audiențe date la Castelgandolfo în 2 august 1967 : „Răsăritul este un dascăl . . . Răsăritul ne dă un exemplu . . .” (vezi rev. Mitropolia Banatului, nr. 10—12, octombrie-decembrie 1967, p. 747).

Și dacă ne-am referit pînă acum doar la Apusul romano-catolic, prin aceasta n-am exclus pe cel protestant al cărui apel la Răsăritul ortodox a devenit, cum s-ăr zice, un „loc comun”. Au trecut astfel deja mulți ani de cînd, mai ales în cadrul marilor organizații creștine de tip ecumenist, reprezentanții protestatismului declară fără înconjur cît de folositoare, chiar necesară, le este împreună lucrarea cu ortodocșii răsăriteni. Ne vom referi la pastorul W. A. Wisser't Hooft, președintele de onoare al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care în referatul „Mandatul mișcării ecumenice”, prezentat la cea de a IV-a Adunare generală (Uppsala, 4—20 iulie 1968) declara : „. . . La ora actuală avem trebuință de un dialog mai intens între Bisericile ortodoxe răsăritene și Bisericile de tradiție apuseană . . . care poate conduce la o mare îmbogățire și aprofundare a mișcării ecumenice”. Mai explicit s-a exprimat decedatul prof. J. Hromadka, fostul președinte al Conferinței Creștine pentru Pace, în cadrul unei ședințe a Comitetului de lucru al acestei organizații (Praga, 24—28 ianuarie 1961) : „Prezența Bisericilor ortodoxe în Conferință

aduce aportul moștenirii din bogatul tezaur al Creștinismului vechi răsăritean...; asistăm deci la un fenomen când tulpina ortodoxă se întâlnește cu variatele mlădițe protestante, care diferă în atâtea privințe de structura ortodoxă; astfel Ortodoxia venerabilă colaborează cu formațiile protestante spre un țel comun". Iar la cea dintâi Adunare generală a Conferinței Creștine pentru Pace același s-a completat spunând: „Astfel cu toții ne putem însufleși din creștinismul ortodox".

Există deci o atracție pe care Răsăritul ortodox o exercită asupra Creștinismului contemporan, justificată prin tezaurul doctrinal și de viață pe care îl deține. Modelul pe care îl oferă Apusului se dovedește a fi generator de reșezare pe temeiurile sigure ale apostoliciității autentice și nu mai puțin de primeniri creatoare.

Ca ortodocși, păstrându-ne în limitele modestiei ce ne caracterizează, nu putem totuși să nu încercăm un sentiment de satisfacție. Dacă ne-am opri însă numai la atât ar fi prea puțin. Ceea ce mai ales ne impune constatarea preeminenței amintite este păstrarea cu scumpătate a tezaurului propriu, utilizându-l în viața de fiecare zi și mai ales în raporturile noastre cu conștrații aparținând altor Biserici, confesiuni și denominațiuni. De la ei avem, desigur, unele lucruri de învățat; mai multe sînt însă cele pe care le-am putea oferi, spre folosul lor și al Creștinătății întregi.

† NICOLAE

Mitropolitul Banatului

RUGĂCIUNILE PENTRU AUTORITAȚILE STATULUI ÎN CULTUL CREȘTIN

TEMEIURI BIBLICE ȘI MĂRTURIA PRIMELOR TREI VEACURI

de : † Episcop dr. VASILE COMAN

1. POZIȚIUNEA PROBLEMEI ÎN CADRUL STUDIULUI LITURGIC

În cultul Bisericii creștine se întâlnesc destul de des, cereri și rugăciuni — rostite cu glas tare sau tainic — pentru autoritățile Statului. Aceste rugăciuni nu sînt un element străin (eterogen) și de dată recentă în cult, ci au început în tradiția cultului apostolic și, prin permanența lor, reprezintă o atitudine constantă a Bisericii față de societate, de ordinea naturală în lume, de conducători și susținătorii acestei ordini.

Concepția organicistă despre Biserică, ca trup tainic al lui HRISTOS, a stat ca fundament dogmatic al rugăciunilor pentru lume, pentru toți oamenii și cu atât mai virtos pentru aceia cari, prin funcțiunea lor, au fost conducători de popoare.

E destul să aruncăm o privire asupra ecteniei mari, cu care se încep toate serviciile publice după ritul bizantin, sau asupra rugăciunii dipticelor din anafora liturghiei bizantine, ori chiar asupra rugăciunilor asemănătoare din cultul celorlalte confesiuni, ca să ne încredințăm că din cosmosul harismatic al cultului nu este îndepărtat nici un element al cosmosului natural. Toate îl caută pe DUMNEZEU, pentru că toate au lipsă de DUMNEZEU.

De aceea Biserica a împărțit binecuvîntarea și a unit în cererile și rugăciunile ei de mijlocire pe vii și pe morți, pe cei de față și pe cei de departe, pe prieteni și pe dușmani, pe credincioși și pe cei necredincioși, pe adevărații creștini și peeretici, pe cei tari și pe cei slabi, pe bolnavi și pe cei sănătoși, pe sfinți și păcătoși, domni și supuși, conducători sufletești și puternici ai lumii.¹

¹ Heiler Fried, „Das Gebet, eine religionsgeschichtliche und religionspsychologische Untersuchung“, ed. V. München, 1923, p. 463.

Privite în ansamblul cultului creștin, rugăciunile pentru autoritățile Statului fac parte din rugăciunile de mijlocire pe care Biserica le-a făcut în toate timpurile pentru oameni, pentru binele lor vremelnic și veșnic.

Ele fac parte originară și integrantă din cultul creștin. Nu sînt ca niște insule izolate pe întinsul unei mări, ci se integrează în concepția creștină despre principiul autorității în Stat, concepția pe care cultul a exprimat-o în modul cel mai autentic și permanent prin astfel de rugăciuni.

Pe de altă parte, rugăciunile pentru autorități vădesc legătura organică a vieții credincioșilor în Biserică și în mijlocul societății din care fac parte.

„Pentru creștinism lumea e o realitate scumpă lui DUMNE-ZEU, de care, departe de a ne cere nouă să ne despărțim, se apropie EL însuși, făcînd-o capabilă să-L primească în ea, să se înalțe la starea de sălaș strălucitor și iradiant al slavei LUI”.²

Prin rugăciunile de mijlocire pentru lume, pentru societatea organizată și căpeteniile ei, se manifestă nu numai recunoașterea valorii pozitive pe care o acordă Biserica credinciosului, în diversitatea lui socială, ci și răspunderea pe care și-o asumă Biserica pentru binele societății precum și slujirea pe care o aduce pentru propășirea ei.

Această răspundere față de societate se poate arăta prin sprijinirea năzuințelor și strădaniilor de mai bine ale omenirii, se poate arăta prin „bunavestire” a Evangheliei Domnului nostru IISUS HRISTOS, a adevărurilor morale care înalță și înobilează pe credincios, dar ea se arată și prin rugăciunile de mijlocire pentru societate.

Misiunea Bisericii este să se roage pentru societate, pentru binele și propășirea ei, pentru pacea lumii, pentru autorități pentru dreptate și pentru biruința binelui și a luminii în lume. O astfel de slujire nu este dintre cele mai puțin însemnate.³

Problema rugăciunilor pentru căpetenia și autoritățile Statului a fost luată în studiu de mai mulți cercetători. Italianul Alexander Aurelius Pellicia a dat o privire generală asupra lor în: „De Christianae ecclesiae prece pro principibus”.⁴ I. Binterim a lăsat un tratat asupra lor în cuprinsul missei romano-catolice.⁵ Un capitol special și deosebit de important îl formează studiul rugăciunilor pentru autoritățile păgîne. Despre ele au tratat Wil-

² „Ortodoxia românească, sprijinitoare a năzuințelor poporului român”, rev. *Ortodoxia*, 1968, nr. 4, octombrie-decembrie, p. 511.

³ O prezentare mai extinsă a rugăciunii de mijlocire pentru societate a dat-o N. S. Leupold în *Liturgische Rundschau*, ian. 1965 sub titlu: „Das Fürbitte für die Gesellschaft” p. 42—59.

⁴ Neapoli, 1778.

⁵ I. Binterim, *Über das Gebet für die Könige und Fürsten in der Katholischen Liturgie*, Mainz 1827.

helm Iulius Mangold în : „De ecclesia primaeva pro Caesaribus et magistratibus romanis preces fundente dissertatio”.⁶ și A. Bludau : „Das Gebet für die heidnische Obrigkeit in altchristlicher Zeit.”⁷ Meritul celor două lucrări din urmă este de a fi arătat că Biserica a făcut rugăciuni pentru autoritățile Statului, chiar când acestea au fost păgine. Trecînd apoi, peste lucrările lui Hans Hirsch⁸ și G. Tellenbach⁹, care tratează tema limitată la evul mediu, ne oprim la cea mai recentă și completă lucrare din apus asupra acestui subiect și anume la cartea lui Ludwig Biehl : „Das liturgische Gebet für Kaiser und Reich. Ein Beitrag zur Geschichte des Verhältnisses von Kirche und Staat. Paderborn 1937. 148 pg. XXXV. p. Gebetstexte und Urkunden.

L. Biehl tratează problema științific, cu bogată informație bibliografică, dar limitată exclusiv la missa. rom.-catolică (pg. 40—93). Despre existența rugăciunilor pentru autorități în liturgia bizantină nu face decît o sumară mențiune (pg. 36—40) și note sporadice în diferite capitole cu rugăciuni speciale pentru autorități. Rugăciunile pentru autorități în celelalte liturghii orientale nu sînt nici măcar amintite.

În literatura teologică ortodoxă, după cît ne-am putut informa, nu am întîlnit o lucrare, care să se ocupe cu acest subiect. Literatura de ceremonial și mai ales cărțile lui Constantin Porfirogeneteul¹⁰ și G. Codin Curopalatul,¹¹ cuprind informații și elemente prețioase despre ceremoniile de la curtea împăraților bizantini, dar ele nu cuprind, în afară de aclamațiuni, decît rugăciuni pentru căpetenia și autoritățile imperiului. Pentru astfel de rugăciuni singurul izvor rămin cărțile de cult. Tangențial se fac mențiuni despre ele în manualele de liturgică,¹² în minuțioasele cecetări asupra istoricului și structurii liturghiilor bizantine,

⁶ Bonnae, 1821.

⁷ Cf. Katholisches Seelsorger, Bd. 18, Paderbon, 1906.

⁸ H. Hirsch : Der mittelalterliche Kaisergedanke in den liturgischen Gebeten, Bd. 44, Heft. 1, Innsbruck, 1930.

⁹ Tellenbach G. : Römischer und Christlicher Reichsgedanke in der Liturgie des frühen Mittelalters, Heidelberg, 1934.

¹⁰ Porfirogenetel Const., Migne P. G. tom CXII. cf. și ed. Alb. Vogt, text grc-francez vol. I. Comentar, Paris, 1935.

¹¹ Curopalata G. Codin : De officiis magnae ecclesiae, P. G. tom. CLVII.

¹² Cf. S. Debolschi : „Grija Bisericii dreptmăritoare pentru mîntuirea lui, exprimată în serviciul ei dumnezeiesc”, Petersburg, 1843, cap. III, cuprinde : „Grija Bisericii dreptmăritoare pentru fii e în special, conform cu chemarea lor în comunitatea bisericească” pp. 306—444. Aici tratează despre serviciile dumnezeiești pentru membrii casei domnitoare etc. Cf. rezumat la Mitrofanovici, *Liturgica* ... pp. 58—59. P. Lebedev are un avertisment la *Liturgia* sa despre serviciul încoronării.

precum și în „Contribuții la revizuirea Liturghierului român“ ale Păr. prof. Petre Vintilescu.¹³

Autorul studiului prezent a susținut acest subiect ca teză de doctorat la Facultatea de teologie din București în anul 1947. Cu puține adausuri, în introducere și concluzii, referitoare la importanța și actualitatea problemei, publicăm acum o primă parte a lucrării.¹⁴

2. CREȘTINISMUL PRIMAR ȘI PRINCIPIUL AUTORITAȚII ÎN STAT

Creștinismul a adus în lume o nouă concepție de viață. IISUS HRISTOS a întemeiat o împărăție nouă și universală, fără a desființa pe cele existente. Între împărăția întemeiată de HRISTOS și între împărățiile pământului, de atunci și de totdeauna, între căpeteniile uneia și căpeteniile celorlalte s-au născut, cum e și firesc, raporturi, care n-au fost totdeauna la fel (identice). Merită însă, să menționăm de la început faptul că, împărăția creștină n-a avut un caracter similar cu cele pămîntești și IISUS a respins în repetate rânduri îndemnul și așteptările celor ce voiau să fie un desrobitor politic de sub jugul stăpînirii romane. „Împărăția mea nu este din lumea aceasta“¹⁵ a spus în fața lui Pilat. El a întemeiat o împărăție altfel decum sînt cele pămîntești. Idealul acestei împărății nu este un ideal politic, pămîntesc și vremelnic, iar legea ei supremă este iubirea. „Forța împărăției lui DUMNEZEU e harul“. Împărăția lui HRISTOS se întemeiază în această lume dar se prelungește și dincolo, unde împărățiile celelalte nu mai sînt. Scopul ei este fericirea tuturor oamenilor ce alcătuiesc împărățiile lumii: stăpîn și stăpîniți, autorități și supuși, indiferent de funcția ce o poartă ei.

Prin întemeierea împărăției creștine pe pămînt se naște în mod firesc întrebarea: mai este Statul și autoritatea dela DUMNEZEU, sau nu? În ce raport stă împărăția lui HRISTOS și împărățiile lumii? Nu cumva apariția creștinismului a desființat și înlocuit împărățiile temporale? Sau, ca să folosim titlul atît de sugestiv al lui Kittel: „Cum stă față în față Iisus și împăratul?“¹⁶ Răspuns la aceste întrebări ne dă însuși Mîntuitorul. Evangheliștii sinoptici redau cîteși trei scene în care fariseii au încercat să prindă în cuvînt pe Iisus:

„Și au trimis la EL pe ucenicii lor împreună cu irodianii, zicînd: *Învățătorule, știm că ești omul adevărului și intru ade-*

¹³ Pr. Petre Vintilescu, *Liturghiile bizantine privite istoric în structura și rînduiala lor*, Buc., 1945, pp. 34, 75. Idem: *Contribuții la revizuirea Liturghierului român*, Buc., 1931, pp. 50—51; 85; 98; notele 113 și 114; p. 110 nota 141; p. 122 nota 191; p. 137 nota 237 și p. 155 notele 79 și 95.

¹⁴ O sumară prezentare a temei am publicat în *Omagiu înalt Prea Sfinției Sale dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, Sibiu*, 1955, pp. 325—333.

¹⁵ Ioan 18, 36.

văd înveți calea lui Dumnezeu și nu-ți pasă de nimenea, pentru că nu te uiți la fața oamenilor. Spune-ne nouă deci, cum ți se pare fie? Se cade să dăm dajdie Cezarului, sau nu? Ci IISUS, cunoscind viclenia lor, le-a răspuns: „Ce mă ispițiți fățarnicilor? Arătați-mi banul de dajdie. Ei îi aduseră un dinar. IISUS le zice: Al cui e chipul acesta și scriptura de deasupra? Răspund ei: Ale Cezarului. Atunci rostește către ei: Dați, deci, Cezarului cele ce sint ale Cezarului și lui DUMNEZEU cele ce sint ale lui DUMNEZEU”.¹⁷

Lăsînd la o parte multiplele interpretări contradictorii¹⁸ ce s-au dat acestui citat, noi ne oprim la constatarea că el cuprinde sinteza concepției și atitudinii creștine față de autoritatea Statului.

Intenția primă a fariseilor era să prindă pe IISUS în cuvînt. De aceea căutau în tot chipul să-i afle vreo vină. Cum pînă acum nu găsiseră nici o vină în viața lui, se hotărîseră să-l pună în conflict cu autoritatea Statului sau cu poporul. Socoteau că ori cum va răspunde la întrebarea lor va fi un prilej de a răscula împotriva lui mulțimile sau de a-l pune în conflict cu Cezarul. De va zice că se cade să plătească dajdie, se va răscula poporul, care cu greu mai putea purta jugul stăpînirii romane, iar de va zice că nu se cade, îl vor pîrî împăratului, ca pe un răzvrătit. ¹⁹

Întrebarea fariseilor poate să aibă și un al doilea sens. Prin ea i se cerea lui IISUS să fixeze poziția împărăției lui mesianice, față de împărățiile pămîntești. Știutorii legii voiau, poate, să-l audă tîlmăcind profețiile care preziceau căderea împărățiilor păgîne la apariția creștinismului.²⁰

Th. Mommen a înțeles se pare cel mai bine că aici nu e vorba de un conflict sau separare a celor două împărății fără puțință de colaborare — ci de „sfîrșitul unui cult”²¹, sfîrșitul cul-

¹⁶ Gerhard Kittel: Christus und imperator, Stuttgart, 1939, p. 3.

¹⁷ Matei 17, 15—22; Marcu 12, 13—17; Luca 20, 20—26.

¹⁸ Protagoniștii separării Bisericii de Stat, văd în acest citat un argument biblic în susținerea tezei lor.

¹⁹ În mintea izraeliților, era vie răscoala lui Iuda Galileanul; ea persista în conștiința lor ca o răscoală mesianică. Zeloții socoteau ca o apostazie supunerea față de autoritatea lumească, mai ales cînd ea era păgînă. Vezi I. P. Lagrange, *Eptre aux Romains*, pp. 310—314.

²⁰ Daniil 7, 14: Și s-a dat stăpînirea lui (Fiul omului) slava, și împărăția ca toate popoarele, neamurile și limbile, lui să-i slujească. Stăpînirea lui este veșnică, stăpînire care nu va trece, iar împărăția lui, nu va fi nimicită”. Vezi și II Regi 7, 16, Is. 9, 6; Luca 1. 33 — G. Kittel, op. cit. pp. 13—14 tratează mai pe larg această problemă.

²¹ Th. Mommsen: *Römische Geschichte*, vol. V, p. 510. Vezi la Dr. Erich Becker: Protest gegen den Kaiserkult und Verherrlichung des Sieges am Pons Milvius in der christlichen Kunst der Konstantinischen Zeit, pp. 167—168, în: Konstantin der Grosse und seine Zeit. Gesammelte Studien von Dr. Franz Ios. Dölger, Freiburg im Br., 1913.

tului imperial al antichității pe care creștinismul nu-l mai recunoaște. IISUS poruncește să se dea Cezarului cele ce se cuvin lui, deci și cinstea ce i se cuvine, iar cinstirea absolută, adică adorarea, numai lui DUMNEZEU se cuvine. În antichitate, zeii și cu împărații aveau același plan de existență. Erau prin natură sau prin exercițiul puterii egali. Creștinismul nu mai recunoaște această confuzie a naturii și puterii împăraților.

În răspunsul lui IISUS: „*Dați Cezarului cele ce sint ale Cezarului și lui DUMNEZEU cele ce sint ale lui DUMNEZEU*“ este, mai mult decît o neașteptată și minunată ieșire, din cursa ispititorilor, însuși răspunsul adevărat asupra raportului dintre cele două autorități și asupra deosebirei datoriilor față de ele.

E firesc că, dacă în planul Providenței, n-ar fi fost rînduită autoritatea Statului, HRISTOS n-ar fi recunoscut-o în fața cărturarilor, numai ca să scape de o ispită și de consecințele ei. HRISTOS nu a căutat nici cînd să se strecoare printre cursele întinse de vrăjmași, ca să-și apere persoana și viața sa. EL știa că are să primească moartea și se apropia de bună voie către ea. Nu poate fi vorba de o amîinare prin acest răspuns, ci e aici, mai degrabă, o revelație a adevăratului raport între cele două autorități. Prin cuvintele: „*Dați Cezarului cele ce sint ale Cezarului*“ IISUS fixează cel mai larg cadru de existență al celor două împărății, care își au fiecare mijloacele de acțiune, legile și scopurile proprii, dar care, deși independente, în mod firesc se întîlnesc și nu pot fi separate, pentru că amîndouă acționează asupra aceluiași subiect: sufletul și viața oamenilor.

Dar, IISUS merge mai departe și fixează încă un temei de existență și recunoaștere a autorității pămîntene, a cărei putere nu pleacă numai din vrednicia celor ce o dețin, nici numai de la oameni, cari eventual i-ar alege, ci își are izvorul la DUMNEZEU. În fața lui Pilat, — care se supăraseră că nu-i răspunde nici un cuvînt la toate întrebările lui și-l amenință cu cuvintele: „*Nu știi că am putere să-ți dau drumul și putere am să te răstignească?*“ — IISUS răspunde: „*N-ai avea nici o putere asupra mea dacă nu ți-ar fi fost dat ție de sus*“. ²² E clar, deci, că IISUS recunoaște puterea autorității temporale de origine divină, dar nu și pe deținătorii ei ca fiind dumnezei. Această învățătură a Mîntuitorului a fost urmată de Sf. Apostoli și de Biserica creștină, încă de la început. Primii creștini au recunoscut autoritățile pămîntene și s-au supus lor, chiar cînd erau dușmănoase și cuprinse de ură împotriva lor. N-au confundat însă niciodată datoriile și cinstirea ce se cuvine lui DUMNEZEU, cu datoriile și cinstea față de împărat și autorități și nici nu le-au înlocuit.

²² Ioan 19, 10—11; Ioan 18, 36.

Indată după ziua Cincizecimii, apostolii au fost prinși, înțemnițați și duși în fața judecății sinedriului. „Iar arhiereul i-a întrebat, zicînd : „*Au nu v-am poruncit vouă cu tot dinadinsul să nu mai învățați în numele acesta ? Ci Petru și Apostolii au zis : „Trebuie să ascultăm mai mult de DUMNEZEU, decît de oameni”*.”²³

Ar putea să pară cuiva că totuși cele două împărății se exclud, de vreme ce în anumite puncte trebuie să dai preferință uneia dintre ele. Adevărul este că cele două împărății, rînduite de DUMNEZEU, sînt independente una față de alta,²⁴ adică nu s-au născut una din alta, stau pe planuri diferite și se deosebesc cu privire la mijloacele și scopul lor. Dar iarăși, nu e mai puțin adevărat că, ele își pot ajunge fiecare scopul, cu atît mai bine, cu cît lucrează într-o legătură mai strînsă una cu alta.

Ne aflăm cîteodată, în fața unor versete biblice, în care se vorbește despre un apropiat sfîrșit al îmărățiilor pămîntesti și în care deținătorii puterii acestora sînt prezentați ca anticriști.²⁵ Desigur, creștinismul are o însemnată credință eshatologică. Fără eshatologism nici n-ar mai fi creștinism, ci doar o concepție, care reduce totul la lumea aceasta, cu starea, ordinea și imperfecțiunea ei. O astfel de concepție fără credință și așteptarea unei alte lumi, e tot ce poate fi mai străin creștinismului. Creștinismul recunoaște valoarea acestei lumi, a rînduiei ei din ea, a formelor ei organice și sociale, ca familie, Stat, autoritate ; *le recunoaște nu ca pe un scop în sine la care se reduce întreg rostul vieții, ci ca pe niște mijloace și condiții prin care omul poate să se perfecționeze, căci prin ele poate pune o stavilă naturală împotriva anarhiei și păcatului și poate să se apropie cu vrednicie de viața cealaltă. De aceea, creștinismul nu socotește ca veșnice și absolute instituțiile acestei lumi.*²⁶

E drept că, în comunitatea primilor creștini eshatologismul avea mulți aderenți fervenți.²⁷ Era și firească această atitudine. Ea era întreținută, pe de o parte, de setea lor mare după o apropiată mîntuire, iar pe de altă parte, de atitudinea dușmănoasă și persecutorie din partea chiar a împărăților.²⁸ „Tranziția de la

²³ Fapte 5, 28—29.

²⁴ Dr. Nicodim Milaș : Dreptul Bisericii ort. p. 575.

²⁵ Apocalipsa 13, 16 ; 17, 10.

²⁶ Gerhard Kittel, dezvoltă mai pe larg valoarea instituțiilor pămîntene, op. cit. pp. 40—45.

²⁷ II Tesaloniceni 3, 3—6.

²⁸ Așa trebuie să înțelegem așteptările eshatologice ale Tesalonicenilor (II Tesaloniceni 3, 3—6 și scopul lor din rugăciunea pe care o întîlnim în „Învățătura celor doisprezece Apostoli”. „Adu-ți aminte, DOAMNE, de Biserica Ta, spre a o izbăvi de tot răul și a o desăvîrși în dragostea Ta și adun-o din cele patru vînturi, pe ea, care este sfințită pentru împărăția pe care ai gătit-o ei, că a Ta este puterea și slava în veci. Vie harul și treacă lumea aceasta.” I. Mihăescu, N. Pîslaru, I. Nițu : Scrierile Părinților Apostolici, p. 88.

eshatologism la istorism"²⁹ s-a făcut destul de curînd, încă de pe vremea Apostolilor.

Normativ și clasic, pentru toate vremurile, în fixarea valorii pozitive a autorităților în Stat și a datoriei față de ele, rămîne cap. XIII. vers 1—7 din epistola către Romani a Sf. Ap. Pavel :

„Tot sufletul să se supună înaltelor stăpîniri, căci nu este stăpînire fără numai de la DUMNEZEU, iar cele ce sînt, de DUMNEZEU sînt rînduite. Pentru aceea cine se împotrivesc stăpînirii, se împotrivesc rînduiei lui DUMNEZEU. Iar împotriviții vor lua osîndă asupra lor. Dregătorii nu sînt spaimă pentru fața bună, ci pentru cea rea. Voiești deci să nu-ți fie frică de stăpînire, fă binele și vei avea laudă de la ea. Căci dregătorul este slujitorul lui DUMNEZEU, spre binele tău. Iar dacă faci rău teme-te, căci nu în zadar poartă sabia, de vreme ce este izbînditorul miniei lui asupra celui ce săvîrșește răul. De aceea nevoie este să vă supuneți nu numai de frica pedepsei, dar și pentru cugetul vostru.”

Nu intenționăm să facem un comentariu amănunțit asupra acestui citat, care, el însuși, este un comentariu strălucit al textului dela Matei 17, 15—22³⁰, ci vom desprinde numai ideile principale din el. I. Lagrange³¹ distinge în citatul acesta două părți. În partea primă, Pavel îndeamnă pe cetitorii săi din Roma, capitala imperiului, să se supună „înantelor stăpîniri”, pe motivul că „stăpînirea este dela DUMNEZEU”, că toate stăpînirile și „cele ce sînt acum”, măcar că nu sînt prietenoase creștinilor, sînt dela DUMNEZEU.³² Deci, dacă stăpînirea își are izvorul puterii la DUMNEZEU, Pavel îndeamnă să ne supunem ei „din conștiință”, pentru că cine se împotrivesc ei, se împotrivesc rînduiei lui DUMNEZEU.³³ În a doua parte, Apostolul vorbește de rolul autorității, atribuindu-i două misiuni complementare : una negativă, alta pozitivă. Dregătorul este întîi „izbînditorul miniei lui DUMNEZEU”³⁴, în al doilea rînd, el este „slujitorul lui DUMNEZEU”. Prin aceste cuvinte ca și prin altele³⁵, Sfîntul Ap. Pavel propovă-

²⁹ S. Bulgacoff : „Ortodoxia”, trad. rom. de N. Grosu, p. 195.

³⁰ Kittel G. : op. cit. p. 19.

³¹ Lagrange I. P. : Epître aux Romains, Paris, 1922, p. 312.

³² Sf. Ioan Gură-de-Aur observă că Sf. Pavel spune „stăpînire” și nu „stăpînitor”, deci fără să numească pe nimeni pe cel ce ține autoritatea, spre a nu se părea că vrea să lingusească pe cei ce o dețin. Vezi Ioan Gură-de-Aur : Explicarea Epistolei către Romani. trad. rom. de Arh. Teodosie Atanasiu, Buc., 1906, Omilia XXIV. p. 382.

³³ Lagrange I. P. : op. cit. p. 312.

³⁴ Atributul de „izbînditor al miniei Lui DUMNEZEU”, dat de Pavel autorității, e în strînsă legătură cu Vechiul Testament, în care Nabucodonosor apare ca „trimis al adevăratului DUMNEZEU” să pedepsească poporul pentru păcatele sale. Ieremia cap. 29. El era de altfel potrivit și pentru stăpînitorii din vremea sa.

³⁵ Tit. 3, 1 : „Adu-le aminte să se supună stăpînirilor și dregătorilor, să asculte să fie gata spre orice lucru bun.”

duiește supunerea față de autorități, chiar când ele sînt necreștine, deoarece sînt rînduite de DUMNEZEU și necesare pentru ajungerea scopului vieții pămîntești.

Sfîntul Ap. Petru recomandă supunerea față de autorități ca pe o faptă plăcută lui DUMNEZEU.

*„Supuneți-vă pentru DOMNUL, oricărei întocmiri omeneste, fie împăratului, fiindcă este înalt stăpînitor, fie dregătorilor, ca unii ce sînt trimiși de el, spre pedepsirea făcătorilor de rele și spre lauda făcătorilor de bine.”*³⁶

Dacă ar fi să mai adăugăm încă un motiv care îndemna pe creștini să se supună autorităților lumești și să se roage pentru cei ce o dețineau, acesta îl găsim, fără îndoială, în iubirea cea mare, care încălzea inima primilor creștini. Porunca iubirii dușmanilor și rugăciunea pentru vrăjmași a dat-o însuși Mintuitorul în predica de pe munte: „Iar eu vă zic vouă: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîțați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc”.³⁷ Iubirea, așa dar, îi îndemna pe primii creștini să se roage și pentru cei ce îi prigoneau, împlinind prin aceasta cea mai înaltă poruncă. Este deci, evidentă deosebirea între concepția necreștină și cea creștină despre căpetenia Statului. În creștinism dregătorii nu mai sînt dumnezei, nici nu au funcții divine.³⁸ Ei sînt „rînduiți de DUMNEZEU” în ordinea juridică și socială a realității, ca „slujitori” „prin care DUMNEZEU exercită unul din modurile naturale de guvernare a lumii, așa după cum prin legi naturale conduce lumea fizică. Prin Stat și autoritățile lui se manifestă o acțiune a providenței pentru realizarea împărăției lui DUMNEZEU. Evident, aceasta nu este singura și cea mai înaltă. Or pentru aceasta există o nouă împărăție, împărăția harului: „Față în față stau împărăția legii și împărăția spiritului, sau a harului dumnezeesc.”³⁹

Cînd împăratul devine creștin, Biserica îi acordă, în cadrul ei de activitate în lume, o misiune și mai însemnată. În acest caz, el nu e numai deținătorul unei puteri lumești, ci și „reprezentantul poporului în Biserică” și „purătorul unui harism special.”⁴⁰

³⁶ I Petru 2, 13—14.

³⁷ Matei 5, 44; Luca 6, 27; Fapte 7, 60.

³⁸ Vezi I. Cor. 8, 5—6: „Căci deși sînt destui așa numiți dumnezei fie în cer, fie pe pămînt — întrucît sînt, din belșug și dumnezei și domni. Totuși pentru noi este un singur DUMNEZEU, Tatăl dintru care sînt toate și noi întru el, și un singur DOMN IISUS HRISTOS, prin care sînt toate și noi prin El.”

³⁹ Vezi mai pe larg tratată legitimitatea existenței Statului și a autorității juridice din el, în remarcabila lucrare a Păr. prof. Dr. D. Stăniloae: „IISUS HRISTOS sau restaurarea omului”, în chip special cap.: „Conducerea operei de mîntuire”.

⁴⁰ S. Bulgakoff: *Ortodoxia*, trad. rom. de N. Grosu, p. 200.

Nu este în tema noastră să intrăm în analiza juridică și istorică a drepturilor, pe care le-a avut sau le are căpetenia Statului în Biserică. Am crezut însă necesar să fixăm, ca punct de plecare, concepția și atitudinea creștinismului primar, față de principiul autorității și față de căpetenia Statului, atât pentru a arăta prin ce se deosebește de concepțiile religiilor antice, cât și pentru că în rugăciunea pentru autorități „se implică însuși raportul dintre Biserică și Stat”.⁴¹

De altfel acest raport este exprimat, susținut și confirmat pe o linie fără greș și în tot timpul de către cultul Bisericii care, indiferent că Statul și Biserica se aflau în epoci de înțelegere sau de tensiune, n-a încetat să se roage pentru căpetenia și autoritățile Statului.

3. RUGACIUNILE PENTRU AUTORITAȚI ÎN VECHIUL TESTAMENT

Deosebirea între concepția V. Testament despre purtătorii autorității în Stat pe de o parte, și aceea întâlnită la popoarele păgîne, pe de altă parte, este atât de mare încît nu se poate explica decît prin revelația supranaturală a V. Testament. Regalitatea se bucura de un mare respect la iudei. Însă valoarea ei era cu totul de altă natură, decît aceea pe care o întîlnim în mitul împăraților zei. În Vechiul Testament nu găsim ceva asemănător cu panteonul antichității păgîne, încărcat de împărați. În timp ce aproape toate popoarele orientului se adresau regelui cu titlul de Dumnezeu, în Vechiul Testament nici un rege nu se numește Dumnezeu.⁴² Concepția cu totul nouă și însemnată, pe care o aduce Vechiul Testament, cu privire la originea și misiunea regalității, este cea *teocratică*.⁴³ Potrivit acestei concepții, căpetenia Statului nu mai e un zeu, nici stăpîn absolut al poporului, ci numai mandatarul unei puteri care vine de la Iahve. Conducerea și stăpînirea ultimă a poporului o are DUMNEZEU. Regele este „*unsul DOMNULUI*”.⁴⁴ EL conduce pe oameni nu după voia sa, ci după voia lui DUMNEZEU.

Citatele care vorbesc despre respectul autorității și rugăciuni pentru ea în Vechiul Testament se pot împărți în două: rugăciuni pentru ocrotirea și autoritatea regelui, altele prescriu rugăciuni pentru ocrotirea lui de către Dumnezeu. La cele dintîi însumăm pe acelea care relatează despre ungerea și investitura regelui⁴⁵,

⁴¹ Ludwig Biehl: Das Gebet für Kaiser und Reich, p. 21.

⁴² Dr. V. Tarnavski, Arheologia Biblică, 1930, p. 274.

⁴³ Despre guvernămîntul teocratic la evrei, în diferite epoci vezi la dr. V. Tarnavski. op. cit. pp. 252—261.

⁴⁴ I. Sam. 2, 10; II Sam. 1, 14; Ps. 2, 1.

⁴⁵ II Sam. 11. : Atunci Samuil luînd vasul cu untdelemn a turnat pe capul lui Saul și l-a sărutat zicînd: Iată Domnul te unge pe tine cîrmuitor al moștenirii sale”. Vezi și II Regi 9. 2.

despre demnitatea ⁴⁶ (și datoria de a ne supune lui ⁴⁷, despre însușirile necesare autorității ⁴⁸) și, în general, locurile mesianice, cărora în chip simbolic, se poate atribui o referire și la misiunea stăpînitorilor pămîntești. De pildă, următoarele cuvinte ale profetului Isaia: „Domnul m-a uns să binevestesc săracilor, m-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită, să vestesc celor robiți liberare și celor din lanțuri mintuire”. ⁴⁹ În mod indirect, pot fi amintiți aici toți acei psalmi în care se preamărește împăratul sau se cere asupra lui binecuvîntarea lui Iahve. Astfel de rugăciuni pentru vreme de necaz și strîmtoare cuprind psalmii 19 și 101. 16.—23, iar de mulțumire pentru ajutorul dat psalmul 20. Sărbătoresc și triumfător este psalmul 19. O rugăciune pentru întreaga casa lui David poate fi socotit psalmul 131, precum și alți psalmi. ⁵⁰

Mărturie directă, despre existența rugăciunii pentru căpetenia Statului, este porunca Leviticului: „Iar dacă vre-o căpetenie va păcătuși și va călca din neglijență vreuna din poruncile Domnului Dumnezeuului său și prin acesta s-a făcut vrednic de osîndă atunci să aduci drept jertfă de osîndă a lui pentru păcat, un țap fără de nici o meteahnă”. ⁵¹

După O. Holtzmann ⁵², cercetătorul cultului ebraic, se citeau și se cîntau în cursul săptămînii, la serviciile divine zilnice, de către popor și leviți, următorii psalmi, care cuprind asemenea rugăciuni: 2, 19, 20, 24, 71, 51, 110, 131.

O notă aparte în concepția legii vechi este faptul că nu putea fi cineva rege cu putere și autoritate de la Dumnezeu, decît dacă era din neamul izraelitean. Cap. 17. din Deuteronom este lumuritor în această privință. „Nu-ți este îngăduit să pui rege pe un străin, care nu e dintre frații tăi”. ⁵³ Așa a fost în epoca teocrației autohtone. Dar, în istoria lor, Iudeii au avut să suporte jugul stăpînirilor străine: robia asiro-babiloneană (587—538), ptolemeică (320—202), seleucidă (202—142) și apoi cea romană (65 a. Hr.).

În exilul babilonean se punea problema: ce atitudine să ia față de căpetenii și autorități? Rolul hotărîtor revine profeților Ieremia și Daniil. Ei lămuriau poporul despre fidelitatea ce o da-

⁴⁶ I Sam. 24. 9, II Sam. 9. 6; I Reg. 1 16; Regi 9. 13.

⁴⁷ I Sam. 14. 24

⁴⁸ Ecl. 10, 17; Intel. — 6, 26; Stral X. 5.

⁴⁹ Isaia I, 11. Din acest citat se inspirau vlădicii Țărilor Române, în cuvîntările lor la încoronarea domnitorilor le spuneau „Să fii Măria Ta, bun drept și milostiv, să fii bun mai ales cu aceia, cu care toți au fost răi”.

⁵⁰ Vezi Ludwig Biehl, op. cit. pg. 26

⁵¹ Levitic 4, 22

⁵² O. Holtzmann: Tamid 9. Traktat der Mischna, p. 73, Cf. Ludwig Biehl, op. cit. p. 26.

⁵³ Deuteronom 17. 15.

torează noului stăpînitor. Daniil e supus împăratului străin, stă chiar la curtea lui, dar cînd e obligat să se închine zilelor sau chiar împăratului nesocotește porunca și se împotrivește ei, cu prețul vieții⁵⁴. Ieremia dă o nouă interpretare stăpînirii străine asupra iudeilor. El vede în Nabucodonosor trimisul lui Dumnezeu, să pedepsească poporul pentru păcatele lui. De aceea, îndeamnă pe cei din robie la ascultare, la supunere și chiar la rugăciune pentru rege. „*Sirguiți-vă pentru propășirea țării, în care v-au dus robi și rugați-vă lui Dumnezeu pentru ea, fiindcă de bună starea ei, atîrnă și bunăstarea noastră*”⁵⁵.

Evreii din captivitate trimit la Ierusalim bani, să cumpere animale de sacrificat și să facă rugăciuni pentru Nabucodonosor și fiul său Belșațar⁵⁶.

Această nouă poziție față de autoritate, străină de neamul lor, avea să fie normativă și mai tîrziu pentru evrei, în timpul robiei persane, sub Alexandru cel Mare și chiar în timpul robiei romane. În curtea a III. a lui Ezdra citim că s-a dispus să se facă jertfe și rugăciuni pentru Dariu, regele Perșilor și pentru supușii lui⁵⁷. Eleazar scrie lui Ptolomeu: „Pentru tine, pentru soția ta, pentru copii și pentru rudenția ta, aducem noi jertfă și ne plecăm genunchii în rugăciune evlavioasă, ca să-ți meargă bine și împărăția ta să o stăpînești în pace”⁵⁸.

Iosif Flaviu⁵⁹ relatează despre o scrisoare, trimisă de evrei guvernatorului Petroniu, în care spun că aduc jertfe pe zi de două ori pentru împărat și pentru poporul roman.

Din cele de pînă acum reese că V. Testament oferă suficiente indicii și mărturii despre existența rugăciunilor pentru căpetenia și autoritățile Statului în cultul iudaic, fie că stăpînitorul era de neam izraelit, fie că el era străin. În baza unei legi de „ereditate liturgică”⁶⁰, anumiți psalmi au trecut în cultul creștin. Dintre aceștia psalmii 19 și 20 sînt nelipsiți de la toate ceremoniile pe care Biserica le-a rînduit în legătură cu momentele însemnate din viața căpeteniei Statului.

⁵⁴ Daniil 2, 44—45; 3, 12; 6.

⁵⁵ Ieremia 29, 7.

⁵⁶ Baruch 1, 10—11: „Și vă rugați pentru viața lui Nabucodonosor regele Babilonului și pentru viața lui Belșațar, fiul lui, ca să fie zilele lor, ca zilele cerului pe pămînt”.

⁵⁷ III. Ezdra cap. 6, 30.

⁵⁸ Iosif Flaviu: De Bello Iud. lib. II. cap. 11. Vezi la Chaca: Prieres pour le souverain. Art. in Welter-Werke: Dict. encycl. de la Theol. cat. tom. XIX col. 124—126; L. Biehl: op. cit. p. 26.

⁵⁹ Iosif Flaviu. Ant. Iud. XII, 2,5 la Fr. Heiler: Das Gebet, p. 460.

⁶⁰ Despre „ereditatea liturghiei” și elementele cultice care au continuat să existe din V.T. în cultul Bisericii creștine vezi la Robert Will: Le culte, vol. I. Strasbourg Paris, 1925, pp. 27 și 158.

4. MARTURIA NOULUI TESTAMENT

Au existat sau nu încă cultul Bisericii primare, din vremea Apostolilor, rugăciuni pentru căpetenia și autoritățile Statului? Ori aceste rugăciuni sînt străine vieții cultice a primilor creștini și au apărut mai târziu, din necesitate sau oportunism, ca o adaptare a principiilor creștine în evoluția istorică, politică și socială a vremii? Pentru răspuns ne vom adresa întâi Noului Testament, ca mărturia cea dintîi și cea mai însemnată a creștinismului primar.

După datele pe care ni le oferă Noul Testament, cultul Bisericii creștine avea la început două forme distincte. O primă parte consta dintr-o adaptare a serviciului divin dela sinagogă⁶¹, a doua din săvîrșirea jertfei euharistice, instuită de Mînuitorul la Cina cea de taină. Cu timpul aceste două forme s-au contopit și au dat un tot organic.

În partea primă a cultului iudeo-creștin se făceau rugăciuni și se ceteau psalmi, alcătuiind într-o formă mult mai simplă, ceea ce numim astăzi, liturghia catehumenilor. După cum am văzut, într-un capitol anterior, între psalmii și rugăciunile provenite din serviciul sinagoge se aflau cereri pentru căpetenia Statului și regelui. Nu era nici un motiv ca acest fel de rugăciuni și psalmi să nu se continue și de către tînăra comunitate creștină⁶². Dar rugăciunile pentru împărat și autorități n-au lipsit nici din partea proprie a cultului creștin primar. Ap. Pavel scrie ucenicului său iubit Timotei, rînduit episcop în metropola Asiei Mici, Efes, aceste rînduri: *Vă îndemn deci, înainte de toate, să faceți rugăciuni, cereri, jăgăduințe (mijlociri) și mulțumiri pentru toți oamenii: pentru împărați și pentru care sînt în înalte dregătorii, ca să petrecem viață bună și în pace, intrutoată temerea de Dumnezeu și buna cuviință, că aceasta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mînuitorul nostru, care voește ca toți oamenii să se mîntuiască și să vie la cunoștința adevărului*⁶³.

Observăm deci, că rugăciunea pentru căpetenia și autoritățile Statului este de origine apostolică. Ea pornește din îndemnul pe care Ap. Pavel îl dă Bisericii Asiei, prin cel dintîi înaintea stător al ei, Timotei. Îndemnul paulin este atît de cuprinzător și categoric, încît nici raționaliștii, care au negat autenticitatea și valoarea scrisorilor pastorale, nu au contestat însemnătatea lui. Cultul protestant, cum vom vedea, își întemeiază rugăciunile pentru autorități tot pe citatul de la 1 Tim. 2, 1—4.

⁶¹ Cf. Pr. Petre Vintilescu, *Liturghiile bizantine*, p. 5.

⁶² Vezi cap.: *Rugăciunile pentru autorități în liturghia catehumenilor din lucrarea noastră*, p. 64.

⁶³ 1. Timotei II. 1—4.

Așezarea împăratului și a celorlalte autorități în rîndul oamenilor care au lipsă de „cereri” și „mijlociri” — și „chemarea la mîntuire și la cunoștința adevărului ne arată că nu e vorba de un cult și o adorațiune a căpeteniei Statului, ci de rugăcuni pentru ocrotirea ei. Căci cel ce are lipsă de „cerere” și „mijlocire” este om, chiar dacă este împărat, rege sau altă autoritate⁶⁴. Sf. Ioan Gură-de-Aur, explicînd acest citat în una din omiliile⁶⁵, arată motivele pentru care Ap. Pavel a îndemnat la rugăcuni pentru împărat și dregători. Cel dintîi motiv îl vede în aceea că „autoritatea este rînduită spre folosul obștesc”. Creștinii se roagă pentru stăpînire din convingerea că stăpînirea e rînduită de Dumnezeu. Așa după cum într-un organism omenesc diferite mădule ascultă unul de altul și stau în slujbă unul altuia, așa se socotesc creștinii datorit să asculte și să fie slujitorii stăpînirii. In al doilea rînd, creștinii se roagă pentru stăpînitori *din iubire*, căci ei sînt datori să urmeze pilda Părintelui ceresc, care face să răsară soarele și peste cei buni și peste cei răi. In sfîrșit, creștinii se roagă pentru stăpînitori ca ei să fie cu inimă bună către creștini⁶⁶.

Fericitul Augustin apropie și mai mult îndemnul Ap. Pavel de jertfa euharistică. „Eu cred, zice el, că sub cuvintele acestea avem să înțelegem aceea că se împlinește adeseori de toată sau mai de toată Biserica, că cererile sînt acele rugăcuni ce le facem la celebrarea misterelor, înainte ce începem a binecuvînta, aceea ce-i pe masa Domnului ; rugăciunile („prosevhās”) le zicem cînd se binecuvîntă și se sfințește darul, și se frînge pentru împărtășire Rugăciunile (entevxeis) de mijlocire se fac cînd se binecuvîntă poporul. In fine, după ce s-a săvîrșit taina, le încheie toate mulțumirea (evharistia) care a recomandat-o apostolii, ca cea de pe urmă”⁶⁸. Este isbitoare concordanța dintre cele patru cuvinte⁶⁹ cu care îndeamnă Ap. Pavel să se facă rugăcuni pentru autorități și cele patru momente principale din cursul liturghiei în care se fac astfel de rugăcuni⁷⁰. In afară de textul paulin amintit Noul Testament nu ne oferă altă mărturie despre rugăciu-

⁶⁴ Gerhard Kittel, op. cit. p. 25.

⁶⁵ Omilia VI. la Epistola către Timotei P.G.t. LXII. col. 530 Vezi și Comentarul epistolelor pastorale, trad. rom. de Arhiereul Teodosie A. Ploieștea-nul. Buc. 1911. p. 51—58.

⁶⁶ Acest motiv îl găsim exprimat în scrierile apologetilor, cînd Stăpînirea era dușmănoasă creștinilor. Ecoul lui se resimte și în partea ultimă a cererii pentru autorități din rugăciunea diptichelor liturghiei Sf. Vasile : „... pe cei buni întru bunătatea ta îi păzește, pe cei răi, buni îi fă prin bunătatea ta”.

⁶⁷ Fer. Augustin. Ad. Paulinum. C. 149 nr. 17 P. L. XXXIII. col. 637

⁶⁸ Vezi explicarea lor la Origen. : Peri evhis, cap. XIV. P. G. t. XI. col. 460—461.

⁷⁰ Ectenia mare, ectenia stăruitoare, pomenirea din cuprinsul rugăciunii diptichelor și în rugăciunea amvonului. In missa rom. catol. sînt deasemenea patru locuri în care se menționează cereri pentru căpetenia Statului : Orațio și Secreta în missa catechumenorum, în canonul missei și rugăciunea după împărtășire, numită „postcom”

nile pentru autorități. În afară de psalmii trecuți în cultul creștin dela serviciul divin al sinagogii nu avem un text al rugăciunilor pentru autorități în vremea Apostolilor. Cît privește celelalte formule de cereri, rugăciuni și mulțumiri, improvisația va fi fost lege, pînă cînd s-a ajuns să se consacre cîteva formule, al căror fond a rămas același, chiar dacă forma lor exterioară a suferit modificări în cursul timpului.

5. RUGACIUNILE PENTRU AUTORITĂȚI ÎN PRIMELE TREI VEACURI

Ca și întemeietorul ei, învățătura creștină a întîlnit de la început neînțelegerea, ura și persecuțiile autorităților iudaice, mai întîi, și apoi ale celor romane. Între acuzațiile nedrepte ce se aduceau creștinilor și pentru care erau persecutați era și aceea de „les majestate”. Deși creștinii își împlineau datoriile cetățenești față de Stat, plăteau dajdie, se înrolau chiar în armată⁷¹, totuși erau considerați dușmanii Statului pentru motivul că refuză să aducă jertfe „geniului” împăratului și să ia parte la toate acele serbări în care căpetenia Statului era divinizată. Cu toate acestea, creștinii n-au încetat să se roage pentru autorități, chiar cînd ele îi persecutau.

Cu toată lipsa unor documente liturgice, din care să putem cunoaște o rînduială completă a cultului creștin din primele trei veacuri, totuși se pot identifica rugăciunile pentru autorități în acest timp. O confirmare, în această privință, ne-o dă, în primul rînd, scrierile Părinților Apostolici. Astfel Sf. Policarp scrie Filipenilor : „Rugați-vă pentru regi și dregători și pentru căpetenii precum și pentru cei cari vă prigonesc și vă urdsc și pentru vrăjmașii crucii”⁷². În această epocă rugăciunea pentru autorități era considerată ca o „rînduială” de la Dumnezeu⁷³. Mai mult, sfîrșitul veacului întîi ne transmite un *model de rugăciune* pentru împărat, ale cărei elemente le vom întîlni aproape întocmai în rugăciunea de mijlocire din liturghiile bizantine sau în alte rugăciuni similare din cultul creștin.

Meritul de a ne fi dat cel dintîi formular (model) de rugăciune pentru autorități, revine lui *Clement Romanul*. Cap. LXI al primei sale epistole către Corinteni, cuprinde această frumoasă

⁷¹ Dintre datoriile cetățenești, serviciul militar a fost acela pe care creștinii l-au împlinit cu mai multă rezervă, pentru că de el se lega mai mult păcatul uciderii. Totuși, încă destul de timpuriu, creștinii nu se abțin de la împlinirea acestei datorii, iar mai tîrziu ajung dintre creștini chiar ofițeri superiori.

⁷² Epistola către Filipeni, cap. XII. cf. Scrierile Părinților Apostolici : Trad. rom. de I. Mihăilescu, M. Păslaru, vol. I. p. 178.

⁷³ Epistola I. către Corinteni a lui Clement Romanul, cap. 12 la I. Mihăilescu — M. Păslaru, op. cit. p. 119.

rugăciune: „Tu, Stăpine ai dat stăpînilor și cirmuitoarelor noștri de pe pămînt, stăpînirea împărăției prin puterea Ta cea măreață și nespūsă, ca să cunoaștem slava și cinstea dată de la Tine lor și să ne supunem lor, intru nimic împotrivindu-ne voinței Tale. Dă-le, Stăpine, sănătate, pace, bună înțelegere (unire), tărie, ca să poată îngriji fără o piedică de conducerea încredințată lor de Tine, că Tu Stăpine, Împărate ceresc al veacurilor, dai fiilor oamenilor slavă, cinste și stăpînire asupra celor ce se află pe pămînt. Tu, Doamne, îndreaptă sîatul lor către ceea ce este bun și bine plăcut înaintea Ta, pentru ca să exercite cu pietate, în pace și blîndețe puterea dată lor de Tine și să dobindească astfel harul Tău. Pe Tine, care singur ai puterea de a face acestea și încă și mai mari bunătăți către noi, pe Tine Te lăudăm, prin Arhiereul și Ocrotitorul sufletelor noastre, Iisus Hristos, prin care se cuvine Ție slava și mărirea, atît acum, cit și din neam în neam și în vecii vecilor. Amin.”⁷⁴ Trecînd, deocamdată peste bogăția cuprinsului frumusețea formei și căldura sentimentelor din această cuprinzătoare rugăciune a lui Clement Romanul, nu putem să nu facem remarcă isbitoare asemănări dintre ea și pasajul respectiv din rugăciunea diptichelor liturghiei Sf. Vasile Cel Mare, aceea ce ne face să presupunem că la baza lor stă un fond comun al tradiției liturgice orale.

Valoarea liturgică a acestui capitol rămîne netăgăduită, deși critica raționalistă susține că scrisoarea nu ar data de la Clement Romanul (96—98 d. Hr.), ci de la un autor din veacul al IV-lea.

Oricine ar fi autorul scrisorii, fondul rugăciunii din Cap. LXI. este un bun comun al rugăciunilor euharistice din vremea post apostolică, transmise pe cale orală pînă la fixarea lor în scris. Asemenea rugăciuni au fost multe în aceea vreme⁷⁵. Existența lor orală o indică cap. X. din „Învățătura celor 12 Apostoli”, prin cuvintele: „Profeților, însă, îngăduiți-le să rostească oricîte mulțumiri vor voi”. Scrierile apologetilor creștini ne informează deasemenea că în primele trei secole profesau, cu toate persecuțiile datorită de supunere față de autorități, însă în această supunere își rezervau dreptul conștiinței religioase „Loialitatea pe care o aveau față de stat se întâlnea cu refuzul de a da împăratului omagii idololatre”.⁷⁶ Iar ca un argument al loialității creștinilor față de autorități, sînt amintite rugăciunile pe care le fac pentru împărat și imperiul roman.

⁷⁴ Clement Romanul: Epist. I. către Corinteni, cap. LXI. Vezi I. Mihăilescu, M. Păslaru: Scrierile Părinților Apostolici. trad. rom., vol. I, pp. 131—132.

⁷⁵ Dom. F. Gabrol: Origines Liturgiques p. 77. El susține că numărul acestor fel de rugăciuni euharistice trece de 100; Pr. P. Vintilescu: Incercări de Istoria liturghiei în rev. Studii Teologice, Buc., an. I. p. 114.

⁷⁶ Louis Brehier, et Pierre Batiffol, Les survivances du culte imperial romain, Paris, 1910, pp. 7—8.

În cea mai amănunțită schemă a liturghiei din primele trei secole, pe care ne-o dă Iustin Martirul (165—166) în prima sa Apologie, ascultarea față de împărat și, implicit, rugăciunea pentru ele apare ca o datorie cetățenească și creștinească, potrivit cuvintelor Mântuitorului „Dați Cezarului cele ce sînt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sînt ale lui Dumnezeu”. „Căci noi, spune Iustin, numai lui Dumnezeu ne închinăm, pe ceilalți îi slujim bucuros și îi mărturisim împărați sau căpetenii ai oamenilor”⁷⁷. Acelaș scriitor se exprimă astfel în Dialogul cu iudeul Trifon: „*Ne rugăm pentru voi și pentru ceilalți oameni, cari ne vrăjmășesc, pentru ca schimbîndu-vă părerea dimpreună cu noi să nu mai deșămați pe Acela, care este întru totul fără de pată și de neatacat, Iisus Hristos*”⁷⁸.

E drept că, la Iustin nu întîlnim o mărturie directă despre rugăciunea pentru împărat. Însă referirea la cuvintele Mântuitorului: „Dați Cezarului cele ce sînt ale Cezarului”... și termenul general: „*pentru toți oamenii*” între cari creștinii socotesc și pe împărați, spre deosebire de păgîni, ne îndreptățesc să deducem existența pomenirii împăratului și a autorităților romane în cultul Bisericii din aceea vreme. Nu vor fi lipsiți din aceste rugăciuni, după cum ne lasă să deducem Sf. Iustin, nici rugăciuni pentru căpetenia Statului, la Hristos „*Cel fără de pată și de neatacat*”.

Atenagora (+177) din Atena, roagă pe împărații Marcu-Aureliu și Commodus să facă dreptate creștinilor, deoarece aceștia fac rugăciuni către cer pentru dinastia lor, pentru sporirea împărăției și pentru înfrîngerea dușmanilor.⁷⁹

Tot din veacul al II-lea, Teofil din Antiohia (+180) răspunzînd la satirica întrebare a prietenului său Autolic: „dece nu adoră pe împărat? afirmă că creștinii adoră numai pe Dumnezeu, iar pentru împărat se roagă, pentru că și împăratul este om zidit de Dumnezeu⁸⁰. Creștinii deci, se rugau pentru reprezentantul și deținătorul puterii supreme de Stat, îi dădeau onoarea cuvenită, dar nu-i aduceau un cult idolatric.

Prețioasă este și mărturia gnosticului quasi creștin și apologet celebru Tațian din Astria (+170), aflat pentru faptul că el aprține unei fracțiuni creștine ieșită din ecumenicitate cît și pentru faptul că fostul „discipol al lui Iustin”⁸¹ a trăit mai întîi

⁷⁷ Iustin-Martirul, Apologia I. cap. XVII. 31, P. G. tom. VI. col. 353.

⁷⁸ Diabgul cu iudeul Trifon, cap. XXXV, trad. rom. de Pr. dr. Dumitru Fecioru, Buc., 1941, p. 86. Aceeași idee și în cap. CXXXIII.

⁷⁹ Ateragora: „Presveia peri kristianon”, P. G. t. VI. col. 971.

⁸⁰ Teofil din Antiohia: „Pros Ovtalikon, I. Migne, P. G. VI, col. 1040—1041. Vezi și Louis Brehier et Pierre Batiffol: Les survivances du culte imperial roumain p. 8.

⁸¹ Cf. Euseviu Popovici: Istoria bisericească univesală, trad. de Atanasie Mironescu, Buc., 1925, cartea I, p. 318.

în Roma apoi în Răsărit. El scrie în „Cuvîntul către Elini“ IV. v. 270: *„Împăratul îmi cere să dau impozit? Sint gata s-o fac. Un stăpîn îmi poruncește să ascult și să servesc? Eu știu ce înseamnă slujba. Căci trebuie să cinstești pe oameni potrivit cu natura umană, însă de Dumnezeu singur trebuie să te temi“*⁸². Veacul al III. trece în istoria culturii creștin ca cel mai sărac în documente.

Evlavia creștinilor s-a dezvoltat cu aceeași intensitate, dar mai puțin văzută și știută, pentru că ochi mulți vrăjmași erau ațintiți spre ei. Viața cultică din acest veac e asemenea cursului unor riuri din munții calcaroși cari la un moment dat dispar de la suprafață, se retrag în straturile adînci ale pămîntului, pentru ca să reapară mai tîrziu, cu și mai multă putere în drumul lor. Disciplina arcană încă a putut contribui la „lipsa“ de documente cu caracter liturgic din acest timp. Totuși în problema noastră dovezile sînt tot atît de lămuritoare și precise. Nimic nu a schimbat pe creștini din poziția inițială a atitudinii lor față de autorități.

Între apologetii creștini ai veacului III. care fac mențiune despre rugăciunile creștinilor pentru autoritățile romane amintim pentru apus pe Tertulian (circa +230) și Ciprian (+258), iar dintre răsăriteni pe Origen (+254) și Dionisie al Alexandriei (circa +265). „Cu minile ridicate“, zice Tertulian, *„ne rugăm pentru toți împărații, ca să aibă viață lungă, o împărăție tare, dinastie statornică, armată puternică, senat credincios, popor devotat, ținut pașnic și tot ceea ce pot oamenii să ureze Cezarului“*.⁸³ El invocă trei motive pentru care creștinii se roagă pentru autoritățile romane, adică pentru împăratul roman. Întîi se roagă pentru că aceasta e poruncă de la Dumnezeu în al doilea rînd, creștinii se roagă pentru toți vrăjmașii. Dar *„cine sînt cei mai înverșunați dușmani și prigonitori ai creștinilor, dacă nu aceia din pricina maiestății cărora noi sintem învinuiți de crimă?“*⁸⁴ În sfîrșit, neînfriatul apologet și doctrinarul concep-

⁸² Tațian: Logos pros Elinas IV, P. G. t. VI, col. 813. cf. Louis Brehier et Pierre Batiffol: op. cit., t. I, p. 8.

⁸³ Tertulian: Apologeticum cap. XXX. Migne P.L.t. I. col. 504, 510 și 532. La el găsim o întreagă expunere a doctrinei creștine despre autoritate. În capitolele XXX—XXXVI din Apologeticum, respingînd acuza adusă creștinilor de „les majestate“, el arată tot ce cred creștinii despre împărat, imperiu, și tot ceea ce cer în rugăciuni pentru el. Iată cîteva din locurile mai lămuritoare. La învinuirea ce se aduce creștinilor că socotesc pe împărați mai prejos de zei, Tertulian răspunde că zeii sînt niște închipuiri, și că statuile lor sînt creațiuni ale zeilor.

⁸⁴ „Deci nu vom numi pe împărat Dumnezeu, fie că nu știm minți, fie că nu cutez a-mi rîde de el, fie că nici el singur n-ar voi să fie numit Dumnezeu. Dacă este om, este spre binele său de om să fie mai prejos de Dumnezeu, Să-i fie în destul că este numit împărat, căci mare este și acest nume, ca unul ce îi este dat de Dumnezeu. Idem. ibid. XXXIII pg. 145. Aceleași idei le exprimă și în „De oratione“ cap. 21, Migne P.L.I. col. 1303; și în „Ad Scapulam“, cap.

ției creștine din primele veacuri despre autoritatea lumească și puterea ei, vede și o altă „pricină mai mare” care îndeamnă pe creștini la rugăciune pentru împărați și imperiu.⁸⁵ Pornind de la viziunea mesianică a lui Daniil (Cap. VII. 1—18), în care ultima reprezintă imperiul roman, și legînd-o de așteptările eshatologice ale primilor creștini, Tertulian spune: „*Ne rugăm pentru împărați și chiar pentru întreaga stare a imperiului și a așezărilor romane, ca unii care știm că prin durarea (trădnicia) imperiului roman se întîrzie cea mai mare catastrofă, ce va să se abată asupra lumii întregi, care va fi însuși sfîrșitul lumii, ce amenință cu cele mai grozave chinuri*”.⁸⁶

Despre felul cum se roagă creștinii pentru împărat, Tertulian nu ne dă decît referințe indirecte și externe. „*Creștinii își îndreaptă privirile spre cer, cu minile întinse, ca unele ce sînt nepătate, cu capul descoperit*”⁸⁷, ca unii ce n-avem de ce roși, și fără constrîngere, căci rugăciunea noastră pornește din inimă”.⁸⁸

Ciprian (+258) episcopul Cartaginei răspunde astfel pro-consulului Demetrius, care acuza pe creștini că din cauza lor se abat asupra Imperiului războaie, foamete și ciumă: „*Noi ne rugăm și cerem întotdeauna, îndepărtarea dușmanilor, dobîndirea ploi, înlăturarea și împușinarea supărărilor*” ... și ne rugăm zi și noapte”, fără încetare, pentru pacea și ajutorul vostru (împăraților)⁸⁹.

În răspunsul pe care-l dă filozofului Ces, care acuza pe creștini că sînt împotriva împăratului, Origen e de părere că împăratul nu are luptători mai buni decît creștinii, iar ca motivare aduce rugăciunea pentru autorități pe care creștinii o fac după îndemnul Ap. Pavel.⁹⁰

Mărturii asemănătoare întîlnim la Dionisie Alexandrinul (+265)⁹¹. Șirul mărturiilor apologetice despre existența rugă-

II. în care justifică de ce nu aduc creștinii jertfă împăratului, deoarece acestea se cuvin numai lui Dumnezeu”. P.L.t.I. col. 779. „*Christianus nullus est hostis, nedum Imperatoris, quem sciens a Deo suo constitui, necesse est ut et ipsum diligat, et reveretur, et honoret, et. salvum vellet cum tot. Romano imperio Itaque et sacrificamus pro salute Imperatoris*”.

⁸⁵ In cap. XXXI. din Apologeticum Tertulian reproduce din memorie cuv. Ap. Pavel de la I. Tim. 2, 1—3, astfel: Rugați-vă pentru regi, conducători și stăpînire; să vă fie toate cu pace vouă”.

⁸⁶ Idem ibid. cap. XXXI. Vezi în trad. rom. la Eliodor Constantinescu: op. cit. p. 144.

⁸⁷ Spre deosebire de romani cari se rugau zeilor cu capetele acoperite.

⁸⁸ Apologeticum: cap. XXX. P.L.t.I. 503, 510, 532; Eliodor Constantinescu: op. cit. p. 142. cf. Adr. Fortescue: La messe. p. 70.

⁸⁹ Ciprian: Ad. Demetrianum: Migne P.L. tom. IV. col. 579... et male atque adversa mundi fortiter tolerant” ... „rogamus semper et preces fundimus, et pro pace ac salute pestea profitantes ac placontes Deus, diebus ac noctibus jupiter fugiter atque instanter oramus”.

⁹⁰ Contra lui Cels, VIII. 73, 74, P.G.t. XI. col. 1625—1638.

⁹¹ Epistola XI. Ad Hermamonem 2. P.G.t. X. col. 1327.

ciunii pentru imperiul și împăratul roman — care era singura și cea mai mare autoritate în primele trei veacuri — îl putem încheia cu retorul Arnobiu de Sicca (+305). În scrierea sa polemică „Adversus gentes” se ridică împotriva persecuției pornită din ordinul lui Dioclețian, zicînd: „Dece socotiți cărțile noastre vrednice de aruncat în foc? Dece voiți să distrugeți casele noastre, în care se cheamă numele lui Dumnezeu, *se cere pacea și împăcarea pentru toți stăpînitorii, armatele, regii, prietenii, dușmanii și pentru cei adormiți*”.⁹²

Mărturiile de pînă acum au oarecum un caracter teoretic. Ele provin din scrierile și documentele primelor veacuri. Ar putea cineva să ne întrebe, dacă de fapt s-au rugat creștinii sau este acesta numai un fel de a scrie al apologeților, ca să scape de persecuțiuni? ⁹³ O asemenea nedumerire ar putea să existe numai în cazul că, creștinii primelor veacuri ar fi socotiți ca niște fricoși cari au fugit de martiriu pentru credința lor. Însă ceea ce au scris apologeții despre rugăciunile pentru autorități, aceea s-a auzit din gura martirilor. Confesiunile și jurămintele lor în fața morții, nu mai pot fi puse la îndoială. Sf. Policarp (+155), episcopul Smirnei, răspunde proconsulului la rechizitoriu, astfel: „*Noi am fost învățați să dăm cinstea ce aparține celor ce Dumnezeu i-a rinduit în stăpînire și autorități*” — *pentru aceea cred eu că nu mai e nevoie să mă apăr înaintea ta.*”⁹⁴ Martirul roman Apoloniu (184) a declarat în fața morții că, creștinii cinstesc pe împărat și aduc pentru el în fiecare zi Atotputernicului Dumnezeu rugăciuni.⁹⁵

Și mai precis se exprimă episcopul Acaciu de Melitene (+250): „De a cui inimă este mai aproape împăratul, sau de cine este el așa de iubit decît de creștini? *Căci rugăciunea noastră este nestrămutată și continuă, ca el să aibă o viață lungă în această lume, și să conducă poporul cu putere tare și să aibă stăpînire pașnică. Tot astfel implorăm ajutor armatei, căpeteniilor lumii și ale pămîntului*”⁹⁶.

Deosebirea între cultul imperial și rugăciunile creștinilor pentru autorități este evidențiată și prin atitudinea pe care a luat-o Biserica față de „libellatici”, adică acei creștini cari, fără a renega credința creștină, au adus sacrificii geniului împăratu-

⁹² Adv. gentes. Migne. P.L. tom. V. col. 1076.

⁹³ „Dar, veți zice voi — scrie Tertulian — am lingusit pe împărat și am amintit cu privire la acele rugăciuni, despre care pomenim, ca să scăpăm fără îndoială de chinuri”. Apologeticum XXXI, la Eliodor Constantinescu. trad. rom. p. 144.

⁹⁴ Martyr. Policarp 9, la G. Kittel: Christum und Imperator, Stuttgart 1939, p. 32; Louis Brehier et P. Batiffol, op. cit. p. 10.

⁹⁵ Klette: Acta Apolloni 99. Vezi mărturia lui Victor de Marsilia la Ruynarth: Acta Martyrum, 335. Nr. VII. cf. L. Biehl: op. cit. p. 31.

⁹⁶ Ruynarth Th.: Acta Martyrum 199. n. 1., la Ludwig Biehl: op. cit. p. 32.

lui. Biserica a socotit vinovați pe „libellatici” și nu a admis un asemenea compromis între cinstirea ce se cuvine lui Dumnezeu și cinstea datorată Cezarului ⁹⁷.

O încercare de sinteză a dovezilor despre rugăciunile pentru autorități în primele trei secole, ne dă câteva elemente de mare însemnătate. Din ele aflăm că viața publică a primilor creștini era intensă. Din ele reiese că se rugau mult, „diebus ac noctibus” cum se exprimă Ciprian. În rugăciunile lor erau cuprinși toți oamenii, chiar și vrăjmașii lor. În aceste rugăciuni erau pomeniți împărații și autoritățile romane, indiferent de sentimentele pe care le aveau aceștia față de creștini. În afară de rugăciunea lui Clement Romanul din cap. LXI. al primei sale epistole către Corinten: nu avem o formulă precisă pentru pomenirea căpeteniei Statului în cult. Această rugăciune este singurul izvor direct de rugăciune pentru autorități în primele veacuri. Ideile cuprinse în ea ca și unele cuvinte au supraviețuit până în zilele noastre în rugăciunile pe care Biserica le face pentru căpetenia Statului.

Totuși și în mărturiile indirecte ale Părinților apostolici, apologeților și martirilor aflăm unele elemente pe care ușor le putem recunoaște în rugăciunile și ecteniile pentru autorități din zilele noastre. Astfel creștinii se rugau pentru „pacea” împăratului (Clement, Dionisie, Ciprian, Arnobiu) pentru sănătatea (Clement) și pentru „viața lungă” (Iustin și Tertulian) pentru îndepărtarea vrăjmașilor (Ciprian), cu un cuvânt „*pentru tot ce pot oamenii să ureze Cezarului*”. Și se mai rugau și pentru ca să se facă dreptate creștinilor (Atenagora). Mărturiile martirilor în fața tribunalelor de judecată ne arată, pe deoparte existența rugăciunii pentru autorități, iar, pe de altă parte, marea rezistență pe care creștinii o pun până la moarte cultului imperial păgîn, care încearcă prin toate mijloacele să se transplanteze și să supraviețuiască în lumea nouă creștină.

În sfârșit, Eusebiu de Cezareea, istoricul acestor vremi, amintește că soldații din legiunea meletina pe timpul lui Marcu Aureliu s-au rugat în elect pentru împărat și oștire în vreme de război. ⁹⁸ Tot de la el aflăm că împăratul Galeriu, aflându-se pe patul de moarte, a hotărât să dea edictul de la 313 împreună cu Liciniu, în care ar fi cerut creștinilor să se roage pentru sănătatea lui ⁹⁹. Spre sfârșitul veacului al III-lea și începutul celui de al

⁹⁷ Vezi Ciprian, De lapsis cap. 27 și 28, P.L.t. IV. col. 501—504.

⁹⁸ Eusebiu de Cezareea: Istoria bisericească, cartea V, trad. rom. de Iosif Gheorghian, pp. 143—144. Vezi textul la rugăciuni pentru rege și oștiri în vreme de război.

⁹⁹ Eusebiu de Cezareea: Ist. bis. VIII, 17, 9—10. Vezi trad. rom. de Iosif Gheorghian, p. 266. — „Creștinii sînt recunoscuți din nou ei pot ține adunări, cu condiția ca să nu conturbe ordinea. În schimbul acestui favor, ei sînt datori să se roage lui DUMNEZEU, pentru binele nostru și al Statului, așa ca și pentru al lor propriu”. Vezi și A. A. Vasiliev, op. cit. I. p. 62.

IV-lea, creștinismul devenise un factor important în imperiul roman. Statul trebuia să ia act de existența lui, care se afirma tot mai mult, cu toată asprimea ultimelor persecuții.

Rugăciunea pentru autorități va fi avut și ea partea ei de contribuție în opera de convertire a autorității lumești la creștinism. Pe de o parte prin ea creștinii și-au manifestat sentimentele lor de loialitate față de căpeteniile imperiului roman, dar prin ea au arătat convingerea lor că purtătorii autorității în stat nu sînt zei, cu puteri absolute, ci „slujitori“ cari au lipsă de ajutorul și ocrotirea lui DUMNEZEU.

Incheiem partea primă a studiului nostru de cercetare a rugăciunilor pentru autorități din primele trei veacuri, cu câteva concluzii și considerațiuni generale asupra însemnătății lor.

Mai întîi, observăm că ele s-au născut și s-au susținut în tot timpul din însăși principiile doctrinare ale creștinismului, avînd un puternic și indiscutabil temei biblic și o practică ce se duce pînă în vremea apostolilor.

Locul clasic în care se vorbește în Sf. Scriptură despre rugăciunile pentru autorități este la I. Timotei 2. 1—4: *„Vă îndemn deci, înainte de toate, să faceți cereri, rugăciuni, mijlociri și mulțumiri pentru toți oamenii, pentru conducători și pentru toți care sînt în înalte dregătorii, ca să petrecem viața pașnică și liniștită în toată cuvioșia și buna credință, că aceasta este bun lucru și primit înaintea lui Dumnezeu, Mintuitorul nostru, care voiește ca toți oamenii să se mintuiască și să vină la cunoștință adevărului.“*

Cel dintîi formular de rugăciuni pentru autorități îl aflăm în cap. LXI. al primei epistole către Corinteni a lui Clement Romanul.

Rugăciunile pentru autorități nu au apărut în cultul creștin dintr-o impunere venită din afară, nici dintr-o tendință de adaptare, sau dintr-un motiv de oportunitate din partea creștinilor față de căpeteniile lumești. Ca dovadă stă mulțimea mărturiilor oferite de Părinții Apostolici, de apologeți și de către martirii din primele veacuri.

Existența lor, încă de la începutul creștinismului, arată că împărăția întemeiată de Iisus Hristos pe pămînt nu a desființat și nu a încercat să înlocuiască, ori să tăgăduiască împărățiile lumii din aceea vreme, ci a avut un caracter de ordin spiritual și religios moral.

Permanența rugăciunilor pentru autorități înseamnă recunoașterea Statului din partea creștinilor ca o realitate voită de Dumnezeu, cu o ordine și autoritate de sine stătătoare, întrucît autoritatea reprezintă un element esențial pentru societate. Cel ce urmărește desfășurarea acestor rugăciuni în decursul timpului și în aria de manifestare a tuturor confesiunilor creștine, con-

stată cu ușurință cum creștinismul nu s-a pronunțat pentru o formă sau alta a autorității temporale. Acestea s-au schimbat după împrejurări și necesități istorice. Biserica s-a rugat pentru căpetenia Statului, în orice stare sau orice numire ar fi avut-o aceasta. Pe ea nu a interesat-o în rugăciuni, nici forma de alegere, nici cea de conducere politică, ci s-a rugat ca reprezentantul autorității să fie spre binele oamenilor.

Biserica s-a rugat pentru autorități chiar când acestea nu erau creștine și când au fost asupritoare.

Dar din rugăciunile ce le-au făcut pentru asemenea autorități se poate observa că n-a aprobat niciodată asuprirea omului de către om.

Rugăciunile Bisericii cuprind în circuitul lor nu numai pe fiii Bisericii, ci și pe cei din afară de ea, nu numai pe cei dreπți și buni, ci și pe ceilalți, fără să se considere judecătoreea lor; Ea a rămas Biserica rugătoare pentru mîntuirea tuturor oamenilor.

E vrednic de observat și faptul că, rugăciunile pentru autoritățile Statului departe de a fi o continuare a cultului de adorare a împăraților din păgînism, au contribuit la micșorarea și dispariția acestui cult în creștinism, deținătorul puterii pămîntene nu are nimic divin, nici prin natura, nici prin funcția lui.

Rugăciunile pentru autorități constituie o „simfonie” în cuprinsul căreia se întîlnesc cele două împărății — împărățiile lumii cu împărăția harului — fără a se desființa una pe alta ¹⁰⁰.

Prin rugăciunile de mijlocire pentru societate și pentru autoritățile Statului, Biserica desfășoară o activitate de slujire a societății, o „diaconie” care are o însemnătate morală și socială. Prin ele se întrețin legăturile de unire și dragoste, de solidaritate dintre membrii societății, indiferent de starea sau locul pe care îl ocupă în sînul societății. Ele sînt expresia iubirii de oameni pe care Biserica a propovăduit-o neînterupt în toate timpurile. Aceste rugăciuni au întreținut de-alungul veacurilor și la atîtea popoare o mulțime de virtuți creștinești și cetățenești.

Rugăciunea pentru alții înseamnă comuniunea cu ei. Ea unește pe oameni, de aceea reprezintă o forță de coeziune și de solidaritate. În acest chip, rugăciunile pentru autorități contribuie la promovarea binelui obștesc și la susținerea unei vieți organizate.

¹⁰⁰ Dr. Valerian Șesan : *Curs de drept bisericesc universal*, ed. IV, p. 261. Cf. art. nostru în *Omagiu Mitropolitului dr. Nicolae Bălan*, Sibiu, 1955, p. 333.

SUB SEMNUL IUBIRII AGAPICE

de: Pr. prof. dr. DUMITRU BELU

Există iubire din înclinare și există iubire agapică. Prima e coextensivă în spațiu și timp întregului neam omenesc. În mod normal ea e prezentă oriunde e prezent omul.

Cea de a doua e specifică modului de viață creștin. Spre deosebire de iubirea din înclinare la care se face simțită totdeauna, într-o măsură sau alta, raportarea egoistă la eu, iubirea agapică nu se realizează decît prin ieșirea din cercul îngust al intereselor egoiste și prin orientarea către celălalt. Prin orientarea către semen și prin intrarea în comuniune cu el.

În timp ce iubirea din înclinare se ghidează după criteriul selectiv, ea îndreptîndu-se numai spre anumiți subiecți, spre subiecții preferați, iubirea agapică nu are preferințe, ci se îndreaptă spre orice credincios, spre orice om fără nici un fel de discriminare. Iubirea agapică este iubirea credinciosului creștin practică la modul divin.

După cum Dumnezeu își îndreaptă iubirea asupra tuturor fără deosebire, făcînd ca soarele Său să răsară peste cei răi și peste cei buni și trimițînd ploaia peste cei dreți și peste cei nedreți (Mt. 5,45), la fel credincioșii creștini sînt chemați să-și manifeste dragostea față de orice om indiferent de apartenența lui etnică, rasială, ideologică etc.

Momentul acesta al iubirii agapice caracterizat prin ieșirea din izolare și apropiere de semen spre a intra în comuniune cu el comportă urmări dintre cele mai importante.

Iubirea agapică, se știe, pornește de la premisa că în orice om e adînc întipărită de la creație capacitatea de a fi atît obiect cît și subiect al iubirii divine.

„Dumnezeu este iubire”, ne învață Sf. Scriptură (1. In. 4,8), iar omul este chip al acestei iubiri.

Chipul lui Dumnezeu din om înseamnă capacitatea de a deveni nu numai obiect dar și subiect al iubirii dumnezeiești.

Aptitudinea aceasta pentru iubire a rămas parțial în om și după cădere. Și după alunecarea din comuniunea cu Dumnezeu, credinciosul a mai păstrat ceva din capacitatea și trebuința de a viețui în iubire.

Capacitatea pentru iubire implică nu numai posibilitatea de a transmite, dar și pe aceea de a primi și asimila. Pentru a transmite altora iubirea agapică, e necesar ca mai întâi să o fi primit tu însuși.

De fapt credinciosul creștin primește iubirea agapică precum un dar. „Dragostea este de la Dumnezeu, ne învață Evanghelistul Ioan, și oricine iubește este născut din Dumnezeu”. (1 In. 4,7). Nu poți deveni subiect al iubirii agapice dacă nu te naști de sus, adică dacă nu se înfăptuiește în ființa și viața ta o fundamentală schimbare de atitudine în sensul orientării dinspre interesele tale egoiste, înspre Dumnezeu. Nu devii subiect al iubirii agapice decât deschizându-te sufletește față de El, față de puterea Lui innoitoare și străduindu-te să valorifici personal această putere.

Experiența arată că unii au acceptat iubirea agapică, alții nu. Ea a fost oferită tuturor prin Iisus Hristos Domnul nostru, însă numai o parte din oameni au acceptat-o. Cei ce au primit-o alcătuiesc ceea ce se cheamă Biserică. Biserica este comunitatea celor ce au devenit sau sînt pe cale să devină subiecți ai dragostei agapice, este comunitatea celor ce au acceptat ca misiune a lor practicarea organizată a iubirii agapice, a iubirii la modul dumnezeiesc. Precum Iisus Hristos și-a îndreptat iubirea asupra tuturor, la fel următorii Săi au chemarea de a practica dragostea dezinteresată față de orice om fără deosebire.

Practic, credincioșii își manifestă iubirea față de cei apropiați, dar obligația dragostei agapice nu-ncetează pentru ei acolo unde începe domeniul necunoscuților, al celor de altă credință sau fără nici o credință. O iubire limitată la cei apropiați prin rudenie, neam sau credință își pierde caracterul de iubire agapică. Prin însăși natura și dinamica ei iubirea agapică e orientată și vizează pe orice om. Nu pe omul abstract, ci pe omul concret independent de etnia, rasa, credința sau convingerile lui.

Relevînd o dinamică universalistă, iubirea agapică își extinde lucrarea ei dincolo de confiniile Bisericii. Inițiată și organizată în Biserică, ea e chemată să cuprindă în sfera de priză întregul spațiu uman, întregul neam omenesc.

Și atunci, dacă toți oamenii sînt socotiți în mod egal vrednici de a fi obiect al iubirii agapice, dacă iubirea își îndreaptă luminile și lucrarea asupra tuturor oamenilor fără deosebire, concluzia e că, din punctul de vedere al acestei iubiri, nu poate fi îndreptățită nici un fel de divizare a oamenilor în rase, etnii și clase care s-ar opune unele altora.

Sub imperiul iubirii agapice nu poate prospera nici un fel de ideologie sau mișcare protivnică omului, libertății și demnității lui. Rasismul, șovinismul, exploatarea omului de către om, războaiele nu-și pot găsi în agape nici un fel de încurajare. În Hris-

tos, zice Sf. Pavel, adică acolo unde e practică iubirea la modul pilduit de Hristos, „nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod ; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască“, ci toți sînt „una“ (Gal. 3,28).

Dacă totuși iubirea agapică operează vreun fel de discriminare, apoi aceasta constă în a pune în fruntea preocupărilor pe cei oropsiți și dosădiți, pe cei copleșiți de lipsuri și necazuri, nu pentru a-i exclude pe ceilalți, ci pentru a-i ajuta în primul rînd pe estropiații lumii ca mai primejduiți în existența lor decît ceilalți.

Iubirea agapică nu se învoiește cu pierderea nimănui. Nu vrea să ocolească pe nimeni. Nu vrea să abandoneze pe nici un om, oricît de copleșit ar fi el sub povara slăbiciunilor, alunecărilor, erorilor.

Ea e hotărîtă să lupte pentru a-i recupera pe toți și a-i reda vieții normale, active, creatoare.

În viziunea iubirii agapice nu există om oricît de păcătos, care să nu merite a fi obiect al grijii și străduințelor de salvare și reintegrare în circuitul vieții. Este una din caracteristicile cele mai importante ale iubirii agapice că ea nu renunță să intervină și să acționeze chiar acolo unde, după părerea comună, n-ar mai fi nimic de făcut.

Imprejurarea că există și azi state așa zise creștine care nu numai că nu fac nimic pentru înlăturarea, de exemplu a discriminărilor rasiale sau continuă să apere structuri sociale axate pe împărțirea societății în avuți și săraci, în exploatare și exploatați, nu dovedește nimic contra incompatibilității ființiale dintre agape și divizarea oamenilor în grupări și unități etnice și rasiale antagonice, ci dovedește numai atît că în statele respective n-au existat condiții obiective care să permită afirmarea iubirii agapice ; sau că iubirea aceasta n-a avut și nu are acolo reprezentanți capabili să o valorifice cu vigoarea și perseverența necesară.

Dar universalismul antropologic al iubirii agapice nu înseamnă nivelarea, uniformizarea subiecților cărora se adresează. Iubirea agapică e menită pentru întreaga familie umană, în același timp însă ea se pleacă asupra fiecărui subiect în parte. Ca tendință și putere de cuprindere, agapa e ecumenică, dar totodată e și personalistă. Ea nu urmărește să realizeze comunitatea oamenilor prin contopirea subiecților, ci prin unirea lor dialogică, adică prin păstrarea între ei a unei distanțe interioare dictată de trăsăturile specifice ale fiecăruia.

În sfera iubirii agapice, apropierea subiectului iubitor față de subiectul iubit nu se realizează prin anularea, prin absorbirea acestuia, ci prin recunoașterea, prin atestarea lui în existența sa proprie.

Recunoașterea sau atestarea celui alt ca unicat, ca realitate personală distinctă de oricare altă și de neînlocuit, constituie, se știe, o altă trăsătură fundamentală a iubirii agapice.

Consecințele unei asemenea însușiri? Pentru subiectul iubit recunoașterea ce i se acordă de către subiectul iubitor, înseamnă întărirea sentimentului că demnitatea și libertatea proprie nu sînt niște simple închipuiri sau favoruri acordate de alții, ci constituie o realitate obiectivă la care nu se poate renunța fără riscul decăderii din treapta de om.

Iubirea agapică nu are nevoie de robi, ci de oameni liberi. Chiar dacă tu ai vrea să renunți la libertate, iubirea agapică nu-ți poate îngădui și nici accepta asemenea renunțare. Iubirea agapică nu e de conceput și nu se poate realiza decît între subiecți deopotrivă de liberi.

Considerația și aprecierea ce ți se arată din partea altuia te ridică pe același plan cu el, aduce ca rezultat întregirea situației tale de primitor, cu aceea de dăruitor. Importanța acestei întregiri e evidentă. Intr-adevăr, numai cînd ajungi să fii și dăruitor te poți considera liber în sensul plin al cuvîntului. Cel ce rămîne mereu în situația de primitor e avizat mereu la dăruitor și e mereu în subordinea și la discreția lui. Dar cînd ajungi în situația de a dărua celui alt ceva propriu, ceva din al tău, situația se echilibrează. Cînd primești iese la iveală libertatea dăruitorului și limitarea ta de către acela; cînd dăruiești se vedește libertatea ta față de primitor și limitarea aceluia de către prezența ta. În sfera comuniunii agapice fiecare termen e alternativ și liber și limitat.

Calitatea de dăruitor ce ți-o dobîndești în cadrul iubirii agapice implică o serie de obligații cărora ești chemat să le faci față. Pentru a-ți împlini misiunea de dăruitor e necesar ca mai întîi să devii tu însuși profesor a ceea ce ți-ai propus și ești dator să dăruiești. Iar ca să ajungi posesor se cere deschidere spre largi orizonturi și se cere muncă și perseverență, îndreptată spre punerea de acord a vieții tale empirice cu imaginea ideală pe care, ajutat de către subiectul iubitor, ți-o formezi despre tine.

Prin puterea divinatorie care-i e proprie, iubirea agapică intuiește în ființa ta predispoziții, potențialități care așteaptă să fie dezvoltate și cultivate cu grijă printr-o activitate metodică, de pregătire temeinică, pentru a avea cu ce să te prezinți și ce să dăruiești semenului tău.

Prin faptul că te obligă să fii nu numai primitor, ci și dăruitor, iubirea agapică se destăinuie ca o forță formativă de prim rang.

Punîndu-ți în față scopul măreț al promovării, bunătații și înfrățirii oamenilor, iubirea agapică te obligă să-ți cunoști și să-ți inventariezi cu grijă potențialitățile pozitive de care dispui

și să ți le dezvolti în gradul cel mai înalt spre a-ți aduce un aport corespunzător întru slujirea binelui comun.

Sub înfrîurirea iubirii agapice, subiectul iubit se convertește în factor activ necesar oricărei reale dezvoltări a vieții comunitare.

Pentru subiectul iubitor, confirmarea în existență a semenului marchează recunoașterea și acceptarea unei limitări a tendințelor și aspirațiilor proprii.

În regimul iubirii agapice, celălalt, ceilalți, semenii, nu pot fi degradați la rang de obiecte, care să fie manipulate ca niște instrumente în vederea satisfacerii unor interese egoiste. Recunoașterea celui alt, conformarea în existența sa personală, în specificul său, marchează pentru subiectul iubitor recunoașterea unei granițe, dincolo de care nu se poate trece ca stăpîn, ci numai ca frate, gata să slujească, nu să poruncească.

Iubirea agapică e iubirea lepădării de sine, a asumării celui alt ca grijă și preocupare a sa, a sacrificiului de sine în folosul celui alt, iubirea agapică înseamnă pentru subiectul iubitor acceptarea unei înalte responsabilități pentru celălalt.

A fi răspunzător pentru semen înseamnă a fi hotărît să i te devotezi cu răbdare și perseverență.

Prin aspectul ei de responsabilitate pentru celălalt, iubirea agapică nu îngăduie doar întimplătoare contacte cu semenii, nu îngăduie o slujire doar cu intermitențe a celui alt, ci reclamă o asistență a lui practică pînă la punctul cînd respectivul se poate lua în grija sa proprie. Și am adăuga că nici punctul acesta nu poate marca vreo îndepărtare a subiectului iubitor de subiectul iubit. Ține de natura iubirii agapice de a se oferi total celui alt și de a se bucura nelimitat de el și împreună cu el. De asemenea este o cerință a acestei iubiri de a nu-l păstra pe celălalt ca obiect al asistenței în mod exclusiv, ci de a-l ajuta să promoveze la treapta de subiect care, la rîndu-i, să practice în folosul altora iubirea agapică.

Se pune acum întrebarea : Recunoașterea și atestarea celui alt înseamnă oare recunoașterea și asistența unui subiect despuiat de orice relații cu ambianța ? Un răspuns afirmativ ar putea fi dat numai în cazul cînd experiența ne-ar demonstra existența unor euri pure. Or, cel puțin, în sfera vieții acesteia n-a identificat nimeni asemenea euri. Dimpotrivă, experiența ne arată că orice subiect e inarticulat într-o complexitate de medii, ca de exemplu : mediul biologic, psihologic, istoric, social. Legătura între subiect și aceste medii e atît de strînsă, că practic nu se poate face o separare netă între ele. Cum am putea separa eul de mediul social ? Cum l-am putea smulge din contextul biologic sau psihologic în care e integrat ? Subiectul e atît de organic legat de aceste medii încît se poate spune că formează o singură unitate cu ele ; și se mai poate spune că ele, mediile acestea, fac

parte într-un anume înțeles, din subiectivitatea noastră. Se poate afirma că ambianța socială constituie una din componentele subiectului nostru.

De fapt, experiența arată că nu-l putem percepe pe celălalt, ca subiect în afara oricărei relații, ci numai ca subiect deschis către ceilalți și împlinind în mijlocul lor o misiune, un rol social precis. Când venim în contact cu semenul ne dăm seama că avem de a face cu un om purtând amprenta precisă a unui calificativ care ne anunță locul său în angrenajul social. Încît recunoașterea celuiilalt, ratificarea lui ca entitate personală, înseamnă și luarea la cunoștință a activității lui sociale și implicit a rînduielilor și formelor de viață obștească în contextul cărora el își realizează chemarea. Să observăm însă că recunoașterea formelor și structurilor sociale în care e încadrat semenul nu înseamnă și acceptarea lor necondiționată. Iubirea agapică îl voiește pe celălalt, dar nu-l voiește ca pe o realitate încremenită, închistată într-un anumit mod de a fi, ci îl voiește angajat constant în mișcarea de dezvoltare, de împlinire, de înnoire.

Cînd se constată că formele de viață existente nu mai corespund sau se opun manifestărilor plenare ale omului, dezvoltării lui integrale, iubirea agapică dă impuls și chiar obligă pe cei cărora se adresează să treacă la realizarea transformărilor corespunzătoare.

Dinamică prin însăși natura ei, iubirea agapică nu se complăce în indiferentism față de forme și structuri sociale perimate și potrivnice dezvoltării normale a fiecărui om, a tuturor oamenilor.

Înțeleasă ca forță înnoitoare și practică consecvent ca atare, iubirea agapică constituie un redutabil adversar al stagnării și al tabuizării vreunei forme și structuri sociale care se dovedesc a fi obstacole în calea dezvoltării și manifestării plenitudinare a vieții omenești.

Rămînînd constant și dezinteresat orientată spre slujirea celuiilalt, iubirea agapică întretine și intensifică într-însul nemulțumirea față de aceea ce îl împiedică în dezvoltarea omnilaterală, îl face atent asupra obstacolelor care-i stau în cale și, în același timp, îi sugerează și îl sprijină în cercetarea, formularea și construirea unor noi forme și structuri mai adecvate, mai corespunzătoare situațiilor noi.

Dar agapa își exercită puterea de înrîurire nu numai asupra vieții prezente a subiectului intuit, ci se extinde și asupra viitorului acestuia. Confirmarea celuiilalt de către agape nu e valabilă numai pentru durata limitată la prezent, ci și pentru întreaga perioadă cuprinsă între prezent și termenul ultim al vieții lui pămîntești. Și am adăuga, și pentru existența de dincolo de hotarele acestei lumi.

Iubirea egocentrică renunță la cel iubit din clipa în care nu mai are nimic de așteptat de la el. Din clipa aceasta, subiectul iubit se confundă oarecum în neexistență, pentru subiectul iubitor.

Iubirea agapică însă, neurmărind și nevoind nimic pentru sine nu poate înceta niciodată. Ea însoțește pe celălalt pe tot parcursul acestei vieți și chiar dincolo de aceasta. Dumnezeu, cel care a aprins în mine flacăra iubirii agapice nu va îngădui ca aceasta să se stingă vreodată nici în mine și nici în subiectul asupra căruia am îndreptat-o.

Eternă în izvorul ei, care e Hristos Domnul, iubirea agapică e eternă și în cei pe care îi învăluie: în subiectul iubitor precum și în cel asupra căruia e îndreptată. „Dragostea nu cade niciodată” a spus Sf. Pavel (1 Cor. 13,8). Ea poate să nu cadă numai dacă subiecții prin care se realizează sînt sustrași ei înșiși căderii în neființă, în moarte.

Prin momentul responsabilității pentru celălalt, iubirea agapică se vedește ca o forță care acționează nu numai curativ, dar și preventiv. Ea operează curativ în sensul că urmărește scoaterea subiectului iubit de sub povara lipsurilor și a suferințelor; preventiv ea operează în înțelesul că pe de o parte luptă împotriva statu quo-ului caracterizat prin perpetuarea unor situații axate pe nedreptăți și suferințe, iar pe de alta, luptă pentru instaurarea unor condiții de viață corespunzătoare cu demnitatea umană.

Capabilă să creeze un climat prielnic apariției unor noi forme de viață și capabilă, de asemenea, să imagineze și să sugereze ea însăși schimbări și îmbunătățiri, agapa e gata să fie prezentă activ, oriunde se inițiază o mișcare tinzînd la înfăptuirea unei societăți noi.

De fapt, militanții iubiri agapice nu sînt niște streini în arenă. Nu sînt o rara avis. Și nici nu sînt acolo doar pentru a face un act de prezență formală. Ci dinamica însăși a acestei iubiri îi determină să participe la mișcările de transformare și înnoire a vieții umane.

Asumîndu-și pe celălalt ca grijă și preocupare a sa, iubirea agapică se străduiește să-l sprijine în năzuințele de dezvoltare omnilaterală, de creare a unor condiții și structuri sociale mai corespunzătoare aspirațiilor lui legitime.

Dacă eliminarea obstacolelor prezente se poate realiza prin intervenția directă, prin ajutorarea nemijlocită, asigurarea unei vieți normale pentru viitor nu se poate înfăptui decît prin participarea la toate mișcările urmărind construirea unei societăți eliberată de rînduielile și structurile generatoare de nedreptăți și suferinți.

Prin aspectul ei preventiv, iubirea agapică se vedește a fi o forță de prim rang, prin care credincioșii, acționînd de pe pozi-

ția lor, pot ajuta la pregătirea, declanșarea și ducerea la bun sfârșit a unor inițiative de reforme și noi orînduiri.

În temeiul iubiri agapice, următorii lui Hristos sînt chemați să renunțe la timiditate și ezitare și să participe mai cu convingere la eforturile ce se fac azi în vederea construirii unei lumi noi în cadrul căreia să nu mai fie cu puțință umilirea, degradarea, nedreptățirea omului.

În împrejurările actuale, trebuie să recunoaștem, nu există misiune și obligație mai presantă, mai urgentă pentru mărturisorii lui Hristos, decît aceea de a contribui la actuala mișcare tinzînd la crearea unei conștiințe planetare, axată pe ideea dreptății, fraternității și a colaborării.

Cu alte vorbe, pentru a-și împlini misiunea lor de slujitori ai vieții, următorii lui Hristos sînt obligați să aplice mai întîi între ei legea iubirii agapice, singurul semn precis după care un credincios poate fi recunoscut ca mărturisor al mesajului evanghelic. „Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii mei, dacă veți avea iubire unii către alții“ (În. 13,35).

Măsura luării în serios a acestor cuvinte de către următorii lui Iisus Hristos indică măsura în care ei mai cred în viitor.

MILĂ ȘI IERTARE

(Duminica a XXIV-a după Rusalii)

Apostolul de azi ne spune că Mîntuitorul Iisus Hristos este pacea noastră, pentru că El a surpat vrăjmășia dintre oameni, făcînd din doi un singur om nou (Ef. 2, 14 și 16). Prin urmare, Hristos nu a mai prețuit tăierea împrejur și nici netăierea împrejur, ci pune accentul pe făptura cea nouă întru Hristos (Gal. 6, 15).

Prin urmare: ce este, și cum putem realiza această „făptură nouă”, care înseamnă om plin de credință creștină, de dragoste, de dreptate, de frățietate, de bunătate și colaborare, adică credinciosul care stăruie întru virtuți și combate păcatele.

Răspunsul ni-l dă însuși Mîntuitorul, exprimat atunci, cînd a readus la viață pe fiica lui Iair și a vindecat femeia bolnavă de 12 ani (Luca 8, 14—56). Toate acestea El le-a săvîrșit pentru că i s-a făcut milă de norod și de oameni (Mat. 9, 36). Iar mila aceasta izvorește la Hristos din marea sa dragoste către făptura omenească. A accentuat-o și în cuvintele: „Milă voiesc și nu jertfă (seacă)” Luca 6, 36; Mat. 9, 13). Hristos respinge formalismul, faptele seci și reci ale legii religioase, cerînd în schimb dragoste de semen, adevărată umanitate. Aceasta pentru că mila îl face pe credinciosul creștin făptura cea nouă, care evită vrăjmășia, spre a trăi cu toții în înțelegere și pace, atît cu privire la cea social-politică, precum și la cea confesională.

Iată ce este de făcut, și oare facem creștinii astfel? odată ce nu mai sîntem străini și locuitori vremelnici, ci împreună cetățeni cu sfinții!

Însăși Mîntuirea noastră stă strîns legată de dragostea și mila lui Dumnezeu, a întregii Sf. Treimi, care la rîndul ei ne îndeamnă, prin cuvintele Mîntuitorului „și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri” (Mat. 6, 12).

Oare, spre a dobîndi ierate divine, facem același lucru între noi, păcătoșii? iertăm, cînd venim la sfînta biserică? iertăm, cînd ne închinăm la sfintele icoane, iertăm, cînd aprindem lumînări spre laudă, mulțumire și cerere către Dumnezeu? iertăm, oricînd ne rugăm? iertăm, dar numai pe cel care moare sau după ce a murit! Iertăm pe cei în viață? Ne împacăm cu fratele, ca să

putem aduce darul nostru la altar (Mat. 5, 24) ? Sau numai cerem, fără a ierta ?

Omul cel nou creștin, se realizează numai prin străduință personală și comună de fiecare zi, de fiecare împrejurare din viață. Altfel „omul cel nou” rămîne un cuvînt gol, fără conținut, o emblemă, fără viață !

Dar credincioși adevărului revelat de Mîntuitorul, prin dragoste sinceră să sporim întru toate, ca să ajungem la Acela de la care pornește întreaga înnoire a noastră sufletească și a vieții, ca să ajungem „casnicii lui Dumnezeu, spre El, care este capul Bisericii : Hristos ! (Efes. 4, 15).

Pr. prof. dr. MILAN ȘESAN

PURITATEA TRUPEASCA ȘI SUFLETEASCA

(Intrarea în Biserică a Maicii Domnului)

Sfînta Biserică a rînduit sărbătoarea de astăzi în amintirea făgăduinței dumnezeieștilor părinți Ioachim și Ana de a închina pruncul lor lui Dumnezeu, totodată unei viețuiri întru bunătate, cinste și neprihănire

Temeluindu-și viața pe puritate, Sfînta Fecioară, comoară a curăției, va naște, la plinirea vremii, pe semănătorul curăției, pe Iiūs Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel întrupat pentru noi și pentru a noastră mîntuire.

Sfîntul Epifanie, episcopul Ciprului, vorbind despre Fecioara Maria zice : „Cine spunînd vreodată „Maria” și fiind întrebat, nu se gîndește la Maica Preacurată ?”

Intr-adevăr, una din învățăturile Bisericii despre Maica Domnului este pururea fecioria ei, neprihănirea ei trupească și sufletească.

În creștinism, virtutea purității este un imperativ moral, care prvește pe toți credincioșii deopotrivă ; căci a fi creștin a însemna dintru început a fi sfînt, iar una din caracteristicile sfînteniei ese curăția, trăsătură ce definește în mod esențial virtutea purității.

Virtutea purității nu se oprește la trup, care, și acesta trebuie păstrat ca un vas ales al Duhului Sfînt (I Corinteni 3, 16), deci curat, ci postulează o puritate a sufletului, „căci ce folos este — spine Sfîntul Ioan Gură de Aur — pentru cel însetat dacă are un vas de aur, iar conținutul său este otravă ?” Tot astfel, în zălar păstrăm trupul curat dacă sufletul este întinat.

De aceea, acest sfânt socotește castitatea sufletului mai înaltă decît cea a trupului, iar un alt mare Părinte al Bisericii, Sfîntul Vasile cel Mare, scoțînd la lumină importanța neprihănirii sufletești zice: „Deși mă știu a fi feciorelnic cu trupul, cu sufletul nu mă știu a fi așa”. Astfel virtutea castității primește adevărul ei înțeles.

Sufletul, care prețuiește cît o lume întreagă (Matei 16, 26), se cuvine să fie păstrat în feciorie, în neprihănire.

Despre Maica Domnului, care întruchipează în ființa ei desăvîrșita curăție, Sfîntul Ioan Damaschinul spune că „a aflat adîncul Harului, că a păstrat vasul îndoitei feciorii, căci și sufletul l-a păstrat feciorelnic nu mai puțin ca trupul”.

Puritatea sufletească înseamnă nu numai lipsa păcatului, dar și „regenerarea interioară a ființei”. Omul în neprihănire se desăvîrșește.

„Curăția morală — spune un cugetător creștin — cutremură și mișcă orice conștiință convertind-o spre trăirea reală a adevărului lui Hristos. Ea angajează toată ființa omului, toată activitatea lui”. Căci există o castitate a gîndului, a vorbei, a faptei, a intenției, și a vieții în general.

Purificarea creștină înseamnă a muri în Hristos pentru a învia în El. A muri păcatului și a învia prin har la o viață curată, călăuzită de cuvîntul Domnului. Metoda purificării creștine este urmarea lui Hristos, asemănarea cu El în virtuți.

Dascălii Bisericii, ca Clement Alexandrinul, Sf. Grigorie Teologul, ne învață că „ochiul n-ar putea să vadă soarele, dacă n-ar avea ceva asemănător cu el . . . , tot astfel nici ochiul minții, care e spiritul, n-ar putea să vadă puritatea desăvîrșită, adică pe Dumnezeu, dacă n-ar avea ceva asemănător cu El”.

Insuși Mîntuitorul Hristos arată condiția vederii fericitoare a lui Dumnezeu: „Feriți-vă cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8).

„La baza superiorității spirituale a Mîntuitorului — spune un teolog român — stă tocmai această curăție morală. O forță uriașă se degaja din întreaga Sa personalitate, răscolind profund pe cei ce-L auzeau vorbind, pe cei ce-L vedeau înfăptuind, pe cei ce atrași de privirile Lui, nu-și mai regăseau liniștea decît înrîndindu-se hotărîți pentru orice sacrificiu, în rîndul următorilor Lui”.

În zilele noastre se pune din ce în ce mai mult accent pe formarea personalității omului, pe frumusețea lui morală, acestea însă se reazimă pe curăția sufletească.

Cunoscînd rolul covîrșitor pe care-l are adevărata castitate în viața creștinului, în scopul desăvîrșirii și mîntuirii lui, marele

Apostol Pavel își exprimă îngrijorarea sa în Epistola a II-a către corinteni când scrie: „Dar mă tem ca nu cumva... să se abată gândurile voastre de la curăția cea întru Hristos” (11, 3). În aceeași epistolă Sf. Pavel se dă pe sine, și pe cei împreună lucrători cu el în via Domnului, drept pildă de curăție: „Căci lauda noastră aceasta este: mărturia cugetului nostru, că am petrecut în lume, și mai ales față de voi, în nevinovăție și în curățire dumnezeiască (1, 12).

Datoria fiecărui creștin este și trebuie să fie realizarea curăției sufletești și trupești.

Sfântul Grigorie de Nisa spune că „ceea ce s-a întâmplat cu neprihănită Maria, atunci când plinătatea dumnezeirii care era Hristos a strălucit prin ea, același lucru se întâmplă cu fiecare suflet care-și trăiește viața în castitate”.

Mîntuitorul cere următorilor Săi, deci tuturor creștinilor, ca să aibă suflet curat precum îl are copilul (Luca 18, 16—17).

De aceea, Sfântul Efrem Sirul ne îndeamnă să cerem în rugăciunile noastre „duhul curăției”. Iar Isihie Sinaitul recomandă pentru obținerea și păstrarea vieții neprihănite paza minții, a gândurilor, numită trezvie sau priveghere. La fel mărturisirea păcatelor și hotărîrea pentru o viață curată stau la temelia vieții morale.

În felul acesta, viața noastră va oglindi virtutea celei fără de prihană, Maicii Domnului, dobîndind făgăduința cuvîntului dumnezeiesc, care spune: „Ferice de cei ce-și păzesc neprihănită calea, care urmează legea Domnului (Psalmul 118, 1).

Diacon GAVRIL CERNAUȚEANU

SFATURILE EVANGHELICE

(Duminica XXX-a după Rusalii)

Sfînta evanghelie de astăzi ne dă prilejul să facem cunoștință cu un tînăr care, prin ținuta și gândurile lui, se dovedește nu numai că are preocupări deosebite de tinerii cei de o vîrstă cu el, dar de la început ne devine simpatic, deoarece nu se apropie de Mîntuitorul cu gînd fărnîc de a-l ispiti, ci se arată dornic să-și dobîndească fericirea nu numai în lumea aceasta, ci și în viața veșniciei. De aceea, el se adresează proorocului galilean cu cuvintele: „Învățătorule bun, ce bine să fac, ca să moștenesc viața de veci?”. La aceste cuvinte, Iisus îi răspunde: „De ce îmi zici bun? Nimenea nu este bun, fără numai Dumnezeu. Dar de vei ști să intri în viață, ține poruncile” — „Care porunci?”, în-

treabă tânărul. La aceasta, Iisus îi amintește câteva din poruncile Decalogului: „Să nu ucizi, să nu desfrînezi, să nu furi, să nu fi mărturie mincinoasă, să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”. Oarecum mirat, tânărul îi răspunde: „Toate acestea le-am păzit din copilăria mea, ce încă îmi mai lipsește?”. Zis-a lui Iisus: „De voiești să fi desăvârșit, mergi, vinde-ți averile și le dă săracilor și vei avea comoară în cer și vino de-mi urmează mie”. Dar auzind aceasta, tânărul s-a întristat și s-a dus, căci avea bogății multe. Iisus a zis atunci ucenicilor săi: „Amin grăiesc vouă, cu anevoie va intra bogatul în împărăția cerurilor. Și iarăș vă spun că mai ușor va trece cămila prin urechile acului, decît va intra bogatul în împărăția lui Dumnezeu”. Auzind aceasta, ucenicii lui s-au îngrozit foarte și au întrebat: „Dar atunci cine poate să se mîntuiască?”. Iisus le-a răspuns: „Ceea ce la oameni este cu neputință, e cu putință la Dumnezeu” (Mt. 19, 16—26).

Din convorbirea tânărului cu Mîntuitorul, cuprinsă în sfînta evanghelie de astăzi, se desprind două adevăruri și anume: 1. Necesitatea împlinirii poruncilor Decalogului pentru oricine voiește să dobîndaască viața veșnică și 2. Celui ce vrea să ajungă la o treaptă mai înaltă de desăvîrșire morală, legea Noului Testament îi pune la îndemînă, la liberă alegere, anumite mijloace în acest scop, care nu sînt însă obligatorii pentru toți creștinii. Aceste mijloace se numesc sfaturi morale sau evanghelice.

Despre aceste sfaturi, Sf. Evanghelie vorbește în mai multe locuri cu toate că uneori ele sînt înfățișate ca fiind completarea unora dintre porunci, în realitate cele mai însemnate dintre ele, la care se reduc și celelalte, sînt următoarele: sfatul sărăciei de bună voie, recomandat de Mîntuitorul tânărului din evanghelia de astăzi, sfatul viețuirii în starea de feciorie pentru toată viața (Mt. 19, 12) și sfatul ascultării sau al supunerii necondiționate (Mc. 8, 34).

Din analizarea împrejurărilor în care Mîntuitorul Hristos recomandă aceste sfaturi, rezultă că ele nu sînt abligatorii pentru toți creștinii, ci sînt lăsate la liberă alegere a celor ce voiesc să le ia asupra lor, dar totodată rezultă că o dată luate, ele trebuie împlinite cu strictețe.

Fiecare creștin este dator să cunoască sfaturile evanghelice, să le înțeleagă rostul și importanța și chiar dacă nu și le poate lua asupra-și pentru toată viața, să împlinească din fiecare dintre ele atît cît poate, chiar dacă nu a depus în mod formal făgăduința de a le urma. Căci oare cine ar putea spune că acela care, nefiind căsătorit, ori murindu-i soția, fără să intre în monahism, înțelege să-și păstreze neîntinată starea de feciorie ori de văduvie — fie

că e bărbat, fie că e femeie — sau cine ar putea spune că acela care renunță la cea mai mare parte din averea lui și o folosește pentru opere de milostenie și binefacere, nu și-a rînduit măcar în parte viața, potrivit învățaturii sfaturilor evanghelice? Astfel, sfaturile evanghelice ni se înfățișează ca o completare și încununare a poruncilor morale și ele sînt calea cea mai sigură și mai lesnicioasă pentru a ajunge la desăvîrșirea după care însetează sufletul creștinesc.

Dar sfaturile evanghelice trebuie privite și din alt punct de vedere. La aceasta ne îndeamnă Sf. Apostol Ioan, prin următoarele cuvinte: „Nu iubiți lumea, nici cele ce sînt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este în el. Căci tot ce este în lume, adică: pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții, nu este de la Tatăl, ci sînt de la lume. Iar lumea se trece și pofta ei, dar cel ce face voia Domnului rămîne în veac” (1 Io. 2, 15—17). Din aceste cuvinte putem vedea că în viața creștinilor sînt trei pofte ce își au izvorul în lume, iar acestea sînt: pofta trupului (goana după plăcerile trupesti), pofta ochilor (dorința de avuții) și trufia sau mîndria vieții. Toate aceste pofte izvorăsc din lumea aceasta, care sub aspectul duratei este trecătoare, iar sub acel al valorii este înșelătoare. Izvorul acestor pofte fiind trecător și înșelător, creștinul trebuie să nu se lase amăgit de ele, ci să lupte cu putere împotriva lor, căci altfel, ele îl duc la păcat, precum ne arată Sf. Apostol Iacob: „... fiecare se ispitește fiind sedus și amăgit de pofta sa, iar pofta zămislind, naște păcatul, iar păcatul săvîrșindu-se, aduce moartea” (Iac. 1, 14—15).

Dacă creștinul nu înlătură din sufletul său cele trei pofte, ele dau naștere la trei păcate de moarte: pofta trupului dă naștere la păcatul desfrînării, pofta ochilor, la păcatul lăcomiei și alergării după bogății, iar trufia vieții, la păcatul mîndriei și îngîmfării. Toate aceste păcate fac parte din păcatele numite capitale, deoarece ele sînt capetele altor păcate, toate acestea aducîndu-i creștinului osînda veșnică.

Dacă cercetăm mai de aproape cele trei sfaturi evanghelice de care am amintit, constatăm că ele se află chiar pe latura opusă celor trei păcate capitale: sfatul sărăciei de bună voie nu e numai îndemnul de a nu cădea în păcatul lăcomiei după averi (numit și păcatul avariției sau al zgîrceniei), dar e sfatul de a rupe rădăcinile oricărei pofte și dorințe după avuții, sfatul fecioriei nu e numai îndemnul de a nu săvîrși păcatul desfrînării, ci e sfatul de a te sustrage oricărei pofte trupesti necurate, de a-ți putea înfrîna și stăpîni trupul, iar sfatul ascultării nu e numai îndemnul de a nu fi mîndru și trufaș, ci este sfatul de a te supune altuia mai vrednic decît tine, de a-i asculta povețele pe care ți le dă pentru mîntuirea ta sufletească.

Iată deci că Mîntuitorul, prin cele trei sfaturi evanghelice n-a pus la dispoziție numai creștinilor dornici de a ajunge la cea mai

înalță treaptă de desăvîrșire morală, mijloacele cele mai potrivite în acest scop, ci a voit să smulgă din sufletul fiecărui creștin orice porniri și orice poftă care l-ar duce la păcatele zgîrce-niei, desfrînării și mîndriei, dînd astfel tuturor creștinilor posibilitatea de a ajunge la desăvîrșirea morală și de a cîștiga astfel împărăția cerurilor.

Cu toate acestea, am greși dacă am crede că sfaturile evanghelice sînt singura cale care poate duce pe creștin la desăvîrșirea morală. Dacă am crede astfel, atunci ar însemna că ele constituie calea accesibilă numai celor aleși, că prin ele se crează o morală de castă, că ele asigură celor ce și le iau asupra lor un privilegiu pe care ceilalți creștini nicidecum nu-l pot dobîndi, că ele deci sînt o prerogativă numai a celor puțini aleși, care-i duc pe aceștia unde ceilalți creștini nu pot ajunge niciodată. Din con-vorbirea tînărului cu Mîntuitorul se poate vedea că orice creștin care e stăpînit de dorul și năzuința după desăvîrșire, poate ajunge să o dobîndească pe diferite căi, dar ea se poate dobîndi mai ușor și mai sigur pe calea sfaturilor evanghelice. Aceasta nu e însă singura cale, dar e cea mai potrivită, cea mai sigură, cea mai ducătoare la scop. Indiferent însă de ce cale ar alege creștinul pentru a se desăvîrși, el va trebui să se silească din toate puterile ca să ajungă la țintă, spre a lua cununa mării, precum spune despre sine Sf. Apostol Pavel: „Fraților, eu numai una fac : uitînd cele dinapoi și tînzînd la cele dinainte, alerg la țintă, spre răsplata chemării celei de sus a lui Dumnezeu“ (Filip. 3, 13—14).

Învățătura sfaturilor evanghelice este învățătura înfrînării, a renunțării și a ieșirii de sub domnia celor mai puternice porniri ale firii noastre. Ea ne recomandă să urmăm calea cea strîmtă și spinoasă, calea unor dintre cele mai alese virtuți, îndepărtîndu-ne de calea cea largă a plăcerilor și dezmierdărilor vieții, care duce la pierzanie (Mt. 7, 13—14). Această cale a fost urmată și practică, de-a lungul veacurilor, de mulțimi nenumărate de creștini, fie ca vot, fie ca simplu sfat, creștini care au înțeles să se biruie pe sine în pornirile și poftetele cele mai josnice, dar în același timp cele mai puternice, spre a dobîndi astfel biruință deplină asupra trupului.

Să ne asemănăm și noi năzuinței tînărului din Sf. evanghelie de astăzi, să nu ne mulțumim cu starea morală în care ne găsim și mereu să ne întrebăm : Ce ne mai lipsește ? Ce mai trebuie să facem, pentru a progresa cu un pas mai departe pe calea desăvîrșirii ? Și fiindcă nu tuturor ne stă în putere — cum nu i-a stat nici tînărului — să ne luăm asupra noastră calea sfaturilor evanghelice, să împlinim atunci măcar o parte din învățătura acestora, dar negreșit să umblăm pe calea poruncilor, așa precum ne învață Sf. Apostol Pavel : „Fraților, omoriți poftetele voastre cele de pe pămînt, precum : lăcomia, desfrînarea, necurăția și

orice poftă rea, pentru care vine mînia lui Dumnezeu peste fiii neascultători... Iar peste toate, îmbrăcați-vă în dragoste, care legătura desăvîrșirii și pacea lui Dumnezeu să domnească în inimile voastre" (Col. 3, 5—6; 14). Dacă vom face astfel, vom dobîndi mîntuirea sufletelor noastre. Amin.

Arhid. Prof. dr. IOAN ZAGREAN

„ASTAZI VI S-A NĂSCUT MÎNTUITOR“ *)

(Praznicul Nașterii Domnului)

„Îngerul le-a zis: Nu vă temeți, căci iată Vă binevestesc vouă bucurie mare care va fi pentru tot poporul: astăzi vi s-a născut Mîntuitor" (Luca 2, 10—11).

Frații și surorile mele,

Am ascultat întîmplarea Crăciunului, întîmplare care ne vorbește de împăratul August și de guvernatorul său Quirinius, de Iosif și de Maria, de nașterea Pruncului în Betleem, de păstorii aflați pe cîmpuri, de venirea îngerului Domnului, apoi de mulțimea îngerilor lăudînd pe Dumnezeu și grăind: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoie!" (Luca 2, 14).

Aș dori să știu ce-ați simțit auzind această întîmplare. S-ar putea ca unul ori altul dintre voi a putut să vadă în aceasta o poveste frumoasă care n-are nimic de-a face cu viața reală. Prea frumoasă pentru a fi adevărată. Ce i-aș putea spune? Mă voi angaja oare într-o discuție? Altă dată poate, cu plăcere. Pentru moment avem însă ceva mai bun de făcut.

La auzirea acestei întîmplări, cineva s-ar putea să-și fi amintit de copilăria sa, de timpul cînd a aflat despre ea pentru prima dată; apoi pomul de Crăciun cu podoabele și dulciurile sale; și-a reamintit toate acestea care au fost foarte frumoase, dar care aparțin trecutului și nu vor mai reveni. Ce aș putea spune în legătură cu aceasta? Va trebui oare să încrunt sprîncenele și să răspund: „Nu e vorba acum despre pomi de Crăciun și despre evocări melancolice, ci despre întîmplarea Crăciunului"? Nu, n-o voi face.

*) Predica de față constituie prelucrarea unei cuvîntări rostite de cunoscutul teolog Karl Barth la Crăciunul din anul 1954 și a fost publicată în versiunea franceză a lui Emile Marion în volumul: *Aux captifs, la liberté*, ed. 2-a Geneva, 1964, pp. 17—27.

Am voit doar să vă arăt, dragi prieteni, cum interpretăm această întâmplare care este totuși aceea a noastră a tuturor, și cu cât este ea mai importantă, mai adevărată, mai serioasă decît oricare alta. Noi facem din Crăciun un amestec în care intră puțină distracție, puțină neîncredere și puțin sentimentalism. Da, spun noi, nu numai voi, ci noi toți, inclusiv eu.

Pînă în momentul cînd îngerul Domnului vine să ne anunțe. Acest înger al Domnului a trecut desigur în această noapte pe străzile, pe la casele și prin piețele localității noastre. El a fost aici pentru aceia care au sărbătorit sfînta noapte în singurătate sau tristețe sau poate veselindu-se peste măsură. El este de asemenea aici pentru aceia care s-au culcat trebuind să-și refacă puterile. Dimineața va străbate bisericile și ar fi curios de știut ce va putea vesti tuturor acestor inși, cum îl vor asculta sau cum nu-l vor asculta.

Dar să nu ne ocupăm acum de alții, să cugetăm la noi înșine. Ingerul Domnului este prea posibil să fie în mijlocul nostru pentru a ne grăi și pentru a fi auzit de noi. Sînt aici spre a vă spune că el este prezent și că ne grăiește, pentru a asculta și a cugeta cu voi ceea ce vrea să ne spună.

Ingerul este un mesager purtător al unei vești. N-aveți decît să gîndiți la un factor poștal care vă aduce noutăți. Ingerul Domnului este mesagerul lui Dumnezeu care vine să vă anunțe împlinirea Crăciunului. Observați aceasta : cînd el ne-o aduce, încetează petrecerea, neîncrederea și sentimentalismul, căci îngerul Domnului ne vine direct de la Dumnezeu. Un desen pe care l-am văzut în aceste zile din urmă ni-l arată coborînd vertical din cer pe pămînt întocmai unui fulger. Aceasta nu e decît un desen, dar nu fără înțeles : cînd îngerul Domnului aduce vestea, fulgerul este acela care cade și, precum în relatarea noastră, „mărirea Domnului a strălucit împrejurul lor“ (Luca 2, 9), făcînd din noapte zi. „Lumina veșnică strălucește în miezul nopții și vine să ne transforme în fii ai luminii“, spune un cîntec. Să încercăm acum a înțelege ce spune îngerul Domnului în acest moment păstorilor și ce ne spune nouă. „Astăzi vi s-a născut Mîntuitor“ (Luca 2, 11). Intreg mesajul se cuprinde în aceste trei cuvinte : *vouă — astăzi — Mîntuitor*. Să le luăm pe rînd.

Astăzi vi s-a născut Mîntuitor. Există aici un punct foarte important care trebuie scos în evidență.

În primul rînd cu vestea despre nașterea pruncului în Betleem lucrurile se petrec într-alt fel decît cu venirea unui personaj important. Privitor la acesta sîntem bucuroși că vine la noi și ne face plăcere să-l primim. Aflînd însă despre acest fapt obșinuit, te poji întreba : ce mă privește pe mine ? E treaba altora. În timp

ce îngerul Domnului spune indicînd Betleemul : astăzi *vi* s-a născut Mîntuitor : *Pentru voi*, Dumnezeu n-a voit să se mulțumească cu a fi Dumnezeu, ce-a voit să se facă om ; *pentru voi*, El s-a sărăcit pentru ca voi să vă îmbogățiți ; *pentru voi*, El s-a oferit jertfă pentru a vă îndrepta și a vă atrage la El. El însuși n-a avut nici un folos de aici, El nu avea trebuință de nimic. El a făcut acest lucru minunat pentru voi, *pentru noi*. Prin urmare întîmplarea Crăciunului este o întîmplare care ne privește, care ne interesează direct, un eveniment petrecut pentru noi.

În plus, această veste despre nașterea pruncului în Betleem nu se poate compara cu ceva ce aflăm din cărți. Ingerul Domnului nu era profesor de teologie cum sînt eu. Un profesor de teologie ar fi spus : s-a născut Mîntuitorul oamenilor. Ei bine, da, al oamenilor în general ! și atunci se poate cugeta astfel : eu, eu nu sînt dintre aceștia, e vorba fără îndoială de alți oameni, ca de aceia care pot fi văzuți la cinematograful sau la teatru și care nu sînt „noi”. Ingerul Domnului, el se referă la păstori și de asemenea la noi. Vestea sa este o mustrare : astăzi *vi* s-a născut Mîntuitor. Așadar născut pentru voi. Mesajul nu se preocupă despre ceea ce sîntem noi, dacă îl înțelegem sau nu, dacă sîntem inși curajoși, inși pioși, sau nu. De *voi* este vorba. Voi sînteți aceia pentru care s-a întîmplat acest lucru ! Vedeți, întîmplarea Crăciunului nu se petrece fără noi. Noi sîntem în centrul acestei întîmplări.

În fine cu această veste despre nașterea pruncului în Betleem lucrurile nu se petrec la fel ca și cu veștile pe care le așteptăm atunci cînd vine factorul poștal pe care fiecare îl întreabă : este ceva pentru mine ? Aceluia care primește o scrisoare nu-i place, în timp ce o citește, ca altul să încerce să i se uite peste umăr spre a-i vedea conținutul. El dorește să fie singurul care o citește, aceasta nu-l privește decît pe el. Evenimentul petrecut la Betleem nu este o treabă pur particulară : astăzi *vi* s-a născut un Mîntuitor. Evident, îngerul se referă la fiecare dintre noi, la tine și la mine. El spune : *voi*, adică mesajul său ne privește pe toți la un loc, ca pe niște frați și surori care primesc un cadou frumos de la tatăl lor. Nu există aici nimeni care să fie primul sau ultimul, favorizat sau păgubit, nimeni care să fie vătămat. Cel care s-a născut la Crăciun este comunul nostru frate mai mare. De aceea putem spune în numele lui : Tatăl *nostru* ; *dă-ne* astăzi pîinea *noastră* cea de toate zilele, și nu pîinea mea de toate zilele ; *iartă-ne nouă* păcatele ; nu *ne* duce pe *noi* întru cercare, ci izbăvește-ne de cel rău.

De asemenea pentru aceeași pricină mergem la Cina Domnului spre a gusta din una și aceeași pîine, spre a bea dintr-unul și același potir : „Luați, mîncăți, beți dintr-acesta toți !” Întreagă viața creștinului este o singură cuminecare, adică comuniune cu Mîntuitorul și prin urmare între noi toți. Unde ea nu este îm-

preună cu Mîntuitorul, nu există comuniune între credincioși și unde acesta nu există, nu este comuniune cu Mîntuitorul. Una nu merge fără alta. Toate acestea se găsesc cuprinse în acel *voi* al îngerului Domnului, lucru pe care el vrea să ni-l arate.

Voi — *astăzi* ! spune îngerul Domnului. Deodată cu nașterea Domnului, o zi nouă a răsărit în miezul nopții. El însuși era, El este soarele acestei zile și a tuturor zilelor. Ziua nouă care se numește : *astăzi*, nu este doar ziua de Crăciun, ea este ziua vieții noastre.

Aastăzi, prin urmare nu doar odinioară, în trecut ! Ingerul Domnului ne spune : *astăzi*, exact așa cum s-a adresat și păstorilor. Noi trăim ziua nouă pe care a făcut-o Dumnezeu. Ni s-a dat a ști că în circumstanțele noastre și în împrejurări umane, în istoria vieții noastre și chiar în istoria universală, un nou început a fost pus, greșeala și teama de ieri, deși sînt încă aici, au fost acoperite de har, prin faptul că ni s-a născut Mîntuitor, astfel încît nimic din toate acestea nu ne mai pot dăuna. Ni s-a dat a ști că putem redobîndi curajul, că reînsuflețim și să avem încredere. Acestea sînt tot atîtea lucruri pe care nu le putem înțelege singuri, dar îngerul Domnului ni le face cunoscute. Nașterea Domnului marchează zorile unui „*astăzi*” complet nou.

Aastăzi : deci nu numai mîine. Și mîine evident. Cel care s-a născut odinioară nu mai moare, el trăiește și stăpînește veșnic. Să nu facem speculații asupra viitorului. „Mîine, mîine, mereu mîine, acesta este refrenul leneșilor”, spune adagiul. Zicerea unora : „Vom vedea...” este un cuvînt primejdios. Vom mai fi mîine aici ? Mîntuitorul da, desigur, dar noi ? Ne va mai fi anunțat Cuvîntul, vom mai fi noi în situația de a-l primi ? Aceasta nu depinde de noi. Mi-a căzut ieri sub ochi următoarea vorbă a lui Jeremia Gotthelf : „Viața nu este o lumină ; o lumină pot s-o reaprind. Viața este o flăcără pe care Dumnezeu o aprinde o singură dată pe pămînt ; apoi niciodată”. Iubiții mei prieteni, să fim cu băgare de seamă să nu lăsăm să ne scape — aici și *astăzi* — ceasul acestei flăcări. „Dacă îi auziți *astăzi* glasul, nu vă învîrtoșiți inima !” Iată ce vrea să ne spună îngerul Domnului cu al său „*astăzi*”.

Aastăzi, pentru noi, *Mîntuitor* ! Sîntem aici în miezul întîmplării Crăciunului. Ar fi multe de spus în legătură cu aceasta. Mă voi limita la un singur punct.

Ce evocă numele „Mîntuitorului” ? Mîntuitorul este acela care vine în sprijinul nostru aducîndu-ne mîntuirea, adică un lucru care ne este de folos. El este Liberatorul, Mîntuitorul nostru

pe care nu-l poate reprezenta nici un om, ci doar Dumnezeu singur; Acela care ne izbăvește de orice nenorocire și fără de care am fi pierduți. Noi însă nu pierim, căci El este aici în calitate de Mîntuitor.

Mîntuirea o aduce pentru *toți*, fără rezervă și excepții, pur și simplu pentru că *tuturor ne este de trebuință*, pentru că *El este Fiul lui Dumnezeu, Tatăl nostru al tuturor*. Făcîndu-se om a devenit *Fratele nostru al tuturor*. „Astăzi vi s-a născut Mîntuitor“, spune îngerul Domnului.

Aceasta este întîmplarea Crăciunului. Nu putem afla toate acestea fără a descoperi aici harul ce ni s-a dat de a ne reîntoarce privirile de la noi înșine, de la viața noastră, de la tot ceea ce ne preocupă și ne apasă. Iată-L aici pe marele nostru Dumnezeu și pe Mîntuitorul nostru, și pe noi înaintea Lui, dar El pentru mine, El pentru noi. Nu putem afla întîmplarea Crăciunului fără a afla în același timp pe aceea a noastră; fără a lua cunoștință de marea *schimbare* petrecută o dată pentru totdeauna în favoarea noastră; de marea *bucurie* care ne-a fost hărăzită și de marea chemare care răsună în miezul vieții noastre, punîndu-ne în situația de a ne ridica și de a apuca pe drumul care ni-l arată El.

Și acum, vom mai rămîne oare în situația de la început, la distracție, la neîncredere și la sentimentalismul Crăciunului? Sau dimpotrivă vom deveni atenți, ne vom scula, ne vom așterne la drum și ne vom *transforma*? Îngerul Domnului nu constrînge pe nimeni, și cu atît mai puțin n-o pot face eu. Un auditor constrîns de întîmplarea Crăciunului și o participare forțată la această întîmplare — care este a noastră — aceasta nu folosește la nimic. Ea trebuie ascultată liber și să participe la ea în chip liber.

Aș mai dori să amintesc de următorul lucru pomenit în textul evangheliei de la Luca: „Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, lăudînd pe Dumnezeu și zicînd: Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoie“ (2, 13—14). Noi nu facem parte din lumea îngerilor, noi sîntem pe pămînt, aici sau aiurea și în această biserică. Dar cînd e pomenit acest imn de laudă și cînd înțelegem că Dumnezeu n-a trimis pe acest singur înger ci că mulțimea cetelor îngerești i-L înconjură cu imnul lor de laudă, cum să nu ne simțim purtați ca de sunetele unui marș, îmboldiți a întinde pasul, sau încă, precum ni se întîmplă la auzirea unei arii cunoscute s-o intonăm și noi dintr-o dată? Iată ce înseamnă să înțelegi liber întîmplarea Crăciunului și să i te alături liber.

Prof. KARL BARTH

RECITATIVUL LITURGIC

de: D. C. SEBEȘAN și V. VARADEAN

În numărul trecut, 1—3, paginile 118—129, al revistei noastre, am publicat câteva considerațiuni teoretice privitoare la recitativul liturgic și la citirea Evangheliei și a Apostolului, stabilind, în concluzie, că ele nu trebuie să fie altceva decât o *citire între vorbire și cîntare*, *) o citire ecfonetică, firească și narativă, fără emfază și fără tendințe declamatorice, adică așa cum am moștenit, prin tradiție, din cele mai vechi timpuri ale creștinismului.

O astfel de citire, simplă și liniștită, într-un ritm narativ moderat și curgător, fără precipitări și fără tăragăneli, va evita deci atît melodicizările laicizante, care imită unele șabloane melodice străine de simplitatea, expresivitatea și evlavია textului liturgic, al Evangheliei și al Apostolului, cît și artificiile oratorice, tonul afectat, citirea dramatizată, scandarea ritmică și monotonă, recitativul monocord și fără relief, indiferent și inexpresiv, care se practică uneori.

Pentru exemplificare, publicăm în numărul de față: Binecuvîntarea, Indemnurile, Cererile, Ecfonisele, La sfințirea darurilor, Otpustul, Evanghelia apei celei mici și Apostolul din Duminița Floriilor.

a) *Binecuvîntarea*. Binecuvîntată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

b) *Indemnurile*. Cu pace Domnului să ne rugăm. Pentru pacea de sus și pentru mîntuirea sufletelor noastre Domnului să ne rugăm. Pentru pacea a toată lume, pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm. Pe Preasfînta, curata, prea binecuvîntata, mărta Stăpîna noastră de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o. Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm. Să zicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru, să zicem. Doamne Atotstăpînitorule Dumnezeu părinților noștri, rugăm-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește.

*) Se recomandă ca textul propriu-zis al Apostolului și Evangheliei să fie citit rar, cu glas ridicat și utilizînd o bună dicțiune pentru a putea fi urmărit cu folos.

c) *Cereri*. Ziua toată desăvârșită, sfântă, cu pace și fără de păcat la Domnul să cerem. Inger de pace, credincios îndreptător, păzitor sufletelor și trupurilor noastre, la Domnul să cerem. Cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii, la Domnul să cerem.

d) *Ecfonise*. Că Ție se cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea : Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Că a Ta este stăpînirea și a Ta este împărăția și puterea și mărirea : a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

e) *La sfințirea darurilor*. Luați, mîncați, acesta este Trupul Meu, care se frînge pentru voi spre iertarea păcatelor. Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu al legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor. Ale Tale, dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate.

f) *Otpustul*. Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeu nostru miluește-ne și mîntuiește-ne pe noi.

g) *Evanghelia la sfințirea apei celei mici*. Înțelepciune, drepti, să ascultăm Sfînta Evanghelie. Pace tuturor. Din Sfînta Evanghelie de la Ioan, citire. Să luăm aminte. În vremea aceea s-a suit Iisus în Ierusalim și este în Ierusalim scaldătoarea oilor ce se numește „Vitezda” cinci foișoare avînd. Intr-acelea zăceau mulțime multă de bolnavi : orbi, schiopi, uscați, așteptînd mișcarea apei ; că îngerul Domnului la vreme se pogora în scaldătoare și tulbura apa ; și care intra întîi după tulburarea apei se făcea sănătos, ori de ce boală era cuprins.

h) *Citirea Apostolului din Duminica Floriilor*. Și duhului Tău, prochimen ... Bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului. Din cartea cea către Filipeni a Sfîntului Apostol Pavel, citire. Fraților, bucurați-vă pururea întru Domnul. Și iarăși zic : bucurați-vă. Îngăduința voastră să se facă știută tuturor oamenilor. Domnul este aproape. Nu vă împovărați cu nici o grijă. Ci întru toate prin închinăciune și prin rugă cu mulțumire cere-rile voastre să fie arătate lui Dumnezeu. Și pacea lui Dumnezeu, care covîrșește orice minte, va păzi inimile voastre întru Hristos Iisus. Mai departe, fraților, cîte sînt adevărate, cîte sînt de cinste, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt de iubit, cîte sînt cu nume bun, orice virtute și orice laudă, la acestea să vă fie gîndul. Cele ce ați învățat și ați primit și ați auzit și ați văzut la Mine, acestea să le faceți și Dumnezeuul păcii va fi cu noi.

Așa cum am arătat și în numărul trecut, exemplificările pe care le publicăm, situate din punct de vedere muzical, între declamație și cîntare, nu sînt altceva decît o anume „cîntare silabică”, adică o „cîntare” în care fiecare silabă se cîntă pe cîte un singur sunet muzical. Această cîntare silabică (al unui text liturgic oarecare) se va compune deci dintr-un număr egal de sunete

muzicale cu număr de silabe al textului respectiv, cu excepția finalului Evangheliei și al Apostolului, singurele în care întâlnim un legato de expresie — adică o înșiruire de mai multe sunete de înălțimi diferite, pe care se cîntă o singură silabă — pentru a da impresia de sfîrșit.

De aceea, acest recitativ sui generis nu are nici măsură, nici ritm, nici o anume tonalitate bine determinată, *simulînd vorbirea*, adică executînd silabic melodia „ca și cum” s-ar vorbi. Cu alte cuvinte, el este un recitativ cîntat, un recitativ „quasi-parlando”, cu un ușor caracter de parlando-rubato, avînd un ambitus melodic (adică o întindere) care de obicei nu depășește o cvintă.

Atragem atenția, că deși atît „cîntarea ecfonetică”, cît și recitativul sînt cîntări silabice, totuși între ele există o mare deosebire și anume: cîntarea ecfonetică constă într-o *desfășurare melodică*, a cărei extensiune nu depășește — așa cum am văzut — o cvartă sau o cvintă, pe cînd recitativul silabic repetă de atîtea ori *unul și același sunet*, cîte silabe are textul.

De asemenea, trebuie să se țină seamă, că deși recitativul liturgic nu are o tonalitate bine determinată, totuși între el și răspunsurile date de cîntăreți, credincioși sau de cor, trebuie să existe o *perfectă concordanță tonală*. Altfel, impresia pe care o va face o slujbă religioasă va fi, din punct de vedere muzical, o penibilă impresie de incoerență și haos muzical.

Așa cum sînt scrise, exemplificările de mai sus se potrivesc pentru tonalitatea Do major, o tonalitate, în general, convenabilă atît vocilor de tenor, cît și celor de bariton și chiar de bas.

Dacă deci, preotul servește exact așa cum sînt scrise exemplificările noastre, adică în do², și credincioșii pot răspunde, fie tot în do², fie în Fa major (modul lidian), începînd cu tonica Fa, cu medianta la, sau cu dominantă do, bineînțeles cu si bemol pe treapta a patra. De exemplu, dacă preotul începe recitativul liturgic astfel:

Binecuvîntată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Credincioșii sau cîntăreții vor răspunde în Fa major, începînd cu dominantă do²:

Amin.

Dacă răspunsurile sînt date de cor, dirijorul, după ce în prealabil a dat preotului un do², sau trisonul lui Fa major: do-la-fa, va răspunde cu corul:

Amin.

În cazul în care corul ar cînta o liturghie în Sol major, atunci preotul va trebuie să urce recitativul cu un ton, adică să-l cînte în Re major, ceea ce ar corespunde cu un Sol major lidian. Firește, în acest caz, dirijorul, înainte de a începe liturghia, va da preotului un re², sau trisonul lui Sol major: re-si-sol.

dest de învățător, a asigura fiilor său o creștere convenabilă. Cel mai mare (Valeriu) a îmbrățișat cu succes cariera medicală. Celălalt (Iuliu) a urmat școala primară în satul natal, Măidan, și la școala germană din Reșița. A urmat apoi școala secundară la Oravița și Lugoj, unde — la vârsta de 21 de ani — a trecut examenul de maturitate cu „distingție” (în terminologia oficială a vremii: *eximio modo maturus*).

Urma, acum, să se decidă pentru cariera pe care avea s-o adopte pe toată viața. Educația religioasă-morală căreia familia îi pusese temelie trainică, și-a făcut efectul: tânărul bacalaureat Iuliu Olariu a apucat pe calea preoției.

În toamna anului 1880, Iuliu Olariu și-a început studiile teologice. Inteligent și stăruitor, s-a împărtășit copios din cursurile și poveștile renumiților profesori de teologie Isidor de Onciul (Vechiul Testament și limbi orientale), arhimandritul Vladimir Vasile de Repta (Noul Testament), Eusebie Popovici (Istoria bisericească universală), Alexie Comoroșan (Teologie dogmatică), Emilian Voiutski (Teologie morală), Vasile Mitrofanovici (Teologie pastorală și Liturgică), Clementie Popovici (Drept bisericesc) și Juvenal Stefanelli (Omiletică și Catehetică).

În vara anului 1885 a fost promovat doctor în teologie, fiind primul român bănățean care obținea — cu laudă — acest înalt titlu academic.

Profesorii lui — ca și mitropolitul Silvestru Morariu-Andrievici, în corespondența purtată cu învățătorul Iosif Olariu — adevereau cu neprecupețită satisfacție că Iuliu Olariu fusese, ca student teolog, „întiul între colegii lui din Bucovina și România”.

Prețuindu-i străduințele și încrezătorii în putințele lui, episcopul Ioan Popasu l-a trimis — pentru specializare, mai ales în studiile biblice ale Noului Testament — în Germania, unde vreme de doi ani (4 semestre) a studiat la facultățile de teologie din Leipzig și Erlangen, beneficiind de legături rodnice cu marii teologi ai vremii.

Fapt remarcabil dar nu surprinzător la un element promițător ca el — tânărul doctor în teologie Iuliu Olariu devenise un adevărat poliglot: pe lângă limbile biblice, clasice — ebraica, greaca și latina — cunoștea și utiliza excelent germana, maghiara și sârba.

Revenit acasă, s-a căsătorit — dar un an mai târziu, soția i-a încetat din viață. Și-a purtat cu creștinească resemnare — și cu evidentă demnitate — „crucea” văduviei, pentru ca în anul 1903 să tragă ultima consecință a dramei ce-i pustiise prematur viața particulară, intrînd în cinul monahal. A luat, cu acel prilej, numele tatălui său: Iosif. Curînd după aceea a fost ridicat la treapta de protosinghel.

Pînă acolo, însă — și după aceea, o viață întreagă — s-a dedicat cu ardoare și competență slujirii pentru care se pregătise vreme îndelungată și cu exemplară luare-aminte.

În toamna anului 1888 a fost numit profesor la Institutul teologic din Caransebeș, încredințându-i-se totodată și conducerea aceluia așezămînt, pe care o asigurase pînă atunci — cu prestanță și înțelepciune — cumpănitul arhimandrit profesor Filaret Musta. Vreme de 35 de ani — cu o scurtă întrerupere de un an școlar (1917—1918), cînd trecuse în aceeași calitate la Institutul teologic-pedagogic din Arad — dr. Iosif Iuliu Olariu a cîrmuit în mod ireproșabil prestigioasa instituție bănățeană de pregătire a preoților ortodocși români.

Ca director al Institutului teologic-pedagogic din Caransebeș — pe lângă îndeplinirea riguroasă a obligațiilor de catedră și a treburilor administrative — a întocmit și publicat regulat *Anualul* aceluia așezămînt.

În cursul episcopatului lui dr. Elie Miron Cristea (1910—1920) a fost redactor responsabil (vreme de 10 ani) al organului oficial al Episcopiei Caransebeșului, „Foaia Diecezană” (înființat în anul 1885).

Fruntaș de primă linie al clerului ortodox român din Banat, dr. Iosif Iuliu Olariu a fost — mai presus de orice — *preot profesor*. În această calitate — pe lângă absorbanta activitate a unui educator de evidentă vocație preotească — a desfășurat o muncă didactică pe cît de intensă, pe atît de variată. Teolog multilateral, a predat cursuri în aproape toate disciplinele teologice înscrise în program pe vremea aceea. Despre temeinicia lor stau mărturie tratatele teologice pe care — mereu orientat spre treburile cărturărești ale studenților săi — le califică modest, „manuale”.

Cum era de așteptat, studierii Noului Testament i-a acordat prioritate, el constituind preferința sa teologică și didactică. Dar nu l-a studiat unilateral, ci în fireasca sa legătură cu Vechiul Testament, a căror unitate concepțională a fost definită magistral, în epoca patristică, nu numai de către Fericitul Augustin („*Novum Testamentum in Vetere latet, Vetus Testamentum in novo patet*”). „*Introducerea* în cărțile sfinte ale Testamentului Vechiu și Nou” (apărută la Caransebeș, în editură proprie, cu tiparul Tipografiei Diecezane, în anul 1891), stă mărturie despre exactitatea acestei constatări. Necesitatea unei lucrări savante de acest gen — și, totuși, accesibilă oricărui preot — o vădește faptul că, epuizată curînd, în anul 1903 a apărut în a II-a ediție, iar în anul 1912 într-a III-a îmbogățită. În prefața acestei ultime ediții — apărută cu binecuvîntarea episcopului dr. Elie Miron Cristea — dă expresie bucuriei de-a fi putut constata că „știința teologică începe și la noi an de an să rodească tot mai mult”.

Este de remarcat — în ce privește nivelul științific teologic al acestei lucrări — că Iosif Iuliu Olariu a întocmit un tratat isagogic foarte modern, la curent cu preocupările critice (istorice și teologice) cele mai înaintate, în toate ramificațiile lui: limbi originare, istoria canonului, inspirația cărților biblice, problema cărților necanonice (apocrifele biblice), tratarea ermeneutică a Sfintei Scripturi (la talmudiști, la rabini și la Sfinții Părinți și scriitorii bisericești), introducerea specială (separată) a fiecărei scrieri inspirate, identificarea documentată a aghiografilor și caracterizarea lor ș.a.

Dar isagogul Iosif Iuliu Olariu a fost întregit de un exeget temeinic informat, spirit analitic cu vădită putere de pătrundere în substanța teologică a cuvîntului revelat, ponderat în adoptarea de soluții exegetice, prevăzător în formularea de verdicte științifice, preocupat permanent de asocierea detaliului filologic (al textului original) la reușita interpretării corecte și complete urmărită de autor, și, mai ales, deosebit de productiv. Intr-adevăr, amplul său *Manual exegetic* la Sfînta Scriptură a Testamentul Nou — pornit la drum în anul 1894 (în editură proprie, la tiparnița Tipografiei Diecezane din Caransebeș) — etalează pe un impresionant număr de pagini o exegeză pretențioasă la cea mai mare parte a cărților Legii celei nouă (exceptînd cartea Faptele Apostolilor, Epistolele sobornicești și Apocalipsa).

În exegeză — ca și în isagogie — Iosif Iuliu Olariu a depășit cu un indice teologic științific deosebit de urcat stadiul atins pînă la el de dezvoltarea timidă a studiilor biblice în românește. Astfel, spre exemplu, în Explicarea Evangheliei de la Ioan (Caransebeș, 1897, VIII+340 pagini), nu trece cu vederea nici un detaliu pus sub reflector de-o foarte tînără și ambițioasă critică a textului original, cu reprezentanți de talia lui Constantin von Tischendorf (de la Leipzig), adevărat deschizător de drum în acest tărîm teologic. Iosif Iuliu Olariu știe și susține că „programul Evangheliei a patra e Prologul”, care „înfățișează religiunea creștină ca încheiere a istoriei religiunii” (p. 9). El știe că — critic textual privit — Ioan 5, 7 „nu se poate folosi, fiindu-i „controversată” autenticitatea, deoarece „abia de pe la anul 481 se pot aduce mărturii pentru acest loc”. El știe, de asemenea, că unui critici contestă autenticitatea pericopei ioaneice 7, 53—8, 11 dar, personal, refuză să li se asocieze în tăgadă. În ceea ce privește cap. 21, admite că ar fi fost adăugat „mai tîrziu, dar înainte de publicarea Evangheliei, căci se află în toate manuscrisele” clasice (p. 294). E înclinat — corect — să facă excepție (onorabilă) cu cele două versete finale (Ioan 21, 24—25) care sînt îndeobște admise ca apostilă a episcopilor (ucenici paulini și ioaneici ai bisericilor Asiei Proconsulare).

La curent cu literatura biblică occidentală — romano-catolică și protestantă — Iosif Iuliu Olariu a pus-o la contribuție, după caz și împrejurări, în lucrările sale isagogice și exegetice. A făcut acest lucru cu respectarea uzanțelor academice îndeobște practicate (atunci și acum), declarînd fără echivoc și fără fereală sursele bibliografice de care se servea. N-a devenit, însă, robul lor și nu le-a fost tributari nici măcar la modul compilației, decum la acela de „traducere-rezumat“, cum cu grăbire i s-a imputat, postum, la un moment dat. Dimpotrivă, a spicuit din ele ceea ce putea fi util cititorului ortodox român, împletindu-le cu citate patristice și cu propriile sale explicații judicioase. Intervenții prestigioase, prompt declanșate de aceea apreciere îndoielnică, au reasezat lucrurile în făgașul lor firesc, Iosif Iuliu Olariu rămî-nînd — cum se și cuvenea — chiar pentru cei mai necruțători critici ocazionali ai săi, beneficiarul înaltei considerații pe care i-au mărturisit-o teologi de specialitate ca Vasile Gheorghiu,³ Nicolae Colan⁴ și chiar Haralambie Roventă.⁵

Teolog ortodox răsăritean „din creștet pînă-n tălpi“, Iosif Iuliu Olariu era încredințat că izvoarele Revelației sînt Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. De aceea — zice el — „pentru preot și teolog nu poate fi indiferent de a cunoaște și ceea ce bărbați învățați și cu multă experiență au depus în scrierile lor cu privire la credință, cult, păstoria credincioșilor, disciplină, etc.“. A concretizat această convingere traducînd în românește „Scrierile Părinților Apostolești“ (Caransebeș, 1892, pagini 152). Le-a trimis la propovăduire cu intenția mărturisită (în prefață) de-a înlesni păstorilor sufletești pătrunderea legăturii dintre Biserica „de-acum“ și „cea întemeiată de Domnul Iisus Hristos“. Traducerea a făcut-o după ediții de prestigiu bine stabilite ale textului original (Gebhardt, Harnack și Zahn, Lipsa 1877, — cu consultarea lui Hefele). Este de regretat faptul că aglomerările de sarcini pe care și le-a asumat — Iosif Iuliu Olariu fiind tot timpul foarte solicitat de forurile bisericești — nu i-au dat răgaz să talmăcească pe românește și alte opere patristice.

O mențiune specială se cuvine *Manualului de Teologie dogmatică ortodoxă* (Caransebeș, 1907, pagini 820; ediția a II-a

³ Vezi art. cit. la nota 1, — nota (amplă și explicită) 5 de la pagina 36.

⁴ În rev. „Revista Teologică“ XXIII, 1933, nr. 4, aprilie, p. 166—170 (semnat: *Justus*. — Reproducere din „Foaia Diecezană“, Caransebeș, nr. 11 din anul 1933). — Cărțile lui Iosif Iuliu Olariu — scria profesorul și rectorul Nicolae Colan (p. 166) — „au fost multă vreme singurele lucrări românești din domeniul studiului biblic, zidite științific, din care s-au adăpat ucenicii misiunii sacre“.

⁵ În rev. „Studii Teologice“ III, 1932, nr. 2, p. 268—271: „Olariu (cu opera sa exegetică) a fost de folos mai multor generații și el a introdus cel dintîi la noi modelul comentariilor științifice“.

— cu binecuvîntarea și sprijinul episcopului Elie Miron Cristea — a apărut în anul 1916, avînd un cuprins concentrat la 350 pagini). Scris în spirit apologetic și polemic și urmărind cu atenție și interes dezvoltarea istorică a dogmelor, adevărurile de credință ortodoxă sînt întemeiate în paginile lui pe dovezi din Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. Autorul ține seamă și de felurile teorii filozofice care au tangențe — pozitive sau negative — cu dogmele creștine. Macarie Bulgacov i-a servit ca model, dar numai în orînduirea sistematică a materialului. Manualul — ca de-altcum întreaga operă teologică a lui Iosif Iuliu Olariu — face servicii prețioase și astăzi celor ce nu ocolesc luminile lui. Prin volumul de citate din Sfinții Părinți și scriitori bisericești, el este o microbibliotecă patristică.

Cu acestea, tărîmurile de activitate cărturărească în care s-a afirmat cu hărnicie și competență teologul Iosif Olariu, încă nu sînt epuizate. În primul rînd pentru uzul preoților a explicat *Psalmii din Orologiu* (Ceaslov, — Caransebeș, 1901, pagini 248). În prefața acestei lucrări reproduce două mărturisiri patristice stimulatoare, demne de meditat — și de urmat : „Dacă preotul nu cunoaște Psaltirea, nici nu merită numele de preot” (Fer. Augustin) ; „Cartea nicicînd să nu o lași din mîini și din ochi ; Psaltirea să se învețe din cuvînt în cuvînt” (Fer. Ieronim). Și în alcătuirea acestei lucrări autorul vădește reală grijă pentru selecția surselor : ele merg de la Biblia din Buzău (1854—56) și cea a lui Andreiu Șaguna (Sibiu, 1856—58) pînă la ediții ale textului originar de bine stabilită reputație (vezi Prefața).

Cu ani înainte de aceea, a publicat un *Manual de tipicul Bisericii ortodoxe orientale* (pentru elevii seminariilor teologice și pedagogice ; Caransebeș, 1897, pagini 60). Alcătuirea lui — pe bază de izvoare competente îndeobște apreciate (Const. Loga, Silvestru Morariu-Andrievici, Cărțile liturgice) este încă o mărturie a modului desăvîrșit în care teologia și preoția, catedra și altarul, condeiul și epitrafilul se împleteau și fuzionau organic în viața lui Iosif Iuliu Olariu. Vreme de 35 de ani, cît a condus așezămîntul teologic din Caransebeș, a cercetat zilnic serviciile de cult. Amănuntul acesta grăiește de la sine. Mitropolitul Andreiu Șaguna spusese cîndva (în scris) : „După cele dinafară ale preotului chibzuiesc și așezarea cea dinăuntru a inimii lui”. Se potrivește și aici, în aplicarea directă.

Mîndri de el, bănățenii ortodocși români se ocupau cu gîndul să-l ridice — în 1909 — în jețul episcopal. Factorii extrabisericești au refuzat însă atît confirmarea lui, cît și pe a protosinghelului Iosif Traian Bădescu, care obținuse la alegerile de vlădică un număr ceva mai mare de voturi. Competiția personală dintre acești doi corifei ai clerului ortodox român din Banat avea să se

stingă, îmbucurător, în înflăcărrile de amplă rezonanță națională ale unirii Transilvaniei cu România (decembrie 1918).

În vara anului 1920, Iosif Iuliu Olariu se îmbolnăvi. Dornic de liniște și de liniștire a zbuciumului de-o viață întreagă, se retrase la Mănăstirea Hodoș-Bodrog. Toamna — deși sănătatea continua să-i fie îpuținată — reveni la Caransebeș și reluă conducerea Institutului teologic-pedagogic. A fost un efort imprudent, care l-a costat: nevoit să solicite un concediu de două luni, continuă să meargă aproape zilnic la Institut. Pasiunea datoriei împlinite evoluase în dreptindere care nesocotea neputințele virstei și ale activității sale prisositoare.

În dimineața zilei de luni, 6 decembrie 1920 — praznicul de pomenire a Sfântului Ierarh Nicolae fiind — a fost găsit cuprins de încremenirea morții în camera sa de schimnic. Un atac de apoplexie pusese capăt vieții sale laborioase la vârsta de 61 de ani. Miercuri, 8 decembrie 1920, rămășițele sale pămîntești au fost prohodite după rînduiala din străbuni.

Institutul teologic-pedagogic din Caransebeș i-a eternizat memoria prin înființarea unei burse pe seama unui elev lipsit de mijloace materiale (în loc de cunună de flori pieritoare).

Un bust — care se află astăzi în incinta Seminarului teologic din Caransebeș — vorbește peste ani despre vredniciile și prestanța calmă a acestui vlăstar ales și slujitor de certă valoare multiplă al Bisericii străbune.

Cărțile lui — numeroase și dense de dar dumnezeiesc comunicat prin grai omenesc — au adus o contribuție de preț la constituirea și afirmarea teologiei ortodoxe române a veacului nostru. Numele lui biruie infidelitățile uitării prin slova lor sobră și temeinică, evocînd de fiecare dată erudiția teologului și simțirea preoțească a celui ce rămîne după o jumătate de veac de la mutarea întru odihna cea fericită — cum a fost și în viață — glorie stabilă a Ortodoxiei românești.

EMANUIL UNGURIANU (1845—1929)

EVOCARI IN LUMINA DOCUMENTELOR ȘI AMINTIRILOR

de : dr. AUREL COSMA

Amintirea lui Emanuil Ungurianu, ne înfățișează plenitudinea de pioase mărturii ale omului care și-a închinat activitatea unor minunate împliniri. Îndeosebi noi, care l-am cunoscut și am trăit în preajma lui, îi evocăm acum memoria cu gratitudine de venerabilă prețuire.

Ori de câte ori îmi aduc aminte de Emanuil Ungurianu mă întreb cum a putut sălășlui un suflet atît de mare și de generos într-o făptură plîpîndă de ascet? Emanuil Ungurianu s-a integrat în perioada premergătoare Unirii, devenind o sursă fecundă de idei și de fapte pentru cucerirea drepturilor naționale și sociale, culturale și bisericești. El a trăit epoca de zbuciumate strădanii ale românilor din Banat, perioada unui veac de dramatică desfășurare a evenimentelor pline de acțiuni care pregăteau Unirea de la Alba-Iulia. El s-a alăturat bătăliei spirituale și de eliberare începută de Paul Iorgovici, Dimitrie Țichindeal și Constantin Diaconovici Loga, continuată de Eftimie Murgu și Pavel Vasici, apoi intensificată de Vincențiu Babeș, de Andrei și Alexandru Mocioni. Emanuil Ungurianu a trăit epoca istorică în care s-au plămădit condițiile desăvîrșirii unificării Statului român, pe care a ajuns și el să-l vadă în strălucita lui înfăptuire.

Structura sufletească de mirean credincios l-a situat pe Ungurianu la un nivel superior de trăire în legile moralei creștine. Ființa lui era animată de imbolduri generoase și de totală dăruire. A dat poporului român și Bisericii străbune toate roadele ostinelilor sale. Obolurile materiale și bănești ce le-a adus bine-lui obștesc, fundațiile și mai ales numeroasele sale opere i-au cimentat un pedestal de trăinicie pe care se înalță deasupra oamenilor și vremurilor gigantica lui figură.

Emanuil Ungurianu era bănățean prin tradiția și originea familiei. Strămoșii i-au fost descendenții iobagilor de altădată. Ideile democratice le purta în ființa sa de țăran. A copilărit în satul natal, a trăit printre plugarii necăjiți care își câștigau cu sudoare sărăcăcioasa lor existență. De la ei a învățat de mic să cunoască neajunsurile mulțimii nevoiașе. Deși se trăgea dintr-o

stingă, îmbucurător, în înflăcăările de amplă rezonanță națională ale unirii Transilvaniei cu România (decembrie 1918).

În vara anului 1920, Iosif Iuliu Olariu se îmbolnăvi. Dornic de liniște și de liniștire a zbuciumului de-o viață întreagă, se retrase la Mănăstirea Hodoș-Bodrog. Toamna — deși sănătatea continua să-i fie îpuținată — reveni la Caransebeș și reluă conducerea Institutului teologic-pedagogic. A fost un efort imprudent, care l-a costat: nevoit să solicite un concediu de două luni, continuă să meargă aproape zilnic la Institut. Pasiunea datoriei împlinite evoluase în dreptindere care nesocotea neputințele vîrstei și ale activității sale prisositoare.

În dimineața zilei de luni, 6 decembrie 1920 — praznicul de pomenire a Sfîntului Ierarh Nicolae fiind — a fost găsit cuprins de încremenirea morții în camera sa de schimnic. Un atac de apoplexie pusese capăt vieții sale laborioase la vîrsta de 61 de ani. Miercuri, 8 decembrie 1920, rămășițele sale pămîntești au fost prohodite după rînduiala din străbuni.

Institutul teologic-pedagogic din Caransebeș i-a eternizat memoria prin înființarea unei burse pe seama unui elev lipsit de mijloace materiale (în loc de cunună de flori pieritoare).

Un bust — care se află astăzi în incinta Seminarului teologic din Caransebeș — vorbește peste ani despre vredniciile și prestanța calmă a acestui vlăstar ales și slujitor de certă valoare multiplă al Bisericii străbune.

Cărțile lui — numeroase și dense de dar dumnezeiesc comunicat prin grai omenesc — au adus o contribuție de preț la constituirea și afirmarea teologiei ortodoxe române a veacului nostru. Numele lui biruie infidelitățile uitării prin slova lor sobră și temeinică, evocînd de fiecare dată erudiția teologului și simțirea preoțească a celui ce rămîne după o jumătate de veac de la mutarea întru odihna cea fericită — cum a fost și în viață — glorie stabilă a Ortodoxiei românești.

EMANUIL UNGURIANU (1845—1929)

EVOCARI IN LUMINA DOCUMENTELOR ȘI AMINTIRILOR

de : dr. AUREL COSMA

Amintirea lui Emanuil Ungurianu, ne înfățișează plenitudinea de pioase mărturii ale omului care și-a închinat activitatea unor minunate împliniri. Indesebi noi, care l-am cunoscut și am trăit în preajma lui, îi evocăm acum memoria cu gratitudine de venerabilă prețuire.

Ori de câte ori îmi aduc aminte de Emanuil Ungurianu mă întreb cum a putut sălășlui un suflet atît de mare și de generos într-o făptură plăpindă de ascet? Emanuil Ungurianu s-a integrat în perioada premergătoare Unirii, devenind o sursă fecundă de idei și de fapte pentru cucerirea drepturilor naționale și sociale, culturale și bisericești. El a trăit epoca de zbuciumate strădanii ale românilor din Banat, perioada unui veac de dramatică desfășurare a evenimentelor pline de acțiuni care pregăteau Unirea de la Alba-Iulia. El s-a alăturat bătăliei spirituale și de eliberare începută de Paul Iorgovici, Dimitrie Țichindeal și Constantin Diaconovici Loga, continuată de Eftimie Murgu și Pavel Vasici, apoi intensificată de Vinčențiu Babeș, de Andrei și Alexandru Mocioni. Emanuil Ungurianu a trăit epoca istorică în care s-au plămădit condițiile desăvîrșirii unificării Statului român, pe care a ajuns și el să-l vadă în strălucita lui înfăptuire.

Structura sufletească de mirean credincios l-a situat pe Ungurianu la un nivel superior de trăire în legile moralei creștine. Ființa lui era animată de imbolduri generoase și de totală dăruire. A dat poporului român și Bisericii străbune toate roadele ostinelilor sale. Obolurile materiale și bănești ce le-a adus bine-lui obștesc, fundațiile și mai ales numeroasele sale opere i-au cimentat un pedestal de trăinicie pe care se înalță deasupra oamenilor și vremurilor gigantica lui figură.

Emanuil Ungurianu era bănățean prin tradiția și originea familiei. Strămoșii i-au fost descendenții iobagilor de altădată. Ideile democratice le purta în ființa sa de țăran. A copilărit în satul natal, a trăit printre plugarii necăjiți care își câștigau cu sudoare sărăcăcioasa lor existență. De la ei a învățat de mic să cunoască neajunsurile mulțimii nevoiașе. Deși se trăgea dintr-o

familie mai înstărită, totuși mediul din care și-a acumulat primele imagini erau lipsurile, nedreptățile sociale și politice ale muncitorilor agricoli. Cu acest bagaj de impresii triste a pornit destul de târziu la oraș ca să învețe în școli străine.

La Arhivele Statului Timișoara se păstrează toate registrele de stare civilă din județul Timiș, printre care și cele din comuna SATCHINEZ, unde, după cum rezultă din înregistrarea făcută la poziția 413, Emanuil Ungurianu s-a născut în ziua de 21 decembrie 1845, tatăl său numindu-se Jivan Ungurianu, iar mama sa fiind înscrisă cu numele de Roxa. Tot aici este trecut și botezul oficial în ziua de 23 decembrie 1845 de către preotul George Popovici, parohul biserici greco-ortodoxe din Sat-chinez cu hramul Sf. mucenic Dimitrie, naș fiind Marko Radulov locuitor al acestei comune.¹

Scoala primară a urmat-o în Satchinez, iar studiile secundare le-a început mai târziu. Cele opt clase de liceu le-a făcut în perioada anilor 1860—1868. După aceea s-a dus la Budapesta, unde s-a înscris ca student la Facultatea de drept. Cursurile juridice le-a frecventat în anii 1869—1872. După absolvirea lor a făcut practica cerută de lege, iar în 1874 a trecut examenul de avocat, așa numita „cenzură”, la Tabla regească din Budapesta (curtea de apel). În perioada studiilor universitare s-a angajat ca funcționar la poșta din capitala Ungariei, ca să-și completeze mijloacele financiare. N-a vrut să rămână în sarcina părinților. S-a întors apoi la Timișoara, unde a început să exercite profesiunea de avocat. Dar activitatea lui s-a extins dincolo de îndatoririle juridice. Sufletul său învăpăiat de entuziasmul tineresc care îl dinamiza în toate acțiunile, l-a îndemnat să se ocupe de multiplele probleme vitale ale națiunii române și de acutele interese ale poporului din care a ieșit și de care s-a simțit toată viața strâns legat.

Insuflețirea și vigoarea îndrăzelii cu care se avînta tînărul avocat Emanuil Ungurianu în diversele acțiuni inițiate și desfășurate de fruntașii de pe atunci ai românilor din Banat, i-au deschis de la început frumoase perspective de manifestare și de afirmare a potențialului său intelectual. Atașamentul plin de devoțiune față de poporul român și față de instituțiile sale, în special față de biserica strămoșească de care s-a simțit legat pînă la moarte, a fost țelul ce i-a luminat calea activității.

Emanuil Ungurianu, prin tinerețea, entuziasmul și energia sa a adus un nou suflu vieții românești a Timișorii. El s-a stabilit aproape de clădirea dicasterială unde erau instanțele de judecată. Pe vremea aceea cartierul intern al orașului nu avea pa-

¹ Arhivele Statului Timișoara, inventar 23. — În biografiile apărute pînă acum s-au publicat diverse date privitoare la ziua nașterii lui Ungurianu și la numele mamei sale. Registrul de stare civilă lămurește oficial această problemă.

rohie, ci românii de aci aparțineau de biserica Sf. Ilie din suburbiul Fabric. Treburile obștești erau dirijate cu autoritate de protopopul Meletie Dreghici, care strălucea în darul vorbirii și al scrisului, dar mai ales în puterea realizării numeroaselor acțiuni inițiate de el în interesul obștesc. Stîlpii pe care se sprijinea munca sa erau în cetate Emanuil Ungurianu și în Fabric ginerele său Pavel Rotariu, amîndoi avocați cu renume și foarte respectați de toți cetățenii orașului. Mai tîrziu, dr. Aurel Cosma, care își făcuse stagiul legal de practică avocațială la acești doi veterani, a devenit cel mai apropiat și intim colaborator al lor. Din tezaurul amintirilor acestuia am cules mai de mult destule amănunte prețioase, din care voi evoca și aici cîteva de ordin istoric, confruntîndu-le cu documentele vremii.

În această perioadă a dualismului politic austro-ungar și după constituirea mitropoliei de Sibiu cu cele două episcopii sufragane din Arad și Caransebeș, apare pe arena publică a românilor timișoreni figura tînărului Emanuil Ungurianu, care a întîlnit în calea perspectivelor sale de muncă problema înființării episcopiei de Timișoara. Cu această chestiune, care l-a obsadat toată viața, și-a început activitatea. De la început s-a impus prin prestanță și voință. Abia împlinise vîrsta de 30 ani cînd la conferința ținută în ziua de 20 iunie 1876 la Timișoara pentru luarea unei hotărîri în problema înființării episcopiei, a fost ales secretar al acestei adunări prezidată de venerabilul protopop Ioan Țăran din Lipova. La această reuniune au participat delegați din toate cercurile Banatului, intelectuali, preoți, învățători și reprezentanți ai poporului. Dar hotărîrea proclamată în principal n-a fost urmată de concreta înfăptuire, întrucît cele două episcopii bănățene, pentru salvarea integrității lor teritoriale, au avut tot interesul să creeze o atmosferă de opoziție. De atunci și-a dat seama Emanuil Ungurianu că nu se va putea soluționa această problemă fără constituirea prealabilă a unei baze materiale. Primul fond bănesc a fost adunat din contribuții benevole de către protopopul Meletie Dreghici, care lansînd o colectă a realizat cu ajutorul publicistic al lui Pavel Rotariu suma de 1.539 coroane. Acțiunea a luat însă amploare abia după anul 1905 datorită lui Ungurianu care a proiectat atunci strîngerea unui fond de două sute mii de coroane pentru realizarea episcopiei. La sumele realizate prin stăruința lui Ungurianu s-a adăugat și colecta lui Dreghici, administrată ulterior de protopopiat.

Mediul în care și-a început activitatea la Timișoara a sădit în sufletul dornic de fapte românești al lui Emanuil Ungurianu și însuflețita sa dragoste pentru formarea unei pătri de meseriași români, recrutați dintre copiii capabili ai muncitorilor agricoli săraci, care nu dispuneau de posibilități materiale sau de pămînt. Începuturile erau făcute tot de activul animator al Fabricului, de protopopul Meletie Dreghici. Din inițiativa lui și a fostului pro-

fesor de limba română George Crăciunescu s-a înființat la 1866 în suburbiul Fabric „institutul de creștere și ajutorare pentru ținerea română greco-ortodoxă de la școlile din Timișoara”, un cămin cu cantină pentru elevi, susținut din donații de bani și alimente. Acest institut s-a constituit în adunarea generală de la 16 aprilie 1868 ținută la Timișoara sub președinția lui Alexandru Mocioni într-o societate de binefacere și educație sub denumirea de „Alumneul român-național în Timișoara”, cu statute aprobate apoi de guvern. (2) Acest alumneul s-a organizat după modelul pensioanelor sau a celorlalte alumneie existente pe lângă diferite gimnazii, școli secundare și universități de pe teritoriul monarhiei austro-ungare pe seama elevilor sau a studenților. Sub această formă alumneul a funcționat până la adunarea generală din 9 august 1888, prezidată de episcopul Ioan Mețianu de la Arad, când la propunerea lui Vincențiu Babeș institutul acesta s-a transformat într-un alumneul confesional greco-oriental și a fost trecut sub conducerea și controlul consistoriului din Arad, care i-a acordat de atunci o subvenție anuală de o mie de florini. Meletie Dreglici, care fusese președintele alumneului, fiind bolnav, și bătrîn, i-a cedat locul lui Emanuil Ungurianu. În realitate, ca vicepreședinte tot Ungurianu l-a condus institutul începînd din 1875, asigurînd timp de 12 ani, cît a fost în fruntea lui, o bună funcționare prin colecte realizate pe tot cuprinsul Banatului. (3)

Emanuil Ungurianu s-a impus în toate cercurile românești, prin intransigența sa, prin dărnicia cu care și-a risipit tot cîștigul muncii sale pentru scopuri de binefacere și pentru interesele poporului a cărui fiu devotat a rămas pînă la moarte. Nu avea familie, nu era căsătorit. Familia lui era întreaga națiune, copiii lui erau toți copiii români, în special cu o afecțiune mai accentuată față de copiii țărani și de meseriași. El a dat totul pentru alții și nu a cerut nimănui nimic pentru propria sa persoană. Pentru interesele sale personale nu a cheltuit decît strictul necesar unui trai modest.

Desigur că Emanuil Ungurianu și-a cîștigat de partea sa nu numai simpatia și încrederea, dar și colaborarea tuturor românilor de la oraș și din sate, care l-au sprijinit în toate acțiunile sale. El nu s-a pierdut într-o singură direcție și nu a mers pe un singur drum de muncă. Cinstea și omenia erau lozincile propovăduite de el în toate împrejurările, fiindcă acești factori puteau să lumineze calea interesului comun al neamului său. În copilărie purta și el opinci, cunoștea nevoile țăranilor și în special deplorabila lor sărăcie și scăzutul lor nivel de trai din cauza lipsei de pămînt. Plugarii își trăgeau existența din pămîntul

² Aprobarea a fost dată de ministerul de culte din Budapesta cu nr. 7719 din 26 mai 1869.

³ „Foaia diecezană” Caransebeș, anul V. nr. 38 din 23 sept./5 oct. 1890 Transformarea în alumneul a fost aprobată de ministerul din Budapesta.

pe care îl munceau, dar care nu era al lor sau nu le ajungea pentru hrana familiei cu numeroși copii. Când a început să prindă rădăcini ideea cumpărării de pământ pe bază de credite acordate prin bănci, în special după înființarea la Sibiu a băncii „Albina” în anul 1871, Emanuil Ungurianu a pus în mod acut problema economică și financiară care trebuia să fie urgent rezolvată și în interesul românilor bănățeni, îndeosebi că din cauza greșelilor făcute de filiala organizată la Timișoara de către „Albina” deodată cu înființarea ei, experiența s-a soldat negativ. Ani de zile s-a frământat Emanuil Ungurianu ca să găsească o soluție practică. Abia în anul 1885 reușesc românii timișoreni în frunte cu Meletie Dregheci, Pavel Rotariu, Emanuil Ungurianu și membri familiei Mocioni, cu sprijinul lui Vincențiu Babeș, să pună temelia băncii „Timișiana”. Ungurianu a fost ales director executiv al băncii, îndeplinind această funcție de la fondare, din 1 august 1885, până în anul 1898, când i-a urmat Pavel Rotariu. La insistența lui Ungurianu s-au fondat apoi și băncile „Luceafărul” din Virșeș și „Lipovana” (1897), pe timpul directoratului său.

Emanuil Ungurianu era sprijinitul iubitor al tuturor familiilor de români nevoiași. Arma lui de izbândă era sistemul de colectă publică. Pentru orice cauză lansa un apel de contribuții benevole. Astfel a reușit să rezolve numeroase chestiuni vitale. El a fost întotdeauna cel dintâi care a dat, iar exemplul și valoarea dăruirii sale i-a stimulat pe ceilalți.

O problemă care l-a preocupat în mod deosebit pe Ungurianu era recrutarea tineretului rural pentru industrie și comerț, care să devină baza viitoare a unei mici burghezii de meseriași și negustori români. Prin „alumneu” i-a ajutat pe tineri să învețe profesional, dar trebuia să-i sprijine apoi și după terminarea învățturii meșteșugului, să le dea posibilități materiale pentru a-și putea înjgheba ateliere proprii și să-și procure sculele necesare, pentru a-și deschide prăvălii cu inventar de mărfuri etc. În această muncă de ajutorare a tinerilor meseriași și comercianți, ca să devină independenți și să poată lucra pe cont propriu, Emanuil Ungurianu a fost secundat în special de învățătorul Emeric Andreescu din comuna Beregsău, un eminent om de acțiune și un activ scriitor. S-a simțit nevoia întemeierii unei instituții care să le acorde acestor tineri împrumuturi ieftine pe termen lung. Încă în anii premergători primului război mondial, în spiritul acesta a fost creat și a funcționat sub îndrumarea lui Ungurianu așezămîntul „Meseriașul”, care însă după începerea ostilităților și-a sistat activitatea. Abia după zece ani, în 1924 a reușit Emanuil Ungurianu să pună bazele societății „Protectorul”, care a fost una din cele mai importante realizări ale sale.

Ideea de bază a gândirii lui Emanuil Ungurianu era definită lapidar: „Din cultură răsare bunăstarea economică”. Această

sete de cultură i-a trezit lui Ungurianu dorința de a se dăruir și propășirii intelectuale a națiunii sale. Era un câmp vast cu multiple ramificații. Una dintre cele mai folositoare realizări a fost înființarea în anul 1898 la Timișoara a despărțământului Astrei (Asociația pentru cultura și literatura poporului român din Transilvania și Banat, cu sediul în Sibiu), pe care l-a condus cu vădită dragoste și remarcabilă competență timp de 12 ani. În această calitate a fondat mai multe biblioteci populare. Tot Emanuil Ungurianu a sprijinit-o și pe scriitoarea Emilia Lungu din Fabric ca să-și înfăptuiască vechea dorință de a constitui și la Timișoara o reuniune a femeilor române după modelul celei de la Sibiu. Un mare rol a jucat această reuniune în viața național-socială a românilor timișoreni, tot timpul fiind sprijinită de așa numitul „sihastru” Ungurianu, care în realitate și-a impus voluntar regulile de trai ascetic, de privațiune și de renunțări, fără să ducă însă o viață de „anahoret”. Firea lui sociabilă, dar rezervată, a creat o anumită distanță de respect, luminată însă de flacăra căldurii sale sufletești. Contribuția de mare preț a „femeilor române”, mobilizate de Ungurianu în vederea ajutorării școlilor confesionale românești amenințate în existența lor națională prin legea de la 1907 care a introdus sistemul bilingvistic, s-a dovedit în urma conferinței din 17 iulie 1908 ținută la consistoriul din Arad ca un aport remarcabil. La această conferință prezidată de episcopul Ioan Ignatie Papp a propus Ungurianu înființarea unei „bănci culturale diecezane” cu sediul la Lipova, iar consistoriul a lansat apoi un apel către aceste „dame române” solicitându-le concursul lor. Cu ajutorul reuniunii de femei a reușit Ungurianu să salveze existența școlilor noastre confesionale din părțile timișene.

Tot în această ordine de idei se poate scoate în evidență activitatea „reuniunii învățătorilor greco-ortodocși români din protopopiatele Timișoara, Belint, Lipova și Comloșul-Mare”, reînființată în 1901 la îndemnul episcopului arădan sub președenția lui Emanuil Ungurianu, care a difuzat la 20 februarie 1901 istorica sa circulară către învățătorii din partea bănățeană a eparhiei. Anterior mai existase o astfel de reuniune cu sediul în Timișoara-Fabric sub președenția lui Pavel Rotariu, care își suspendase activitatea. De data aceasta reuniunea reactivată a obținut încă din anul 1901 aprobarea statutelor. Atît reuniunea femeilor, cît și cea a învățătorilor, și-a dovedit utilitatea cînd s-a pus problema subvenționării școlilor confesionale în urma legii de salarizare dată în 1907. În temeiul propunerilor făcute de Ungurianu sinodul eparhial din 1907 a creat un fond cultural diecezan pentru ajutorarea școlilor sărace, dar din cauza crizei economice din acel an, nu s-a putut realiza hotărîrea sinodului decît în 1908. În orice caz a fost respectată îndrumarea ca să fie refuzat ajutorul de stat de către școlile confesionale pentru a-și putea

păstra independența tradițională de pînă atunci. Concomitent, Ungurianu acționează și pe plan local ca să salveze situația școlilor confesionale din Timișoara. În ziua de 15 septembrie 1907, la conferința membrilor comunei bisericești din cartierele Fabric și Cetate convocată din inițiativa sa, Ungurianu propune și adunarea hotărăște introducerea unei „dări de cult” în ambele parohii cu scopul de a se crea un fond din contribuții anuale de la 2 pînă la 40 coroane, împărțite în 7 clase impozabile, stabilite după apreciere. Situația școlilor confesionale a fost salvată în bună parte și datorită acțiunilor întreprinse și desfășurate de Ungurianu.

Conform concepției sale pedagogice, Emanuil Ungurianu a preconizat organizarea unei vieți extrașcolare la sate prin șezători și conferințe, unde să fie urmărită ridicarea nivelului cultural al poporului prin propagarea diverselor domenii ale civilizației, unde masele populare prin distracții folositoare, prin cor și teatru, să dobîndească noi cunoștințe. Ungurianu a devenit la Timișoara promotorul și sprijinitorul acestor cămine culturale, suportul material și administrativ primindu-l de la noile oficialități române.

Ca un pasionat om de cultură, Emanuil Ungurianu a fost printre cei dintîi care au ajutat mișcarea teatrală în Banat. Îndeosebi îl găsim prezent cu „suprasolviri” la diversele reprezentații date începînd din 1880 de trupa lugojanului George Petculescu și apoi la numeroasele turnee ale companiilor de teatru din țara liberă. Ungurianu a sprijinit cu bani și prin fapte „fondul de teatru românesc din Transilvania”.

Emanuil Ungurianu consideră că sărăcia trebuie înlăturată prin ridicarea nivelului de cultură și de trai al poporului. Trebuiau create mijloace care să-i ajute pe nevoiași să scape de povara lipsurilor. În gîndirea economică a lui Ungurianu se putea desluși o gamă întreagă de „idei și păreri” pe care le-a și publicat într-o serie de articole, apoi sub același titlu într-un volum. Cu toate că ducea o viață solitară, dădea soluții ingenioase pentru înjghiebarea unei familii pe principii morale și de bună gospodărire.

Pentru Emanuil Ungurianu presa reprezenta un mijloc de educare și o armă de luptă, care trebuia pusă în serviciul intereselor imediate și de perspectivă ale poporului. El făcea parte din generația celor grupați în jurul ziarului „Tribuna”, spre deosebire de cei mai tineri care scriau în coloanele ziarului „Românul”. Ambele publicații periodice apărute la Arad reprezentau aceleași idealuri românești, dar optica mentalității prin care erau privite era de nuanță diferită. Luptele de altădată văzute acum prin cîmpul vremii scurse și prin viziunea de atunci comparată cu realitățile vieții de azi: ne înfățișează un complex de strădanii românești, învesmîntate în diverse forme. Pentru Ema-

nuil Ungurianu orice gazetă românească era necesară. De aceea, el a ajutat și subvenționat din câștigul muncii proprii toată presa românească din Banat și cele mai însemnate ziare din alte regiuni, abonându-le, citindu-le și fiind la curent întotdeauna cu tot ce se publica. A scris și Ungurianu, dar mai rar și numai atunci când era convins că prin condeiul său putea fi util cauzei națiunii. Astfel, când Vincențiu Babeș și Alexandru Mocioni și-au dat seama că nu era suficient să ai ziarele tale românești în cuprinsul monarhiei austro-ungare, fiindcă agențiile de propagandă puteau anihila în străinătate tot ce se publica la noi, atunci Ungurianu a fost printre cei dintii care a aderat la acordul încheiat în 1886 cu „L'Europe”, o publicație prestigioasă din Paris. Ungurianu a contribuit cu bani și cu articole publicate în „L'Europe”, alături de Vincențiu Babeș, Alexandru Mocioni, Cornel Diaconovich etc.

Pe arena vieții național-politice Emanuil Ungurianu s-a remarcat cu dirzenia sa de combatant, cu atitudinea sa demnă și consecventă. De la începutul activității partidului național român constituit în 1881 la conferința din Sibiu, Ungurianu s-a aliniat în rândurile fruntașilor bănățeni, fiind alături de acțiunea politică inspirată de gândirea dualistă Babeș-Mocioni. A ajuns în organele de conducere ale partidului. N-a intrat ca deputat în parlamentul de la Budapesta, ci a rămas un devotat și fidel exponent local al poporului său. Iar când s-a pus în 1891 problema înaintării unui memorandum împăratului Francisc Iosif I-iul, Ungurianu s-a declarat și el împreună cu ceilalți bănățeni pentru o politică de pasivitate, întrucât pe calea petiționară nu se putea obține nici un drept pe seama românilor de la Habsburgi. Vincențiu Babeș a refuzat să prezideze conferința de la Sibiu care a debătut problema memorandumului invocând motive de sănătate, dar după cum au confirmat-o contemporanii săi, numai din cauza că nu mai avea încredere în cuvântul unui Habsburg care îl înșelase și îl minșise pe Horia și pe Avram Iancu. Memorandiștii vor păși la fel, — zicea Babeș. Vincențiu Babeș s-a dezgustat și s-a retras din viața politică, iar bănățenii au intrat într-o perioadă de pasivitate. Emanuil Ungurianu s-a folosit de acești ani, în aparență liniștiți, ca să-și realizeze seria de planuri pe care și le-a elaborat. În concepția lui Ungurianu pasivitatea nu însemna letargie sau inactivitate. El a pledat pentru continuarea luptei prin intermediul presei.

În Timișoara apărea „Luminătoriul” lui Pavel Rotariu, care a scos această gazetă bisăptăminală fără întrerupere timp de 14 ani (1880—1894). Era singura publicație național-culturală și politică din vremea aceea care oglindea viața românilor bănățeni. În coloanele ei găsim reflectate diferitele acțiuni de cultură românească sub lumina cărora se profilează și strălucita personalitate a lui Emanuil Ungurianu, „Luminătoriul” era o gazetă

bună și de prestigiu, dar era o publicație realizată de un singur om, cu jertfe personale, ajutat de socrul său protopopul Meletie Dregăhici. Banatul avea nevoie de un mare cotidian românesc. Și atunci neastîmpăratul temperament creator și combativ al lui Emanuil Ungurianu a început să agite problema editării unei foi zilnice de proporții, care să poarte amprenta de gândire și de solidaritate a tuturor românilor bănățeni. Intenția sa public exprimată a fost ecoul dorinței generale. Sub îndrumarea lui Alexandru Mocioni și Vincențiu Babeș s-a constituit un comitet de acțiune pentru înființarea la Timișoara, în locul „Luminătorului”, a unui puternic cotidian, comitet din care făcea parte și Ungurianu. Acest ziar cu titlul de „Dreptatea” a apărut în anii 1895—1898 și a fost redactat de dr. Valeriu Branișce.

Emanuil Ungurianu i-a iubit pe ziariști, fiindcă le cunoștea munca lor de răspundere și misiunea lor de mare importanță. Evocăm spre cinstirea memoriei sale, că Ungurianu a pregătit împreună cu ziariștii de pe vremuri încă din anul 1903 înființarea celei dintii asociații de ajutorare a muncitorilor din redacții. Cu ei a elaborat statutele acestei asociații. Dar ministerul a respins proiectul motivînd că naționalitățile nu puteau înființa reuniuni profesionale. Mai tîrziu, în 1908 s-a ținut la Brașov o conferință a ziariștilor români din Transilvania și Banat cu scopul de a se înființa un sindicat profesional. La această conferință a fost invitat și Emanuil Ungurianu ca să sprijine acțiunea de constituire cu priceperea și experiența sa. El a contribuit la alcătuirea statutelor și la întocmirea formelor, dar actele s-au împotmolit la minister, demersurile și procedura de aprobare prelungindu-se pînă nu s-a mai ales nimic din planul inițial.

În perioada aceasta, de-a lungul anilor din primul deceniu al secolului, cu toate că activitatea lui Emanuil Ungurianu s-a extins asupra tuturor problemelor românești, preocuparea sa principală a rămas înființarea episcopiei, încă de cînd era deputat sinodal al eparhiei Aradului și ca membru al congresului național-bisericesc de la Sibiu.

În principiu s-a ajuns la acordul de a se reînființa vechea episcopie greco-ortodoxă română de la Timișoara. Problemele materiale însă constituiau încă multe piedici în calea realizării. Congresul național bisericesc al mitropoliei din Sibiu a decretat în 1900 întemeierea episcopiei de Timișoara, și atunci consistoarele eparhiilor limitrofe au început să ridice obiecțiuni relative la împărțirea averilor și fondurilor. Cea mai arzătoare chestiune era cea financiară. Emanuil Ungurianu a luat inițiativa strîngerii unui fond din contribuții benevole oferite de românii intelectuali și de credincioșii din Banat. La începutul anului 1905 Emanuil Ungurianu din inițiativa sa proprie a trimis la 98 de fruntași bănățeni de religie ortodoxă română un apel ca să se oblige în scris pentru subscrierea unei sume după dorință și po-

sibilitate la fondul înființării episcopiei, contribuție benevolă plătită în cinci rate anuale. În proiectul lui Ungurianu din acest fond urma să se achiziționeze terenul pentru reședința episcopului și oficiile consistoriului, precum și pentru construirea și mobilarea lor. În urma acestui apel s-au obligat în scris cea mai mare parte a intelectualilor solicitați și a băncilor române din Banat. După primirea declarațiilor de subvenție, Emanuil Ungurianu i-a convocat pe cei 30 de donatori care se înscriseră cu o sumă minimă de 500 cor. și la consfătuirea lor din 9 aprilie 1905 s-a hotărât ca acest fond al diecezei Timișoarei să se depună spre păstrare și administrare la consistoriul mitropolitan din Sibiu. Consfătuirea a ales și un comitet executiv de 5 membri: Emanuil Ungurianu avocat, arhimandritul Augustin Hamza starețul mănăstirii Hodoș-Bodrog, Romulus Cărăbaș directorul băncii „Timișiana”, dr. Aurel Cosma avocatul acestei bănci și dr. Gheorghe Adam avocat. S-a cerut ca mitropolia din Sibiu, pe baza dreptului ei legal de autonomie bisericească, să confirme acest comitet investindu-l cu titlul de comisie oficială bisericească având sarcina de a crea din contribuiri benevole fondul episcopiei de Timișoara. Consistoriul mitropolitan însă a hotărât să ordone o colectă generală pe tot cuprinsul arhidiecezei. Ungurianu a convocat o altă adunare a intelectualilor bănățeni ținută sub președenția sa la 5 noiembrie 1905 în Timișoara, unde s-a decis, după modelul societății pentru crearea fondului de teatru român, constituirea unei reuniuni sub formă de persoană juridică, cu statute depuse la „magistratul orașenesc” ca să le înainteze forurilor competente spre aprobare, alegându-se și un comitet provizoriu compus din aceleași 5 persoane de mai sus.

Activitatea lui Ungurianu a luat dimensiuni și mai largi după înființarea Statului unitar român. Ea este încă proaspătă în memoria noastră. La Alba-Iulia, după votarea Unirii de la 1 decembrie 1918, Ungurianu a fost ales membru al Marelui Sfat Național Român, iar în cel dintâi parlament al României întregite poporul recunoscător l-a trimis cu mandat de senator. Entuziasmul său a rămas înflăcărat și în ciuda vârstei. A mai funcționat pe plan local ca inspector cultural al municipiului Timișoara, ocupându-se în special de organizarea noilor cămine de ucenici și de trecerea muzeului în patrimoniul orașului, după ce în prealabil pusese noi temelii vechii societăți istorice și arheologice, de care aparținuse muzeul în perioada austro-ungară. Cele mai însemnate realizări ale lui Emanuil Ungurianu au fost după Unire, în primul rând întemeierea caselor naționale, și în al doilea rând înființarea celor două parohii noi în oraș, în cartierul intern al cetății și în cel cunoscut sub denumirea de Iosefin.

Pentru meritele sale față de Timișoara, consiliul ales al municipiului l-a proclamat cetățean de onoare deodată cu Emeric Baader și dr. Aurel Cosma, la 26 septembrie 1927.

În general, pentru a evita o discordanță tonală între cor și slujitorii din altar, e bine ca întotdeauna, înainte de începerea liturghiei, dirijorul, în mod discret, să indice acestora tonalitatea în care va da răspunsurile liturgice. Aceasta, ori de câte ori, unele sau altele din răspunsurile liturgice își schimbă tonalitatea. Bineînțeles, aceste schimbări de tonalitate nu trebuie să se facă ori-cînd, ci doar atunci cînd sînt justificate, fie de introducerea unei piese muzicale în ansamblul liturghiei, scrisă în altă tonalitate, fie de o anume „atmosferă” afectivă, care trebuie creată în biserică. De exemplu, atunci cînd se trece, după citirea Evangheliei, de la întreitele „Doamne miluiește” obișnuite (de obicei scrise într-o tonalitate majoră), la cele funebre (de obicei scrise într-o tonalitate minoră).

În nici un caz, tonalitatea nu trebuie schimbată prea des, nu numai pentru a evita o eventuală derută a corului, ci și pentru a nu perturba starea emotivă care se crează în biserică, specifică tonalității în care se cîntă. Pentru că „orice tonalitate — spune Virgil Gheorghiu într-o frumoasă lucrare de inițiere muzicală — fie majoră, fie minoră, are un caracter specific. Între tonalități și compozitori există afinități. V-ați întrebat vreodată dacă tonul lui mi bemol e mai marțial decît al lui fa major? Dacă re bemol e mai legănător și mai poetic decît re major? În aceste trei tonuri de mai sus s-au scris, în mi bemol Simfonia eroică. În fa, Simfonia pastorală și în re bemol, Cîntețul de leagăn al lui Chopin. Să fie aceasta o simplă întîmplare? Instrumentele pot crea sugestii de culori, compozitorul fiind cu paleta orchestrală în mîna. Clarinetul, oboiul, viola, sînt ca și niște tuburi de vopsea pe care compozitorul lucrează ca un pictor virtuos. La rîndul lor, gamele au o stare aproximativă de sentiment, așa cum unele priviri lucesc mai intens, alte rîd, altele exprimă deznădejdi.

Într-o carte de Lavignac (un celebru muzicograf francez), am găsit un tablou al tonalităților cu particularitatea lor lirică: Sol major ar fi cîmpenesc, Fa major, pastoral, Re major, suav, Do minor, dramatic, si bemol minor, funebru, etc. În adevăr, dacă o sonată scrisă într-un ton am transpune-o în alt ton, am căpăta o altă sonată. Tonul e strîns legat de emoția interioară a piesei, ca o haină de trup”. (Virgil Gheorghiu, Inițiere muzicală, București, Editura de Stat, 1946, pp. 38—39).

Pentru acest motiv, o liturgie de exemplu, scrisă într-o anume tonalitate, care crează „o stare aproximativă de sentiment”, cum spune Virgil Gheorghiu, citîndu-l pe Lavignac, nu se poate transpune întotdeauna în oricare altă tonalitate — cum fac unii dirijori — pentru că ea nu e scrisă întîmplător de autorul ei în tonalitatea respectivă. Din contră, compozitorul și-a ales tonalitatea în funcție de caracterul expresivității ei particulare, de valoarea ei emoțională specifică, așa zice, de „tonalitatea” ei afectivă.

Măreția și monumentalitatea liturghiei solemne a lui Sabin Drăgoi rezultă, nu numai din arhitectonica ei de un dramatism atît de puternic, ci și din tonalitatea în care a fost scrisă, după cum alte liturghii cu un pronunțat caracter contemplativ își datoresc această „tonalitate”, nu numai mijloacelor lor de construcție și efuziunilor lor lirice, ci și tonalității lor. Firește, această forță expresivă nu rezidă în tonalitate pur și simplu, ci și în știința și măestria cu care compozitorul, uzînd de toate mijloacele de expresie ale limbajului muzical știe să creeze o anume stare emotivă.

Desigur, posibilitățile de a îmbogăți și varia dialogul între altar și strănă, sau între altar și cor, pentru a-i da mai multă culoare și expresivitate depind și de aptitudinile muzicale — și în primul rînd de calitatea auzului muzical — al preotului și al cîntăreților.

În nici un caz, în bisericile în care răspunsurile sînt date de un cor organizat, care cîntă o liturghie pe mai multe voci, nu corul își va schimba tonalitatea după preot, ci întotdeauna preotul după cor.

Aceeași concordanță tonală trebuie să existe între altar și răspunsurile cîntăreților și în cazul cînd acestea sînt date prin cîntarea în comun a credincioșilor.

Desigur, citirea sau zicerea recitativului liturgic, a Evangheliei și a Apostolului nu se face în toate bisericile noastre în același fel, deosebiri fiind uneori destul de însemnate, mai ales de la o provincie la alta. În numărul trecut al revistei noastre am arătat cîteva din aceste feluri de a le „zice”, subliniind totodată și greșelile care se fac, mai ales de către cei care urmăresc spectaculosul ieftin și formal, în dauna conținutului și a expresivității, a tradiției creștine și a spiritului ortodox din bisericile noastre. Exemplele publicate aci de noi nu sînt influențate de nici una din aceste numeroase feluri, care n-au nimic comun cu tradiția bisericească, caracterizîndu-se prin naturalețea lor narativă și prin simplitatea mișcării melodice quasi-parlando, (ca și cum ar fi vorbite). De asemenea, ele nu păcătuiesc nici prin unele excese melodicizante și laicizante, desfășurîndu-se firese și liniștit, totuși fără a fi monotone și cenușii.

Spunîndu-le astfel, cu convingere și emoție sinceră și — bineînțeles — cu o dicțiune clară, corectă, conștientă și expresivă, pe lîngă faptul că le vom păstra nealterată forma tradițională și caracterul religios, vom putea valorifica în întregime și conținutul logic și afectiv al textelor.

În felul acesta ele își vor atinge scopul din plin : acela de a crea în biserică acea stare emotivă de meditație și interiorizare, atît de adecvată marilor adînciri în profunzimile conștiinței și totodată marilor zboruri spre înălțimile purificatoare ale spiritului.

recitativ
mf
 Bi-ne-cu-vin-tă-lă-es-te-îm-pă-ră-ți-a-Tă-tă-lui-și-a-Fi-u-lui-și-a

puțin mai rar *lungă*
 Sfîn-tu-lui-Duh,a-cum-și-pu-ru-rea-și-în-ve-cii-ve-ci-lor.

1. *2.*
 Cu-pă-ce-Dom-nu-lui-să-ne-ru-găm. Pen-tru-pă-cea-de-sus-și

pen-tru-mîn-tu-i-rea-su-flu-te-lor-noas-tre-Dom-nu-lui-să-ne-ru-găm.

Pen-tru-pă-cea-a-toa-tă-lu-mea,pen-tru-bu-nă-sta-rea-sfîn-te-lor-lui-Dum-ne-zu

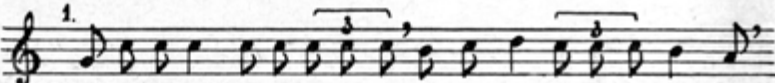
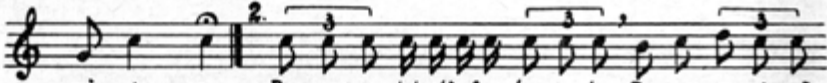
bi-se-rici-și-pen-tru-u-ni-rea-tu-tu-ror-Dom-nu-lui-să-ne-ru-găm.

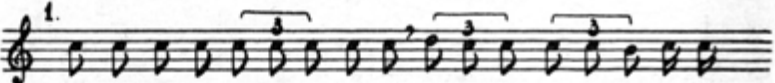
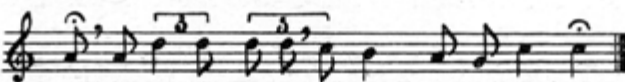
Pe-prea-sfîn-ta,cu-ra-ta,prea-bi-ne-cu-vin-ta-ta,mă-ri-ta-stă-pi-na

noas-tră-de-Dum-ne-zu-nă-s-că-toa-rea-și-pu-ru-rea-feri-cia-ra-Ma-ri-a

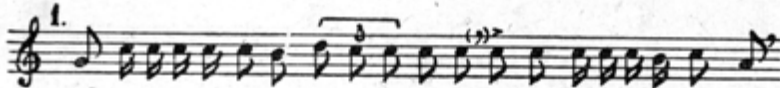
cu-toți-sfîn-ți-po-me-nin-du-o. Pe-noi-în-si-ne-și-u-nii-pe-al-tă-și

toa-tă-vi-a-tă-noas-tră-lui-Hris-tos-Dum-ne-zu-să-o-dăm.

1.
 Să zi-cem toți din tot su-fle-tul și din tot cu-ge-tul nos-tru,
 2.
 să zi- cem. Doam-ne a-tot-sfă-pi-ni-to-ru-le Dum-ne-ze-ul pă-
 3.
 rin-ți-lor noastră, ru-gă-mu-ne Ți-e a-u-ti-ne și ne
 4.
 mi-lu-eș-te.

1.
 Zi-ua toa-tă de-să-vir-și-tă, sfîn-tă cu pa-ce și fă-ră.
 2.
 de pă-căt la Dom-nul să ce-rem. În-ger de pa-ce, cre-din-cios în-drep-
 3.
 tă-tor, pă-zi-tor su-fle-te-lor și tru-pu-ri-lor noas-tre, la Dom-nul
 4.
 să ce-rem. Ce-le bu-ne și de fo-los su-fle-te-lor noas-
 5.
 tre și pa-ce lu-mii, la Dom-nul să ce-rem.

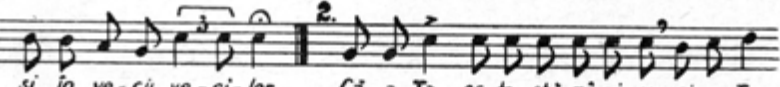
1.

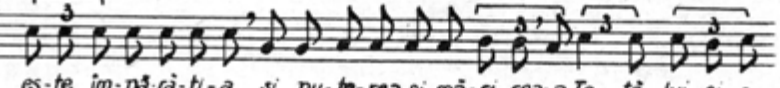
Că Ți-e se cu-vi-ne toa-tă mă-ri-re-a, cins-tea și în-chi-nă-ciu-ne-a:

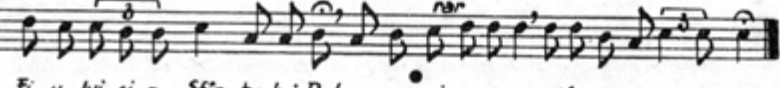
Ta-tă-lui și Fi-u-lui și Sfin-tu-lui Duh, a-cum și pu-ru rea

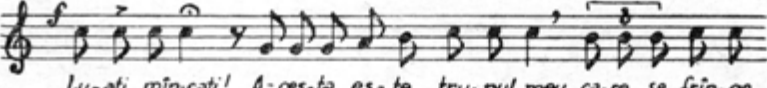
și în ve-ci ve-ci-lor. Că a Ta es-te stă-pî-ni-re-a și a Ta

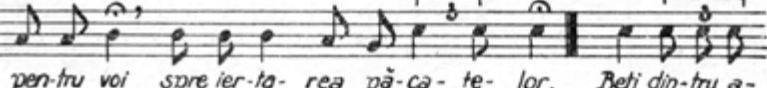
es-te îm-pă-ră-ți-a și pu-te-re-a și mă-ri-re-a: a Ta-tă-lui și a

Fi-u-lui și a Sfin-tu-lui Duh, a-cum și pu-ru-re-a și în ve-ci ve-ci-lor.

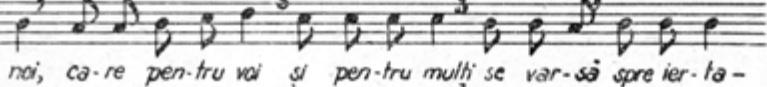
Lu-ați, mîn-cați! A-ces-ta es-te tru-pul meu, ca-re se frîn-ge

pen-tru voi spre ier-ta-re-a pă-ca-te-lor. Beți din-tru a-

ces-ta toți! A-ces-ta es-te sin-ge-le meu al le-gii ce-lei

noi, ca-re pen-tru voi și pen-tru mulți se var-să spre ier-ta-

rea a - pei; că în-ge-rul Domnului la vre-me se po-go-ra
 în scâl-dă-toa-re și tul-bu-ra a-pa; și ca-re în-
 tra în-tîi du-pă tul-bu-ra-rea a-pei se fă-cea sâ-nă-tos,
 rar ⁵ ori de ce boa — lă e-ra — cu-prins.

În-țe-lep-ciu-ne, drepti să aș-cul-tăm sfin-ta E-van-
 ghe-li-e. Pa-ce tu-tu-ror. Din sfin-ta E-van-ghe-
 li-e de la Iô-an, ci-ti-re. Să lu-ăm a-min-te

Și du-hu-lui tău, pro-chi-men

Bi-ne es-te cu-vîn-fat cel-ce vi-ne în-tru nu-me-le Dom-nu-lui.
 Din car-toa cea că-tre Fi-li-peni a sfin-tu-lui a-postol Pa-vel, ci-ti-re

Fra — ți-lor. Bu-cu ră- ți- vă pu-ru-rea în-tru Dom-nul.
 Și iă-răși zic: Bu-cu-ră- ți- vă. În-gă-du-in- ță
 voas-tră să se fă-că ști-u-tă tu-tu-ror oa-me-ni-lor.
 Dom-nul es-te a-proa-pe. Nu vă îm-po-vă-rați cu nici
 o gri-jă. Ci în-tru toa-te prin în-chi-nă-ciu-ne și prin
 ru-gă cu mul-țu-mi-re ce-re-ri-le voastre să fi-e a-ră-tă-
 te lui Dumnezeu. Și pa-cea lui Dum-ne-zeu, ca-re co-vîr-șeș-te
 ori-ce min-te va pă-zii i-ni-mi-le voastre în-tru Hristos I-
 sus. ^{longa} Mai de-par-te, fra — ți-lor, ci-te sînt a-de-vă-ra-te
 ci-te sînt de cinste, cî-te sînt drepte, ci-te sînt cu-ră-te,

ci-te sînt de iu-bit, ci-te sînt cu nu-me bun, ori-ce vir-
tu-te și ori-ce lău-dă, la a-ces-tea să vă fi-e
gîn-dul. Ce-le ce ați în-vă-țat și ați pri-mit și ați
a-u-zit și ați vă-zut la mi-ne a-ces-tea să le
fa-ceți și Dum-ne-ze-ul pă- cii va
fi cu noi.

A min.

A min.

CULMI DE PRESTIGIU

La a 23-a aniversare a proclamării Republicii noastre, drumul parcurs arată grăitor la ce culmi de prestigiu s-a înălțat poporul român. Cuvintele profetice ale lui Nicolae Bălcescu înveșnicite în „Manualul bunului român” s-au realizat întocmai: „Republica este un stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țintă frăția”. Această dreptate și frăție, traduse atît de frumos la noi prin cuvîntul „omenie”, a ridicat în fața lumii întregi faima patriei și a poporului nostru.

Republica întruchipează în realitatea concretă a societății românești ridicarea poporului pe o înaltă treaptă a afirmării sale, aceea de stăpîn unic al propriului său destin, de beneficiar al strădaniilor sale. Ea consacră inaugurarea unei noi ere în tumultuoasa biografie a patriei, era binelui, era demnității naționale, sociale și umane.

Cronica anului 1970 este ilustrată de evenimente semnificative, de realizări demne de luat în seamă. Pe primul plan ea consemnează eforturile încununate de succes ale întregului popor pentru înlăturarea pericolului creat de inundațiile care s-au abatut asupra țării în lunile mai și iunie, pentru diminuarea pagubelor. Peste tot s-a acționat energic, s-a muncit eroic pentru ca viața să intre în normal, pentru ca mărețele sarcini ale planului de Stat să fie împlinite și depășite. În ciuda greutăților, economia țării s-a îmbogățit cu obiective de mare anvergură între care: darea în folosință parțială a hidrocentralei de la Porțile de Fier și unirea malurilor bătrînului Danubiu prin podul de la Giurgeni-Vadul Oii.

Merită să fie reținut faptul că în acele împrejurări nedorite — revărsarea furioasă a apelor — nenumărate țări, personalități și oameni de bine și-au exprimat prețuirea pe care o au față de poporul român. Sprijinul acordat cu promptitudine și mărinimie a subliniat o dată mai mult de cît prestigiu se bucură Republica Socialistă România în întreaga lume.

Republica noastră se înfățișează cu o economie dinamică, aflată într-un fructuos proces de modernizare și diversificare, cu o producție industrială în permanentă ascendență. Nivelul de viață al satelor și orașelor noastre, potențialul științific, cultural

și artistic al României au sporit în asemenea măsură, încît orice comparație cu trecutul înseamnă o strălucită confirmare a justeței drumului istoric pe care l-a ales.

Tabloului vast al unei efervescente opere constructive pe plan național îi corespund firesc acțiunile țării noastre în arena internațională. România întreține în prezent relații diplomatice cu 97 de state și schimburi economice cu peste o sută de țări, de pe toate meridianele și paralelele globului. Glasul poporului nostru se face auzit în diferite foruri ale lumii contemporane, ca un îndemn la întărirea păcii, securității și înțelegerii între popoare.

În lumea de astăzi, în care contactele largi între țări și popoare reprezintă condițiile esențiale ale propășirii generale, țara noastră dezvoltă legături prietenești cu toate statele, indiferent de orînduirea lor politică și socială. Printr-o consecvență conlucrăre pe tărîm economic, politic, cultural, tehnico-științific, printr-o mai bună cunoaștere și apropiere prețioasă la îmbunătățirea climatului politic internațional.

Vizitele din acest an ale Președintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România în diferite țări, contactele personale între conducătorii români și cei ai altor popoare, au relevat și relevă de fiecare dată principialitatea și perseverența aportului României la promovarea mai binelui în lume. Prezența în acest an a Domnului Nicolae Ceaușescu la lucrările celui mai important for internațional, menit a veghea la pacea și dezvoltarea întregii omeniri, este un fapt adînc grăitor. Prin această prezență România, și poporul ei pașnic, voia mai cu deosebire să atragă luarea aminte Organizației Națiunilor Unite că atunci cînd s-a înființat acest for suprem, s-a avut în vedere ca toate națiunile planetei să-și unească eforturile pentru făurirea unei păci durabile, care să asigure dezvoltarea liberă a fiecărui popor.

Reprezentarea României în organele de conducere ale Organizației Națiunilor Unite și ale instituțiilor sale, cele peste 50 de propuneri făcute în 15 ani de cînd este membră al acestui înalt for internațional, propuneri de fiecare dată elogios apreciate, toate mărturisesc că poporul nostru este călăuzit de o concepție înaintată despre om și universul uman. Această concepție este strîns legată de experiența — desigur concludentă — a trecutului, dar mai ales de voința — în coordonate lucide și realiste — de a depăși cu succes ceea ce a frînat mersul înainte al omenirii tîrîtă de două ori, într-o jumătate de secol, în catastrofa războiului mondial, încălcîndu-se brutal datele dezvoltării conștiinței umane. Iată, însă, că lumea a pășit în era formidabilei revoluții tehnico-științifice, în era pătrunderii omului în Cosmos și a unei uriașe înfloriri a culturii. E ceea ce produce mari schimbări în gîndirea și conștiința oamenilor, schimbări care, nu se poate să nu aibă puternice repercursiuni în modul popoarelor de

a-și concepe propria organizare, de a-și apăra interesele, de a-și asigura dezvoltarea.

În lumina celor de mai sus glasul Conducătorului țării noastre în cadrul sesiunii jubiliare a O.N.U. a răsunat cu tăria pe care o poate da numai setea de dreptate și pace. „Popoarele omenirii, a declarat Domnul Nicolae Ceaușescu, își dau tot mai mult seama de forța pe care o reprezintă, înțeleg tot mai mult că stă în puterea lor să înfăptuiască pe planeta noastră o lume a colaborării între națiuni libere și egale în drepturi să pună capăt războaielor dintre state, să asigure o pace trainică în stare să permită realizarea bunăstării întregii omeniri.”

Astfel de năzuințe ale poporului român, care i-au adus un prestigiu unanim, nu fac altceva decât să sublinieze o dată mai mult, noua dimensiune ce definește astăzi evoluția vieții internaționale: conștiința de sine a popoarelor și în consecință conștiința solidarității lor în fața adversităților. De unde voința, astfel fortificată, a afirmării și cuceririi condițiilor de pace și progres, acestea, la rîndu-le, concepute la actuala scară a dezvoltării umanității pe ansamblul ei.

Referindu-se la scopul extinderii relațiilor țării noastre, pe planuri multiple cu toate țările lumii, Domnul Nicolae Ceaușescu spunea la sesiunea jubiliară a O.N.U.: „Considerăm că numai participînd activ la diviziunea internațională a muncii, la circuitul mondial de valori materiale și spirituale putem asigura progresul propriei noastre țări și totodată ne putem aduce contribuția la cauza păcii în întreaga lume. România va milita întotdeauna neobosit și ferm pentru înfăptuirea idealurilor de pace, progres și colaborare ale umanității, pentru afirmarea și respectarea tuturor principiilor care stau la baza bunei conviețuiri internaționale”.

Acest aport, precum și clarviziunea, realismul poziției țării noastre față de problemele grave, încă nerezolvate, ale lumii de astăzi, explică prestigiul fără precedent de care se bucură Republica noastră, pe plan internațional. Numeroasele declarații elogioase din partea atîtor oameni de Stat, comentariile atît de ample ale celor mai importante agenții de informații și organe de presă, toate reflectă mai mult decât o deplină confirmare a justeței drumului pe care pășește hotărît poporul nostru, dar și simpatia, stima și aprecierea de care se bucură astăzi România pretutindeni, în lume.

Ochiul constructorului cuprinde, pe această a 23-a arcadă a măreței noastre zidiri, peisajul unui an bogat în evenimente de seamă, care au marcat adînc sensul și perspectivele dezvoltării noastre, gravîndu-se cu un pregnant relief în conștiința întregii

națiuni socialiste. Indisolubila înmănunchiere a competenței și entuziasmului, lucidității și pasiunii, supremă virtute civică a cetățeanului României noi, se reîmprospătează neconținut din perspectiva profund științifică asupra drumului de parcurs, din conștiința temeinică a țelului urmărit, a mijloacelor pentru înfăptuirea sa.

Sub aceste auspicii, fiecare aniversare a proclamării Republicii reamintește premisele unei realități ce nu poate decît să ne bucure și să ne deschidă noi și însuflețitoare perspective în anii ce vin. Programul economic preconizează lărgirea și perfecționarea continuă a bazei tehnico-materiale a țării, făurirea unei societăți noi multilateral dezvoltate, ridicarea poporului pe o treaptă superioară de bunăstare, civilizație și progres. Acestea sînt obiective, gînduri pentru viitor, de o deosebită amploare. Înăptuirea lor necesită maxima valorificare a capacității de muncă a fiecăruia, dăruire și pasiune în activitatea de zi cu zi, prezența omului potrivit la locul potrivit, acolo unde este mai multă nevoie de el, inițiativă și spirit de răspundere, grijă neșovăitoare pentru promovarea intereselor și îndeplinirea cerințelor societății. Cetățeanul vrednic al Republicii noastre — mîndru de a realiza ceea ce înaintașii abia visau și sperau, și chiar mai mult decît atît — va răspunde totdeauna cu însuflețire chemărilor patriei, neprecupețindu-și talentul, pregătirea, puterea de muncă.

O preocupare majoră a poporului țării noastre o constituie înăptuirea securității europene, obiectiv important al păcii și progresului, pregătirea celor mai bune condiții întru statornicirea păcii și buneivoinii între toate țările Continentului. Dezvoltîndu-și continuu relațiile cu toate statele lumii, țara noastră este și va fi întotdeauna un factor constructiv al eforturilor popoarelor, al forțelor progresiste pentru pace, destindere, securitate și bunăvoinie între oameni.

Sentimentul care ne încearcă cu acest prilej, al aniversării Republicii, este acela al durabilității, al dăinuirii, pentru că tot ce se înăptuiește de-o vreme încoace pe acest pămînt binecuvîntat de la poalele Carpaților este așezat pe temelii solide și poartă însemnele înnoirii și ale unei temeinice cumpăniri. Nu numai uzine și fabrici, nu numai hidrocentrale și combinate gigantice s-au înălțat la noi în anii puterii populare. O „construcție” la fel de importantă, cu valențe la fel de sporite s-a realizat pe plan spiritual — în sufletul și-n conștiința cetățenilor. E un edificiu impresionant, de o valoare inestimabilă, expresie a luminii, a demnității și libertății. Sîntem ai acestui pămînt, lăsat nouă în dar de străbuni, renăscut prin efortul minții și brațelor noastre. În aurul cîmpiilor sale rodește munca noastră, în oglinda apelor zăgăzuite, care se transformă în kilovați și bucate, ne contemplăm chipul transfigurat de actul creației. Toate au primit pecetea anilor noștri.

De la fereastra celor 23 de ani ai Republicii, scrutîndu-și viitorul luminos spre care o călăuzesc înaltele principii umanitare, România își împlinește destinul. Niciodată această țară n-a fost mai frumoasă, niciodată nu și-a dezvoltat cu mai multă dărnicie comorile materiale și spirituale, niciodată nu s-a bucurat de atîta prestigiu în lume ca în zilele noastre !

Dar dacă țara noastră a obținut în ultimii ani cele mai mari succese din istoria multiseclară, dacă munții și cîmpiile ei sînt scăldate de-o nouă lumină, cu sensuri profunde în conștiința noastră, e firesc ca fiii acestei patrii, cei care o înalță spre soare, cei care-i dau strălucire, s-o iubească nețărmurit, contopindu-se cu destinele ei. Dar ce exemplu mai elocvent de fierbinte patriotism, ce pildă mai mare de iubire se poate da decît însăși faptele mărețe de zi cu zi ale acestor oameni minunați, constructori ai unei vieți noi și fericite, din fabrici și șantiere, de pe ogoare, ori de la catedră ?

Biserica Ortodoxă Română pășește și ea în chip sărbătoresc pragul unui nou an, privind cu bucurie etapele parcurse și se îndreaptă, împreună cu întreaga țară, spre țelul suprem : mai binele omului, fericirea lui, înflorirea multilaterală a patriei și realizarea păcii în lume. Ea participă cu însuflețire la această aniversare dovedindu-și astfel atașamentul la opera grandioasă întreprinsă pentru înfăptuirea unei vieți fericite, pașnice și libere, într-o țară spăpînată pe destinele ei.

Marile realizări și cuceriri dobîndite s-au răsfrînt și în viața Bisericii. În felul acesta Biserica Ortodoxă Română s-a putut organiza nestîngherită, potrivit dogmelor, canoanelor, tradițiilor și misiunii sale, trecînd apoi la înfăptuirea unui bogat program de activitate. În condițiile orînduirii republicane, strădaniile Bisericii Ortodoxe Române au dobîndit împliniri rodnice, necunoscute în trecut care dau mărturie despre o Biserică, pârtașă la toate bucuriile și cuceririle obștii. Realizările interne fiind îndeobște cunoscute se cuvine să remarcăm cu acest prilej opera de slujire ecumenică a întregii omeniri, lucrare care constituie trăsătura fundamentală a chipului nou dobîndit de Biserica Ortodoxă Română în ultima vreme.

Biserica Ortodoxă Română a promovat acțiuni creștine de mare însemnătate, care s-au întrepătruns cu cele ale întregului popor și cu ale omenirii de pretutindeni. Sprijinind cu fermitate construirea și propășirea vieții noi din patria noastră, precum și idealurile înalte ale lumii contemporane, Biserica Ortodoxă Română a dat mărturie despre contribuția adusă de ea la bogatele

împliniri de pînă acum ale României și despre participarea sa activă la rezolvarea marilor probleme ale vieții sociale contemporane.

Biserica Ortodoxă Română este mîndră să constate că în obținerea rezultatelor dezvoltării vieții celei noi din țara noastră după 23 ani de la proclamarea Republicii, se înscrie și contribuția ei. Într-adevăr, Biserica Ortodoxă Română recunoaște, din punct de vedere creștin, valoarea morală a principiilor care se află la baza activității societății socialiste: libertatea, egalitatea, frățietatea, pacea între popoare, independența națiunilor în condiții de coexistență pașnică, legătura individului cu societatea, modestia personală și autodăruierea, dragostea jertfelnică față de patrie și față de popor, puritatea raporturilor familiale, munca pentru binele comun și înfăptuirea pe orice cale a binelui pentru prosperarea în chip plenar a omului.

Eforturile Bisericii noastre se vor uni și de acum înainte cu cele ale întregului popor în scopul fericirii lui, al ridicării lui pe noi culmi de înfăptuiri materiale și spirituale, de bunăstare și de îndreptățit prestigiu.

IOSIF IULIU OLARIU

O JUMĂTATE DE VEAC DE LA MOARTE

de : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

Este îndeobște admis că pururea pomenitul preot profesor Vasile Gheorghiu († 29 noiembrie 1959) a fost (și este) un mare teolog : cel mai de seamă teolog biblic pe care l-a dat pînă acum Biserica Ortodoxă Română. Acest erudit de talie înaltă, neobișnuită, l-a calificat „mare teolog”¹ pe înaintașul și contemporanul său Iosif Olariu, de la a căru mutare întru odihna cea fericită s-a împlinit (la praznicul de pomenire a Sfintului Nicolae, 6 decembrie 1970) o jumătate de veac. O atît de competență recunoaștere a valorii cuiva este egală cu consacrarea lui. Iosif Iuliu Olariu a avut parte de ea în viață și în așteptarea învierii deobște la modul multilateral, mărturia lui Vasile Gheorghiu fiind covârșitoare prin prestigiul ei de specialitate și cîtuși de puțin unilaterală.

Avem indicativ apostolesc — formulat la imperativ (vezi I Tes. 5, 12—13) ; Evrei 13, 7) — să nu-i dăm uitării pe cei ce ne-au premers cu strălucire și cu folos și evocîndu-le vredniciile care-i ridică la rang de modele, să le urmăm pilda, sau măcar s-o valorificăm prezentînd-o ca atare celor ce ar putea să le calce pe urme, imitativ sau inspirator.

Iosif Iuliu Olariu a fost, înainte de orice, una din ilustrările „zilei bune” care se cunoaște din revărsatul zorilor.

S-a înscris pe orbita existenței sale personale, ca odraslă de român bănățean, la 6 februarie 1859. A-i evoca familia, însemnează a omagia mediul sănătos care l-a odrăslit. Tatăl său, învățătorul Iosif Olariu din Doman (în preajma Reșitei) s-a afirmat o viață întregă ca dascăl, ci și ca priceput colecționar de vistierii folclorice,² sprijinindu-se materialicește pe salariul mo-

¹ În revista „Candela” din Cernăuți, anul LIII—LIV, 1942—1943, p. 27—51 : *Marele teolog Dr. Iosif Iuliu Olariu*. — Să se vadă și Pr. prof. Dr. Petru Rezuș : *Rectorul Dr. Iosif Iuliu Olariu* ; în rev. „Altarul Banatului” I, 1944, nr. 9—10, sept.—oct., p. 404—405.

² Din care a publicat ulterior o parte fostul profesor de teologie din Caransebeș dr. Dimitrie Cioloca (sub titlul : „Povești din Banat” 1924).

Emanuil Ungurianu a decedat în modesta sa locuință din Timișoara-Cetate în ziua de marți 25 martie 1929 ora 15. A doua zi s-a deschis testamentul său. După ce făcuse în 1912 o mare fundație care îi purta numele și era în administrarea consistoriului de la Arad, prin acest testament și-a lăsat toată averea sa pentru scopuri obștești, pentru instituții naționale și bisericești. De-a lungul vieții sale el mai dăruise și alte sume de bani, fiind tot timpul condus de dorința sprijinirii diverselor așezăminte românești, atât spirituale și culturale, cât și economice sau educative. Succesiunea lui testamentară, care se cifra la sume importante, a fost repartizată: jumătate din avere Casei Naționale pe care el a fondat-o în Timișoara dându-i viață de activă afirmare, apoi un sfert din avere parohiei gr. ort. române din Timișoara-Cetate pe care tot el a înființat-o și a condus-o, și în sfârșit celălalt sfert din avere parohiei gr. ort. române întemeiate și organizate de el în Timișoara-Iosefin. Testamentul mai cuprindea un legat de 20.000 lei pentru societatea de arheologie și altul tot de 20.000 lei pentru societatea de științe naturale, precum și ajutoare pentru tinerii care se „dedicau comerțului și industriei”. Este impresionantă această ultimă dispoziție testamentară, când te gîndești că Ungurianu îi iubise pe ucenici ca pe proprii săi copii, mai ales că lor le-a lăsat și toată garderoba sa vesmintară, lîngeria și hainele sale.

„ÎNȚILNIRE A BISERICILOR“

Intre 7 și 20 octombrie 1970 Prea Fericitul Patriarh Justinian însoțit de Înalt Prea Sfințitul Firmilian Mitropolitul Olteniei, Prea Sfințitul Teoctist Episcopul Aradului, Prea Sfințitul Antonie Ploieșteanu Episcop-vicar patriarhal, Prea Cucernicul Părinte Dumitru Stăniloae, profesor la Institutul teologic universitar din Sibiu și Prea Cucernicul Părinte Vasile Ștefan, superiorul bisericii ortodoxe române din Baden-Baden, a făcut o vizită în Republica Federală a Germaniei, la invitația Bisericii Romano-Catolice din această țară, a Bisericii Vechi-Catolice și a Bisericii Luterane. Faptul se înscrie pe linia eforturilor continue depuse de Biserica Ortodoxă Română în direcția apropierii dintre creștini și a slujirii cauzei păcii.

Etapele călătoriei sînt deja cunoscute cititorilor noștri din ziare și diferite publicații. Aici vom reda cîteva însemnări desprinse din paginile dedicate evenimentului de P. Cuv. Părinte Daniel Gelsi aparținînd mănăstirii benedictine Chevetogne (Belgia) în revista Irénikon (1970, pp. 601—607).

„Programul foarte încărcat — spune cronicarul — a fost bogat în întîlniri, ceea ce a permis oaspeților să cunoască destul de în profunzime cele trei grupe confesionale. La 8 octombrie, în cea mai veche biserică din München, catedrala Sfîntul Petru, românii au întîlnit pe cardinalul Döpfner, cei doi episcopi auxiliari și doi alți prelați; au fost de asemenea prezenți episcopul vechi-catolic Brinkhues și un reprezentant al dr. Dietzfelbinger, episcopul Bisericii evanghelice a Bavariei, cu care la 12 octombrie a avut loc o întîlnire personală.

„Etapele principale ale călătoriei au fost: o vizită la episcopul din Regensburg, Mgr. Graber și o missă solemnă cîntată de celebrul cor „Domspatzen“ în venerabila catedrală; o altă vizită la mănăstirea Niederaltaich unde există un institut ecumenic; a treia la Facultatea de teologie evanghelică din Nidderberg: o întîlnire la Academia evanghelică din Arnoldshain în prezența dr. Wischmann, președintele biroului relațiilor externe al Bisericii evanghelice; oficierea sfintei liturghii la biserica română „Sturza“ din Baden-Baden; o întîlnire cu societatea „Caritas catholica“ germană și editura Herder din Freiburg; o vizită la „Diakonischen Werk“ protestantă din Stuttgart; o audiență la

președintele Germaniei federale Heinemann în Bonn și tot acolo un colocviu cu Biserica veche-catolică ; o recepție la ambasada României deschisă recent după restabilirea relațiilor diplomatice între cele două țări și o întâlnire cu reprezentanții presei și radioului la Köln. În acest ultim oraș, Patriarhul a rămas trei zile. Mai degrabă decât să locuiască în hotelul luxos care i-a fost oferit, el a preferat să stea la centrul Ioan al XXIII-lea, în marele cămin al universitarilor catolici condus de abatele Nyssen, teolog și critic de artă, care a reușit să organizeze cu delegația întâlniri duhovnicești folositoare.

„De-a lungul călătoriei, Prea Fericitul Părinte Justinian — și împreună cu el Biserica sa — s-a arătat într-o lumină nouă. Nu pentru că Biserica Ortodoxă Română nu s-ar fi remarcat și pînă acum în întâlnirile interconfesionale — întâlnirile acestea au fost dimpotrivă numeroase și importante — dar ne-a impresionat pasiunea și entuziasmul tineresc cu care Patriarhul a pledat în favoarea ecumenismului. . . . Afară de aceasta, în timpul șederii sale în Germania federală, a rostit și a făcut gesturi remarcabile. El a ales singur cadourile pe care dorea să le împartă și le-a însoțit mereu de un mesaj propriu : episcopilor a avut dragostea să le dăruiască cîte unul din potirele de care este mîndru, confecționate de călugări de formarea cărora s-a îngrijit și care le-au cizelat în atelierul de la Schitul Maicilor în București : altora le-a oferit icoane dintre acelea mai ales care reprezintă pe Petru și Pavel îmbrățișați că, spunea el, „Biserica veche nu cunoaște divorțul între cei doi apostoli“ . . .

În ansamblul ei vizita a depășit mult scopul prevăzut, care era acela de a mulțumi Bisericii din Germania Federală pentru ajutorul trimis victimelor inundației din mai 1970 În discursul adresat Mgr. Graber, episcopul de Regensburg, Prea Fericea Sa a spus : „Bisericele . . . au ajuns la concluzia că diferențele dintre ele nu le dau dreptul de a se închide în ele însele, de a lua o atitudine de critică, de a cădea în greșeala prozelitismului . . . căci e mai folositor tuturor Bisericii de a-și împărți și mutual experiențele pentru a se îmbogăți duhovnicește și a-și împreuna eforturile în vederea unei colaborări spre binele popoarelor pe care le slujesc și umanității întregi“.

Transcriind aici parte din notele și impresiile părintelui Daniel Gelsi, un bun prieten al Bisericii noastre și al poporului român — din dragoste pentru noi învățîndu-ne și limba — n-am făcut decît să menționăm una din multele reacții favorabile la vizita întreprinsă de Prea Fericitul Patriarh Justinian Bisericii din Republica Federală a Germaniei, căci cu acest prilej a avut loc o adevărată „întîlnire a Bisericii“. Călătoria sa și a însoțitorilor reprezintă o contribuție de seamă la cauza autenticului ecumenism și a înfrățirii popoarelor.

SARBATOAREA UNITĂȚII BISERICII ROMĂNEȘTI

S-au scurs douăzecișidoi de ani de la Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române. Și cu această dată memorabila zi de 21 octombrie a primit la Alba Iulia o cinstită apartență, menită a sublinia faptul că toți credincioșii Bisericii noastre sînt și rămîn pentru vecie una în aceeași credință dreptmăritoare, una în slujirea statornică a poporului, una în ascultarea leală a comandamentelor de viață nouă a patriei.

Momentul aniversar a fost pregătit din vreme și s-a desfășurat într-o atmosferă sărbătorească. În monumentală catedrală a Reîntregirii Prea Sfințitul Visarion Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului a săvîrșit sfînta liturghie înconjurat de un sobor de clerici alcătuit din reprezentanți ai Întîistătătorilor eparhiilor ardeleni și anume: Prot. Traian Belășcu vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Prot. Gheorghe Geția inspector eparhial al Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, Prot. Petru Sălăgeanu consilier la Episcopia Aradului, Prot. Paisie Moraru consilier la Episcopia Clujului, Prot. Traian Păunescu consilier la Episcopia Oradiei, P. Cuv. Emilian Bîrdaș și Prot. Vasile Negrea din Alba Iulia, Diacon Gheorghe Papuc consilier eparhial și Diacon Iosif Balog din Sibiu.

La sfîrșitul slujbei, după rugăciunea specială de mulțumire pentru binefacerile unității bisericești, Prea Sfințitul Visarion a vorbit despre însemnătatea momentului aniversar a „celui mai mare eveniment pe care l-a trăit poporul român pe tărîmul bisericesc-religios în epoca noastră, așa cum arată Prea Fericitul Patriarh Justinian.

A vorbit din partea Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului P. On. Părinte Gheorghe Geția, care a exprimat în numele Ierarhului, clerului și credincioșilor bănățeni bucuria pe care totdeauna o retrăiesc la sărbătoarea regăsirii celor ce aparțineau odinioară la două strane, în sînul aceleași Biserici strămoșești și de asemenea dorința tuturor de-a lucra neîncetat pentru consolidarea unității de credință și viață creștinească.

La sfîrșit a vorbit P. C. Părinte vicar Traian Belășcu care a evidențiat faptul că Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române a constituit expresia năzuinței spre înfrățire a credincioșilor despărțiți în urmă cu 250 ani de către factori străini sufletului poporului român.

După programul de la biserică, în spațiosul edificiu ce înconjură catedrala, a avut loc o masă oficială la care au luat cuvîntul delegații eparhiilor din Ardeal și Banat, precum și în concluzie Prea Sfințitul Episcop-vicar Visarion, punînd în lumină diferitele aspecte ale actului sărbătorit, ca și însemnătatea lui pentru propășirea Bisericii lui Hristos Domnul.

POPAS ANIVERSAR AL MITROPOLIEI OLTENIEI

În ziua de 6 decembrie 1970, o dată cu ședința anuală a Adunării eparhiale, a avut loc într-un cadru solemn, aniversarea a 600 de ani de la întemeierea Mitropoliei din părțile oltene și a 50 de ani de slujire bisericească a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian.

După epuizarea ordinei de zi a Adunării eparhiale ce a avut loc în sala festivă a Căminului „Renașterea”, P. C. Pr. Nicolae C. Popescu, vicar eparhial, într-o succintă alocuțiune a evidențiat dublul moment festiv al Mitropoliei Olteniei. Apoi P. C. Pr. Ilie Brătan profesor la Seminarul teologic din Craiova, în medalionul festiv prezentat, a conturat impresionant personalitatea Intîistătătorului Bisericii oltene.

La masa comună ce a urmat la reședința mitropolitană, au rostit cuvîntări numeroși preoți și mireni, membri ai Adunării eparhiale. La sfîrșit, Intîistătătorul Bisericii oltene a mulțumit tuturor pentru aprecierile aduse, toastînd pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian și pentru Conducătorii Republicii Socialiste România.

Cu prilejul acestor sărbătoriri, Mitropolia Banatului care s-a învrednicit o vreme de îndrumarea și conducerea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian (1961—1962), prin delegatul chiriarhal P. On. Părinte dr. Victor Vlăduceanu a prezentat Arhipăstorului sărbătorit cuvenitele urări împreună cu un cadou.

PRAZNICUL EPISCOPIEI ORADIEI

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române luînd în cercetare vacanța scaunului episcopal al Oradiei, a procedat la alegerea unui nou titular.

Astfel în acest scop, după sesiunea Adunării Naționale Bisericești ținută la 13 decembrie 1970 s-a întrunit Colegiul electoral fiind prezidat de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului asistînd Prea Fericitul Patriarh Justinian și membrii Sfîntului Sinod, Dl. profesor Dumitru Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor, delegat al Onoratului Guvern, Dl. profesor dr. docent Stancu Stoian, delegat al Marii Adunări Naționale precum și distinși oaspeți.

În urma depunerii scrutinului, spre bucuria unanimă s-a constatat că acela spre care s-au îndreptat gîndurile tuturor a fost P. C. Părinte Ic. Stavr. dr. Vasile Coman, protopop al Brașovului.

Noul ales a fost apoi tuns în monahism în ziua de 21 decembrie 1970 la mănăstirea Brîncoveanu, păstrîndu-și numele de bo

tez. A fost hirotonit apoi întru arhiereu în cea de-a treia zi a praznicului Nașterii Domnului de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, împreună cu Prea Sfințitul Episcop Teofil al Clujului și Prea Sfințitul Visarion Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului.

Confirmat ca episcop de către Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România, Prea Sfințitului Vasile i s-a înmînat decretul emis de forul suprem al țării, în cadrul unei solemnități ce a avut loc la Departamentul Cultelor.

Înscăunarea a fost săvîrșită într-o atmosferă entuziastă la Oradea în duminica din 10 ianuarie 1971. La orele 9 în porțile catedralei un sobor de preoți și diaconi aștepta sosirea Înaltilor Chiriarii. Sfînta liturghie ce a urmat a fost săvîrșită de Prea Sfințitul Episcop Teoctist al Aradului, Prea Sfințitul Episcop Teofil al Clujului și Prea Sfințitul Visarion Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului, Înalt Prea Sfințirii Mitropoliți Nicolae al Ardealului și Nicolae al Banatului precum și Prea Sfințitul Episcop Vasile asistînd în jețurile arhieresti.

La slujbă au asistat Dl. Gheorghe Nenciu, Vicepreședintele Departamentului Cultelor, delegați ai autorității de Stat și reprezentanți ai cultelor religioase și înalți oaspeți.

La sfîrșit P. C. Părinte Traian Belasçu, vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a dat citire Gramatei mitropolitane de instalare după care Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a condus pe noul episcop în scaunul arhieresc încredințîndu-i cîrja arhierască și rostind formula tradițională. După aceea Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Ardealului a rostit o cuvîntare făcînd prezentarea amplă a demnității și îndatoririlor unui episcop. În numele preoților și credincioșilor eparhiei Oradiei a vorbit P. C. Părinte Ioan Malița, exprimînd bucuria tuturor de a fi dobîndit un păstor cu bogată experiență pe care l-a asigurat de supunere fiască desăvîrșită.

A răspuns Prea Sfințitul Episcop Vasile, expunînd un detaliat program de lucru și apelînd la dragostea preoților și credincioșilor de a-l ajuta în munca ce-i stă înaintea, încredințîndu-i totodată de permanenta și pîrinteasca purtare de grijă.

După recitarea polihroniului, Înalții Ierarhi au ieșit din biserică în acordurile imnului arhieresc. La orele 13 la reședința episcopală a avut loc o recepție la care au luat parte toți invitații, prezentînd felicitări noului Episcop. Apoi s-a trecut la restaurantul „Transilvania”, unde a fost oferită masa oficială. În cadrul acesteia au toastat pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru Conducătorii Țării și pentru Prea Sfințitul Episcop Vasile, Înalt Prea Sfințirii Mitropoliți Nicolae al Ardealului și Nicolae al Banatului, Prea Sfințitul Episcop Teoctist ca fost locțiitor al eparhiei Oradiei în vremea sedis-vacanței, Eminențele lor Papp Laszlo, episcop reformat de Oradea, Adalbert Klein,

episcop evanghelic de Sibiu, Nagy Iuliu, episcop reformat de Cluj, P. On. Vasile Hossu protopop romano-catolic în Oradea, P. C. Părinți profesori dr. Dumitru Stăniloae din partea Institutului teologic universitar din București și dr. Isidor Todoran din partea Institutului teologic universitar din Sibiu, membri ai Adunării eparhiale, foști colegi, etc. La sfârșit a luat cuvîntul Dl. Gheorghe Nenciu, Vicepreședinte al Departamentului Cultelor.

Tuturor a răspuns noul înscăunat episcop cu mulțumiri pentru simțămintele exprimate, pentru bunele urări făcute și pentru sprijinul dat făgăduind a nu precupeți osteneala în a sluji puzura Biserica, obștea dreptcredincioasă, țara și întreg poporul român.

Prea Sfinția Sa a fost condus apoi la reședința unde-și va începe noua lucrare pe care toți cei prezenți la praznicul eparhiei au dorit-o să fie mereu binecuvîntată cu cerești roade.

NOI MEMBRI AI SFINTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMANE

În împlinirea hotărîrii adoptate încă în 1967 de-a completa funcțiile de episcopi și arhieriei-vicari pe lîngă centrele mitropolitane și episcopale, cu persoane vrednice de-a ajuta pe ierarhii eparhioți în lucrarea arhipăstorească, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a primit noi membri în sînul său, o dată cu sesiunea din 13 decembrie 1970.

După împlinirea procedurii rînduite, au primit darul arhieriei fiind apoi prezentați clerului și credincioșilor respectivelor eparhii și întăriți în înalta slujire încredințată în răstimpul sfintelor sărbători ale Crăciunului după cum urmează :

— Prea Sfințitul Antonie Plămădeală primind titlul de Ploieșteanu, ca Episcop-vicar patriarhal ;

— Prea Sfințitul Nestor Vornicescu cu titlul de Severinea-nu, ca Episcop-vicar al Mitropoliei Olteniei ;

— Prea Sfințitul Gherasim Cristea purtînd titlul de Constanțeanu, ca Arhiereu-vicar al Episcopiei Dunării de Jos.

Prea Sfințiile lor și-au început apostolatul cu făgăduința dată Prea Fericitului Patriarh Justinian, Ierarhilor de care aparțin, ca și membrilor Sfîntului Sinod și tuturor preoților și credincioșilor, de a lucra cu toată rîvna pentru propășirea Bisericii strămoșești și a întregului popor.

JUBILEU AL ORTODOXIEI ROMANEȘTI

La 7 septembrie s-au împlinit 400 de ani de cînd de sub teascurile tiparniței bisericii Sfîntul Nicolae din Șcheii Brașovului au ieșit la lumină prin rîvna smeritului diacon Coresi, Psaltirea și Liturghierul în limba română.

Această mare izbîndă așa cum se știe a reprezentat o remarcabilă contribuție, nu numai la propășirea Ortodoxiei românești ci și la unitatea limbii române, constituind astfel un important factor de propășire în istoria culturii naționale.

Cu acest prilej la Brașov a avut loc o ședință solemnă prezidată de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului în cadrul căreia s-au făcut expuneri erudite legate de momentul aniversar.

În ziua următoare, la istorica biserică menționată s-a săvîrșit sfînta liturghie de un impunător sobor și cu participarea multor credincioși.

SCAUNUL APOSTOLIC AL ANTIOHIEI

După cum e îndeobște cunoscut, Patriarhia Antioheiei ocupă al treilea loc în ierarhia tradițională a Bisericii Ortodoxe după Patriarhia ecumenică și cea apostolică, a Alexandriei.

În ziua de 19 septembrie 1970, octogenarul patriarh Teodosie VI, după o grea suferință s-a stins din viață. Sub arhipăstoria sa Biserica antiohiană a cunoscut o renaștere unanim apreciată. Regretatul patriarh a militat pentru o colaborare cît mai intensă în sînul Bisericii Ortodoxe în care scop a făcut și mai multe vizite Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe autocefale. Pentru toate acestea și-a atras dragostea tuturor păstoriților săi, fapt manifestat în mod deosebit la funeraliile sale desfășurate cu mare pompă la Damasc în 24 septembrie.

Pentru completarea scaunului astfel văduvit s-a căutat cu grijă persoana cea mai potrivită să continue lucrarea vrednicului patriarh. Aceasta a fost găsită în Înalt Prea Sfințitul mitropolit Ilie de Alep. Alegerea noului patriarh a fost primită cu o vie satisfacție în toate cercurile ortodoxe, unde s-a bucurat de o stimă aparte datorită personalității sale.

Scaunul ce-l ocupă Sanctitatea Sa Patriarhul Ilie are sub jurisdicția sa 19 eparhii dintre care 5 în Siria, 6 în Liban, 1 în Turcia, 1 în Irak și 5 în America de Nord și Sud.

NOUL ARHIEPISCOP AL BISERICII ORTODOXE RUSE DIN ARGENTINA ȘI AMERICA DE SUD

În urma reîntoarcerii în patrie a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Nicodim Russnak, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a procedat la alegerea și investitura unui nou titular. Acesta a fost găsit în persoana P. Cuv. Arhimandrit Platon Lobancov, stareț al Lavrei Troița-Sergheevna.

Solemnitatea cu prilejul numirii s-a făcut în ziua de 16 iulie în biserica lavrei, la ea participând Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți, Pimen al Krutiției și Kolomnei, locțiitor al scaunului patriarhal, Filaret al Kievului și Galiției și exarh al Ucrainei și Alexei al Talinului și Estoniei, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Veniamin de Irkutsk și Tschita, Prea Sfințitii Episcopi Iuvenalie de Tula și Belew și Vladimir de Cernigov și Nesin.

Hirotonia întru arhiereu s-a făcut în ziua de 18 iulie a. c. de către același sobor arhieresc. La sfârșitul slujbei Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Pimen a înmănat noului Arhiepiscop cîrja arhierescă rostind o cuvîntare plină de învățături pentru misiunea ce-i stă acestuia înaintea.

În zilele următoare Înalt Prea Sfințitul Platon și-a început munca arhipastorală.

JUMATATE DE VEAC DE LA RESTAURAREA PATRIARHIEI SIRBE

După cum informam într-un număr anterior al revistei, Biserica Ortodoxă sîrbă a devenit autocefală în 1219, iar în 1356 a fost ridicată la rangul de Patriarhie.

O dată cu prăbușirea statului sîrb în 1346, existența Patriarhiei a fost afectată, ea continuînd totuși a dăinui, cu întreruperi pînă în 1766. Ea a fost reînființată abia în 1919.

La 12 septembrie 1970 s-au împlinit 50 de ani de cînd în urma recunoașterii canonice de către Patriarhia Ecumenică a unirii Bisericilor Sîrbiei, Muntenegrului și Carlovețului, precum și a două eparhii din Dalmația, Sfîntul Sinod a proclamat în mod solemn reînființarea Patriarhiei sîrbe la Sremski Karlovci.

Festivitățile acestui jubileu, au avut loc la Belgrad și Sremski Karlovci în 13 respectiv 15 septembrie. Sfintele liturghii ce s-au săvîrșit în aceste zile au fost pontificate de Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman, înconjurat de soborul ierarhilor și de un mare număr de preoți și diaconi.

Cu acest prilej Sfîntul Sinod a dat o pastorală specială către toți credincioșii, în care s-a subliniat importanța evenimentului pentru Ortodoxia sîrbă.

ÎNFIINȚAREA FACULTĂȚII DE TEOLOGIE ORTODOXA ÎN LIBAN

În vechea mănăstire Belmont lîngă Tripoli (Liban) care pînă în prezent adăpostea un seminar cu 75 elevi, două noi construcții realizate în mare parte din donația decedatului arhiepiscop Antonie Bechir al Americii de Nord, au fost destinate unei școli teologice superioare. Cu această zestre spirituală și materială și-a deschis porțile în ziua de 26 octombrie 1970 nou înființata Facultate de teologie a Patriarhiei antiohiene.

Pentru început numărul de 18 studenți înscriși este promițător. Cursurile se întind pe o durată de patru ani, înglobând toate disciplinele de bază ale Teologiei. Corpul profesoral alcătuit din cunoscuți teologi ortodocși, are în frunte ca rector de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Ignatie Hazim.

Importanța școlii constă în faptul că pentru prima dată după mai multe veacuri, Patriarhia Antiohiei, asigură iarăși o formare teologică de nivel superior celor doritori și o bună pregătire clerului pentru misiunea sa pastorală.

LUCRARILE COMISIEI INTERORTODOXE PENTRU PREGATIREA DIALOGULUI ECUMENIC

În cursul lunilor de toamnă ale anului 1970 la Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice aflat la Chambésy în Elveția, s-au desfășurat lucrările comisiei interortodoxe înstituite în vederea pregătirii dialogului dintre Biserica Ortodoxă pe de-o parte și Bisericele necalcedoniene, Biserica Anglicană și Biserica Veche Catolică pe de alta.

Astfel la sfârșitul lui septembrie a.c. a avut loc, cea de-a treia consultație neoficială dintre ortodocși și necalcedonieni. După cum se știe două întâlniri cu același caracter neoficial au avut loc la Aarhus în Danemarca (1964) și la Bristol în Anglia (1967).

Ca și la sesiunile anterioare s-a reafirmat acordul asupra substanței hristologice. Astfel în concluziile participanților s-a precizat că „asupra esenței dogmei hristologice, cele două tradiții, cu toate cele cincisprezece veacuri de despărțire, continuă să se găsească în plin și profund acord cu tradiția universală a Bisericii nedespărțite”. Persistă însă și oarecare diferențe, grupate în jurul a trei probleme fundamentale eclesiologice și anume: semnificația și rolul sinoadelor în viața Bisericii; anatemiizarea sau canonizarea oricăror dascăli bisericești controversați și probleme jurisdicționale referitoare la manifestarea unității în Biserică pe plan local, regional și mondial.

Consfătuirea a remarcat necesitatea în vederea continuării tratativelor a redactării unei declarații de împăcare care, așa cum s-a precizat, „nu ar ține locul unei mărturisiri de credință sau a unei definiții dogmatice, ci poate constitui baza pe care Bisericele pot face demersurile necesare pentru ca toți să fie uniți într-o Euharistie comună”.

Lucrările comisiei pentru pregătirea dialogului teologic cu anglicanii s-au ținut între 1 și 7 octombrie 1970 sub președinția Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Atenagora al Tiatirelor. Comisia a studiat subiectele ce i-au fost încredințate de conferința de la Belgrad din 1966 și cea de-a patra conferință panortodoxă

de la Chambésy (1968) anume : modul în care Biserica anglicană concepe unirea în credință cu Biserica ortodoxă ; faptul dacă unirea Bisericii anglicane și ortodoxe e posibilă, dacă se ține seama de intercomuniunea pe care Biserica anglicană o practică real cu luteranii sau alte confesiuni ; modul în care hotărârile ce urmează să se ia vor angaja întreaga comunitate anglicană ; autoritatea celor 39 articole și a Cărții de rugăciune comune în comunitatea anglicană.

După dezbateri s-a hotărât studierea în plus a două chestiuni pe care le-a pus comisia analoagă anglicană, anume : natura opera răsкупărătoare a lui Hristos pe cruce și în Înviere ; lucrarea Sfântului Duh, ca tălmăcitor al Evangheliei și însuflător al Bisericii de azi.

Cu acest prilej s-a constatat necesitatea unei informări mai ample asupra problemelor teologice care preocupă comisiile analogice. De asemenea desfășurarea lucrărilor unei „dialog teologic impregnat de iubire“.

Lucrările comisiei teologice interortodoxe pentru dialogul cu vechii-catolici s-au desfășurat tot la Chambesy între 16 și 24 octombrie 1970 și au fost prezidate de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iacob al R. F. a Germaniei. Discuțiile au fost fructuoase ele gravitind în jurul a trei tente recente ale Bisericii Vechi-Catolice și anume : mărturisirea de credință ; declarațiile asupra lui „Filioque“ și primatul papal. Rezultatul la care s-a ajuns consemnează întâi acordul în privința importanței Sfintei Scripturi și Sfintei Tradiții în viața Bisericii, a numărului sinoadelor ecumenice, a succesiunii apostolice, a celor șapte Sfinte Taine, a venerării Maici Domnului și cinstirii sfințelor icoane și a moaștelor, a rugăciunilor pentru cei morți, a poziției față de învățătura Bisericii Romano-Catolice referitoare la infailibilitatea și primatul episcopului Romei, la Imaculata concepție și înălțarea Sfintei Fecioare, la suprameritele sfinților și indulgențe, și la celibatul obligatoriu al clerului.

Cu privire apoi la deosebirile constatate încă la conferința de la Belgrad (1966), comisia a acceptat noua declarație a vechilor catolici asupra lui „Filioque“, făcută în spiritul învățăturii Bisericii primare, potrivit căreia Tatăl e singurul principiu, cauză și izvor în Sfânta Treime. A considerat de asemenea că învățătura despre Biserica e în principiu conformă cu doctrina ortodoxă, dar necesită încă studiu aprofundat. La fel nu socotește recunoașterea canonicității ierarhiei vechi catolice ca o proble-

mă de netrecut, recomandînd în acest sens aplicarea principiului economiei. Referitor la Euharistie, deşi Biserica Veche Catolică a renunţat la termenul propriu în favoarea celui ortodox de „prefacere”, apreciază că din lipsa clarităţii asupra Tainei ca sacrificiu expiator pentru vii şi morţi este indispensabil studiul în continuare. În privinţa absenţei unificării cultului şi a diferenţei de obiceiuri se crede că nu constituie un obstacol în cauza apropierei căutate.

ÎNȚILNIRE ÎNTRE ORTODOCȘI ȘI LUTERANI

Cu ocazia Conferinţei Bisericilor luterane minoritare din Europa, convocată de Federaţia Luterană Mondială şi care a avut loc la Sibiu între 21 şi 26 septembrie 1970, s-a instituit o comisie comună alcătuită din luterani şi ortodocşi care să poarte discuţii lămuritoare asupra doctrinei celor două Biserici. O primă temă de studiat s-a stabilit a fi „Unitatea Bisericilor în diversitatea Bisericilor”.

Această iniţiativă este de fapt urmarea unor discuţii ecumenice purtate de mai multă vreme între ortodocşi şi protestanţi din România. În vederea promovării unei conlucrări mai strînse pe viitor, s-a considerat potrivit a se proceda la un schimb de profesori şi studenţi, precum şi la invitarea de oratori ortodocşi la conferinţele pastorale luterane.

În discuţiile ce urmează să se desfăşoare un rol consultativ va avea Secretariatul permanent de la Chambésy, pentru pregătirea marelui sinod ortodox şi Federaţia Luterană Mondială.

ȘCOALA ORTODOXA CA LOC ECUMENIC

Activitatea din ultima vreme a Academiei Ortodoxe din insula Creta o arată tot mai mult ca un centru de înţilniri ecumenice. De pildă, între 9 august şi 11 octombrie 1970 s-au ţinut aici în serii de cîte trei săptămîni cursuri speciale privind mai ales viaţa bisericească şi spiritualitatea ortodoxă, precum şi educaţia ecumenică. La acestea au participat 216 specialişti catolici şi protestanţi. Între 12 şi 22 octombrie 1970 s-a întrunit apoi cel de-al XIV-lea Congres al pastorilor Bisericii din Pfalz la care au participat şi pastori germani.

În general temele dezbătute au privit „Creta“ în Noul Testament, cultul ortodox, Ortodoxia și Ecumenismul, Ortodoxia și Protestantismul, muzica bisericească bizantină, etc.

VIZITA PAPEI PAUL VI ÎN ASIA ȘI AUSTRALIA

În cel de-al șaptelea an al pontificatului său papa Paul VI a adăugat la cele opt călătorii făcute (la Ierusalim, Bombay, New York, Fatima, Istanbul, Bogota, Geneva și Kampala) pe cea de-a noua, la un șir de centre catolice din continentul asiatic și cel australian, anume: Teheran, Dacca, Manilla, Pago-Pago, Sydney, Djakarta, Hongkong și Colombo. Într-unele a făcut doar o escală de o oră, ca în Iran; în altele a rămas câte trei zile ca în Filipine și Australia. În general popasurile au fost foarte scurte și umplute de un program minuțios întocmit.

Itinerarul papal a înscris 50.000 km parcurși în 60 ore de zbor, durata efectivă a voiajului fiind de zece zile, adică din 26 noiembrie până în 5 decembrie 1970.

Cu prilejul acestei călătorii papa a celebrat missa în mai multe catedrale sau locuri de adunare, a făcut consacrarea unor candidați în diferite trepte ierarhice, a prezidat conferințele episcopale, a întâlnit conducători de stat și membri ai corpului diplomatic, s-a întreținut cu clerul, a cercetat pe credincioși, a vizitat instituții centrale etc. În timpul zborului apoi deasupra țărilor de-a lungul traseului papa a transmis telegrame de salut și bunăvoință șefilor statelor respective. În cele mai multe părți, papa s-a bucurat de o bună primire. Totuși un alarmant incident a avut loc la Manilla, unde un filipinez pe nume Benjamin Mendoza, pictor de meserie, deghizat în călugăr a încercat să-l asasineze cu un pumnal. O intervenție salvatoare a celor din anturajul papal a dus la eșuarea atentatului, care de altfel a fost supus unei serioase cercetări judiciare.

Insemnătatea pentru Vatican a voiajului papei pare să rezulte din însăși cuvintele rostite de el în ajunul plecării: „Caracterul pelerinajului nostru vrea să fie exclusiv apostolic, adică religios, bisericesc, spiritual și misionar. Nici o sărbătorire, recepție, onoruri oficiale... Vom căuta să ne bucurăm de un singur lucru: întâlnirea omenească și duhovnicească pe cât posibil cu preoții, credincioșii și cetățenii de onoare“. De fapt în continentele vizitate Biserica Romano-Catolică deși numără 45 milioane credincioși, aceștia sînt întrecuți de membrii Bisericilor protestante.

Deși se dorea pur pastorală, străină menajamentelor politice, această călătorie a reflectat dorința papei de a măsura însuși dimensiunile adevărate ale catolicismului contemporan.

PROBLEMELE CATOLICISMULUI CONTEMPORAN ÎN DEZBATERILE
CONFERINȚEI EPISCOPALE FRANCEZE

Între 22 și 24 octombrie 1970 a avut loc la Lourdes sesiunea pastorală plenară a Adunării episcopatului francez cu tema „Drumul credinței și creșterea Bisericii în realitățile omenești”. La sesiune au luat parte 128 episcopi dintre care 5 cardinali, 11 preoți, 7 călugări și 12 călugărițe și pentru prima dată laici într-un număr de 51 persoane. Aceasta s-a desfășurat sub președinția cardinalului Marty, Arhiepiscopul Parisului.

Încă de la deschiderea lucrărilor, președintele conferinței episcopale a precizat că în fața crizei resimțite în Biserica Romano-Catolică slujitorii altarului trebuie să învețe rolul pe care îl are coresponsabilitatea față de problemele contemporaneității și aceasta nu în teorie și cuvinte, ci în practică și viață. În acest sens s-a subliniat de exemplu de către episcopul din Reims că „Biserica, așa ca și Hristos, trebuie să se întrupeze în mijlocul realităților omenești. Cele de ieri nu mai sînt cele de astăzi și ea trebuie deci să-și reinnoiască fără încetare întruparea, ceea ce nu se poate fără abnegație și fără punerea în cauză în domeniul economic și social ca și în cel politic”. De fapt probleme privind angajamentul uman, raporturile dintre credința creștină și politică au fost în centrul preocupărilor delegaților. S-au făcut auzite voci, ca aceea a Arhiepiscopului de Bordeaux, ce au regretat faptul că episcopatul s-a ocupat mai mult de treburile interne ale Bisericii decît de viața lumii. Or, este necesar și urgent ca Biserica să descopere însemnătatea actelor colective. Între altele s-a arătat că participarea laolaltă a creștinilor la reușita unui plan uman colectiv este o mărturie a iubirii lui Hristos. S-a bucurat de aprobarea celor de față propunerea utilizării cu adevărat evanghelice a bunurilor bisericești.

Adunarea a abordat o întreagă serie și de alte subiecte legate însă toate de tema principală. Între acestea de pildă: aplicarea în Franța a actului papal „motu proprio” privind căsătoriile mixte, controlul nașterilor, recăsătorirea celor divorțați, clarificarea structurii așa-ziselor „unități pastorale noi” destinate a substitui treptat parohiile de tip tradițional, împărtășirii sub cele două specii, funeraliile creștine, vocația și formarea preoțească, celibatul preoților și altele. Raportorii au denunțat de asemenea represiunile antisindicale, insuficiența pregătirii profesionale, nedreptatea societății de consumație etc. Adunarea episcopală a luat puține decizii. În privința majorității problemelor episcopii au socotit că e prematur a decide și au preferat să încredințeze specialiști cu elaborarea de proiecte. Această atitudine nu corespunde numai complexității problemelor actuale, ci denotă de asemenea o evoluție în felul de a concepe autoritatea.

„Astăzi — afirmă președintele conferinței — e mai puțin vorba de a impune decât de a primi, mai puțin a declara decât a recunoaște și rectifica“. Mulți episcopi s-au întors la eparhiile lor nemulțumiți pentru că n-a fost găsită o metodă de muncă adecvată așa cum s-a scontat orientată spre viitor și activitate misionară. Totuși, la Lourdes Adunarea episcopală a intrat în dialog cu toți preoții și credincioșii, oricare ar fi fost precauțiunile de a se limita contactele. De menționat că în cursul ședințelor ca și a întâlnirilor unor grupuri, s-au prezentat opinii pe diferite teme, schimburi de păreri, fapt ce a constituit un precedent pentru organizarea îmbunătățită a viitoarelor sesiuni.

REMANIERI ÎN CURIA PAPALA

Un fapt ce a suscitat un viu interes al opiniei publice, împreună totodată cu cele mai diferite comentarii, a fost decizia papei Paul VI adusă la cunoștință prin „motu proprio“ din 23 noiembrie 1970 intitulat „Ingravescentem Astatem“ prin care cardinalii mai vîrstnici de optzeci de ani începînd cu 1 ianuarie 1971 pierd dreptul de a participa la alegerea papei.

De fapt, printr-un „motu proprio“ anterior (1966) numit „Ecclesiae Sanctae“ episcopii și preoții au fost invitați a părăsi de bună voie obligațiile pastorale la vîrsta de șaptezeci și cinci de ani împliniți.

De noua măsură prevăzută de menționatul act papal au fost afectați 25 cardinali, din totalul actual de 127 membri ai „Sfîntului Colegiu“, între care nume cunoscute ca: Eugène Tisserant, decanul colegiului, Maurice Feltin, fost arhiepiscop de Paris, Alfredo Ottaviani, exsecretar al Congregației pentru doctrină și credință, Giovanni Cicognani, fost secretar de Stat, Ioseph Frings, fost arhiepiscop de Köln și alții.

Pentru mulți, prerogativa de a lua parte la alegerea papei era singura care justifica sarcina de cardinal, în rest necomportînd decât responsabilități onorifice. Fără îndoială, cei vizați și-au pierdut dreptul de a participa la congregațiile plenare și ordinare ale principalelor dicasterii ale Curiei. Aceasta este însă foarte puțin față de cîntea de-a participa la un conclav.

Motivînd hotărîrea luată, actul papal spune: „Socotim acum că mai binele Bisericii cere a reconsidera problema vîrstei înaintate, chiar cînd e vorba de eminenta funcție de cardinal“.

Problema are însă și un aspect special, ce privește cu osebire ierarhia italiană. Într-adevăr statistica indică o modificare a repartiției numărului cardinalilor pe naționalități. Astfel o dată cu noile dispoziții sînt afectați 11 din 38 cardinali italieni. Din totalul general apoi, numărul cardinalilor europeni se reduce de la trei pînă la jumătate, al celor americani se diminuează,

în timp ce al celor din restul continentelor rămâne neschimbat. Faptul va influența în cazul unei alegeri papale întrucât așa cum se știe accesul la scaunul apostolic până în prezent era un apanaj al prelaților italieni.

Repartiția geografică privind promovarea la treapta de cardinal va avea deci un mare rol în transformarea „Sfințului Colegiu” și în mod indirect la internaționalizarea Curiei.

CODEX JURIS CANONICI IN REVIZUIRE

De cîtva timp, ca urmare a frămîntărilor din Biserica Catolică, o comisie papală revizuieste codul de drept canonic elaborat în forma sa actuală în 1917. Preocupările în această privință au depășit cadrul respectivei comisii. Astfel la New Orléans a avut loc la începutul lui octombrie 1970 sesiunea anuală a societății catolice americane de drept canonic și care numără 1 400 membri.

Specialiștii societății menționate au considerat că Biserica are nevoie nu numai de un drept canonic modernizat, ci și de un sistem juridic în întregime înnoit, întemeiat pe respectul demnității umane. De exemplu mulți socotesc că Biserica nu trebuie să mai aplice pretutindeni aceleași legi ci mai curînd să stabilească principii generale lăsînd fiecărei conferințe naționale grija de a le adapta propriei situații.

În general s-a apreciat că dacă respectiva comisie încredințată a fixa noul cod nu va ține seama de tendințele actuale, munca va fi zadarnică, nefolosind credincioșilor.

INGRIJORARE PRIVIND SCADEREA VOCAȚIEI PREOTEȘTI ÎN BISERICA ROMANO CATOLICA

Intrunirile ierarhiei catolice din ultima vreme între diferite probleme ce le-au dezbătut, au consemnat cu îngrijorare o progresivă scădere a numărului acestora care îmbrățișează misiunea sacerdotală, indiferent de tagmă — preotească sau monahală. O statistică în această privință dată de Vatican în urma consfățuirii a 27 cardinali și episcopi veniți din diferite părți ale lumii, e concludentă în privința „crizei de vocație”. Astfel se arată că în anii 1968—1969, numărul celor intrați în cler a fost de 4 647 față de 4 902 în 1967 și 5 107 în 1965.

În ceea ce privește ordinul iezuit, numai în Franța cifrele sînt următoarele pentru regiunea Parisului: în anul 1938 un număr de 45 novici; în 1948 — 36; în 1955 — 17; în 1970 — 1;

iar pentru provincia de nord, în 1937 — 35; în 1947 — 28; în 1955 — 15; în 1970 — 1.

De menționat că pronosticurile pentru acest domeniu indică cel puțin în unele dieceze, o scădere continuă a numărului preoților.

INTRE ECUMENISM ȘI EREZIE

Atitudinea de bunăvoință manifestată în ultima vreme în Biserica Romano-Catolică față de eventuala reconsiderare a lui Martin Luther, pare a nu fi fost unanim adoptată. De pildă poziția mai fermă exprimată în această privință de cardinalul Wilibrands, cu prilejul adunării protestante de la Evian când a făcut chiar elogiul marelui reformator, a produs în unele cercuri o vie reacție. Aceasta a mers până la calificarea cardinalului ca eretic de către membri ai clerului catolic, între care Monseniorul Francesco Spadafora.

Astfel de poziții sînt grăitoare pentru ceea ce însemnează conservatorismul rigid în catolicismul actual față de tendințele inovatoare. În orice caz calificarea acesteia din urmă ca erezie nu-și poate găsi o justificare într-un veac ecumenic.

CONGRESUL INTERNAȚIONAL AL BISERICII VECHI CATOLICE

Cel de al XX-lea congres internațional al vechilor catolici s-a ținut la Bonn (R.F.G.) în zilele de 3—6 septembrie 1970 cu participarea a 600 delegați precum și invitați din toată lumea, reprezentînd diferite confesiuni.

Tema congresului „Libertatea și responsabilitatea Bisericii” a fost dezbătută la nivel a diferite subteme urmărind în mod aparte manifestarea credinței în lumina Sfintei Scripturi. Un loc central l-a ocupat însă problemele de actualitate ale moralei, politicii mondiale și a tehnicii. În acesată privință s-a căutat să se pună cît mai mult în lumină rostul Bisericii și contribuția ei la aplicarea principiilor ecumenismului.

MASURI CANONICE ÎMPOTRIVA PSEUDO-MINUNILOR

Avînd în vedere amploarea unor versiuni privitoare la așa numitele „fapte de la Sfîntul Damian” o așezare în dieceza Piacenței (Italia), precum și consecința acestora, conducerea bisericească s-a văzut nevoită a interveni cu măsuri corespunzătoare pentru a feri pe bunii credincioși de o derută religioasă.

Între altele de pildă, episcopul locului a dat un comunicat potrivit căruia toți cei ce într-un fel oarecare popularizează pretenziile minuni, constând mai ales în viziuni, apariții, mesaje etc., sînt supuși sancțiunii, pentru clerici mergînd pînă la destituire, iar pentru laici pînă la îndepărtarea din Biserică și mai ales de la Sfintele Taine.

Prin atitudinea hotărîtă a forului ierarhic s-a prevenit cuibășirea în sinul Bisericii a unor manifestări străine spiritului autentic creștin. În același timp credincioșii au putut fi edificați asupra adevăratelor și falselor teofanii, ceea ce a contribuit la o sănătoasă orientare a vieții lor religioase personale și colective.

PROTESTANTISMUL FRANCEZ ÎN CAUTAREA PROPRIEI UNITĂȚI

Unitatea de fapt a protestantismului francez manifestată prin intercomuniune, acord complet în privința botezului și a Sfintei Scripturi, prin aceleași facultăți de formare teologică a păstorilor, aceeași slujbă de consacrare a lor, etc., nu s-a putut concretiza într-o unitate de structură, într-o singură Biserică. Aceasta pentru că problema s-a considerat a nu fi urgentă. Întradevăr, încă de mai multă vreme, Biserica luterană și cea reformată franceză au lucrat împreună, înțelegerea concretizîndu-se în crearea unei comisii comune de studii teologice în vederea apropierii și care s-a numit „Comisia de la Lyon“.

Pentru prima dată însă, 75 delegați din conducerea celor patru Biserici protestante principale din Franța au avut o întâlnire de deosebită importanță în zilele de 10 și 11 octombrie 1970 în mănăstirea dominicană de la Arbresle. Aceste Biserici însumează circa 695.000 credincioși repartizați astfel: Biserica Luterană de confesiune Augustană a Alsaciei și Lorenei — 250.000 credincioși; Biserica Reformată a Alsaciei și Lorenei — 50.000 credincioși; Biserica Evanghelică Luterană a Franței — 45.000 credincioși și Biserica Reformată a Franței — 350.000 credincioși.

La această întâlnire au luat parte atît reprezentanți ai consiliului Ecumenic al Bisericilor, cît și ai Federației Luterane Mondiale. După examinarea unui text asupra Bisericii, au fost dezbătute patru probleme de actualitate și anume: proclamarea Evangheliei; unitate și pluralism, explicarea grupărilor contestatate și structurile unității.

La sfîrșitul întrunirii comisia a redactat un raport ce s-a trimis tuturor Bisericilor interesate.

POZIȚIE PROTESTANTA ÎN PRIVINȚA DIVORȚULUI

Problema admiterii divorțului în Italia a fost în preocuparea unui număr trecut al revistei. Potrivit unei aprecieri oficiale, patru milioane de italieni trăiesc sub regimul „separației” conjugale. Recent, Senatul italian a ajuns la punctul de a pune capăt interdicției privitoare la despărțirea soților. O dată cu aceasta pe lângă poziția catolică, îndeobște cunoscută, e de semnalat și cea protestantă.

În privința acesteia, de menționat că sinodul Bisericii valdense a cerut promulgarea unei legislații care să autorizeze divorțul, considerînd că dacă Evanghelia nu îngăduie divorțul, sînt situații insolubile dinaintea cărora Biserica nu ar putea să se sustragă. De asemenea a cerut să fie recunoscută separația netă dintre aspectul civil și cel religios al căsătoriei.

Problema implică și pe cea a recăsătoririi celor despărțiți și tot așa pe cea a căsătoriilor mixte. În ce privește recăsătorirea celor divorțați s-a apreciat că Biserica nu trebuie s-o interzică sau să se întemeieze pe diferite texte spre a o admite partenerului „nevinovat” și nu celui alt. Apoi referitor la căsătoriile mixte sinodul s-a pronunțat în sensul că acestea nu trebuie să fie luate în considerație pe un plan strict legalist.

Ultimele modificări ale proiectului oficial în privința divorțului se pare că au adus rezolvarea așteptată.

PROBLEMA PREOȚIEI ÎN ATENȚIA CONFESIUNILOR CREȘTINE

După cum se cunoaște, preoția este una din răscrucile ce stau la botarele dintre confesiunile sacramentale și nesacramentale. Puncte de vedere comune în legătură cu aceasta contribuie și la o mai mare apropiere între ele. Recent la Cartigny în Elveția, a avut loc între 28 septembrie și 3 octombrie 1970 un colocviu asupra Tainei Preoției. Acesta a fost convocat de comisia „Cerdință și Constituție” a Consiliului Ecumenic al Bisericilor și a întrunit un număr de 22 participanți de diferite confesiuni.

Participanții au căzut de acord asupra mai multor puncte între care: caracterul determinant al slujirii lui Iisus Hristos; necesitatea unei preoții consacrate în Biserică datorită căreia aceasta să-și poată manifesta credincioșia împlinindu-și chemarea de slujitoare; realitatea sacramentală a actului prin care Biserica numește persoanele care să îmlinească această slujire;

necesitatea de-a concepe pentru fiecare epocă noi forme de slujire care să fie adaptate nevoilor ei ; necesitatea unei oarecare suplețe, chiar pentru structurile considerate de unele Biserici ca esențiale (de exemplu ierarhia).

Participanții s-au arătat receptivi la un considerabil număr de sugestii, care au deschis și perspective pentru alte domenii ale Teologiei. O întreagă serie de rapoarte pregătitoare au fost consacrate studiului exegetic, teologic și istoric al marilor probleme pe care colocviul trebuia să le examineze. Intre altele prof. Harry J. Mc.Sorley a afirmat că „ține de puterea cheilor Bisericii de a declara valide și legitime slujirile pe care altădată le-a declarat nevalide sau nelegitime“.

Colocviul a luat cunoștință de raportul ce trata diferitele planuri de unire în curs și în mod special de concepțiile privind consacrarea sau hirotonia preoților, precum și de propunerile asupra slujirilor consfințind împăcarea.

Discuțiile au reflectat că în prezent Bisericile creștine par a se orienta spre o concepție despre preoție care viezează o recunoaștere reciprocă a slujitorilor lor.

ACTIVITATEA INSTITUTULUI ECUMENIC

Cel de-al 19-lea semestru al Centrului universitar de studii ecumenice de la Bossey (Elveția) s-a deschis la data de 15 octombrie 1970 cu tema „Biblia contestată și contestatară“.

După cum a subliniat profesorul Hans Rudi Weber în alocuțiunea de deschidere tema urmărește studierea actualității declarațiilor biblice. Problema existenței unui mesaj biblic pentru contemporaneitate s-a înscris așadar într-un prim plan de discuții. Unele seminarii apoi și-au propus clarificarea pe baza textelor biblice a participării creștine la acțiunile de transformare a structurilor sociale ale lumii.

Pentru semestrul în curs s-au înscris 50 studenți din toată lumea. Intre conferențieri se numără personalități ecumenice ca și profesori invitați, creștini, evrei, musulmani și aconfesionali.

INFIINȚAREA, UNUI NOU CENTRU ECUMENIC

La Dublin s-a deschis la 9 noiembrie 1970 o nouă instituție ecumenică. Fără a fi un organism oficial al Bisericilor școala ecumenică irlandeză, a fost așezată sub patronajul unor preoți și laici aparținând tuturor Bisericilor importante ale țării.

La inaugurarea acestui așezământ au luat parte reprezentanți ai Bisericilor anglicană, catolică, metodistă, presbiterană etc.

percum și ai autorităților locale și personalități ai vieții publice. De asemenea Consiliul Ecumenic al Bisericilor a fost reprezentat prin secretarul său general pastorul Eugen G. Blake, care a și subliniat în cuvîntul rostit importanța problemelor ecumenice și a lucrării Bisericilor creștine pentru înfrățirea oamenilor.

SESIUNEA PREZIDIULUI CONFERINȚEI BISERICILOR EUROPENE

În vederea stabilirii programului viitoarei adunări generale a Conferinței Bisericilor Europene, prezidiul acesteia s-a întrunit între 28 septembrie și 1 octombrie 1970 la Poiana Brașov (R. S. România).

Printre problemele puse în discuție a figurat în mod special promovarea colaborării practice între Bisericile membre. Adunarea genreală proximă care va avea loc la Nyborg întrucît va avea în vedere din încredințarea Consiliului Ecumenic al Bisericilor și dialogul dintre creștini, mozaici și musulmani, prezidiul ei a dat cuvenita amploare și dezbaterilor pe această temă.

BISERICA ÎN SLUJBA PĂCII

Între 29 septembrie și 1 octombrie 1970 a avut loc la Budapesta sesiunea Comitetului de lucru al Conferinței Creștine pentru Pace.

La aceasta au participat membrii respectivului comitet precum și cei ai Secretariatului internațional, ai comisiei de structură, ai unora din biroul permanent și centralei de la Praga, precum și oaspeți, reprezentanți ai presei etc. Din delegația Bisericii Ortodoxe Române au făcut parte Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului și Prea Cucernicul Părinte Ilie Georgescu din cadrul Administrației Partiarhale.

Sesiunea a început cu un serviciu religios ecumenic condus de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae care a rostit și o predică legată de preocupările conferinței întemeiată pe textul biblic din Isaia 6, 1—8.

Cuvîntul deschiderii a fost ținut de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicodim al Leningradului. După aceasta Episcopul reformat Tibor Bartha din Debrețin în calitate, de gazdă a salutat întreaga asistență făcînd urări de succes deplin în desfășurarea lucrărilor.

S-a adoptat apoi ordinea de zi, numărul ședințelor prezidiului, lista celor încredințați cu serviciile religioase și pe parcursul zilelor de împreună lucrare. În continuare locțiitorul de secretar

general al Conferinței Creștine pentru Pace Jan Makowski a prezentat procesul verbal al sesiunilor anterioare ale Comitetului de lucru. Au fost apoi propuse și alese două comitete de redactare a documentelor sesiunii — una pentru comunicatul final și apelul către toți membrii conferinței, cealaltă pentru relațiile privind Vietnamul, Orientul Apropiat și rasismul cum și pentru scrisorile adresate secretarului general al O.N.U. și unor conducători de State.

Mai departe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicodim a prezentat un referat privind situația Conferinței Creștine pentru Pace, după care s-a trecut la alegerea de noi membri în comitetul de lucru. Continuându-se programul, pastorul H. Hellstern (Elveția) a prezentat un referat asupra „Securității europene ca o contribuție la securitatea în întreaga lume”, susținut de câteva coreferate și de luările de cuvânt a tuturor participanților. Au urmat mai multe dări de seamă în legătură cu participarea unora dintre delegații Conferinței Creștine pentru Pace la diferite întruniri internaționale, cum și privitoare la unele aspecte ale activității acestora. La fel s-au trecut în revistă acțiunile ce urmează a fi îndeplinite și s-a stabilit programul întrunirilor viitoare.

Sesiunea s-a încheiat cu adoptarea documentelor menționate între care comunicatul final.

O recepție oferită de conducătorul oficiului pentru problemele religioase a Republicii Populare Ungare a marcat sfârșitul programului budapestan al Conferinței Creștine pentru Pace. S-a ținut totodată și o conferință de presă.

RELIGIILE LUMII ȘI PACEA

La Kyoto, vechea capitală a Japoniei, s-a ținut între 16 și 22 octombrie 1970 „Conferința mondială privind religia și pacea”. Aceasta a întrunit circa 300 delegați reprezentând aproape pe toate religiile existente în lume, creștini, mozaici, musulmani, buđiști, hinduși, sintoști, zoroastrieni, confucianiști etc.

Conferința a avut o bună organizare, datorată unui comitet alcătuit din 35 specialiști ai religiilor de pe toate continentele. Au participat cunoscute personalități ca pastorul dr. E. V. Black, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Arhiepiscopul brazilian Helder Camara, călugărul și poetul budist Thich Nhat Hanh, profesorul Werblowsky de la Universitatea israelită din Ierusalim și Zafrulla Khan, președintele Curții Internaționale a Justiției de la Haga, reprezentant al islamismului și alții. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată prin Prea Sfințitul Episcop dr. Antim Nica Țirgovișteanu, vicar patriarhal.

În linii mari, dezbaterile au căutat formularea unui consens elementar asupra dreptății și păcii, asupra rolului religiei în realizarea nobilelor deziderate al omeniei. Trei teme însă au constituit punctul central: dezvoltarea, dezarmarea și drepturile umane. Concluziile au scos în evidență faptul că religia și pacea nu pot fi separabile, între ele existînd o adevărată armonie.

REGRETABILE MANIFESTĂRI RASISTE ÎN COMUNITĂȚI CREȘTINE

Cu toate eforturile susținute depuse de Bisericiile creștine pentru înlăturarea rasismului, acesta își face cîteodată loc chiar în sînul lor. Un incident în această privință este edificator.

Astfel la Birmingham în Alabama, conferința specială a Bisericii Baptiste Prime ținută la 27 septembrie 1970 a respins cererea de admitere a unei credincioase de culoare și a fiicei ei. Pastorul și cîțiva membri au demisionat spre a-și manifesta protestul. În urma acestui incident cei ce s-au pronunțat pentru admiterea negrilor în comunitate au fost invitați a părăsi lăcașul de cult. Atunci aproximativ 250 persoane au ieșit, în timp ce 300 au rămas pentru continuarea conferinței.

BIBLIA ÎNTR-O NOUA TRADUCERE

În mai multe rînduri revista noastră a căutat să țină la curent pe cititori cu noile traduceri ale Sfintei Scripturi, fie că era vorba de o limbă nouă, fie de o versiune mai accesibilă. Una dintre aceste noi traduceri este cea apărută la 29 septembrie în limba engleză sub titlul de „New American Bible”. Ea este făcută după textul ebraic, aramaic și grec, reprezentînd munca unui colectiv de cincizecișuunu de specialiști, dintre care patru protestanți, restul catolici, pe o perioadă de mai bine de un sfert de veac. Fiecare carte este precedată de o introducere și conține un mare număr de note explicative, în plus și ilustrații.

DECESUL PASTORULUI MARC BOEGNER

Una dintre personalitățile proeminente atît ale protestantismului francez cît și a ecumenismului creștin, pastorul Marc Boegner a încetat din viață la 19 decembrie 1970 în vîrstă de aproape 90 de ani. Este cel de-al doilea membru al unei distinse familii ce a numărat slujitori devotați, care în vremea din urmă a părăsit rîndurile ostenitorilor Bisericii. Membru activ în mișcările ecleziastice consacrate promovării mai binelui, el a fost rînd pe rînd: președinte al Federației Protestante din Franța, președinte

al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1948—1954), Președinte al Societății misiunilor etc. De menționat apoi că datorită eforturilor sale asidue pentru unificarea protestantismului francez, s-a constituit Biserica Reformată a Franței în 1938, el devenind și primul ei președinte, funcție ce a deținut-o pînă în 1951. În fine el a fost și una dintre figurile marcante ale rezistenței „spirituale” franceze în timpul ocupației naziste.

La moartea sa toți cei ce l-au cunoscut au evocat cu respect personalitatea sa ca a unuia ce a fost mărturie despre o muncă menită să slujească binevoiri și dragostei dintre oameni.

NOUA ÎNȚELEGERE A MISIUNII EPISCOPALE

În primele zile ale acestui an și-au început activitatea în funcțiunile pentru care au fost aleși de forurile bisericești legiuite, avînd și confirmarea autorității supreme a Statului, noul episcop al Oradiei, episcopii-vicari ai Patriarhiei și Mitropoliei Olteniei, precum și arhiereul-vicar al Episcopiei Dunării de Jos. Ei se adaugă astfel celorlalți membri ai Sfîntului Sinod pe care îl completează și îmbogățesc. Pentru viitor se așteaptă întregirea posturilor de episcopi și arhierei-vicari la restul eparhiilor din țară. În legătură cu aceasta s-ar putea nota multe considerente privind împrejurările ce au impus reactualizarea instituției episcopilor și arhierilor-vicari pe lîngă fiecare eparhie.

Înainte de orice ne devine din ce în ce mai străină — și aceasta fără nici o pagubă — imaginea episcopului „stăpîn” („despot” cum zic grecii în limba lor), a „prînzului Bisericii” avînd la discreția sa o sumă de preoți și credincioși, în drept să hotărască singur și suveran soarta „supușilor” săi, cu o situație privilegiată în stare a-i oferi mai mult satisfacții și mai puțin griji, preocupat de sine și de bunăstarea familiarilor săi.... Căci, în pofida jenei și regretului, trebuie să recunoaștem că nu o dată realitatea de odinioară a favorizat crearea unei atari imagini despre episcop. Cine răsfoiește presa bisericească dinainte cu cîteva decenii, cine apelează la amintirile vîrstnicilor, va afla destule confirmări ale unei atari dureroase situații. Și ceea ce se putea întîlni la noi, nu ne aparținea în exclusivitate. Nu-i dețineam monopolul și, mai ales, n-am fost noi inițiatorii. Pe deasupra și din păcate, în anume zone ale creștinătății, mai dăinuie încă. Peste tot însă nu mai satisface pe nimeni și e pe cale de dispariție.

Reacții viguroase împotriva unui mod necreștinesc de a concepe episcopatul se înregistrează, bunăoară, în lumea romano-catolică. Mulți din ierarhi, cu osebire aparținînd unor țări măcinate de nedreptăți sociale ori subdezvoltate, renunța la insignele din metal prețios ale rangului lor spre a le înlocui cu simple cruci pectorale de lemn, părăsesc palatele luxoase în care rezidau, coboară din înălțimea olimpiacă în care se izolau și fratenizează cu oamenii simpli, încep să se rușineze de titlurile nobilitare cu

care se obișnuiseră și se mîngîie cu aceea de a se înșirui printre nemulțumiți și ... revoluționari. Demonstrativ cardinalul Léger, arhiepiscopul de Montreal (Canada), își lasă demnitate, onoruri și situație spre a pleca într-o țară africană pentru a se consacra îngrijirii leproșilor (Informations catholiques internationales, Paris, nr. 301 din 1 decembrie 1967, p. 12) Helder Camara, arhiepiscopul de Recife (Brazilia) își mută locuința în sacristia unei biserici, iar cînd într-o zi dă o recepție în marele salon al palatului arhidiecezei sale, așează pe un țaran sărac în „tronul” episcopal și mărturisește că doar atunci l-a înțeles pe Impăratul Hristos (Jean Cau, Dom Helder Camara, în rev. Paris Match, nr. 1100 din 6 iunie 1970, p. 83). Alții simțindu-se sufocați de prea multă birocrație o lasă în seama colaboratorilor și se dedică exclusiv misiunii pastorale ori își rezolvă singuri toată corespondența ducîndu-și-o personal la poștă (cf. Jean-Julien Weber, *Au soir d'une vie*, Paris, 1970).

Nu situația din alte părți ne interesează însă acum. Cugețul ni se îndreaptă spre ce au fost unii din episcopii noștri odinioară, spre ce sînt toți astăzi. Și atunci, aproape fără să vrem, ne răsare în memorie cuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian adresată preoților Capitalei care au venit să-l felicite cu prilejul Paștilor din anul 1956 și cînd, printre altele, le-a spus : „... Este necesar să fie înlăturată orice distanță dintre preoți și credincioșii lor, precum este necesar să fie înlăturată orice distanță dintre arhieriei și preoți, — între unii și alții stabilindu-se acea mireasmă de pașnică așezare familiară, în care părinții își ajută copiii din dragoste firească pentru odraslele lor, iar copiii ascultă de îndemnurile părinților și le poartă o stimă neprețuită, izvorîită din sentimentul curat al dragostei filiale peste care s-au revărsat luminile unei rațiuni sănătoase... Deșertăciunile omenеști n-au ce căuta sub sutanele noastre preoțești. Mai frumos și mai creștinește sună : „Taică Părinte Episcop, Părinte Mitropolit” sau „Părinte Patriarh”, decît : domnule părinte, Domnule Episcop sau Inalt Prea Sfințite Stăpîne. Titlaturile acestea n-au ce căuta în terminologia noastră curentă și dacă, în trecut, ele s-au strecurat în graiul de toate zilele și în actele noastre oficiale, ca un pogorămînt făcut vanității omenеști, astăzi se impune îndepărtarea lor de pretutindeni...” (Apostolat social, vol. VI : *În slujba Bisericii și patriei*, București, 1958, p. 134).

S-a petrecut fără doar și poate o profundă transformare a conceptului de arhierie, episcopul de astăzi devenind îndrumătorul adevărat al păstoriților săi, adresîndu-li-se cu apelativul „fiii și fiicele mele”, iar preoților cu „frații mei”. Nu atît în cuvinte stă însă în cele din urmă transformarea, cît mai ales în optica glo-

bală a ierarhului vremurilor noastre, el socotindu-se nu stăpînul cu puteri discreționale, ci mandatarul celor care îl aleg și îi acordă deplină încredere. Sub impulsul primenirilor operate în viața societății contemporane, episcopul și-a redobîndit sensul misiunii sale autentice. El nu mai este simplul conducător al unei instituții, fie ea și ecleziastică, ci îndrumătorul, sfătuitorul, sprijinitorul celor cu care trăiește împreună, laolaltă stăruind pentru edificarea „împărăției lui Dumnezeu” pe pămînt. Și în măsura în care el dă, în aceeași măsură primește, căci e gata a-și pleca urechea spre orice gînd, simțire sau dor al păstoriiilor săi, receptiv la nevoile și năzuințele celor pentru care e gata „să-și pună sufletul”.

Aceștia ne sînt episcopii și în intimitatea lor ne simțim formînd o adevărată familie duhovnicească. Dumnezeu să ni-i țină astfel pururea !

ECUMENISMUL UNIVERSAL

Una din problemele bisericești cele mai importante și actuale care preocupă nu numai pe teologi, este fără îndoială problema ecumenică, ca una ce îndreaptă atenția spre o cunoaștere mai dreaptă și mai aprofundată, pentru o apropiere mai mare între creștini.

Dar în afara ecumenismului de factură creștină astăzi se poate vorbi și despre un ecumenism mult mai larg, care vrea să cuprindă, în special, marile religii : iudaismul, mahomedanismul, budismul, hinduismul, etc., înțelegînd prin el tendința cunoașterii și apropierii sporite dintre aceste religii și religia creștină, în scopul slujirii omului.

De fapt însă, interesul teologic pentru religiile lumii nu este de dată chiar atît de recentă, cum s-ar părea. Și tot așa, dacă înainte gîndirea teologică a adoptat față de menționatele religii o atitudine misionară și apologetică, astăzi ea s-a schimbat, miitîndu-se pentru dialog și cooperare. De altfel această atitudine a fost adoptată și de Conciliul II Vatican, papei Ioan al XXII-lea datorîndu-i-se inițiativa de a începe discuții mai ales cu religia iudaică, deși dialogul cu mozaicii, în special în direcția interpretării Vechiului Testament, poate fi urmărit înapoi pînă la Fericitul Ieronim, dacă nu chiar pînă la Sf. Iustin Martirul. Acest dialog este bine documentat în Evul Mediu prin lucrările lui Nicolae de Lyra ; în timpul Renașterii prin cabaliștii creștini, iar în perioada Contra Reformei prin operele lui Richard Simon.

Reluat în zilele noastre, el cunoaște destule sinuoșități din pricini felurite determinate cele mai adesea de elemente străine religiei.

La rîndul său, dialogul cu mahomedanismul poate fi urmărit încă din timpul Sf. Ioan Damaschin, deci din secolul VIII pînă în Evul Mediu. El a avut o influență considerabilă în formarea teologiei scolastice, reapărînd în secolul nostru sub influența unor personalități ca Charles de Foucault supranumit „pustnicul din Sahara” și Jules Monchanin în India.

Dar întocmai așa cum s-a întimplat și în cazul dialogului cu religia mozaică, dialogul cu mahomedanii a fost și el întreprins și apoi reluat, din pricini eterogene. El a avut mai mult de suferit și din cauza complexelor postcoloniale din țările arabe.

S-ar părea deci că în situația în care se află astăzi lumea nu ar exista condiții propice dezvoltării unui ecumenism larg, deși creșterea scrierilor teologice în această problemă este foarte încurajatoare, pe lângă faptul că dinamismul intern al mișcării ecumenice ar putea fi capabil să atragă atenția asupra lărgirii prieteniei cu toate religiile lumii. În acest sens au și fost organizate o serie de întruniri la care au luat parte creștini, musulmani, hinduși, budiști, etc. ...

Care va fi însă evoluția acestor contacte ecumenice între religii și care va fi mai ales sfîrșitul lor, este o chestiune de viitor. Fără îndoială însă că, deși existența și dezvoltarea lui este determinată nu numai de condiții de natură religioasă, credem totuși că așa cum în atîtea rînduri oamenii au știut să treacă peste greutăți, tot așa se va întîmpla și în viitor. Sforțările care se face pentru normalizarea situației din toate zonele lumii și asigurarea unei păci echitabile și durabile, nu pot să nu fie încununate de succes. Iar acestea vor crea condiții și pentru dialogul ecumenic universal. (Cf. George H. Tavard, *Problems of a „Wider Ecumenism”*, în „*Journal of ecumenical studies*”, col. VII, nr. 3, 1970, pp. 552-5).

Prot. Gheorghe Geția

PLURALISM ECLESIOLOGIC ȘI PLURALISM RELIGIOS

Un creștin practicant — și un teolog nu poate fi decît un creștin practicant — va expune punctul de vedere al credinței sale de pe poziția sa, de fidelitate față de comunitatea la a cărei credință participă. Adică: un creștin — în cel mai deschis dialog cu alte religii — va căuta să-și facă înțeleasă poziția sa față de religiozitatea unui alt crez, atîta vreme cît el poartă încă în sine convingerea crezului său propriu.

În același sens, dar mai restrîns, un ortodox își va formula convingerea, poate într-o nouă terminologie, în cadrul dialogului cu alți creștini; un romano-catolic, un protestant, un vechi-

oriental vor dialoga între ei, sau cu alții, arătând fiecare pentru ce crede ceea ce crede și care este fondul absolut necesar, la care nu va putea renunța vreodată, din conținutul credinței sale religioase.

Poziția aceasta indică certitudinea credinciosului că apartenența la credința Bisericii sale este un fapt și un act, adică o realitate și un consimțământ, iar nu o justificare sterilă a unui accident. Aceste considerații se adresează, repetăm, celui care ia în serios afirmațiile tradiției bisericești pe care a moștenit-o.

Socotim necesare precizările acestea, în urma lecturii articolului D-lui Raymond Panikkar, purtînd titlul: „L'Eglise et les religions du monde” (în rev. *Communio Viatorum*, XII, 4, Praga, 1969). În partea pozitivă a articolului său, autorul face o afirmație care indică viziunea cosmică a creștinismului, și anume, cînd spune: „În ultima analiză, orice religie este în mod tainic legată de Hristos și Hristos, în mod tainic — dar nu mai puțin real — lucrează în fiecare din ele. Orice om care-și trăiește religia sa, chiar fără să-și dea seama, aderă la Hristos”.

Este aici o formulare a adevărului creștin al acelei revelații primordiale, pe care o cunoaștem de la începutul teologiei creștine — a celei pauline — și care a rămas identică și în formulările vaste și savante ale unor mari profesori de istorie a religiilor, din perioada contemporană. Aceeași Persoană, Logosul, afirmă doctrina creștină, a participat și la Creația lumii, și la Recreația ei în opera de răscumpărare, și după aceea, în Sacramentele instituite de El. Desigur, același Dumnezeu a inspirat primele doctrine teologice autentice, ca și cea a deplinei revelații, cea creștină.

Dar, de la această afirmație, la care orice creștin poate subscrie, și pînă la aceea a D-lui Raymond Panikkar, că toate religiile lumii merg către aceeași mîntuire și că Biserica — cu majuscula universalității ei — „nu este creștinismul, ci ea aparține de asemenea tuturor religiilor”, este o mare distanță și o afirmație care nu poate persista decît negînd cuvintele Evangheliei lui Hristos.

A gravă confuzie poate naște din modul de a exprima unele idei, sau poate din modul de a gîndi parțial unele realități. Este ceea ce se poate naște din lectura acestui articol interesant, care însă pornește de la interpretări parțiale ale decretelor cu caracter eclesiolologic, emise de Conciliul Vatican II și de la o parțială folosire a textelor scripturistice.

Nu facem nici apologia formulărilor conciliare, ci precizăm, pe de o parte, o nedumerire a noastră, pe de altă parte, un refuz de a accepta o terminologie inadecvată care pare a-și face drum în scrierile unor teologi.

În primul rînd ni se pare că autorul nu precizează poziția de pe care opiniază întrucît afirmațiile sale lunecă departe atît de creștinismul tradițional — deplasîndu-l din centrul în care-l păstrează Biserica — cît și departe de catolicismul căruia, aparține ca formație.

În al doilea rînd, refuzul despre care vorbeam se adresează termenului de *pluralism religios*, în sensul folosit de autor, și care apare în textul articolului ca fiind contrar predaniei chiar a Celui căruia își datorează existența creștinismul însuși. Iată opinia D-lui Panikkar :

a. Termenul de religii *ne-creștine*, pe care-l folosesc bisericile creștine în dialogul cu celelalte religii, fiind un termen negativ, reprezintă — o expresie „cel puțin neadekvată, dacă nu chiar ofensatoare“. Autorul crede că expresia aceasta suscită celui căruia se adresează „sentimente de inferioritate și lasă să se întrevadă, la cel care o folosește, intenții cel puțin inconștient peiorative, dacă nu cumva chiar jignitoare“. Indicarea celorlalte religii printr-o negație (*ne-creștine*) reprezintă, spune autorul, manifestarea unui „complex de superioritate al occidentalului, complex care s-a dezvoltat deopotrivă și între micile grupări de creștini ne-occidentali“.

b. Atributele Bisericii, enunțate în simbolul de credință niceo — constantinopolitan, sînt extinse de autorul articolului, la toate religiile : „pluralismul religios — spune D-sa — întemeiat pe unicitatea, sfințenia, sobornicitatea și apostolicitatea Bisericii, începe să mijească la orizontul spiritual al vremii noastre“.

În cadrul universalității înțelese în acest sens, creștinismul are o valabilitate egală cu celelalte religii, întrucît — spune autorul — „Hristos nu a venit să întemeieze o religie nouă și nici măcar o religie universală“. Sublinierile autorului indică preexistența creștinismului față de Hristos și un creștinism ca una dintre religii și care numai alături și împreună cu celelalte, conferă universalitate Bisericii (cf. p. 197).

Încheiem expunerea unor puncte de vedere care reclamă precizări și elucidări mai ample, cu cîteva întrebări.

Despre care neamuri vorbește Mîntuitorul cînd spune : „Duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile, botezîndu-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh și și învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit Eu“ (Mt. 28, 18—20) ?

Cui, în fond, se adresează propoveduirea indicată a se face, în tot mesajul Evanghelic ? Nu este propoveduirea Noii Legi acel vin nou, care nu se poate pune în vase vechi, sau acel petec nou de pînză care nu se poate pune pe haina veche (Mt. 9, 16—17) ?

În loc de orice concluzii, trebuie să ne amintim că a existat și la începutul creștinismului un *sincretism religios* și acesta

persistă, paralel cu istoria creștinismului, în zonele geografice — sau spirituale — unde viața liturgică nu are o tradiție veche și o practică autentică.

Dacă termenul de pluralism *eclesiologic*, atât de folosit astăzi în dogmatica ecumenistă, sau în dialogul mai puțin dogmatic, are sorti de a fi adoptat în eclesiologia modernă numai după o serioasă precizare a sensului său intim și o delimitare a noțiunii însăși, îndrăznim să afirmăm că doctrina unui *pluralism religios* nu poate trezi în înțelegerea creștină un alt echivalent decât acela de sincretism religios, înțelegere care rămâne excentrică autenticii problematice creștine.

A. Manolache*

VIAȚA BISERICEAȘĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI

SESIUNEA ADUNĂRII EPARHIALE

La data de 22 octombrie 1970, preoții și credincioșii Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului și-au ales reprezentanții în cel mai înalt for de conducere bisericească locală, Adunarea Eparhială. Inceputul activității acesteia în noua sa configurație, pentru perioada 1970—74, a comportat un cadru care să sublinieze atât stadiul actual al eparhiei, cât și drumul pe care ea îl are de urmat pe mai departe. De aici și modul în care au decurs lucrările ultimei sesiuni. Întregul program a fost cu minuțiozitate întocmit de către Consiliul Arhiepiscopesc. Membrii Adunării Eparhiale li s-a asigurat găzduirea corespunzătoare pe toată durata lucrărilor, ca și înlesnirile necesare unei rodnice participări la acestea. În afara membrilor de drept apoi, la plenarele ședințelor au fost invitați membri ai fostelor Adunări Eparhiale precum și întreg personalul Centrului Eparhial, al catedralei mitropolitane, directorul Seminarului teologic din Caransebeș, conducătorii întreprinderilor economice eparhiale și protopopii.

Sesiunea s-a deschis în ziua de 5 decembrie 1970 orele 17 în sala de ședințe a parohiei Timișoara IV. Programul s-a desfășurat precum urmează :

Intrunindu-se membrii Adunării Eparhiale, s-a designat o delegație alcătuită din P. On. Prot. Ioan Munteanu și Domnii dr. Gheorghe Oprea și dr. Zachei Muțiu spre a invita pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae să prezideze ședința.

Înalt Prea Sfinția Sa a intrat în sala de ședințe însoțit de colaboratorii săi apropiați în care timp s-a intonat imnul arhieresc.

După rugăciunea Impărate Ceresc, potrivit rînduiei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a rostit un cuvînt ocazional în care, printre altele, s-a referit la sesiunea actuală ca la una ce este cea dintîi dintr-o etapă cu toate condițiile de bogată roadă. De aici și necesitatea unei activități corespunzătoare din partea membrilor recent aleși. Înalt Prea Sfinția Sa a evidențiat apoi faptul că traiectoria vieții societății contemporane e ascendentă. În acest context a subliniat modul în care eparhia a împletit pre-

ocupările religioase cu cele obștești precum și faptul că de-a lungul existenței ei Biserica bănățeană a înscris într-un mod progresiv realizări ce au răspuns necesităților și doririlor îndreptățite ale credincioșilor. Încheind cuvîntul, Înalt Prea Sfinția Sa a salutat pe cei prezenți la lucrări, membri și invitați.

S-a procedat apoi la validarea celor 30 mandate constatîndu-se că din totalul membrilor absentează doi motivat. Astfel Înalt Prea Sfințitul Președinte a declarat Adunarea Eparhială legal constituită și capabilă a aduce hotărîri valide.

În continuare s-a făcut alegerea membrilor comisiunilor Adunării Eparhiale a celor ce vor reprezenta Arhiepiscopia în Adunarea Națională Bisericească, a Consiliului Eparhial și Consistoriului Eparhial. Au fost aleși în :

Adunarea Națională Bisericească : Prot. Ioan Olariu, dr. Gheorghe Oprea, Filaret Barbu ;

Consiliul Eparhial : Prot. Dimitrie Grama, Prot. Nicolae Paștiu, Prot. Bujor Toma, dr. Teodor Dejeu, dr. Petru Fărcațiu, arhitect Sorin Moldovan, dr. Gheorghe Oprea, dl. Marcel Popescu, prof. Vasile Vărădean ;

Consistoriul Eparhial : Prot. Patriciu Tufescu, Pr. Gheorghe Păleanu, Pr. Simion Stanca și supleanți : Pr. Gheorghe Laichici și Pr. Victor Stoica.

Îndeplinindu-se toate formele de constituire a înaltului for deliberativ eparhial, Înalt Prea Sfințitul Președinte a propus pentru a da expresie sentimentelor membrilor prezenți, să se trimită telegrame mărturisind atașamentul față de Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, față de Conducătorii de Stat și autoritățile locale, precum și față de Comitetul Național pentru apărarea păcii. Propunerea a fost aprobată cu aclamații, adoptîndu-se textele prezentate. S-a hotărît de asemenea trimiterea unei telegrame Prea Sfințitului Episcop Teoctist al Aradului, cu bune urări pentru desfășurarea lucrărilor Adunării Eparhiale a Episcopiei surori, ce au avut loc în aceeași zi.

După darea spre expediere a telegramelor menționate cuvîntul a fost acordat P. On. Prot. Dimitrie Grama care a prezentat raportul general al secțiilor unite ale Consiliului Arhiepiscopesc pe anul 1970. Raportul s-a luat la cunoștință cu satisfacție pentru realizările enumerate, ca și pentru perspectivele ce le-a conturat pentru viitor.

Sedința plenară s-a suspendat la orele 20,30 după ce Înalt Prea Sfințitul Președinte a repartizat comisiunilor Adunării Eparhiale rapoartele de activitate pe anul 1970 ale fiecărui sector al Consiliului Arhiepiscopesc în parte, spre studierea și elaborarea proiectelor de hotărîri.

A doua zi, 6 decembrie, începînd de la orele 7,30 lucrările Adunării Eparhiale au continuat în comisii, de această dată la

sediul Centrului eparhial, asistînd funcționarii permanenți de aci pentru a da lămuririle trebuitoare. A fost prezent și Înalt Prea Sfințitul Președinte care a trecut pe la toate comisiile interesîndu-se de mersul lucrărilor și contribuind la elucidarea problemelor puse în discuție.

La orele 9,30 la catedrala mitropolitană a început sfînta liturghie slujită de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, înconjurat de soborul preoților și diaconilor. La vremea rînduită s-a făcut hirotesia întru arhimandrit a P. Cuv. Părinte Timotei Seviciu, vicar eparhial. Cuvîntul zilei Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae l-a închinat sublinierii importanței pe care o are pentru buna desfășurare a vieții religioase împreună lucrarea tuturor mădulelor Bisericii, concretizată în activitatea Adunării Eparhiale. Au fost totodată înfățișate realizările mai importante de pînă acum în Eparhie ca și obiectivele de viitor. La sfîrșitul sfîntei liturghii s-a rostit rugăciunea de invocare a Sfîntului Duh pentru lucrările Adunării Eparhiale și s-a oficiat parastasul îndătinat pentru ierarhii și ctitorii Mitropoliei Banatului, precum și pentru membrii Adunării Eparhiale decedați în vremea din urmă.

La reședința mitropolitană apoi, la orele 13,30 a avut loc masa oficială, în cadrul căreia au rostit toasturi Prot. Ioan Munteanu în numele membrilor Adunării Eparhiale, Arhim. Timotei Seviciu în numele funcționarilor administrației eparhiale centrale și protopopiatelor și dl. Sabin Evuțian din partea invitaților prezenți care, avînd în vedere împrejurarea că este și prăznuirea patronului duhovnicesc al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, au prezentat respectuoase omagii și alese urări, împreună cu asigurarea întregului devotament. Intreaga asistență s-a alăturat vorbitorilor prin intonarea imnului arhieresc. Înalt Prea Sfinția Sa a mulțumit tuturor pentru simțămintele și urările exprimate, asigurîndu-i de părinteasca prețuire. La sfîrșit a toastat pentru conducerea Bisericii și de Stat, pentru toți preoții și credincioșii eparhiei.

La orele 16 s-a început a doua ședință plenară dedicată prezentării și analizării proiectelor de rezoluție, rod al deliberării în comisii.

Mai întîi s-a dat cuvîntul raportorului comisiei bisericești Prot. Ioan Racoveanu care după ce a înfățișat activitatea sectorului administrativ-bisericesc al Consiliului Arhiepiscopesc pe anul 1970, a citit proiectul de hotărîre al respectivei comisii. Luîndu-se în discuție, s-au înscris la cuvînt următorii :

Dr. Aurel Cosma a subliniat faptul că deși participanții la Adunarea Eparhială sînt de diferite vîrste și profesii, aparținînd la generații diferite, ei se simt una, năzuind cu elan la realizarea tuturor celor spre propășirea Bisericii și Patriei.

Dr. Gheorghe Oprea a arătat că din cele expuse s-au putut constata realizări mai puțin cunoscute de credincioși și de aceea a propus căutarea unei modalități ca acestea să fie aduse la cunoștința tuturor împreună cu evenimentele bisericești mai importante.

Prot. Ioan Munteanu, cu privire la activitatea depusă de misionarii protopopești a recomandat ca ea să fie astfel îndrumată, încât să nu stînjenească munca din propria parohie a fiecăruia dintre cei angajați pe această latură.

Prot. Ioan Olariu, subliniind importanța religioasă și socială a ținutei preotului, a opinat pentru respectarea acesteia cu toată conștiințiozitatea.

Dr. Sever Traian Covaci s-a referit la necesitatea ca preoții să-și cunoască mai bine enoriașii.

Prot. Nicolae Paștiu, luînd ca temei climatul de înfrățire creat de Arhiepiscopie, a stăruit asupra lucrării la care în mod constant să fie chemați preoții și credincioșii.

Prot. Jivoin Forga, avînd în vedere necesitatea ca în anul 1971 activitatea bisericească în eparhie să se concentreze asupra propovăduirii dreptei credințe, a propus ca mai ales latura omiletică și catehetică să fie cu grijă îndrumată și controlată, preoții urmînd să pregătească predici într-un mod cît mai temeinic, pe măsura exigențelor mereu sporite ale credincioșilor.

Prot. Ioan Racoveanu, vorbind despre valoarea vieții familiare a preotului, a subliniat rolul acesteia în reușita activității pastorale.

Înalt Prea Sfințitul Președinte rezumînd punctele de vedere expuse și reținînd propunerile pentru îmbunătățirea proiectului de hotărîre, îl supune pe acesta aprobării, ceea ce s-a și făcut cu unanimitate de voturi.

S-a dat apoi cuvîntul raportorului comisiei culturale prof. Vasile Vărădean care a înfățișat activitatea sectorului cultural-social al Consiliului Arhiepiscopesc în anul 1970 și a prezentat două proiecte de hotărîri privind obiectivele de viitor ale Consiliului Arhiepiscopesc pe latură cultural-socială precum și proiectul de buget al Seminarului Teologic din Caransebeș pe anul 1971. Pe marginea lor s-au înscris la discuții :

Dl. Sabin Evuțian, a făcut considerații asupra însemnătății trecutului Bisericii bănățene și a propus studierea mai aprofundată a acestuia.

Dl. Filaret Barbu, referindu-se la preocuparea atentă a conducerii eparhiale pentru cîntarea bisericească a evidențiat rolul corurilor bisericești bănățene și mai ales al corului catedralei mitropolitane și al Seminarului teologic din Caransebeș.

Prot. Dimitrie Grama, enumerînd mijloacele esențiale ale unei pastorații reușite, anume : ținuta preoțească, predica, etc.,

le propune ca norme de urmat pentru clerici. Și-a exprimat de asemenea speranța într-o conlucrare rodnică dintre membrii Adunării Eparhiale și preoții parohi din circumscripția pe care o reprezintă.

Prot. Gheorghe Țunea apreciind activitatea ce se desfășoară la Seminarul teologic din Caransebeș, a dat câteva sugestii în privința practicii pastorale și liturgice a elevilor spre o edificare cât mai completă a acestora asupra viitoarei lor misiuni.

Prof. Victor Jurca după ce a arătat necesitatea împodobirii tuturor bisericilor cu pictură corespunzătoare, a cerut să se urmărească atent munca pictorilor bisericești pentru a se respecta stilul ortodox. În același scop a recomandat și predarea unui curs sumar de iconografie pentru elevii Seminarului teologic din Caransebeș.

Dl. Grigorie Popiți atrăgând atenția asupra valorii documentelor din arhivele parohiale, recomandă acordarea unei și mai mari griji pe viitor acestora, atât în privința păstrării cât și a întocmirii de studii corespunzătoare.

În vederea completării proiectelor de hotărâre, Înalt Prea Sfințitul Președinte a reținut propunerile făcute. Supunând apoi aprobării respectivele proiecte, acestea au întrunit totalitatea voturilor.

Ca raportor al comisiei economice, dl. dr. Sever Traian Covaci a dat citire proiectelor de hotărâre ale acestora în legătură cu raportul general pe 1970 al sectorului economic și cu bugetul de 1971.

Timpul fiind înaintat, la propunerea președintelui se hotărăște a se renunța la luările de cuvânt, doritorii urmînd să-și depună în scris considerentele. Au prezentat propuneri următorii:

Dr. Petru Fărcașiu a cerut să se depună stăruințe pentru îndrumarea mai ales a preoților tineri în vederea respectării normelor financiare. De asemenea a sugerat clarificarea situației juridice a bunurilor imobile parohiale prin întocmirea unor dosare care să cuprindă documentele atestînd dreptul de proprietate.

Prot. Liviu Surlașiu a adresat rugămînta din partea Casei de Ajutor Reciproc a Clerului să se intervină pentru modificarea unor articole din regulamentul acestora în sensul majorării plafonului de acordarea împrumutului membrilor noi. A propus totodată găsirea unei modalități din partea Arhiepiscopiei de a crea un fond de locuințe pentru salariații administrației centrale eparhiale.

Înalt Prea Sfințitul Părinte Președinte supunînd votului proiectele de hotărâri ale comisiei, împreună cu adausurile respective, acestea sînt adoptate cu unanimitate.

S-a acordat apoi cuvîntul raportorului comisiei de organizare și validare, dl. Eftimie Bocicaru, care mai întîi a prezen-

tat o dare de seamă asupra alegerilor membrilor Adunării Eparhiale, iar apoi două proiecte de hotărîri, unul privind reclasificarea cîtorva parohii, iar al doilea privind acoperirea cheltuielilor necesitate de prezența membrilor Adunării Eparhiale la actuala sesiune. Proiectele au fost unanim aprobate.

La punctul diverse, dînd curs invitației Înalt Prea Sfințitului Președinte, au luat cuvîntul ori au depus intervenții scrise la biroul Adunării Eparhiale, următorii :

Dr. Teodor Dejeu a spus că avînd în vedere importanța lucrărilor Adunării Eparhiale, ar fi bine ca ele să fie aduse la cunoștința credincioșilor într-o formă cît mai amănunțită.

Dl. Horia Musta, apreciind pozitiv inițiativa conducerii bisericești ca la dezbaterile sesiunii Adunării Eparhiale să participe și invitați, a rugat din partea acestora ca același procedeu să fie urmat și la sesiunile viitoare.

Dl. Simion Curiac exprimînd bucuria prilejuită de trăirea unor înălțătoare momente la sesiunea actuală, a mărturisit totodată atașamentul credincioșilor pe care-i reprezintă, față de conducerea superioară bisericească.

Prot. Valer Nicola, subliniind că realizările din cuprinsul eparhiei în anul 1970 se datoresc respectării întru totul a direcțivelor conducerii Bisericii Ortodoxe Române, a exprimat în numele membrilor Adunării Eparhiale alese mulțumiri Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și membrilor Sfințitului Sinod, asigurîndu-i de un devotament filial și sincer.

Dl. Marcel Popescu evidențiind că toate înfăptuirile în cuprinsul eparhiei se datoresc condițiilor optime de lucrare bisericească asigurate de Statul nostru, precum și solitudinii On. Departament al Cultelor și sprijinului autorităților locale, în numele participanților la sesiune a exprimat simțăminte de adîncă recunoștință față de Conducerea țării și față de toate instituțiile din partea cărora Biserica a avut concursul dorit. O dată cu aceasta a dat asigurări de sincer atașament și activitate tot mai însuflețită pe mai departe, alături de întregul popor pentru continuarea prosperitate a patriei.

Epuizîndu-se cu aceasta ordinea de zi, Înalt Prea Sfințitului Președinte într-un cuvînt de încheiere a conchis asupra aportului deosebit pe care l-a avut intervenția tuturor participanților la reușita lucrărilor și la formularea unor hotărîri ce urmează a fi aduse la îndeplinire de către Consiliul Eparhial. Făcînd apoi o retrospectivă asupra celor expuse, discutate și hotărîte și observînd că activitatea din ultima vreme în cadrul eparhiei s-a desfășurat pe două dintre laturile importante ale activității bisericești, pastorală și liturgică, a conchis că pentru întregirea acesteia este binevenită hotărîrea ca în munca din anul viitor propovăduirea dreptei credințe să constituie obiectivul principal. Tot-

odată Înalt Prea Sfinția Sa a mulțumit întregii asistențe pentru participarea activă la lucrări, ca și tuturor celor ce ostenesec permanent la Centrul eparhial, protopopiate și parohii pentru ducerea la îndeplinire a dispozițiilor înaltului for deliberativ al Arhiepiscopiei.

Sedința s-a încheiat la orele 21 prin cântarea troparului Cincizecimii. În intonarea imnului arhieresc de către toți cei prezenți, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a părăsit sala de ședințe, după ce a adresat fiecăruia în parte felicitări de sfintele sărbători, împărțind în același timp arhieriasca binecuvîntare.

PRAZNICUL NAȘTERII DOMNULUI ANULUI NOU ȘI BOBOTEZEI

Petrecerea sfintelor sărbători în acest an ca și în alții a fost însoțită de bucuria pe care o aduce în inimi Nașterea Mîntuitorului, eveniment atît de duios evocat în tradiționalele colinde.

Încă în duminica premergătoare Crăciunului, 20 decembrie 1970, în cadrul vecerniei de la catedrala mitropolitană, colindul a fost început de corul preoților din oraș. Corurile din parohiile timișorene s-au perindat apoi la reședința mitropolitană în seara zilei de Ajun aducînd o dată cu cîntul simțămintele lor filiale față de Ierarh, care împreună cu darurile îndătinat le-a împărțit urările de bine.

În ziua praznicului păcii și bunăvoinții, la catedrala mitropolitană, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, înconjurat de un sobor de sfinți slujitori, a săvîrșit dumnezeiasca liturghie. Cuvîntul de învățătură al Chiriarhului rostit cu acest prilej a pus în lumină caracterul de intimitate a sărbătorii Crăciunului ceea ce predispune spre îngăduință și dragoste a unora față de alții după modelul lui Hristos Domnul, care totdeauna s-a arătat bun și iertător spre toți.

În seara zilei, la slujba vecerniei a colindat corul catedralei mitropolitane.

În zilele următoare de praznic slujbele au urmat rînduiala cuvenită, Înalt Presfinția Sa mergînd să cerceteze pe credincioșii din Caransebeș în 26 decembrie și Lugoj în 27 decembrie.

La Caransebeș săvîrșind sfînta liturghie Chiriarhul a vorbit despre necesitatea ca sărbătoarea Crăciunului să fie pentru fiecare credincios ceea ce a fost pentru magii de odinioară, întoarcerea pe o altă cale în țara lor, adică ferirea de tot ceea ce personifică un Irod sufleteș, reflectat în păcate și urmările lor. După serviciul religios, la reședința mitropolitană, s-au prezentat să facă Ierarhului cuvenitele urări, protopopul cu preoții din localitate, profesorii Seminarului teologic, membrii corului și corporațiunile parohiale, credincioși, etc. Simțămintele tuturor le-a dat glas P. C. Părinte profesor Ioan Teodo-

rovici, la urmă Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae mulțumind pentru atașamentul arătat și mărturisind satisfacția ce o are ori de câte ori se află între preoții și credincioșii de aici.

La Lugoj, în cadrul sfintei liturghii arhieresti, Înalt Prea Sfinția Sa a predicat despre posibilitatea realizării unor înfăptuiri mărețe, pornind de la cele mărunte, exemplificând cu aceea că Mîntuitorul însuși deși ne apare mereu în toată măreția Sa dumnezeiască, sărbătorile Crăciunului ni-l înfățișează primind slăbiciunile omenești o dată cu nașterea sa trupească dar aceasta pre a le depăși și birui. A urmat apoi la sediul oficiului protopopesco o agapă, la care în numele celor prezenți a vorbit P. On. Părinte Virgil Turcan subliniind faptul că bucuria praznicului coborîrii Fiului lui Dumnezeu între oameni i s-a adăugat pentru preoții și credincioșii parohiei Lugoj, cea a descinderii Învățătorului Mitropoliei Banatului între ei. Răspunzînd cuvîntului adresat Înalt Prea Sfinția Sa a arătat că bucuria prilejuită este reciprocă și totdeauna va găsi o mare mulțumire sufletească în aceea de a-i ști una în numele lui Dumnezeu și al dragostei de oameni.

După ce s-a despărțit de credincioșii din Lugoj, Înalt Prea Sfinția Sa s-a întors la Timișoara în seara zilei unde a asistat la slujba vecerniei în cadrul căreia mai multe cunoscute colinde au fost executate de către formația bărbătească a corului catedralei mitropolitane.

Încheierea șirului zilelor de sărbătoare ale Crăciunului a făcut-o în ziua de 29 decembrie 1970 corul preoților din protopopiatul Deta, cînd potrivit tradiției create în vremea din urmă s-a prezentat la reședință spre a colinda Ierarhului și membrilor Consiliului Arhiepiscopesc.

După aceste zile, începutul noului an 1971 a fost iarăși subliniat în mod deosebit. În cadrul Sfintei liturghii săvîrșite la catedrala mitropolitană, Înalt Prea Sfinția Sa făcînd considerații asupra însemnătății unui an nou a prezentat credincioșilor realizările de pînă acum și proiectele de viitor ale eparhiei.

Ar urmat la reședința mitropolitană o recepție la care au fost prezenți ca de obicei preoții, bisericanii din oraș, corul catedral precum și reprezentanții cultelor religioase. În numele tuturor au adresat felicitări Întîistătătorului Mitropoliei Banatului, P. Cuv. Timotei Seviciu, vicar eparhial și P. On. Părinte Konrad Kernweis, protopop romano-catolic. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a răspuns cu mulțumiri și aceleași bune urări tuturor celor de față.

Praznicul Botezului Domnului a fost iarăși cinstit prin liturghia arhierască, în cadrul căreia Înalt Prea Sfinția Sa a cuvîn-

tat despre smerenia Mîntuitorului, îndemnătoare la atitudine de bunăvoință și dragoste între creștini.

S-a săvîrșit apoi în sobor rînduiala sfințirii apei celei mari, după care Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a stropit cu aghiasmă pe toți credincioșii prezenți la prăznuire.

INTIMPINAREA SFINTELOR SARBATORI ALE CRACIUNULUI LA SEMINARUL TEOLOGIC

Urmărindu-se ca întotdeauna o cît mai bună pregătire duhovnicească a viitorilor slujitori ai altarului, o dată cu începerea postului Crăciunului, preoții cu experiență pastorală bogată, delegați de către Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, Episcopia Aradului și Episcopia Oradiei s-au perindat la Seminarul teologic din Caransebeș spre a cuvînta elevilor pe teme adecvate scopului propus. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae însuși a făcut o vizită aici în cursul lunii noiembrie, urmărind desfășurarea activității școlii și dînd îndrumările necesare pentru îmbunătățirea ei continuă.

În răstimp, sub conducerea profesorilor de specialitate, elevii seminariști au pregătit un program al datinilor de Crăciun pe care l-au prezentat în sala de festivități a școlii, în seara zilei de 18 decembrie. Cu acest prilej s-au executat cîteva dintre colindele cele mai cunoscute și s-a interpretat piesa „Vif-leemul”. Au participat profesorii, ostenitorii și elevii Seminarului, membri ai familiilor lor și preoți din localitate. Din partea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae a asistat P. On. Părinte consilier dr. Ioan Petreună care la sfîrșit a adus cuvinte de laudă pentru osteneala depusă și pentru talentele manifestate, transmițînd asistenție toate bunele doriri pentru zilele de prăznuire.

ITINERAR PASTORAL

Cel din urmă trimestru al anului 1970, a înscris ca și celelalte în cronica eparhiei, un șir de parohii ce pentru frumosele lor făptuiri, între care edificări sau înnoiri de sfinte lăcașuri, s-au bucurat de pămîntasă binecuvîntare a Chiriarhului.

Astfel un prim și înălțător popas duhovnicesc, a fost făcut în orașul sediu al oficiului porotopopesc Deta. Prin rîvna parohului de aici ca și a enoriașilor, lăcașului de cult i s-au adus îmbunătățiri substanțiale făcîndu-l mai primitor și îmbietor spre sfință rugăciune. În duminica din 11 octombrie Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, însoțit de secretarul eparhial, P. C. Diacon Gruia Ignea, a fost primit aci de către soborul sfințiților

slujitori, alcătuit din P. On. Părinte Ioan Olariu, P. C. Părinți Constantin Călin, Petru Ioțcoviți, Gheorghe Milovan, Silviu Mioc, Gheorghe Rămneanu și P. On. Protodiacon Ioan Botău, ca și de credincioși. După cuvîntul de bineventare al protopopului care e în același timp și paroh și răspunsul Ierarhului, s-a purces la rînduiala tîrnosirii cu așezare de sfînte moaște urmată de sărutarea sfîntului prestol de către toți cei veniți la prăznuire. La vremea predicii, Înalt Prea Sfinția Sa a făcut tîlcuirea evangheliei duminicii, a semănătorului (Luca 8, 41—56), insistînd asupra înțelesului pe care îl are sămînța ca și cuvînt al lui Dumnezeu, care încolțind în pămîntul cel bun, adică în adîncul sufletului credincios aduce roadă de mult folos. Acest cuvînt este Hristos Domnul însuși, iar cei ce-l primesc trebuie să-și conformeze toate faptele cu învățătura Sa ce urmărește totdeauna realizarea mai binelui. În timpul sfîntei liturghii a fost hirotonit preot diaconul Gheorghe Crașovan. La momentul potrivit mulți din credincioșii prezenți au primit Sf. Taină a Cuminecăturii.

La sfîrșitul slujbei, P. On. Părinte Ioan Olariu a prezentat un raport asupra istoriei, componenței, realizărilor și perspectivelor dezvoltării viitoare a parohiei, dînd asigurarea că sămînța cuvîntului dumnezeiesc în parohia încredințată a căzut pe pămîntul cel bun și dătător de bogată roadă. La acestea, Înalt Prea Sfinția Sa a răspuns cu apreciere pentru întreaga muncă depusă și cu îndemnul ca aceasta să fie mereu la nivelul posibilităților sporite ale parohiei. Trecîndu-se apoi la casa parohială s-a servit o agapă în cadrul căreia membrii corporațiunilor parohiale au asigurat pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit de rîvna lor pentru propășirea vieții bisericești a parohiei.

Plecînd de la casa parohială, Înalt Prea Sfinția Sa a fost așteptat în fața bisericii romano-catolice din localitate de preotul acesteia înconjurat dec redincioșii săi. Invitat să le facă o vizită, s-a intrat în biserică unde preotul paroh a rostit un cuvînt de bun venit în care a insistat asupra bunelor raporturi ce există între comunitatea romano-catolică din comună și confrății ortodocși. În răspunsul său Chiriarhul și-a manifestat bucuria acestei neașteptate întîlniri punînd în lumină foloasele conviețuirii armonioase a tuturor naționalităților conlocuitoare din patria noastră.

Duminica următoare, 18 octombrie, același praznic a fost rezervat parohiei *Susani* din protopopiatul Lugoj. În fața bisericii, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae răspunzînd cu mulțumiri cuvîntului de bun venit adresat de P. On. Protopop Bujor Toma în numele tuturor celor de față, a subliniat însemnătatea împlinirii actului tîrnosirii pentru înnoirea sufletească a credincioșilor de aci, o dată cu cea a lăcașului lor de închinare. Înalt Prea Sfinția Sa a săvîrșit apoi rînduiala tradițională, urmată de

sfința liturghie, înconjurat fiind de soborul slujitorilor alcătuit din Arhim. Timotei Sevcicu, vicar eparhial, prot, Bujor Toma, Prot. Virgil Turcan, Pr. Miron Petric, Pr. Petru Mateș, Pr. Iustin Rațiu, Pr. Gheorghe Dolinski și Protodiaconul Ioan Botău.

În cadrul slujbei a fost hirotonit întru preot diaconul Ioan Tămaș iar Părintele Miron Petric parohul locului a fost hirotosit întru iconom.

Pe marginea pericopei evangheliei duminicale, a învierii fiului văduvei din Nain (Luca 7, 11—16) Înalt Prea Sfinția Sa a arătat că în nenumăratele drumuri pe care Mîntuitorul le-a străbătut în timpul petrecerii sale pămîntești, a găsit și tot atîtea prilejuri de a dovedi bunăvoința față de oameni, expresie a virtuții iubirii. De aci rezultă că oricine poate oricînd găsi pe diferitele căi ale vieții posibilitatea de-a face binele semenu-lui său.

La sfîrșitul slujbei P. C. Părinte Miron Petric a prezentat obișnuitul raport asupra parohiei, după care Înalt Prea Sfinția Sa, în legătură cu cele expuse despre evlavia credincioșilor, urmarea de către aceștia a păstorului lor sufletesc și realizările lor bogate, a tălmăcit cu deamănuntul semnificația pe care acte ca așezarea sfințelor moaște în prestol, hirotonia și hirotesia unui preot o au pentru propășirea vieții parohiei. S-au sfințit apoi cu pomenirile cerute prinoasele pentru vii și pentru cei adormiți. A urmat o agapă după care cei prezenți s-au împărtășit de părinteasca binecuvîntare, despărțindu-se de Chiriarhul lor, care s-a îndreptat spre *Sudriaș* parohia învecinată.

Intr-adevăr în după amiaza zilei, același sobor în fruntea credincioșilor adunați la biserica renovată aștepta într-o atmosferă solemnă pe Întîistătătorul Mitropoliei Banatului. Bineven-tării rostite de P. On. Protopop Bujor Toma, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a răspuns cu exprimarea bucuriei duhovnicești de-a găsi pe toți bunii credincioși de aci atașați tradițiilor strămoșești fapt manifestat în portul frumos popular ca și în ospitalitatea lor plăcută. Intrîndu-se în biserică s-a săvîrșit slujba vecerniei, în cadrul căreia preotul paroh Iustin Rațiu a fost hirotosit întru iconom. În cuvîntul de învățătură pentru credincioși, Înalt Prea Sfinția Sa plecînd de la pericopa evangheliei duminicale a scos în evidență necesitatea de-a lupta necontenit împotriva morții prin promovarea a tot ceea ce este în slujba vieții. Cu osebire a pus accentul pe armonia ce trebuie să existe între suflet și trup prin asigurarea sănătății acelor duhovnicești și fizice prin practicarea constantă a binelui spre propășirea personală și obștească. La sfîrșitul slujbei parohul locului a făcut prezentarea parohiei, enoriașilor și a întregii munci ce se desfășoară aci. A răspuns Înalt Prea Sfinția Sa cu aprecieri pentru cele realizate, cu îndru-

marea de-a le continua și a spori zestrea minunată pe care o posedă, cu aceasta dovedind mai mult geniul poporului nostru, hărnicia și talentele sale neprețuite. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae și însoțitorii a părăsit parohia în seara zilei, după ce a făcut o vizită la casa parohială unde s-a servit o agapă.

Binecuvântarea lucrărilor ce s-au făcut la biserica din *Goruia*, protopopiatul Reșița, a avut loc în duminica din 25 octombrie. După frumoasa primire făcută Chiriarhului s-au împlinit cele prevăzute de rânduiala bisericească pentru binecuvântarea bisericii, urmînd apoi săvîrșirea sfintei liturghii. Soborul sfinților slujitori în jurul Chiriarhului a fost alcătuit din P. On. Părinți: Gheorghe Geția, inspector eparhial, Victor Cazacu și Liviu Liuba, protopopi și P. C. Părinți: Teodor Măruța, Teodor Lința, Horia Șdic, Ștefan Spiridon, Mihai Văcărescu, precum și Protodiakonul Ioan Botău și Diaconul Ioan Vinchici, care la vremea potrivită a fost hirotonit preot. Atmosfera ce a domnit permanent în timpul slujbei a fost îmbietoare spre reculegere și rugăciune. Cu multă evlavie au ascultat credincioșii prezenți cuvîntul Ierarhului pe marginea pericopei evangheliei duminicale (Luca 8, 26—39), despre modalitatea de stîrpire a răului care cel mai adesea pornește dinlăuntrul nostru, manifestîndu-se în patimi dăunătoare vieții sufletești și trupești a insului răsfrîngîndu-se asupra societății. La îndemnul „Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați”, mulți credincioși au pășit spre sfîntul altar primind Trupul și Sîngele Mîntuitorului.

Raportul preotului Teodor Măruța a fost întîmpinat cu satisfacție de toți cei ce l-au ascultat, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae îndrumînd în legătură cu cele relatate la o muncă susținută și pe mai departe în aceeași comuniune a dragostei creștine. O dată cu sfîrșitul agapei ce a urmat slujbei, Înalt Prea Sfinția Sa a plecat în urările de bine ale tuturor spre parohia *Secdșeni* din protopopiatul Oravița pentru a face o vizitație canonică.

Aci a fost întîmpinat de același sobor din dimineața zilei. După primirea Ierarhului s-a săvîrșit cu multă solemnitate slujba vecerniei. Și aci, plecînd de la pericopa evanghelică a zilei, Înalt Prea Sfinția Sa a dat învățătura trebuitoare, vorbind despre binefacerile unității de credință față de neajunsurile dezbinării. Obșnuitul raport prezentat de preotul paroh Ștefan Spiridon a fost urmat de noi învățături din partea Chiriarhului asupra mijloacelor prin care credincioșii și păstorul lor pot contribui la îmbunătățirea continuă a vieții bisericești și obștești.

Încheindu-se slujba vecerniei oficiată la biserica mică a parohiei, Ierarhul însoțit de toți preoții și credincioșii avînd lu-

mînări în mîini, căci se înserase de-a binelea, s-au îndreptat spre a doua biserică a parohiei. Aici s-au rostit rugăciuni și s-au cîntat imne bisericesti. O scurtă rugăciune de pomenire s-a făcut la mormîntul fostului paroh Petru Bernaz îngropat în curtea bisericii.

De aici Înalt Prea Sfinția Sa urmat de preoți și credincioși au plecat la casa parohială unde s-au purtat discuții cu membrii consiliului și comitetului parohial asupra nevoilor proprii și a celor ce se mai cer împlinite.

Duminică la 1 noiembrie, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a purces spre hotarele eparhiei dinspre episcopia soră a Aradului, pentru a săvîrși după cuviință binecuvîntarea bisericii din parohia *Alioș*, protopopiatul Timișorii. Așteptat cu pioasă nerăbdare de către credincioși, avînd în frunte pe P. On. Părinți Ioan Blaj și Vitalie Pereteatcu, protopopi, Ștefan Teretean revizor contabil la Centrul eparhial și P.C. Părinți Cornel Pleșu și Traian Ungureanu precum și pe Protodiaconul Ioan Boțău, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a sosit aci însoțit de P. On. Părinte consilier dr. Ioan Petreună. După împlinirea ritualului obișnuită al binecuvîntării bisericii s-a săvîrșit sfînta liturghie.

Predica zilei întemeiată pe pericopa evanghelică a bogatului nemilostiv și săracului Lazăr (Luca 16, 19—31) Înalt Prea Sfinția Sa a tilcuit-o îndemnînd pe cei prezenți să se îmbogățească în fapte bune folositoare semenilor și obștei întregi.

Sfîrșindu-se slujba, preotul paroh Traian Ungureanu a făcut o expunere asupra parohiei și a jertfelniciei credincioșilor ei pentru terminarea lucrărilor de reparații ce s-au executat.

Înalt Prea Sfinția Sa față de acestea și-a exprimat deosebită satisfacție și totodată dorința de a-i ști mereu atașați credinței strămoșești.

La casa parohială s-a dat apoi o masă comună în cadrul căreia Înalt Prea Sfinția Sa s-a întreținut cu cei prezenți asupra diferitelor aspecte ale vieții parohiale. Apoi luîndu-și bun rămas de la toți cei ce s-au arătat mulțumiți pentru cinstirea zilei, s-a întors la Timișoara.

În duminica imediat următoare, 8 noiembrie, la praznicul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, răspunzînd dorinței credincioșilor din parohia *Glimboca*, protopopiatul Caransebeșului, de a-și avea Ierarhul în mijlocul lor și printr-însul să dobîndească tîrnosirea bisericii capital renovată, Înalt Prea Sfinția Sa a descins aci cu părintească dragoste. Cu aceeași dragoste a fost primit de toți credincioșii în frunte cu preotul din loc ca și din vecinătăți. În fața bisericii cuvîntul de bun sosit în numele tuturor a fost adresat Înaltului Chiriarh de către P. On. Protopop

Dimitrie Grama. Înalt Prea Sfinția Sa a răspuns mulțumind pentru primirea făcută și alesele simțăminte ce i-au fost exprimate.

S-a început apoi slujba sfințirii bisericii după ritualul îndătinat cu înconjurare, citirea sfintelor evanghelii și a rugăciunilor prescrise, stropirii cu aghiasmă și ungerii cu sfântul mir în cele patru laturi ale sale. Înăuntrul lăcașului de închinare a urmat așezarea sfintelor moaște, îmbrăcarea prestolului și sfințirea altarului, naosului și pronaosului. Credincioșii potrivit tradiției bisericești s-au perindat prin fața sfintei mese, cu evlavie plecându-se asupra-i, sărutând sfânta evanghelie și crucea, împărtășindu-se totodată de binecuvântarea arhierască. După tîrnosire Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae înconjurat de un sobor format din P. On. Protopop Dimitrie Grama, P. On. Părinți: Ilie Cîmpeanu, Alexandru Nicolici, Cornel Pițigoi, Victor Stoica, P. C. Preoți: Ioan Chioaru, Pavel Luca, Martin Novac, Simion Stanca, Ioan Turcan și de asemenea Protodiaconul Ioan Botău, a săvîrșit sfînta liturghie. În timpul acesteia a fost hirotesit întru iconom parohul locului, Pavel Luca. Mare parte dintre credincioși a primit Sfînta Împărtășanie.

Cuvîntul de învățătură Chiriarhul l-a întemeiat pe cele constatate aci despre vrednicia credincioșilor și frumusețea vieții lor materiale și spirituale, oglindită în cea a bisericii lor, conchizînd asupra necesității ca aceștia să-și împodobească mereu întreaga ființă cu înaltele virtuți pe care însăși obștea le cere fiecărui membru al ei.

După obișnuitul raport de activitate al parohului, Înalt Prea Sfinția Sa și-a exprimat satisfacția pentru chipul în care preoții și credincioșii Arhiepiscopiei își împlinesc îndatoririle lor creștinești și cetățenești, fapt ilustrat și de realizările de care cu toți se bucură.

Sfîrșindu-se toate cele prevăzute a se face la biserică, a avut loc o întîlnire cu membrii comitetului parohial, după care la casa parohială s-a servit o masă comună, cu participarea membrilor corporațiilor parohiale și ai multor invitați. Cu toții s-au bucurat că ziua praznicului le-a dat și prilejul de-a fi mai multe ceasuri împreună cu Chiriarhul, de a-i împărtăși gîndurile și simțămintele lor și de-a primi dreptar pentru lucrarea de mai departe.

În după amiaza zilei Înalt Prea Sfinția Sa a făcut un popas în parohia Obreja din cuprinsul aceluiași protopopiat. După o primire impresionantă în fața bisericii în care înainte cu mai bine de un sfert de veac Intîistătătorul Mitropoliei Banatului a pășit pe treapta diaconiei, s-a săvîrșit slujba vecerniei. La aceasta Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a fost înconjurat de un sobor alcătuit din P. On. Protopop Dimitrie Grama, P. On. Părinte Petru Toma paroh, din P. C. Părinți: Nicolae Bojin, Tibe-

riu Jianu, Martin Novac, Ioan Ostrovan, Martin Rădoi, Trandafir Silvășan, Liviu Topală și Protodiaconul Ioan Botău. Cuvîntul slujbei serii Înalt Prea Sfinția Sa l-a închinat tălmăcirii atributelor Bisericii, subliniind că ea fiind mamă pentru toți credincioșii, e necesar ca aceștia să o iubească și să se țină în unitatea și dragostea ei ca niște adevărate mădulare ale ei.

Pe marginea raportului parohului, Înalt Prea Sfinția Sa a făcut remarca asupra faptului că atașamentul față de datinile strămoșești și dragostea față de muncă, dovedite de credincioșii parohiei sînt virtuți de temelie pentru tot ceea ce ei pot face spre continuarea propășire a Bisericii și patriei.

După slujbă Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a fost așteptat la casa parohială, unde s-a întreținut cu membrii corporațiilor parohiale asupra vieții parohiei.

Ultima sfințire de biserică în cursul anului 1970 a avut loc în 15 noiembrie în parohia *Timișoara-Plopi*. Parohie relativ nouă, dispunînd înainte doar de o modestă capelă, pe parcurs a reușit să-și edifice o biserică foarte primitoare. Tirnosirea ei, urmată de slujba dumnezeieștii liturghii a fost săvîrșită într-o atmosferă de deosebită solemnitate. Ierarhul avînd în jur pe P. On. Părinți : profesor dr. Corneliu Sîrbu de la Institutul teologic din Sibiu, aflat în vizită la Timișoara, consilier dr. Ioan Petreună, protopop Ioan Blaj și Liviu Surlășiu, pe P. C. Părinți Vichentie Cuzma și Traian Stan și de P. On. Protodiacon Ioan Botău. Predica asupra pericopei evangheliei duminicii a „Samarineanului milos-tiv“ (Luca 10, 25—37) avînd ca temă solidarizarea umană a fost rostită de P. C. Părinte dr. Corneliu Sîrbu. În cadrul slujbei s-au împărtășit cea mai mare parte dintre credincioșii prezenți.

Raportul asupra parohiei și dezvoltării acesteia, prezentat de preotul Traian Stan și-a găsit întregirea în însăși cele realizate și care pe parcurs au fost cu grijă urmărite de conducerea eparhială, Chiriarhul însuși descinzînd în mai multe rînduri între enoriași spre a le cunoaște activitatea și a le îndruma elanul. La toată conlucrarea rodnică dintre Consiliul Arhiepiscopesc și corporațiunile parohiale s-a referit și Înalt Prea Sfinția Sa în cuvîntul de răspuns adresat credincioșilor, asigurîndu-i totodată de o caldă dragoste părintească și pe mai departe.

La plecarea din parohie, Înalt Prea Sfinția Sa a fost petrecut de toți cei de față, cu alese urări și dorința de a-l avea și cu alte prilejuri între ei.

De menționat că în alte parohii, care în ultima vreme au terminat lucrările proiectate, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a delegat și colaboratorii cu munci de răspundere la Centrul eparhial spre a împlini cele cuvenite.

Astfel, binecuvîntarea capelei din *Gelu*, filie a parohiei *Variaș*, protopopiatul *Timișoara*, a avut loc în ziua de 8 noiembrie. Aceasta a fost substanțial transformată construindu-se și un turn-clopotniță, amenajîndu-se interiorul într-un mod foarte plăcut. Slujba a fost săvîrșită de P. On. Părinte consilier dr. Ioan Petreuță împreună cu P. C. Părinți Ilie Țucudean și Adrian Raica.

Biserica renovată a parohiei a doua din *Comloșul Mare* a fost binecuvîntată prin delegatul chiriarhal P. On. Părinte Gheorghe Geția inspector eparhial în ziua de 13 decembrie, din sobor făcînd parte preoții locului Macu Cuzmanovici și Mitrofan Banciu precum și diaconul Victor Mițiga.

Tot așa la biserica parohiei a doua din *Sinnicolaul Mare*, unde s-au făcut lucrări de reînnoire, binecuvîntarea a fost săvîrșită de P. On. Părinte dr. Ioan Petreuță ca delegat al Chiriarhului, împreună cu preoții locali Traian Barzu, Nicolae Paștiu și Adrian Raica, precum și cu diaconul Gruia Ignea, secretar eparhial.

Tuturor celor ce au participat la astfel de praznice, delegații chiriarhali le-au împărtășit cuvîntul de învățătură și de bună urare spre spor material și spiritual al Intîistătătorului Mitropoliei Banatului.

HIROTONII ȘI HIROTESII

Dînd urmare cererilor credincioșilor din parohiile vacante de a-și primi păstorul duhovnicesc, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a rînduit în vremea din urmă spre vredincia preoțească noi absolvenți ai școlilor teologice, care au împlinit condițiile canonice prescrise.

Astfel au fost hirotoniți următorii candidați :

— Gheorghe Bruznican, întru diacon în ziua de 27 septembrie, iar întru preot în 11 octombrie, pentru parohia Secaș, protopopiatul Lugoj.

— Valentin Crașovan, întru diacon la 11 octombrie pe seama catedralei mitropolitane.

— Ioan Tămaș, întru diacon la 15 octombrie iar întru preot la 18 octombrie pentru parohia Foeni, protopopiatul Timișoara.

— Ioan Vinchici, întru diacon la 16 octombrie, iar întru preot la 25 octombrie pentru parohia Ficătari, protopopiatul Lugoj.

— Grigore Duma, întru diacon la 9 decembrie, iar întru preot la 11 decembrie pentru parohia Bunea Mare, protopopiatul Lugoj.

— Vasile Stoian întru diacon, la 1 ianuarie 1971, pe seama catedralei mitropolitane.

— Silviu Vasile, tot întru diacon la 6 ianuarie 1971, pe seama catedralei mitropolitane.

Noilor hirotoniți, pe lângă îndrumările liturgice primite în răstimpul practicii prevăzute la catedrala mitropolitană, li s-au dat și povățuiri pastorale de către Chiriarh și duhovnicii rînduiți spre aceasta. De asemenea în cadrul ședințelor Consiliului Arhiepiscopesc li s-a pus la inimă îndatoririle înaltei misiuni la care au fost chemați.

Totodată Înalt Prea Sfinția Sa a socotit de cuviință să înalțe în rang pe unii dintre slujitorii Bisericii bănățene pe care spre acest scop i-a și recomandat încuviințării Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și Sinodului mitropolitan. Așa au fost hirotesii în treapta inconomului P. C. Părinți: Miron Petric de la parohia Susani, în duminica din 18 octombrie; Iustin Rațiu de la parohia Sudriaș în aceeași duminică și Pavel Luca de la parohia Glimboca în 8 noiembrie. P. Cuv. Timotei Seviciu, vicar eparhial a fost hirotesit arhimandrit în ziua de 6 decembrie; iar Cuv. Ierom. Paulin Lecca, spiritualul Seminarului teologic din Caransebeș a fost înălțat la treapta de singhel la praznicul Nașterii Domnului.

Tuturor, purtarea de grijă arhierească le-a fost spre o mai mare dorire de-a sluji cu credincioșie Bisericii strămoșești.

CONFERINȚE PREOTEȘTI

O potrivită edificare a preoților eparhiei atît în privința problemelor generale contemporane ale Bisericii cît și a celor speciale, de liturgică, s-a realizat prin conferințele de orientare și administrative ce s-au ținut la toate centrele protopopești în cursul trimestrului IV, 1970.

Coferințele de orientare au avut loc în luna noiembrie, pe tema: „Ecumenismul creștin. Elementele constitutive, perspective și obstacole. Preocupările Bisericii Ortodoxe Române pentru promovarea relațiilor interconfesionale“. Referatele au fost cu conștinciozitate întocmite iar discuțiile pe marginea lor fructuoase.

La protopopiatele Timișoara, Reșița și Oravița conferințele au fost prezidate de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae iar la celelalte centre de către delegații chiriarhali. Ca și în alte rînduri, au luat parte la conferințe profesori ai Institutului teologic universitar din Sibiu și anume: Prof. dr. Nicolae Neaga, Prof. dr. Grigorie T. Marcu și Prof. dr. Corneliiu Sîrbu. În legătură cu subiectele tratate Chiriarhul și delegații săi au subliniat atenția ce s-a acordat în cuprinsul eparhiei anumitor laturi

practice vizate de acestea. De asemenea P. C. Părinți profesori menționați au întregit problemele expuse, într-un mod ce a permis o viziune de ansamblu asupra complexității lor și din care preoții să rețină esențialul pentru continua îmbunătățire a muncii pastorale ce o desfășoară.

Conferințele administrative din luna octombrie au avut ca temă „Modul corect de-a se oficia Sfintele Taine și ierurgiile” Referatul principal întocmit de către Centrul eparhial a fost însoțit de coreferate ale preoților și urmate de interesante discuții, toate referindu-se la respectarea prevederilor tipiconale și împlinirea conștiințioasă a tuturor actelor de ritual. Conferințele au fost prezidate de către delegații chiriarhali, care au intervenit cu îndrumările necesare în sensul dispozițiilor Consiliului Arhiepiscopesc de-a se da o sporită atenție problemelor liturgice în vederea antrenării credincioșilor spre o participare activă la slujbele bisericești.

Conferințele au decurs după un program întocmit cu minuțiozitate, la Te-Deum sau sfânta liturghie ce le-a precedat slujindu-se în sobor și predicându-se, ceea ce a dat mai apoi posibilitatea ca la partea potrivită a ședințelor să se facă observațiile și îndreptările necesare.

DESCHIDEREA ANULUI ȘCOLAR LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN CARANSEBEȘ

Inceptutul unui nou an de muncă pe latura formării candidaților la preoție din trei eparhii și anume Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, Episcopia Aradului și Episcopia Oradiei, s-a făcut după un program tradițional în ziua de 1 octombrie 1970.

Astfel la ora 7,30 după rugăciunile dimineții în capela Seminarului teologic, elevii au asistat la slujba sfințirii apei, săvârșită de P. Cuv. Timotei Seviciu vicar eparhial și P. C. Părinți profesori Gheorghe Neda, Paulin Lecca și Protodiacon Cornel Olariu. Aceasta a fost urmată de binecuvântarea sălilor de curs și clădirii internatului. La ora 9 apoi, la catedrală s-a săvârșit liturghia arhierască de către Prea Sfințitul Episcop Teoctist al Aradului înconjurat de un sobor de preoți și diaconi format dintre delegații eparhiilor ce au trimis aici elevi, din profesorii și ostenitorii școlii.

Indată după sfânta liturghie, în sala de festivități a Seminarului a avut loc festivitatea deschiderii cursurilor. După rugăciune și cuvântul C. Diacon Dumitru Abrudan, directorul școlii, a urmat un program festiv dat de elevii școlii, constind în cîn-

tece și poezii. A luat apoi cuvîntul P. Cuv. Timotei Seviciu ca delegat al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, subliniind importanța momentului deschiderii unui an școlar pentru tot cursul lui ulterior și prestigiul de care se bucură școala prin munca depusă aci sub oblăduirea Ierarhilor și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian și sollicitudinea Departamentului Cultelor. La sfîrșit Prea Sfințitul Episcop Teoctist a făcut o expunere asupra țelurilor pe care le urmărește o școală teologică pentru instruirea și educarea viitorilor slujitori ai altarelor, insistînd asupra faptului că munca pe care aceștia o depun aci este doar o etapă în aceea a misiunii de împlinit în ogorul Sfintei Biserici. Dînd îndrumări practice profesorilor și elevilor asupra desfășurării procesului de învățămînt, Prea Sfinția Sa a împărtășit tuturor arhieriești binecuvîntări împreună cu urările pentru rodnicia deplină a muncii începute.

A urmat masa oficială, după care școala a intrat în programul obișnuit de lucru.

EXAMEN DE CAPACITATE PREOTEASCA

Ingrijindu-se în permanență de buna orientare a celor ce fac primii pași pe tărîmul misiunii preotești, conducerea eparhială a căutat să verifice cunoștințele teoretice ale acestora în funcție de modalitatea aplicării practice la parohii. În această accepțiune s-a desfășurat la Centrul eparhial din Timișoara, între 11—12 noiembrie examenul de capacitate preotească. S-au prezentat 8 candidați, absolvenți de seminar și institut teologic și anume: Ioan Brînzei, Gheorghe Bruznican, Petru Cosma, Petru Gărau, Ioan Găvădină, Eftimie Ștrbu, Ioan Tămaș, Ioan Vinchici.

La examinarea candidaților din cuprinsul eparhiei, Ierarhii Mitropoliei Banatului întruniți în sinod mitropolitan au fost asistați de P. Cuv. Timotei Seviciu vicar eparhial, P. On. Părinți: consilier dr. Ioan Petreuță și dr. Zeno Munteanu și de dl. prof. Constantin Vladu.

La începutul examinării orale Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a subliniat într-un cuvînt ocazional importanța examenului de capacitate la care se supun candidații pentru orientarea lor în întreaga activitate viitoare.

La sfîrșitul examenului, Prea Sfințitul Episcop Teoctist în legătură cu modul în care s-au prezentat candidații și-a exprimat convingerea că în munca ce o vor desfășura la parohii ei vor avea parte de o bogată roadă.

De fapt cu toții s-au prezentat la nivelul cerut.

Chiriarhii le-au înmînat apoi atestarea necesară, însoțindu-o de urarea împlinirii cu vrednicie a misiunii sacerdotale.

INAUGURAREA ATELIERULUI DE LUMINARI DE LA TIMIȘOARA

Avînd în vedere cerințele de lumînări în bisericile parohiilor bănățene, Consiliul Arhiepiscopesc a inițiat construirea unui atelier la Timișoara. De menționat că un astfel de atelier a existat la Caransebeș pînă în anul 1963 cînd a fuzionat cu cel de la Arad.

Hotărîrea luată a fost pusă în aplicare construindu-se, amenajîndu-se și utilîndu-se noul atelier, în apropierea catedralei mitropolitane, lîngă alt imobil proprietatea eparhiei. Lucrările s-au terminat în cursul lunii noiembrie 1970, în cea din urmă zi a acesteia făcîndu-se și inaugurarea festivă.

Aceasta s-a desfășurat sub patronajul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, de față fiind funcționari ai Centrului eparhial, preoții din oraș, conducătorii întreprinderilor care au executat proiectele și alți invitați.

Astfel la orele 12 s-a săvîrșit sfințirea apei după care s-a trecut la binecuvîntarea încăperilor atelierului. P. On. Părinte consilier Constantin Comșulea a făcut apoi o expunere asupra modului în care s-a realizat construcția și amenajarea, dînd date informative asupra capacității și nevoilor ce vine să le îndeplinească atelierul.

Luînd cuvîntul Înalt Prea Sfinția Sa a arătat importanța pe care o astfel de realizare o poate avea în viața unei eparhii, ca loc de unde bisericile vor procura lumînările pentru cult, fapt ce reflectă posibilitățile ei materiale și spirituale legate de îndeplinirea cerințelor credincioșilor. Înalt Prea Sfinția Sa și-a exprimat totodată convingerea că noul atelier va contribui pe viitor la o mai largă propășire a eparhiei bănățene.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a făcut apoi dezvelirea unei plăci de marmură în care a fost încrustată rîvna ostentivitorilor.

Cu ziua următoare și în același timp deci cu începutul lunii decembrie 1970, atelierul a intrat în funcțiune fiind pus sub conducerea C. Părinte Ioan Popeji.

LUCRARI LA BISERICI MONUMENTE ISTORICE

Dacă în tot cursul anului, pretutindeni în cuprinsul eparhiei s-au putut găsi șantiere mai mici sau mai mari pentru lucrările de construcție, reparație sau întreținere la diferite parohii, trebuie arătat că bisericile monumente istorice s-au bucurat de o atenție aparte în această privință. An de an, în special pentru restaura-

rea bisericilor de lemn, care reprezintă cea mai autentică și originală creație de arhitectură populară de pe întinsul eparhiei, s-au acordat subvenții atât de la Centrul eparhial cât și de la On. Departament al Cultelor, Direcția Monumentelor istorice și Comitetul județean pentru cultură și artă.

Intre lucrările efectuate se însiruie :

- mutarea bisericii de lemn datînd din secolul XVIII din Hodoș, protopopiatul Lugoj în curtea reședinței mitropolitane. Aceasta întrucît parohia respectivă avînd biserică nouă s-a considerat potrivit ca mărturia credinței și talentului meșterilor bănașeni să fie dată într-un loc ce să o impună atenției tuturor. Biserica va fi prevăzută cu încălzire centrală și curent electric ca și cu toate cele necesare cultului, amenajarea fiind încă în curs ;

- reparații la întregul schelet de lemn al mănăstirii Partoș, ce comportă și refacerea tencuielilor ;

- consolidarea bolții bisericii de lemn din Topla, protopopiatul Lugoj, legată și de lucrări auxiliare ;

- refacerea fundației și turnului bisericii de lemn din Zolt, protopopiatul Lugoj ;

- înlocuirea învelitorii acoperișului bisericii din Crușovăț, protopopiatul Caransebeș, împreună cu diferite amendamente în interiorul și exteriorul construcției.

Lucrări de restaurare s-au mai efectuat la bisericile de lemn monumente istorice din parohiile Crivina de Sus, Dragomirești, Povergina și Românești din protopopiatul Lugojului.

OASPEȚI STRAINI LA TIMIȘOARA

Ca și în partea trecută a anului, reședința mitropolitană din Timișoara a fost gazda unor distinși oaspeți de peste hotare.

Astfel în ziua de 5 decembrie în ajunul zilei onomastice a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, profitînd de trecerea sa prin orașul de reședință, preotul romano-catolic dr. Albert Rauch secretar al episcopiei din Regensburg, însoțit de un grup de studenți din R. F. a Germaniei a venit să prezinte Înalt Prea Sfinției Sale respectuoase omagii și cuvenitele urări.

De sărbătorile Crăciunului Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului a avut ca oaspete pe profesorul Girom Leslie Newville, care se numără între personalul Episcopiei misionare ortodoxe române din America, actualmente fiind auditor al cursurilor Institutului teologic universitar din București. În răstimpul șederii la Timișoara a fost însoțit și de unul dintre studenții străini ai acestui institut, dl. Vasile Jichin, român din S.U.A.

O PIOASA COMEMORARE

În anul 1970 Mitropolia Banatului a înscris pe linia pomenirii unora din vrednicii ei slujitori împlinirea a jumătate de veac de la trecerea la cele veșnice a Protosinghelului dr. Iosif Iuliu Olariu, profesor la fosta Academie teologică din Caransebeș.

Comemorarea a primit o desfășurare ce a voit să oglindească personalitatea și locul de cinste ce și l-a asigurat regretatul dispărut ca teolog de prestigiu, aureolat de recunoștința ucenicilor. Aceasta s-a făcut în două dintre localitățile legate mai mult de viața și activitatea sa — Brădișorul de Jos, numit odinioară Maidan, unde a văzut lumina zilei și Caransebeș unde a ostenit pînă la ultima suflare la altar și catedră. În bisericile ambelor parohii s-a slujit parastasul cuvenit urmat de cuvîntările potrivite. La cimitirul din Caransebeș unde regretatul cărturar își doarme somnul de veci, au fost prezenți toți foștii studenți rămași în viață.

În după amiaza zilei la Seminarul teologic din Caransebeș a fost organizat un program festiv spre cinstirea memoriei aceleia care și-a înscris pentru totdeauna numele în Teologia românească.

POMENIREA UNUI CITITOR AL BISERICII BANĂȚENE

Una dintre cunoscutele figuri bănățene legate într-un mod particular și de istoria înființării Mitropoliei Banatului este Emanuel Ungureanu. Veacul scurs de la nașterea sa a fost cinstit după cuviință de către conducerea eparhială.

Astfel, la catedrala mitropolitană din Timișoara în duminica din 20 decembrie, după sfînta liturghie s-a săvîrșit în prezența Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae și a tuturor credincioșilor veniți la slujbă rînduiala parastasului. În cuvîntul rostit Înalt Prea Sfinția Sa a evocat personalitatea celui pomenit și meritele sale nepieritoare pentru Biserica bănățeană. În aceeași zi un parastas s-a săvîrșit și în parohia Satchinez din protopiatul Timișoara, unde s-a născut.

În chiar ziua comemorării, 23 decembrie, parastasul s-a slujit în cimitirul din Timișoara I Cetate, de către un sobor de preoți și diaconi, asistînd Înalt Prea Sfințitul Mitropolit, funcționarii Centrului eparhial, preoții din localitate împreună cu membri ai Adunării Eparhiale și Consiliului Arhiepiscopesc, bisericieni ca și foști colaboratori și cunoscuți ai defunctului.

Cu acest prilej, înaintea ochilor sufletești ai tuturor a prins din nou viață și putere de exemplu de dăruire în slujba Bisericii strămoșești și a patriei acest merituos înaintaș vrednic de veșnică pomenire.

DECESE

Preotul Eugen Suciu de la parohia Sacoșul Mare, protopopiatul Lugoj, după o suferință ce l-a încercat de multă vreme a răposat în ziua de 15 octombrie 1970.

Decedatul s-a născut în Valea Lungă la 4 martie 1905. După terminarea liceului la Lugoj și a Teologiei la Oradea, a fost hirotonit preot în anul 1928, păstorind succesiv parohiile Dobrești, Visag, Iersig, Silha, Izgar, Hitiaș și Sacoșul Mare, toate în protopopiatul Lugoj.

El s-a numărat între preoții care pricepînd chemarea vremii, în anul 1948 și-a adus partea la stricarea zidului despărțirii dintre frații de același neam și de aceeași lege. Priceperea și rîvna sa, viața familiară exemplară, au fost apreciate de conducerea eparhială, care i-a și acordat distincțiile meritate.

La data înmormîntării, 17 octombrie, un sobor de preoți l-a prohodit în biserica „Pogorîrii Duhului Sfînt” din parohia Lugoj, în cimitirul căreia a și fost depus. P. On. Protopop Bujor Toma a evocat în cursul slujbei figura de adevărat preot a defunctului.

Protopopul pensionar Ioan Trițu din Balinț, protopopiatul Lugoj, după o suferință prelungită a trecut la cele veșnice în vîrstă de 89 ani, la 24 octombrie.

Absolvent al Institutului teologic din Caransebeș a fost hirotonit preot în anul 1910, servind la început în parohia Leucușești pînă în anul 1922 cînd a fost întărit ca protopop în Balinț unde a ostenit cu laude pînă la pensionare.

Pentru activitatea sa rodnică a primit din partea forurilor bisericești distincțiile cuvenite. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae I-a hirotesit nu multă vreme în urmă în treapta de iconom stavrofor.

Slujba înmormîntării a fost săvîrșită în biserica din Leucușești de un sobor de preoți în frunte cu P. On. Părinte Bujor Toma, care a rostit necrologul. Despre meritele defunctului au mai vorbit preoții care i-au fost mai apropiați sau următori la parohie, anume Ioan Medeleanu și Ioan Birlănescu.

În persoana sa venerabilă de nonagenar Biserica bănațeană pierde pe unul dintre cei mai de cinste slujitori ai ei.

Preotul pensionar Ioan Ardeu din Timișoara a adormit în Domnul în ziua de 4 noiembrie.

Regretatul preot s-a născut la 5 iulie 1900 în comuna După Piatră din județul Hunedoara. În anul 1921 după absolvirea cursurilor teologice la Sibiu, a fost hirotonit funcționând mai întâi la parohie Uroi apoi la Bicz, ambele în cuprinsul Episcopiei Aradului.

Prohodirea s-a făcut în biserica parohiei Timișoara II, unde a fost catafalcat, în ziua de 7 noiembrie, de către un sobor de preoți și diaconi care împreună cu familia și întreaga asistență l-au petrecut până la mormânt, în cimitirul din Timișoara Cetate. Despre viața și activitatea sa au vorbit P. On. Părinte consilier dr. Ioan Petreună, P. On. Părinte Jivoin Forga și P. C. Părinți Ioan Săbău și Valer Munteanu, cei din urmă colegi de școală și de muncă.

Decedatul s-a remarcat prin rîvnă și conștiinciozitate, ceea ce i-a atras stima tuturor celor care l-au cunoscut.

Preotul pensionar Ioan Alexandrescu din Lugojel, s-a stins din viață la 19 noiembrie.

A văzut lumina zilei în comuna Clopodia la 3 noiembrie 1889. După terminarea Institutului teologic din Caransebeș a fost hirotonit în 1911 pentru parohia Lugojel pe care a slujit-o timp de 41 de ani și n-a părăsit-o până la moarte.

Inmormîntarea a avut loc în ziua de 22 noiembrie. După slujba săvîrșită la biserică a fost depus la locul familial din cimitirul parohiei. Necrologul a fost rostit de P. On. Protopop Bujor Toma.

EPISCOPIA ARADULUI

LUCRARILE ADUNARII EPARHIALE

Potrivit legiuirilor bisericești și hotărârii Sfântului Sinod, la 22 octombrie 1970 au avut loc alegeri de noi membri ai Adunării Eparhiale.

După îndeplinirea tuturor formelor prevăzute de Regulamentul pentru alegerea, funcționarea și dizolvarea organelor deliberative și executive din parohiile, protopopiatele și eparhiile Patriarhiei Române, noua Adunare Eparhială și-a ținut ședința de constituire și prima ședință de lucru, în ziua de Duminică 6 decembrie 1970, în sala de festivități a Centrului eparhial din Arad, sub președinția Prea Sfințitului Episcop Teoctist.

Conform programului, s-a slujit, în prezența Prea Sfințitului Episcop Președinte, a membrilor Adunării Eparhiale și a unor invitați, Sfânta Liturghie și apoi slujba Chemării Duhului Sfânt în paraclisul reședinței episcopale. Din sobor au făcut parte P. C. Preoți Gheorghe Căvășdan vicar eparhial, Adam Lăzărescu, Avram Glidan, Liviu Boldura, Aurel Vasii, arhidiaconul Teodor Băbuția și diaconul Simion Fărcețiu din Arad.

După încheierea sfintelor slujbe, membrii Adunării Eparhiale întrunindu-se în sala de ședință, printr-o delegație de trei membri, au invitat pe Prea Sfințitul Președinte să prezideze lucrările programate.

Prea Sfințitul a fost întâmpinat cu imnul arhieresc.

Prea Sfințitul Episcop Președinte a adresat Adunării Eparhiale un cuvânt de salut, exprimându-și satisfacția prezenței în acest for a unor membri nou aleși.

Apoi a arătat că participarea aleșilor mireni la lucrările Bisericii este un principiu sănătos inițiat de mult în practica ei, dovedindu-și adevărata valoare în zilele noastre. Această colaborare cu credincioșii este de mare preț, putându-se exprima dorințele credincioșilor, de a duce împreună la împlinire sarcinile Bisericii.

În aceste lucrări ale Bisericii ne găsim fiecare locul și rostul cel mai potrivit, pe măsura pregătirii și râvnii întru slujirea ei.

Ierarhia are nevoie de credincioși, a spus Prea Sfinția Sa, iar aceștia au trebuință de cler, ca și trupul de capul său spre a fi întreg și sănătos. Fiecare dintre credincioșii de la parohii, din consiliile, comitetele și adunările parohiale, bărbați și femei, pot avea un rol mare când năzuințele lor sînt îndreptate înspre prestigiul Bisericii, în spre țelul de pace, de armonie în care trebuie să se înveșmînteze o Biserică. De asemenea, trebuie să ne dăm seama ce folos poate aduce o astfel de instituție și neamului nostru în aceste vremuri de prefaceri, de înnoiri, care uimesc. Pe umerii noștri apasă o răspundere mare: slujirea lui Dumnezeu și a țării în calitate de urmași ai aceluia care, cu prețul vieții lor, căutau să facă viu aportul lor, cu prezența lor în lucrările forurilor din care făceau parte, între care și Adunările Eparhiale.

Biserica Ortodoxă Română, cunoaște jertfelnicia și dragostea cu care poporul nostru înconjoară pe Conducătorii lui, cum îmbrățișează cu căldură realizările din țara noastră. Ea își împletește activitatea ei cu aceea a poporului. Pentru aportul ei, pentru sprijinul adus eforturilor de mai bine al poporului, Biserica noastră e prețuită și se bucură de atenția deosebită a Conducerii de Stat. Toate cerințele ei întîmpină multă bunăvoință din partea autorităților.

„Socotindu-vă a fi însuflețiți de binefacerile activității ce veți desfășura, a declarat în încheiere Prea Sfințitul Președinte al Adunării Eparhiale, binecuvîntez lucrarea noastră de astăzi cu încredere că și această ședință va aduce un spor pentru eparhie, nou prilej de satisfacție, dar care să ne și îndrepteze atenția înspre îndatoririle ce le avem în față.”

Potrivit prevederilor Regulamentului, Prea Sfințitul Președinte designează, cu consimțămîntul Adunării Eparhiale doi secretari provizorii de ședință, un cleric și un mirean. Se citește apoi apelul constatîndu-se prezența a 28 din cei 30 de membri aleși în Adunarea Eparhială.

Răspunzînd la apel fiecare membru prezent a depus pe masa secretarului provizoriu mandatul ce i-a fost înmînat odată cu alegerea sa de către corpul electoral.

Prea Sfințitul Președinte arată apoi că, potrivit Regulamentului membrii Adunării urmează să se grupeze pe două Secțiuni de validare a celor aleși.

Prea Sfinția Sa a dat citire listei membrilor celor două Secțiuni și a împărțit fiecărei Secțiuni dosarele cu actele pe care urmează să le verifice. Apoi a suspendat ședința plenară și cele două Secțiuni s-au retras pentru a-și exercita atribuțiunile.

La redeschiderea ședinței plenare, Prea Sfințitul Episcop Președinte dă cuvîntul raportorului primei Secțiuni de validare dl. dr.

Ion Bejan și apoi raportorului celei de a doua Secțiuni de validare dl. Barbu Roventă.

Din rapoartele celor două Secțiuni se constată că alegerile celor 30 de membri în Adunarea Eparhială de la cele zece Secțiuni de votare au fost făcute conform prevederilor Regulamentului, propunându-se validarea lor.

La propunerea celor două Secțiuni P. S. Președinte supune aprobării plenului Adunării Eparhiale validarea alegerii tuturor celor 30 de membri. Adunarea, în unanimitate, validează toate mandatele celor treizeci de membri, zece clerici și douăzeci de mireni, aleși în Adunarea Eparhială pentru perioada anilor 1971 — 1974.

Alegerile fiind validate, P. S. Președinte Episcop Teoctist declară constituită Adunarea Eparhială a Episcopiei Aradului, Ienopolei și Hălmagiului aleasă pe perioada anilor 1971 — 1974, avînd deci posibilitatea de a aduce hotărîri valide potrivit prevederilor regulamentare.

La invitarea Prea Sfințitului Președinte, Secretariatul dă citire atribuțiunilor Adunării Eparhiale prevăzute de art. 114 din Regulament.

La propunerea Prea Sfințitului Președinte Adunarea Eparhială alege apoi :

A. Biroul permanent al Adunării — și anume : P. C. Pr. Avram Glidan secretar general, dl. dr. Victor Suiaga și dl. Gheorghe Ususan.

B. P. S. Președinte dînd lămuririle necesare asupra atribuțiunilor comisiunilor permanente de lucru ale Adunării Eparhiale, Adunarea alege, următoarele comisiuni alcătuite fiecare din șase membri, doi clerici și patru mireni :

Comisiunea bisericească ; Comisiunea culturală ; Comisiunea economică și Comisiunea de organizare și validare.

C. Se dau apoi lămuriri din partea P.S. Episcop Președinte asupra prevederilor din Regulament privind reprezentarea în Adunarea Națională Bisericească a Adunării Eparhiale prin trei membri, un cleric și doi mireni aleși de aceasta.

Adunarea Eparhială alege ca reprezentanți ai săi în Adunarea Națională Bisericească pe : P. C. Pr. Gheorghe Căvășdan, vicar eparhial, dl. dr. Aurel Botiș și dl. Nicolae Todea ca membri mireni.

Celor aleși li s-au încredințat mandatele.

D. Urmînd să fie aleși membrii Consiliului Eparhial, P. S. Președinte arată care sînt atribuțiunile acestui organ executiv al

Adunării Eparhiale potrivit prevederilor din Statut și din Regulament și apoi, Adunarea Eparhială alege în unanimitate Consiliul Eparhial format din trei membri clerici și șase membri mireni — și anume : P. C. Prot. Teofil Chiffa, P. C. Prot. Emil Borza, P. C. Prot. Vitalie Pereteatcu, dl. dr. Aurel Botiș, dl. dr. Ioan Radu, dl. dr. Ioan Bejan, dl. dr. Miron Țabic, dl. avocat Vichentie Șerb și dl. Gheorghe Ciucuriță.

E. Fiind informați asupra atribuțiunilor Consistoriului Eparhial, de către P. S. Președinte, membrii Adunării Eparhiale aleg trei membri și doi supleanți în Consistoriul eparhial : P. C. Pr. dr. Simion Șiclovan, Pr. Dimitrie Cuzman și Pr. Traian Rusu, iar ca supleanți : Pr. Teodor Colțeu și Pr. Gheorghe Bozian.

F. Adunarea Eparhială a mai ales o comisie de verificare a procesului verbal al Adunării Eparhiale alcătuită din : Pr. Dimitrie Cuzman, Dr. Aurel Botiș, Dr. Miron Țabic și Vichentie Șerb.

După încheierea lucrărilor de mai sus Prea Sfințitul Episcop Teoctist mulțumește membrilor Adunării Eparhiale pentru alegerile făcute exprimându-și încrederea și nădejdea că cei aleși vor ajuta ca lucrările Eparhiei în cei patru ani ce urmează, să însemneze un spor în viața Bisericii strămoșești și în ogorul patriei noastre.

Prea Sfințitul Președinte arată apoi Adunării Eparhiale că, după ce, la sfintele slujbe s-au înălțat rugăciuni pentru Conducerea Bisericii și țării noastre, se cuvine să ne înălțăm gândul și de aici către Conducătorii țării care acordă larg sprijin Bisericii și eparhiei noastre, spre a ne exprima devotamentul, adresînd din sinul Adunării Eparhiale telegramele autorităților de Stat, precum și celor bisericești. Alte telegrame au fost adresate Ierarhilor din fruntea eparhiilor care au acordat ajutoare unor biserici din eparhia noastră pentru lucrări gospodărești.

Prea Sfinția Sa dă citire tuturor telegramelor, textul lor fiind aprobat fiecare în parte, prin aplauzele unanime ale membrilor Adunării Eparhiale.

Trecîndu-se la ordinea de zi a programului de lucru al Adunării Eparhiale, Prea Sfințitul Episcop Președinte invită secretariatul Adunării să predea Comisiilor permanente de lucru dările de seamă ale Consiliului Eparhial pe anul 1970 și lucrările anexe depuse spre a fi studiate și apoi supuse aprobării plenului Adunării, suspendînd ședința.

La redeschiderea ședinței plenare a Adunării Eparhiale Prea Sfințitul Episcop Președinte dă citire unei telegramme primite de la Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului — Președintele Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, în care se fac urări pentru succesul lucrărilor noii Adunări Eparhiale a Eparhiei Aradului. Telegrama este primită cu aplauze.

Prea Sfințitul Președinte dă apoi cuvîntul raportorului Comisiei permanente bisericești, dl. dr. Miron Țabic, care citește refe-

ratul Comisiei asupra dării de seamă a Consiliului Eparhial, la sectorul bisericesc.

Referatul se deschide cu recunoștința arătată Conducerii de Stat și Departamentului Cultelor pentru majorarea salariilor personalului, preoți și alți salariați ai eparhiei începînd cu data de 1 martie 1970.

Se prezintă apoi o situație statistică a parohiilor, bisericilor, caselor parohiale, posturilor ocupate și vacante, numirilor, transferărilor, etc.

Referatul cuprinde mai departe activitatea socială a Ierarhului și eparhiei, activitățile ecumenice, în cadrul cărora se ocupă de activitatea Ierarhului în timpul vizitei în R.F.G. a delegației Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian și de urmările pentru eparhia noastră a acestei activități, precum și de vizite ale unor înalte personalități bisericești străine la Episcopia Aradului.

În continuare, Referatul arată vizitele unor Ierarhi și ai altor oaspeți din țară la Episcopia noastră și apoi activitățile din afara eparhiei ale P. S. Episcop Teoctist.

Se continuă cu descrierea lucrărilor sfințitoare, hirotonii de preoți și diaconi, tîrnosiri de biserici, alte slujiri arhieresti (45 de liturghisiri, și 87 de predici și cuvîntări), vizitații pastorale (51 numai în Episcopia Aradului, iar altele în Episcopia Oradiei pe care a girat-o), etc. Se trece apoi la activitatea pastorală a preoțimii, la activitatea corporațiunilor parohiale și la alte activități ale Sectorului. Referatul arată că Darea de seamă a Sectorului bisericesc se încheie cu concluzii pozitive și cu arătarea unor lipsuri, cu angajamente și în încheiere prezintă două arondări de parohii, cerînd aprobarea acestora cum și a Dării de seamă în întregimea ei.

La invitarea P. S. Președinte, raportorul Comisiei Culturale, dl. dr. Ioan Bejan, citește Referatul asupra dării de seamă al acestei comisii care prezintă organizarea cancelariei eparhiale. Raportul se ocupă apoi de problemele de îndrumare a clerului, conferințe de orientare, cursuri de îndrumare, pregătirea noilor preoți, de uniformizarea cultului, de acțiunile de îndrumare a credincioșilor și de disciplina clerului. Referatul cuprinde apoi activitatea bibliotecii eparhiale și a bibliotecilor parohiilor, Colecția de obiecte bisericești, activitatea editorială a eparhiei, proiectarea de filme la Centrul eparhial și se încheie cu un capitol asupra măsurilor întreprinse cu ocazia inundațiilor din primăvara anului 1970. La acest capitol se arată că Episcopia a contribuit cu suma de 80 000 de lei, Ierarhul cu 5 000, sume care împreună cu cele dăruite la „Fondul omeniei” de salariații Centrului Eparhial, preoții din eparhie și credincioșii prin biserică se ridică la aproape un milion de lei.

Referatul comisiei economice a fost citit, la invitația P. S. Președinte, de către Dl. Nicolae Todea și începe cu o schemă a organizării Sectorului spre a trece apoi la lucrările gospodărești ce s-au făcut: la Centrul eparhial, la Catedrala din Arad, la clădirile din oraș ale Episcopiei, la Atelierul de luminări, arată activitatea acestuia și a magazinului de obiecte bisericești, a compactoriei și atelierului de întreținere a veșmintelor bisericești.

Mai departe referatul arată activitățile gospodărești ale Mănăstirii Bodrog la care s-au făcut reparații interioare și exterioare. Se mai prezintă lucrările făcute la Mănăstirea Arad-Gai la care de asemenea s-au făcut importante reparații, apoi situația Fondului de asigurare a bunurilor bisericești, situația contribuțiilor eparhiale, a ajutoarelor acordate școlilor teologice, parohiilor și altor solicitanți. Un capitol larg se ocupă de activitățile gospodărești ale parohiilor și subliniază ajutoarele materiale primite de la Departamentul Cultelor, Direcțiunea Monumentelor Istorice, de la Patriarhie și de la alte eparhii, în încheiere făcându-se un bilanț al activității sectorului.

Se prezintă apoi actele anexe la darea de seamă.

Comisia propune aprobarea dării de seamă a sectorului economic și a lucrărilor anexe așa cum au fost prezentate.

Ultimul referat care se citește, la poftirea P. S. Episcop Președinte, este acela al Comisiei de organizare și validare, susținut de Dl. Barbu Rovența ca raportor. Referatul arată că, a fost studiată de către Comisie împărțirea eparhiei, conform prevederilor art. 65 al Regulamentului, în zece circumscripții de votare, în vederea alegerilor de membri în Adunarea Eparhială de la 22 octombrie 1970, și că, aflînd această împărțire a fi judicioasă, o supune aprobării Adunării Eparhiale.

Comisia a studiat și încheierile Secțiunilor de validare ale Adunării Eparhiale și le-a găsit conforme prevederilor aceluiași Regulament, propunînd aprobarea lor.

Mulțumind raportorilor și comisiilor de lucru pentru osteneala de a fi susținut și prezentat dările de seamă, Prea Sfințitul Episcop Președinte roagă pe membrii Adunării să-și spună cuvîntul asupra activității și actelor ce le-au fost înfățișate și să facă ori ce propuneri menite să îmbunătățească aceste activități.

Se anunță mai mulți vorbitori, între care dl. dr. Ioan Radu a mulțumit pentru cuvîntul de deschidere a lucrărilor rostit de P. S. Președinte, ca și pentru întreaga activitate desfășurată în eparhie sub ocîrmuirea P. S. sale. Propune aprobarea tuturor lucrărilor prezentate Adunării.

P. C. Prot. V. Pereteatcu arată că va depune toate eforturile spre a contribui la susținerea muncii P. S. Episcop Teocist pentru continua ridicare a nivelului activității eparhiei. Propune aprobarea lucrărilor prezentate.

DI. Dr. Miron Țabic mulțumește că a putut participa la lucrările unei asemenea ședințe însuflețite și face propuneri de aprobarea dărilor de seamă prezentate.

DI. Moise Pătrașcu aduce salutul credincioșilor din Circumscripția electorală Petroșani și omagii pentru activitatea P.S. Episcop Teoctist și a întregii eparhii, citind exemple, între care importante lucrări de la bisericile din Livezeni și altele din Valea Jiului. Ia angajamente pentru sprijinirea activității eparhiei și propune aprobare dărilor de seamă cu anexele lor.

DI. Barbu Rovența apreciază realizările arătate în rapoarte ca foarte frumoase, aprobându-le cu însuflețire. Exprimă deosebită satisfacție pentru largul sprijin al Statului și Departamentului Cultelor acordat eparhiei, după cum reiese din rapoartele prezentate.

DI. Nicolae Todea se face glas al admirației credincioșilor întregului județ al Hunedoarei pentru lucrarea în această eparhie a Prea Sfințitului Episcop Teoctist. Mulțumește pentru toate, propunând aprobarea dărilor de seamă prezentate.

După încheierea discuțiilor asupra dărilor de seamă, Prea Sfințitul Episcop Președinte propune Adunării Eparhiale aprobarea lor. Prin aplauze unanime, Adunarea Eparhială a aprobat toate Dările de seamă ale Consiliului Eparhial și anexele lor așa cum au fost prezentate.

Prea Sfințitul Episcop Teoctist, Președintele Adunării Eparhiale, adresându-se apoi membrilor și oaspeților invitați la această ședință, într-un amplu cuvânt, a spus că nu sînt de preț numai realizările unui om sau ale unui colectiv, ale unei instituții ca a noastră sau cuvintele ce se spun despre ele, ci mai ales ecoul sincer pe care-l au în sufletul credincioșilor, al slujitorilor și colaboratorilor. Ca pe un prețios talisman Prea Sfințitul Episcop reține cele ce s-au remarcat despre prezența sa personală între credincioși și despre orientările date, socotind că aceasta nu este o prezență și cuvîntul unui om ci al Bisericii, al Mîntuitorului In-suși, pe care un ierarh îl propovăduiește în toate împrejurările. Prea Sfinția Sa a continuat dînd cîteva exemple de activitate la parohii a credincioșilor și parohilor, dovadă a simțului de răspundere și a dorinței lor de mai bine, care este temelia pe care se sprijină acțiunile mari ale Bisericii și din care izvorăsc și aprecierile ce se aduc patriei și Bisericii noastre peste hotare.

Ocupîndu-se, în legătură cu acestea, de ecoul și roadele vizitei în R.F.G. a Prea Fericitului Patriarh Justinian și a înaltei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, Prea Sfințitul Episcop Președinte a descris impresia pe care Prea Fericirea Sa a produs-o între Conducătorii Bisericilor pe care le-a vizitat, înalte personalități ecleziastice și de Stat și între credincioșii acelor Biserici.

Prea Sfinția Sa a arătat că tot ceea ce întreprinde și realizează Conducerea Bisericii noastre se reazimă și-și trage seva din atașamentul activ al credincioșilor, din ceea ce se face în parohii, așa cum realizările atât de prestigioase ale Conducătorilor Patriei noastre sînt susținute de înțelegerea, dragostei și munca întregului popor.

Prea Sfinția Sa a mulțumit membrilor Adunării Eparhiale pentru lucrările la care au contribuit, pentru aprobările pe care le-au dat dărilor de seamă și le-a urat spor în activitatea lor precum și felicitări cu ocazia praznicelor Nașterii Domnului, Bobotezei și Anului Nou.

După aceea membrii Adunării Eparhiale împreună cu alți invitați, au luat parte la o agapă oferită în cinstea lor.

În timpul mesei au mai luat cuvîntul: Pr. Traian Rusu, Pr. Octavian Macovei, Pr. Dimitrie Cuzman, dl. Eftimie Davidescu, Pr. Gheorghe Belei, Pr. Ioan Popa, consilier eparhial, Prot. Adam Lăzărescu, Prot. Teofil Chiffa.

În numele invitaților mireni a vorbit dl. O. Lupaș.

Păr. dr. Albert Rauch — care împreună cu o delegație a însoțit ajutoarele venite de la credincioșii din R.F. a Germaniei și au fost invitați la această agapă a spus că e o mare cinste să se afle la o asemenea masă sărbătorească și a constatat că Biserica Ortodoxă Română are legături strînse cu poporul român. „Ne-am simțit mult onorați de vizita la Regensburg a Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Prea Sfințitului Episcop Teoctist” a spus păr. dr. Rauch.

Au mai luat apoi cuvîntul Pr. Aurel Vasiu, Prot. Liviu Boldura, Pr. Avram Glidan, Pr. Gheorghe Căvășdan — vicar eparhial, exprimînd toți satisfacția pe care le-o dă activitatea desfășurată în anul 1970 și angajîndu-se să sprijinească și în viitor asemenea lucrare precum și toate eforturile creatoare ale poporului nostru.

După ce s-au cîntat colinde de Crăciun, Prea Sfințitul Episcop Teoctist răspunzînd tuturor vorbitorilor între altele, a spus „că dacă pentru cei de la Centrul eparhial cele raportate nu sînt lucruri noi, este nouă revărsarea simțirii celor cu răspundere față de lucrul împlinit. Rămîne să promovăm frumusețea acestei activități în colaborare, izvorîte din bogăția de credință strămoșească a credincioșilor noștri. Toate acestea ne bucură, a adăugat Prea Sfinția Sa pentru că trăim vremuri de înălțare la care și Biserica ia parte. Ne bucură cinstirea de care se bucură poporul nostru între neamurile de peste hotare. Dovadă este prezența aci a delegației din R.F.G. condusă de păr. dr. Albert Rauch. Gestul credincioșilor din R.F.G., colinzile cîntate aci împreună, contribuie la și mai marea noastră apropiere. Noi sîntem obișnuiți cu

gesturi de apropiere întrucât la noi nu se face deosebire între națiuni, între religii, respectând fiecare convingerile religioase ale celui alt.

Prea Sfinția Sa a mai spus că a fost plăcut impresionat de frumusețea tuturor cuvântărilor rostite, mulțumind celor ce au luat cuvântul, celor ce au muncit la parohii și la Centru Eparhial, cu încrederea că noul an ce se deschide va aduce pacea în întreaga lume și afăcut noi urări de sărbători tuturor celor prezenți, familiilor lor și credincioșilor eparhiei.

După rostirea rugăciunii s-a intonat imnul arhieresc, încheindu-se astfel o zi plină de însuflețire a lucrărilor Adunării Eparhiale, care au fost nu numai încheierea unui an de activitate ci și prag de noi lucrări în slujba Sfintei Biserici și a Patriei.

DATINI DE CRACIUN

Praznicul Nașterii Domnului, atât de scump credincioșilor Bisericii noastre, a fost împodobit cu neprețuite datini, mod de exprimare a gingășiei de simțire față de Pruncul Dumnezeu, de Sfinta lui Maică și de minunatele evenimente care au însoțit coborîrea Lui printre noi.

Ca și în alți ani Praznicul a fost vestit de mai înainte de colindători și la Episcopia din Arad. În locul întii amintim frumosul program de colinde pe care l-a dăruit credincioșilor Catedralei din orașul de reședință episcopală, corul de sub conducerea P. C. Pr. Ioan Șerb, la vecernia din Duminica dinainte de Nașterea Domnului. Colinzile au fost prezentate printr-un cuvânt în care s-a arătat originea, semnificația și frumusețea colinzilor românești, dîndu-se lămuriri asupra textelor fiecărei colinzi.

În seara de Ajun Prea Sfințitul Episcop Teoctist, avînd alături colaboratori ai Prea Sfinției Sale, a primit, în sala de festivități a Episcopiei, corurile și colindătorii, cu plugușorul, prezentîndu-i fiecare programul său într-o varietate în care au putut fi ascultate și urmărite colinzi și datini specifice eparhiei precum și din alte regiuni ale țării.

După încheierea programului de colinzi, Prea Sfințitul Episcop Teoctist a mulțumit tuturor pentru frumoasa seară de Ajun pe care i-au prilejuit-o, subliniind bogăția de cuprins dogmatic îmbrăcat în cuvinte simple și imagini pe înțelesul tuturor, al colinzilor noastre care-și au izvorul în simțiri ca cele ale creatorilor Mioriței și altor valori neprețuite ale folclorului românesc. Ele au devenit un bun al Bisericii, fiind verificate de gîndirea teologică și aflate conforme cu dogmele de credință. Prea Sfinția Sa a dat apoi îndemnuri pentru meditare la cele ce s-au petrecut în peștera din Vifleem, la prăznuirea creștinească a Naș-

terii Domnului, făcînd tuturor urări părintești, împărtaşindu-le binecuvîntări arhieresti și făcîndu-le tradiționale daruri.

Preoții, coriștii și colindătorii au plecat cu sufletele luminate de bucuria întîlnirii cu iubitul lor Ierarh.

SFINȚIRI DE BISERICI

Atașamentul și dragostea față de Biserică, de Ierarhii și preoții ei și le concretizează credincioșii nu numai în trăirea lor creștinească, ci și în grija pe care o poartă lăcașurilor de închinare, cimitirelor și caselor parohiale. Inițiativa Prea Sfințitului Episcop Teoctist de a se picta bisericile în frescă și de a se purta de grijă de întreținerea lor spre a le face podoabe ale sateilor și orașelor patriei noastre, are un ecou din ce în ce mai larg.

Iubitori de înălțătoare praznice duhovnicești, de cuvîntul arhieresc, credincioșii străluie în a chema pe Ierarh să le tîrnoască altarele, să le sfințească lucrările, să-i binecuvînteze, să-i vadă chipul și să-l așeze la loc luminos în amintirea și rugăciunile lor.

IN PAROHIA BURJUC

Prea Sfinția sa a descins la Burjuc, protopopiatul Deva, răspunzînd rugămintilor credincioșilor de a tîrnosi acolo în duminica din 25 octombrie biserica ridicată de preotul decedat Victor Iacob și acum reparată de credincioși sub păstorirea preotului Ioan Mariș și cu largul concurs al fiului preotului cititor, părintele Coriolan Iacob de la Catedrala din Arad. Tot atunci a fost hirotonit diacon Traian Pui pe seama parohiei Revetiș protopopiatul Ineu. Și aici credincioșii s-au bucurat de înălțătoarea slujbă și de învățăturile pe care le-au ascultat despre păstrarea credinței și a datinilor românești ortodoxe și despre felul în care, peste hotare, Biserica noastră e prețuită nu numai pentru arta lăcașurilor ei de închinare, ci mai ales pentru sufletul ei viu, pentru credința care umple aceste lăcașuri de credincioși.

PICTURA BISERICEASCA VALOROASA IN BISERICA DIN LIVEZENI

La 1 noiembrie, continuînd un alt șir de sfințiri, a fost tîrnosită de Prea Sfinția Sa biserica din parohia Livezeni-Petroșani, protopopiatul Hațeg. Vrednicul preot iconom Octavian Pătrașcu, a știut să mobilizeze pe credincioșii săi, ajutat fiind de tatăl său Moise Pătrașcu, membru în Adunarea Eparhială,

astfel încît, a făcut reparații bisericii parohiale pe care a pictat-o cu un cunoscut pictor bisericesc din București, dl. prof. Iosif Vasu.

Credincioșii și-au primit Ierarhul cu mare în suflete și au urmărit cu emoție slujba de tîrnosire, Sf. Liturghie și hirotonia diaconului Petru Vamvulescu. Din soborul care a înconjurat pe Ierarh au făcut parte P. C. Părite Profesor dr. Corneliu Sîrbu, Arhidiacon Prof. dr. Ioan Zăgreanu și Diaconul Constantin Voicu de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. La slujbe au fost de față și preoții romano-catolic și unitarian. Au predicat părintele arhidiacon profesor dr. Ioan Zăgreanu în cadrul slujbei tîrnosirii, și Părintele profesor dr. Corneliu Sîrbu, iar P. S. Sa, în cuvîntul arhieresc la raportul parohului, a îndemnat pe credincioși să continue a fi mereu buni credincioși și hărnicii muncitori. Prea Sfințitul Episcop a avut cuvinte de frumoasă apreciere la adresa credincioșilor și a parohului lor pentru valoroasele lucrări ce au făcut la biserică. La agapa ce a urmat, reprezentanți ai credincioșilor, au dat cuvîntul nemărginitei recunoștințe pentru neuitata zi ce le-a fost dăruită.

O surpriză din cele mai frumoase a fost primirea pe care, după lăsarea serii au făcut-o Prea Sfinției Sale credincioșii din cartierul Sălătruc a cărui bisericuță de lemn a fost deasemenea restaurată sub păstoria celuiiași paroh. Biserica fiind așezată în mijlocul cimitirului, credincioșii aprinseseră lumînări la fiecare mormînt, iar ei așteptau în fața bisericii și în pridvorul ei, deasemenea cu lumînări în mîini.

Această scenă de o negrăită frumusețe a prilejuit Prea Sfinției Sale o predică înaripată, plină de bogăție, despre sensul luminii Bisericii, a lui Hristos, despre comuniunea noastră cu sufletele înaintașilor noștri, chemați de credincioși, prin lumînările ce le-au aprins la cruci, să fie prezenți la venirea Ierarhului, la bucuria lor creștinească. „Voi ați îmbinat trecutul cu prezentul și cu viitorul, într-un veșnic prezent dăruit lui Dumnezeu, de aceea veți trăi în veac“, le-a spus Prea Sfinția Sa.

Credincioșii nu mai conteneau a-i mulțumi și a-l invita să vină să slujească și în bisericuța lor.

SFINȚIRE DE LUCRARI IN PAROHIA LIVADA

În duminica următoare, la 8 noiembrie, Prea Sfinția Sa se găsea în mijlocul credincioșilor din parohia Livada, protopopiatul Ineu păstorită de Preotul Ioan Pui, după ce, cu o seară înainte se întîlnise în biserica din Buteni cu preotul Andrei Goia și cu credincioșii săi din acea parohie, cărora le-a cuvîntat despre sfințenia credinciosului care, păstrînd legătura cu Biserica, se împăr-

tășește cu Sfintele Taine făcînd din trupul său lăcaș al Duhului Sfînt. I-a mai învățat despre unitatea credinței și a neamului, despre puterea mîntuitoare a Bisericii care nu ne dă numai învățătura ei, ci puterea jertfei și a învierii Fiului lui Dumnezeu făcut om.

Sfințind biserica din parohia Livada, frumos împodobită cu pictură și reparată, credincioșii au fost impresionați de slujba săvîrșită de Ierarh. La priceasnă Părintele Arhidiacon prof. dr. Ioan Zăgreanu, invitat la această slujbă de Prea Sfințitul Episcop, a vorbit despre adevărata credință și roadele ei.

La raportul preotului, Prea Sfinția Sa a învățat pe credincioși despre prezența reală a Mîntuitorului Iisus Hristos în lucrarea Bisericii, El fiind preot în veac după rînduiala lui Melchisedec.

Pentru strădaniile sale rodnice preotului Ioan Pui i-a fost acordat în fața credincioșilor, rangul de sachelar.

PRAZNIC IN PAROHIA RĂPSIG

Ultima prezență sfințitoare a Ierarhului a fost, Duminică 15 noiembrie, în parohia Răpsig unde biserica a fost înnoită și frumos pictată sub păstoriarea tînărului Preot Octavian Stratulat

BINECUVINTARE DE BISERICI IN PAROHIIILE PILUL ȘI BLAJENI-SAT

Lucrările importante făcute la biserica parohială din Pilul, protopopiatul Arad de către credincioși sub păstoriarea vrednicului preot Leonte Para, au fost sfințite prin delegație chiriarhală de către P. C. Pr. dr. Petru Deheleanu.

Tot așa, au fost sfințite lucrările importante de la biserica parohiei Blăjeni-sat, protopopiatul Brad, de către P. C. prot. Liviu Boldura prin delegație chiriarhală. În această parohie păstorește Preotul Ioan Stanciu care s-a distins prin asemenea lucrări.

HIROTONII DE DIACONI ȘI PREOȚI

Una din preocupările de căpetenie ale Prea Sfințitului Episcop Teoctist este aceea de a completa cu preoți parohiile vacante satisfăcînd astfel dorințele și cererile credincioșilor.

Exercitîndu-și îndatoririle apostolice, Prea Sfinția Sa a hirotonit în ultimul timp pe următorii diaconi și preoți :

I. Iosif Mircu pregătindu-se pentru parohia vacantă Troaș din protopopiatul Lipova a solicitat hirotonia întru diacon.

Sus-numitul a fost hirotonit în ziua de 8 noiembrie 1970 la Sfânta Liturghie arhierească slujită în Catedrala din Oradea.

2. Liviu Suci, licențiat în Teologie pentru parohia Peșteana cu filia Peștenița din protopopiatul Hațeg, a primit diaconia în ziua de 27 septembrie în biserica parohială din Măderat prin punerea mâinilor Prea Sfințitului Episcop Teoctist care a liturghisit și a târnosit biserica de acolo în acea zi. Taina sfintei preoții i-a fost împărtășită la sfânta liturghie din ziua de 1 octombrie 1970 în biserica din orașul Caransebeș unde Prea Sfințitul Episcop Teoctist a slujit cu prilejul deschiderii anului școlar la Seminarul Teologic.

3. Ioan Mihuța, licențiat în Teologie, fiind numit la cererea sa, în postul vacant al parohiei Cladova din protopopiatul Lipova, a fost hirotonit întru diacon la aceeași sfântă liturghie din Caransebeș, iar preoția i-a fost împărtășită de către Prea Sfințitul Teoctist în Catedrala din Arad în ziua de luni 26 octombrie sărbătoarea Sfântului și Marelui Mucenic Dimitrie.

4. Diaconul Traian Pui de la parohia Arad-Centru a cerut numirea în postul pe preot al parohiei vacante Revetiș din protopopiatul Ineu. Spre a-și putea îndeplini îndatoririle preoțești a fost hirotonit întru preot cu ocazia sfințirii bisericii din parohia Burjuc, în ziua de duminică 25 octombrie 1970.

5. Petru Vamvulescu, la parohia Arad-Centru, a fost hirotonit, la cererea sa, întru diacon pe seama aceleiași parohii, la Sf. Liturghie arhierească slujită în ziua de 1 noiembrie 1970, în biserica parohială din Livezeni-Petroșani.

6. Vasile Zbîrcea absolvent de Seminar Teologic a fost diaconit în ziua de Crăciun în Catedrala din Arad, pe seama parohiei Iercoșeni cu filiile Camna și Luguzău din protopopiatul Ineu, urmînd a fi hirotonit preot.

Toți cei hirotoniți au făcut practică liturgică, pastorală, catehetică, omiletică, administrativă, sub îndrumarea unor preoți cu experiență, la Catedrala din orașul Arad.

Prea Sfinția Sa a mai împărtășit diaconia și preoția în cadrul liturghisirilor la bisericile din cuprinsul Aradului, pe seama unor parohii din Eparhia Oradei, la 7 candidați, în calitate de locotenent al acestora.

Tuturor le urăm ca darul primit să le ajute să fie cît mai folositori credincioșilor, Sfintei Biserici și Patriei noastre dragi.

CONFERINȚELE DE ORIENTARE ÎN LUNA NOIEMBRIE

„Ecumenismul creștin. Elementele constitutive, perspective și obstacole”. Iată tema fixată de Sfîntul Sinod pentru a fi dezbătută în cadrul Conferințelor de orientare de către preoți în luna

noiembrie a.c. Un referat asupra temei a fost pregătit la Centrul eparhial și analizat sub îndrumarea Prea Sfințitului Episcop Teoctist de către delegații Chiriarhali cu prezidarea conferințelor. Cea dintâi conferință a avut loc în ziua de 2 noiembrie în orașul Petroșani cu preoții din protopopiatul Hațeg din care fac parte și parohiile din Valea Jiului. Conferința a fost prezidată de Prea Sfințitul Episcop Teoctist, avînd ca invitați pe Prea Cucernicii Părinți Profesori dr. Corneliu Sirbu și dr. Ioan Zăgreanu de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Prea Sfințitul Episcop a deschis conferința printr-un cuvînt în care făcînd legătura cu tema a creionat în linii generale aspecte și semnificații ale vizitei în R. F. a Germaniei a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și a delegației care l-a însoțit și a arătat că această vizită se înscrie în istoria Bisericii și a Ecumenismului, în aceea a precupărilor pentru apropiere între oameni și pace, atît de scumpe poporului nostru.

P. C. Părinte Prof. Ioan Zăgreanu, a precizat unele puncte de vedere, mai ales în ceea ce privește așa numitul „dialog al dragostei”, arătînd că acest stadiu nu poate fi atins decît atunci cînd părțile în discuție se recunosc întru totul egale. Deocamdată putem vorbi cel mult de un dialog al slujirii, a spus P. C. Sa.

Concluziile ce se desprind din referat și din discuții au fost sintetizate de P. C. Părinte Prof. Corneliu Sirbu, care a făcut un scurt istoric al ecumenismului și o conturare a problemelor actuale.

În aceeași zi — de 2 noiembrie — se desfășura și la Lipova conferința de orientare a preoților din protopopiat — delegat chiriarhal fiind P. C. Pr. Ioan Popa consilier economic. Discuțiile și intervențiile preoților au ocazionat adîncirea temei subliniindu-se „că ecumenismul creștin nu este un sincretism religios și nici o unire forțată și mecanică a bisericilor ci cale spre unitate reală prin cunoaștere reciprocă”.

În zilele de 3—5 și 7 noiembrie au avut loc conferințele de orientare ale preoților din protopopiatele Deva, Brad, Ineu și Arad sub președinția P. C. Părinte prof. dr. Ioan Zăgreanu.

La protopiatul Deva, referatul citit a prezentat o sinteză substanțială a temei, oferind în același timp prilej de discuții și adîncire a înțelesului ei.

Preoțimea din protopopiatul Brad a ascultat cu mult interes expunerea temei, în care, datele istorice se îmbinau armonios cu faptele vii și cu năzuințele ce se manifestă în întreaga creștinătate pentru cunoaștere și apropiere, pentru a se realiza cuvîntul Mintuitorului Hristos „Ca toți să fie una”. După ce a enumerat și obstacolele care stau încă în calea ecumenismului contemporan, s-au accentuat perspectivele luminoase ce se deschid creștină-

tății prin ecumenism în care trebuie să vedem îndurarea lui Dumnezeu și o nouă chemare a lui la o lucrare mai hotărâtă din partea noastră a tuturor.

Și la Ineu preoțimea a dovedit o bună cunoaștere a problemelor ecumeniste actuale, reliefându-se cu acest prilej poziția față de ecumenism a fiecărei confesiuni creștine, precum și aportul adus de ortodoxie la progresul idealurilor ecumenice. „Dacă omenirea caută să înlăture barierele artificiale dintre oameni și popoare, Biserica va trebui cu atât mai mult să slujească țelurilor propuse de ecumenism aducându-și astfel o contribuție la apropierea și înțelegerea popoarelor”. „Biserica Ortodoxă Română prin linia pe care o urmează în simfonia ecumenismului contemporan — a militat totdeauna pentru calea practică și concretă, fără a neglija totuși aspectul doctrinal; numai așa a fost posibil să se realizeze în patria noastră din inițiativa Prea Fericitului Patriarh Justinian ecumenismul local românesc, care este promovat deasemenea de toți ierarhii și preoții Bisericii noastre în activitatea cea o desfășoară”.

În ziua de 7 noiembrie s-a desfășurat, în sala de festivități a Sfintei Episcopii, conferința de orientare a preoților din protopopiatul Arad, prezidată de Prea Sfințitul Episcop Teoctist, fiind prezent și P. C. Prof. dr. Ioan Zăgreanu.

În concluziile puse, Prea Sfințitul Teoctist a arătat că „prezența la conferințe a părinților profesori de la Institutele Teologice universitare mărturisește despre legătura ce există, în Biserica noastră, între catedra universitară și parohie, spiritul academic al conferințelor ajutându-l pe preot să se întoarcă mai înțărît în parohia sa și cu un bagaj folositor de cunoștințe, atât lui cât și păstoriților săi. Ecumenismul realizat în țara noastră, datorită înțelepciunii Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian este unic în felul său. Noi nu înțelegem ecumenismul ca un dor după o grabnică unire prin concesiile urmărite prin ecumenism să se realizeze un dialog al slujirii, prin care Biserica să ajute lumea contemporană la rezolvarea marilor probleme care o frământă: pacea, dezarmarea, apropierea între popoare, colaborarea, etc. De aceea când discutăm la conferințele noastre probleme ecumenice sau ori ce alte probleme, să nu uităm că vorbim în numele credincioșilor pe care-i reprezentăm, dovedindu-ne fiecare că sintem o făclie vie a orientării celei noi”. Prea Sfinția Sa a arătat preoților de la prot. Arad prețuirea de care se bucură în lumea întreagă Biserica noastră strămoșească — referindu-se la discuțiile și rezultatele recente vizite a Prea Fericitului Patriarh Justinian în R. F. a Germaniei. „Vorbind în numele Bisericii Ortodoxe Române Prea Fericirea Sa a înfățișat cu acest prilej activitatea ce o desfășoară Biserica noastră în rîndul preoților și credincioșilor, încît s-a afirmat de interlocutorii care au

cunoscut modul de lucrare al nostru că în Biserica noastră s-a ajuns ca fiecare parohie să fie o academie". De altfel, a spus Prea Sfinția Sa, „soluția înțeleaptă dată ecumenismului de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și anume a „unității în diversitate" — este singura care oferă posibilități reale de colaborare între Biserici spre o unitate intercreștină. Fiecare la locul său de muncă este dator să fie purtătorul idealurilor sfinte propovăduite de Biserica noastră pentru ca țelul ostanelilor ecumeniste să fie slujit de toți cu neîfărmurită râvnă aducându-ne astfel un aport considerabil la cauza apropierii și păcii între popoare".

Actualitatea temei, și discuțiile purtate, au făcut ca aceste conferințe să-și atingă scopul scontat, preoții acumulind cu acest prilej nu numai cunoștințe teoretice ci mai cu seamă o orientare în problema ecumenismului creștin contemporan dimpreună cu învățăminte practice privind activitatea lor de viitor în mijlocul credincioșilor.

600 DE ANI DE LA INTEMEIEREA CELEI DINTII MITROPOLII IN PARȚILE OLTENE, 50 DE ANI DE SLUJIRE BISERICESCA A I.P.S. ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT FIRMILIAN, ACTUALUL EI INTIISTATOR. „MITROPOLIA OLTENIEI”, CRAIOVA 1970, nr. 5—8, p. 951.

Volumul a apărut cu prilejul menționat în titlu, sub egida Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Craiovei.

Prologul lucrării ce o semnalăm menționează că în cuprinsul acesteia sînt înmănunchate o serie de retrospective istorice și bisericești, care coboară adînc în trecut, pînă la întemeietori și descălecători, pînă la primele înjghebări episcopale în Oltenia secolului al XIV-lea, legînd firul istoric al trecutului de înaltul prestigiu al prezentului, prin rodnică activitate a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian, sub a cărui arhipăstorie s-a „reînviat în Oltenia, duhul și fapta cuvioșilor și evlavioșilor ctitori ai spiritualității noastre românești, începînd cu Sf. Nicodim de la Tismana”.

După reproducerea cuvîntării intitulate „Mărturisire”, rostită în anul 1947 la alegerea ca arhiepiscop al Craiovei, o serie de înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române și de peste hotare, au ținut să prezinte Arhipăstorului sărbătorit, vibrante mesaje.

Astfel Prea Fericitul Patriarh Justinian, în articolul omagial „La o aniversare”, evidențiază înțelepciunea și calmul ce caracterizează pe Intiistătorul Bisericii oltene, „care a fost întotdeauna de un real ajutor, contribuind, cu toată ființa la mersul înainte al treburilor noastre bisericești și la sporirea prestigiului Sfintei noastre Biserici”.

Aprecieri elogioase au făcut de asemeni Prea Fericitul Patriarh Kiril al Bulgariei, Sanctitatea Sa Vașken I,

Patriarhul Suprem și Catolicosul tuturor armenilor, Înalt Prea Sfințitul Iacobos, Arhiepiscopul grec-ortodox al celor două Americi.

Pe aceeași linie de sinceră apreciere se situează mesajele prezentate Intiistătorului Bisericii oltene, de către Înalt Prea Sfințitul Hrisostomos Mitropolitul grec-ortodox al Austriei; Kirilos, Mitropolitul Chaldei; Maximos, Mitropolitul Sardelor; Hristostomos, Mitropolitul Neocezareei; Hristostomos, Mitropolitul Myrelor; Barnabas, Mitropolitul grec al Kîtrusului; Iustin, Mitropolitul Moldovei și Sucevei; Nicolae, Mitropolitul Ardealului; de Prea Sfinții Episcopi Iosif al Rîmnicului și Argeșului; Antim al Buzăului și Chesarie al Dunării de Jos.

Pasionatul cercetător al trecutului nostru istoric, Pr. D. Bălașa, la rubrica „Mitropolia Olteniei de-a lungul vremii”, publică un document studiu istoric intitulat „De la Mitropolia Severinului la Mitropolia Olteniei (1370—1970)”, în care reliefează cu lux de amănunte, pe baza unei vaste bibliografii, înființarea Mitropoliei Severinului (1370) și apoi Mitropolia Severinului după anul 1403, cînd informațiile încețoază. Menționează în sfîrșit ca reședințe arhieresti: Oltenia, Severinul, Strehaia, Tismana, Rîmnice. Finalul acestui prețios studiu arată strădanile depuse pentru așezarea unui scaun arhieresc la Craiova, precum și împrejurările în care a luat ființă Arhiepiscopia Craiovei în anul 1947 și alegerea de Arhiepiscop a Înalt Prea Sfințitului Firmilian, urmată de ridicarea Arhiepiscopiei la rangul de Mitropolie în anul 1949.

La rubrica „Mitropolia Olteniei astăzi”, Pr. dr. Sebastian Chilea zugrăvește apostolatul liturgic al Înalt Prea Sfințitului Firmilian; Pr. ic. stavr. M. Neamtu descrie activitatea de propovăduitor a înaltului ierarh; Pr. ic. stavr. I. M. Stoian scoate în evidență activi-

tatea sa didactică; Pr. ic. stavr. Gh. Nicolaescu conturează personalitatea Înalt Prea Sfinției Sale ca îndrumător al activității preoțești, pe tărîm social-patriotic; Pr. ic. stavr. Ion Iordache schițează orînduiele administrative în Mitropolia Olteniei; Pr. ic. stavr. D. Păunescu, evidențiază orînduiele economice-gospodărești în Arhiepiscopia Craiovei. Aci merită să subliniem fixarea reședinței mitropolitane, construirea pavilionului administrativ, construirea noului local al Școalei de cîntăreți și Seminarului teologic mitropolitan, conștient, un loc important îl ocupă rubrica „Colaborări”, în care nume de rezonanță struie noului atelier de luminări, etc.

În vastul sumar al volumului omagiu în istoria noastră contemporană ca prof. C. C. Giurescu, prof. Dan Simionescu, prof. Victor Brădulescu și alții publică prețioase studii, în care reliefează mărturiile ale vechimii românești, precum și contribuții cu privire la vechile tipăriți și circulația lor în cuprinsul întregii arii românești.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Tit Simedrea, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iacobos al Mytilenei, Prea Sfințitul Episcop Teotist al Aradului, Pr. Niculai Șerbănescu, prof. Aurel Sacerdoțeanu și alții scot în evidență contribuțiile unor ierarhi-cărturari la cultura veche autohtonă.

Capitolul „Trăsături caracteristice, activități și perspective ecumenice ale Ortodoxiei” este susținut cu deosebită competență științifică de înalți Ierarhi din țară și de peste hotare precum și de reprezentanți ai teologiei românești.

Astfel Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului în studiul publicat sub titlul „Înțelesurile religioase ale simbolului Podului”, reliefează semnificația religioasă a simbolului podului la vechii evrei, la vechii chinezi, eleni, perși, arabi, în mitologia scandinavilor, germanilor, în budism, la medo-perși și în sfîrșit în tradițiile ortodocșilor români și în literatura românească cultă.

Înalt Prea Sfințitul Emilianos, Mitropolit de Calabria, înfățișează cîteva din problemele actuale ale Bisericii romano-catolice, mai caracteristice: sincronizarea teologiei tradiționale, de găsirea unor noi termeni potrivit mentalității omului contemporan, o nouă interpretare a primatului, modificarea celi-

batului, accesibilitatea liturghiei pentru lumea contemporană.

Pr. prof. Ioan G. Coman, explorînd bogăția de lumină a epocii de aur a literaturii patristice, evocă lozincă Sfințului Vasile cel Mare, care face elogiul minții conducătoare în Omilia XII: „La începutul proverbelor”.

Pr. prof. D. Stăniloae schițează cîteva trăsături caracteristice ale Ortodoxiei, iar Pr. prof. Liviu Stan dezbate în studiul „Ortodoxia în zările ecumenismului” problemele: Unirea Bisericilor, Ecumenicitatea Bisericilor, Sinodul ecumenic, Teologumenene, Iconomia, Intercomuniunea, Factori nereligioși ai vieții bisericești și Dialogul ecumenic, concludînd în epilog: „Ortodoxia oferă suportul cel mai sigur și autentic atît pentru gîndirea ecumenică, cît și pentru lucrarea ecumenică de cel mai larg orizont. Cu atîrî valențe cumenice, Ortodoxia stă la rîspîntia frămîntărilor ecumenice, ca un polarizator și catalizator al tuturor acțiunilor inițiate în spiritul lucrării mîntuitoare a lui Iisus Hristos, spre binele tuturor oamenilor.

Între colaborările unor personalități străine la problemele de ordin general bisericesc, menționăm articolul „Le concile de Chalcedoine et son histoire: Implications oecuméniques” de M. Van Parys, esențialul căruia a fost prezentat într-un raport a primei reuniuni de la Geneva din 7 septembrie 1969 a subcomisiei „Credință și constituție”. Prof. univ. dr. Mario Ruffini, de la Universitatea din Torino, prezintă studiul „La disputa contra los Jueus sobre la fe catholica”.

După ce prof. Gh. Ivănescu, prof. Augustin Pop și prof. Ion Apostol Popescu ne înfățișează prezența tradițiilor bisericești în literatura contemporană, prof. Al. Piru, prof. Barbu Theodorescu, Ion Donat și prof. G. Petra prezintă contribuții la probleme de cultură și istorie, privind Oltenia.

Sumarul bogatului volum încheie cu schița biografică a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian, semnată de Pr. dr. Olimp Căciulă și cu bibliografia lucrărilor Înalt Prea Sfințitul Firmilian, elaborată de Avram Todor și prof. Al. Bădăuț.

Conținutul substanțial, stilul atractiv și vioi elegant tehnice, cu o mulțime de planșe în culori, pe hîrtie cromo, în

afara textului, fac citirea acestei prețioase lucrări, o adevărată delectare spirituală.

În lumina acestor considerente, volumul ce-l semnalăm este prin excelență prestigios, făcând cinste literaturii noastre teologice contemporane.

Prot. dr. VICTOR VLADUCEANU

ALEXANDRU BIDIAN, *Revelația divină după concepția protestantă contemporană*. Teză de doctorat în teologie, Sibiu 1970, 145 p. Prefața de Pr. prof. dr. Petru Rezuș, (Extras din Mitropolia Ardealului nr. 1—2/1970).

Intocmai așa precum lumea contemporană est frământată de ideea unității sale și de dorința de a reface această mereu fărâmițată unitate, tot așa și Biserica creștină suferă astăzi, mai mult ca oricând de lipsa unității și se străduiește neconștient a găsi cea mai potrivită cale pentru refacerea ei. Drumul este însă lung și greu și necesită, întâi de toate o cunoaștere cât mai vastă, corectă și aprofundată a principiilor, a adevărilor de credință și a părerilor teologice ale fiecărei confesiuni sau denominațiuni creștine. În această acțiune de cunoaștere se înscrie și studiul referitor la concepția protestantismului contemporan despre revelația divină, studiu întocmit de Alexandru Bidian ca teză pentru obținerea titlului de doctor în teologie. Studiul este actual pentru că arată stadiul la care a ajuns teologia protestantă în dezvoltarea învățăturii despre Revelația divină și este necesar având în vedere importanța pe care o acordă teologia sistematică a Bisericii Ortodoxe Române problemelor vieții religioase contemporane. Deci, după prefața referentului principal, Prof. Pr. dr. P. Rezuș, care cuprinde motivele care au provocat elaborarea acestui studiu, caracterizarea și recomandarea una singură, adică la „Solutio homo”.

spre tipărire, autorul începe expunerea sa. Tratatul subiectului se desfășoară după următoarea schemă: *Introducere*: 1. Revelația divină fenomen esențial și indispensabil creștinismului. 2. Înțelegerea deosebită a conceptului de Reve-

lație, cauză a diferențelor confesionale și religioase. *Tratare*: Cap. I. Concepția reformatoarelor și a teologilor protestanți din secolul XVI—XIX despre Revelație. Cap. II. Concepția actuală despre Revelație. A. Ce e Revelația? B. Revelația naturală și supranaturală. C. Revelația și dogma. D. Revelația și critica. E. Revelația și cuvântul lui Dumnezeu. F. Revelația și autoritatea (Biserica). Cap. III. Doctrina ortodoxă despre Revelația în comparație cu cea protestantă. I. Ortodoxia și teologia. II. Revelația, noțiune teologică. III. Cuprinsul și dinamica revelațională. IV. Conceptul ortodox despre adevăr. V. Revelația și Biserica. VI. Revelația și Tradiția. VII. Revelația în sine. *Încheiere*: Concepția despre Revelație și dialogul ecumenic. Urmează apoi bibliografia cuprinzând 95 de titluri, un scurt „Curriculum vitae” și un rezumat al lucrării în limba germană.

Autorul analizează problema din toate punctele de vedere. În introducere se arată că Revelația este deschiderea divinității spre om... sau a omului spre divinitate. Revelația este deci o relație care presupune existența a doi termeni: Dumnezeu și om. Dar această relație presupune în același timp activitatea. În creștinism Revelația pierde caracterul extern, intelectualist, pe care l-a avut în iudaism și primește un caracter total divin. Adică, ea nu mai este un cuvânt, o lege, o poruncă dată oamenilor, ci este însuși Dumnezeu întrupat. A vorbi deci despre Revelație, înseamnă a vorbi despre Hristos, fapt acceptat, în principiu, de toate religiile creștine. În continuare, începând cu Cap. I al lucrării autorul trece în revistă concepțiile Reformatoarelor și teologilor protestanți asupra Revelației divine, acordând atenția deosebită mai ales modului în care ea a fost înțeleasă de Martin Luther. Aceasta după ce, mai întâi, a prezentat în câteva rânduri atmosfera zbuciumată a secolului XV, veac de criză și de schimbări și în teologie.

Capitolul al II-lea tratează ideile protestantismului actual referitoare la Revelație, idei după care ea este socotită ca fiind apropierea lui Dumnezeu de om și „însuși Dumnezeu” (Barth), confundându-se astfel cu Sfânta Treime și cu creștinismul. Toți teologii protestanți sînt de acord în a evidenția ca-

racterul antiintelectualist al Revelației, care este un fenomen dumnezeiesc. Teologia protestantă modernă identifică Revelația cu Hristos, fapt care îi dă și un sens eshatologic. Deci, Revelația nu este numai iubire ci și speranță. Ajunsă încă la acest punct al dezvoltării sale, teologia protestantă a revelației este serios afectată de teoria demitologizării, datorită căreia Revelația este în pericol de a-și pierde mai ales caracteristica transcendentă.

În cel de al III-lea capitol: „Revelația naturală și supranaturală” se arată că în teologia protestantă actuală, Revelația lui Hristos are un rol covârșitor, fiind considerată Revelația însăși, în comparație cu ea, Revelația primordială și cea prin profeți rămânând ceva nedefinit, de o altă natură, nepuținând fi identificate cu Dumnezeu. În această ordine de idei, atât Karl Barth cât și majoritatea teologilor fac distincție netă între Evanghelie și Lege, ridicându-se astfel împotriva tuturor curentelor și școlilor protestante de pină atunci și chiar împotriva lui Luther.

În prezent preocupările se îndreaptă, din nou, spre apropierea Revelației lui Hristos de Revelația naturală, a ordinii creației la cea a harului și a Evangheliei de Lege.

Capitolul ce urmează tratează despre modul în care teologia protestantă actuală privește relația Revelație-dogma, constatându-se că în privința dogmei nu există o concepție precisă. Motivul acestei imprecizii este arătat a fi lipsa de importanță cu care teologii protestanții privesc dogma, locul ei fiind luat de „Kerygma”. Rezultatul identificării Kerygmei cu adevărul creștin este conceput după care aceasta nu este altceva decât forma primordială a dogmei. Adică o formulă de credință revelată, a cărei desfășurare este însăși predica Scripturii. Deci, în ultima instanță, Revelația se identifică cu Kerygma. Iar în lumina acestor constatări, dogmatica este o operă de natură umană care se ocupă de Revelație, de cuvântul lui Dumnezeu, în forma în care acesta vine în întâmpinarea umanului...

Un alt capitol îl constituie, „Revelația și critica”, în cadrul căruia autorul analizează următoarele aspecte: Revelația și teologia, Revelația și filozofia și concepția revelațională și critica.

Concluziile la care ajunge sînt următoarele: În raportul Revelație-teologie, protestantismul actual este amenințat de pericolul de a-și vedea teologia redusă, în cel mai bun caz, numai la două teze fundamentale: „Sola revelatio” și „Solus homo”. Cum însă „homo” prin a sa „ratio” stă atît la baza lui „fides” cît și a lui „verbum” înțeles aici ca funcție interpretativă, cele două teze pot fi reduse și numai la

În raportul Revelație-filozofie se pune în discuție problema adevărului sau problema înrudită a legăturii dintre credință și rațiune. Se constată deschiderea totală a teologiei protestante față de filozofie, deschidere manifestată prin preluarea dialecticii existențialiste, care are ca urmare secularizarea noțiunii de Revelație. Această secularizare se poate produce fie prin abstractizare rațională cum fac teologii Tillich, Nygren, Buri, H. Braun etc., fie prin antropologizare, cum este cazul lui Bultmann, Ebeling și majoritatea teologilor protestanți existențialiști.

În fine, în „Concepția revelațională și critică” se arată că la baza deschiderii teologiei protestante spre filozofie stă cunoașterea. Aceasta se coroborează însă cu o altă caracteristică protestantă și anume protestarea caracteristică, care apare ca principiu motor al tuturor acțiunilor, mișcărilor și curentelor teologice protestante, începînd cu Luther. Ceea ce se remarcă este însă faptul că această protestare nu se îndreaptă asupra concepțiilor gîndirii laice, ci asupra unor curente teologice, în strînsă legătură cu ea fiind tendința căutării specificului, care s-a manifestat totdeauna prin căutarea creștinismului primar (solum tempus apostolicum). Derivat însă tot din această cunoaștere este și dialogul cu gîndirea laică, care are ca urmare faptul că protestantismul acutal este puternic afectat de necredința din lume, ca și de rezultatele cercetării științifice referitoare la originea lumii și a omului, de care se leagă și încercarea de a purifica creștinismul prin demitologizare, lucru care îndreaptă teologia protestantă spre secularizarea creștinismului, devenind ea însăși o simplă antropologie. Încercînd să aplece conceptul cu ajutorul gîndirii dialectice, teologia protestantă goleşte Revelația de orice conținut noțional,

transformând-o într-un fenomen pur formal, în care aportul creştin constă doar în identificarea lui Hristos, identificare secularizată până la urmă şi ea.

Continuând apoi a expune concepţia protestantismului actual despre Revelaţie, în capitolul intitulat „Revelaţia şi Cuvîntul lui Dumnezeu”, se arată diferitele interpretări date acestui termen şi se încearcă a se explica sensul pe care îl are în prezent în teologia protestantă, diferitele înţelesuri fiind şi motivul tensiunii în care se găseşte atât el cât şi concepţia despre Revelaţie. Aceasta pentru că concepţia despre „cuvînt” oscilează între cuvîntul omenesc şi cuvîntul ca expresie a Revelaţiei însăşi.

În ce priveşte „Revelaţia şi autoritatea (Biserica)”, autorul arată că „problema autorităţii este cea mai delicată problemă a protestantismului şi în acelaşi timp germele problematicei protestante în genere”. Căci în tot cursul existenţei şi dezvoltării sale, protestantismul a fost legat de lupta dintre principiul libertăţii şi autorităţii. Între libertate şi conştiinţa religioasă care a fost, de altfel, şi punctul de plecare, suportul şi motivarea protestului lui Luther şi între autoritate ca noţiune indisolubil legată de fenomenul religios. Pentru a înţelege însă raportul ce există în protestantism între autoritate şi Revelaţie, trebuie cunoscută în primul rînd concepţia lui ecleziologică. Aceasta pentru că Biserica singură este cea care posedă, în mod concret autoritatea.

Deşi Luther cit şi Calvin susţineau iniţial că Biserica adevărată este o comunitate de sfinţi (*communio sanctorum*) necunoscuţi în exterior şi deşi, până la urmă, amîndoi s-au văzut obligaţi a recunoaşte Bisericii şi caracter văzut totuşi, abia din secolul trecut, atât ca urmare a mişcării ecumenice, cât şi a crizei de autoritate şi a consecinţelor ei, protestantismul s-a văzut obligat a-şi revalorifica concepţia ecleziologică. Iar rezultatul acestei revalorificări raportat la problema legăturii dintre Revelaţie şi autoritate, este că autoritatea Bisericii este absolut necesară pentru o interpretare cit mai adecvată a Revelaţiei. Şi mai mult decît atât, salvarea conceptului de Revelaţie depinde de salvarea concepţiei despre Biserica ca organism divin, confirmîndu-se astfel de-

pendenţa dintre autoritate de o parte şi Divinitate şi Revelaţie sau reigie de alta. Se poate deci vedea cum preocuparea teologiei protestante acuale de problema Revelaţiei aduce după sine o tot mai mare accentuare a conceptului de autoritate şi cu aceasta şi la revalorificarea tradiţiei şi a conceptului de Biserica. Desigur din punctul nostru de vedere fenomenul este absolut normal, căci între Revelaţie, Biserica şi autoritate este o legătură indisolubilă.

Cu expunerea concepţiei protestante despre Revelaţie şi autoritate, autorul ar fi fost poate îndreptăţit să-şi încheie şi lucrarea, dacă am avea în vedere numai titlul ei. Nu se întimplă însă aşa, ci în partea ultimă a tezei el expune şi doctrina ortodoxă despre Revelaţie în comparaţie cu cea protestantă. Comparaţie care evidenţiază categoric superioritatea şi corectitudinea concepţiei ortodoxe, înţelegînd prin aceasta faptul că numai ea exprimă şi mărturiseşte corect ideea de Revelaţie. Dar, din tot ceea ce acest capitol cuprinde, am dori să insiştam mai ales asupra celor din „Încheiere”, unde se expune concepţia despre Revelaţie şi dialogul ecumenic.

În această parte se arată că teologia de astăzi, indiferent de coloratura ei confesională, are acelaşi ţel: căutarea esenţei creştine, a adevărului creştin. Iar această strădanie după esenţă, aduce în centrul preocupărilor majore ale teologiei contemporane Revelaţia. În aceeaşi măsură deci, Revelaţia preocupă pe toţi: ortodocşi, protestanţi sau catolici. Faptul însă că în dezvoltarea ei concepţia despre Revelaţie a suferit o alunecare, care plecînd de la conţinutul revelaţional tinde spre manifestarea revelaţională şi de la contactul cu învăţătura revelată spre contactul cu persoana revelaţională, aduce teologia confesională în domeniul înţelegerii reciproce şi a propriei depăşiri. Astfel, prin apropierea din ce în ce mai mare a concepţiilor despre Revelaţie, se deschide perspectiva unei înţelegeri interconfesionale în duh şi a unei uniri „la baza căreia stă credinţa după care Dumnezeu este Revelaţie, Revelaţie este Hristos şi Hristos este iubire, credinţă care în-sufleţită de dragoste realizează mistuirea, folosind aceste indentităţi drept trepte spre comuniunea cu Dumnezeu”.

Ne oprim aici, socotind că din cele spuse cititorul își va fi putut face o cît de sumară idee numai despre conținutul lucrării, ci și despre actualitatea și necesitatea ei, avînd mai ales în vedere nevoia cunoașterii cît mai amănunțite și la zi a gîndirii teologice din afara Ortodoxiei, ca o condiție absolut necesară participării cît mai eficiente la discuțiile ecumenice. În afară de acestea, modul în care autorul prezintă ideile, faptul că a reușit să exhaurizeze problematica, și stilul curgător, fac ca lucrarea să se citească cu interes, plăcere și folos.

Prof. GH. GETIA

MIAHAIL MACREA, *Viața în Dacia romană*, București, Editura științifică, 1969
523 p.

Mihail Macrea a fost profesor la Universitatea din Cluj. Are meritul de a fi adus contribuții importante la studiul istoriei străvechi a țării noastre. Opera postumă ce apare acum este o sinteză a tot ce s-a scris despre viața romană în Dacia. Lucrarea are 10 capitole: 1. Dacii și romanii, 2. Constituirea provinciei Dacia și istoria ei pînă la vremea Severilor, 3. Organizarea administrativă a Daciei romane, 4. Armata și sistemul de apărare a provinciei, 5. Populația provinciei și clasele sociale, 6. Viața economică, 7. Viața culturală, 8. Aspecte din viața socială, 9. Dacia în vremea anarhiei militare și sfîrșitul stăpînirii romane în Dacia, 10. Dacia după retragerea stăpînirii romane.

Autorul spune că „În interpretarea faptelor istorice am căutat să țin seama de tot ce s-a spus înainte”.

O bună parte se ocupă de cultele și credințele religioase din Dacia. Aproape o treime din inscripțiile din Dacia sînt inscripții sacre și sînt foarte multe prezentări cu conținut religios. Autorul constată că în Dacia au fost foarte multe culte, datorită faptului că în cei 165 de ani de stăpînire romană au venit în Dacia coloniști din toate părțile imperiului roman (ex toto orbe romano — cum spune Eutropius) și fiecare popu-

lație își aducea zeii și cultiva în continuare cultul de acasă. Populația autohtonă dezorganizată și pusă în stare de inferioritate nu se opune și nu se poate opune cultelor noi ce se răspîndesc tot mai mult. Imperiul roman dă libertate tuturor cultelor orientale. În panteonul roman au fost acceptate două culte orientale ca Epona celtică sau Cybele și Jupiter Dolichemus. „Dacia a reprezentat un cîmp deschis și un loc de întîlnire nu numai pentru divinitățile comune lumii romane, ale panteonului roman, îmbogățit cu asimilarea celor italice, grecești, a unor zeiități celtice sau orientale, ci și pentru unele dintre cultele singulare regionale, originale din cele mai îndepărtate provincii ale Imperiului roman”. În Dacia se răspîndesc și multe curențe religioase noi ale vremii.

Locul de frunte printre divinitățile adorate în Dacia îl ocupă vechile divinități romane — di indigestes, apoi cele de origine italică, grecească, celtică, orientală și apoi formele noi de religii. La Apulum (Alba Iulia), Napoca (Cluj), Sarmisegetuza (Grădiște), apar altare închinat Lunonei și Minervei. Iunona e numită adesea Regina. Minerva are dedicații mai puține. În Dacia era adorat zeul Marte. Se bucură de multă apreciere Silvanus, Diana. De oarecare popularitate se bucură zeița Fortuna (la Sarmisegetuza există un altar dedicat zeiței „Fortuna Daciarum”). Venus apare cu epitele Augusta și Victrix. Uneori e asociată cu Hercules. Ceres este atestată la Ampelum. La Apulum există Luna lucifera și se atestă cultul lui Mithras. Zeul soarelui era Sol. Priapus și are o inscripție în care este numit partheus. Dis Pater are în Dacia două dedicații (la Apulum și la Aphida).

Dioscurii apar sub numele de Castores Augusti. La Sarmisegetuza are o închinare Hecate, zeița farmecelor. O restrînsă răspîndire au avut Neptun, Vulcanus, Vesta. Sînt și zeiități ce simbolizează noțiuni abstracte ca Kirtus, Spes, Concordia, Victoria, Salus, Favor. Sînt foarte multe dedicații către Terra Mater. Nimfele apar la Micia, Romula, Germisara. Autorul presupune că erau foarte răspîndite în Dacia cultele orientale. Să amintim piatra neagră care simboliza pe Cybele (Magna Mater

deum), Jupiter Optimus Maximus Dolichenus, Bal sau Bel, Malagbel, Bebel-lahamon et Benefal et Manaval, Balmarcodes, Atargatis, Baltis, Mater Trachimena, Badones Reginae, Mithras, Sabazius, Glycon (sub formă de șarpe), Zeus Hypistos (epekoos, Serapis).

Sint și urme ale unor culte africane (Caelestis, Caelestis Augusta, Dea Caelestis, Dea Suria, Ammon. Am înșirat doar câteva din numeroasele culte din Dacia. Pentru cultul împăratului s-a format Ordo Augustalium (al cărui membri erau Sacerdos Arae Augusti).

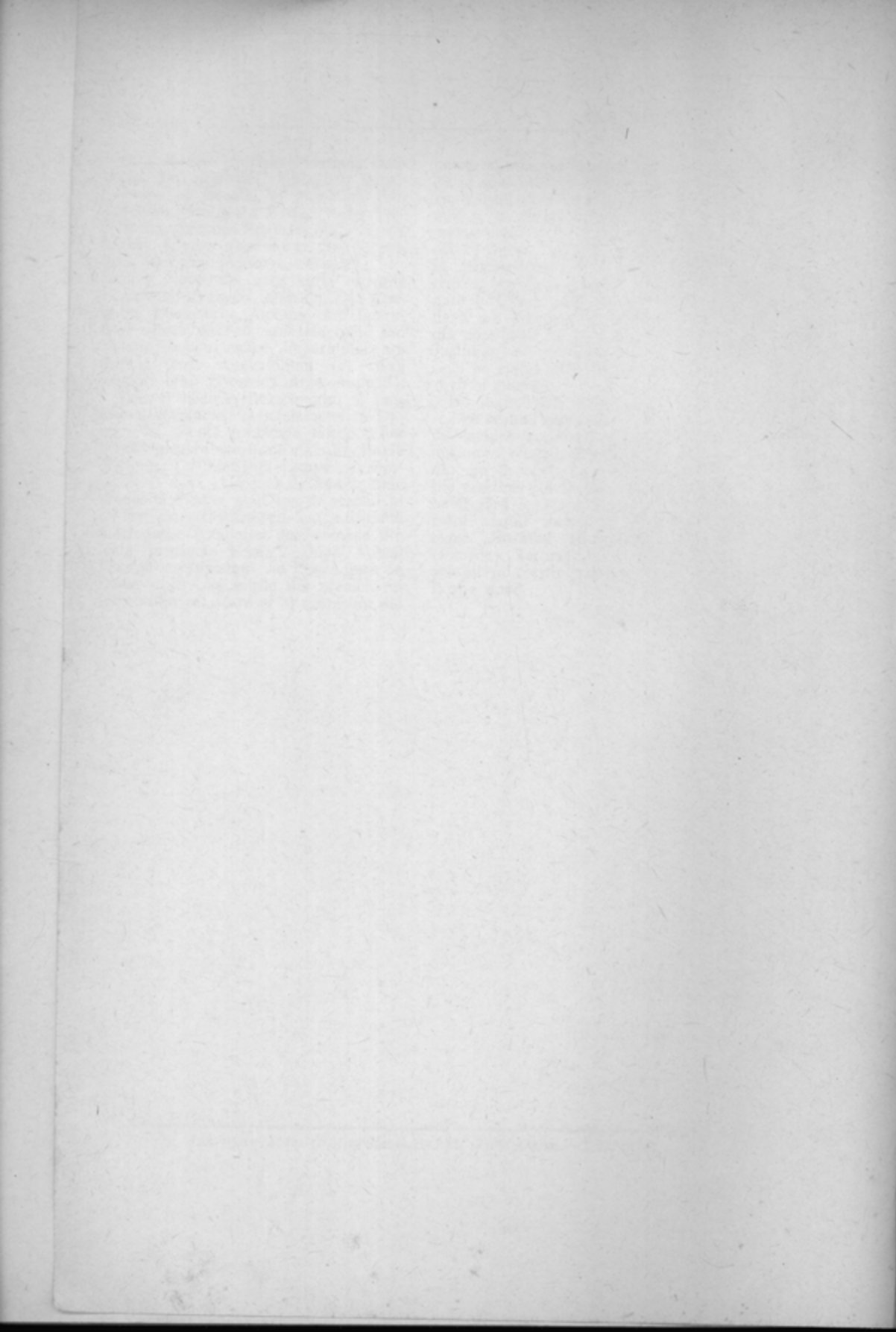
Autorul dedică câteva pagini și problemei răspîndirii creștinismului în Dacia. Nu discută problema informațiilor literare despre creștinismul din Dacia (Origen, Tertulian) ci începe cu secolul al IV-lea: „Un fapt de însemnătate deosebită care a avut loc în secolul al IV-lea este răspîndirea creștinismului în rîndurile populației daco-romane din fosta provincie Dacia”. După Mihail Macrea creștinismul se răspîndește în Dacia după „Cuceririle din vremea lui Constantin cel Mare și al urmașilor săi

pe malul stîng al Dunării, atît în Banat, cît și mai ales în Oltenia și Muntenia au transplăntat fără îndoială creștinismul și în aceste teritorii”. După autor creștinismul s-ar fi răspîndit pe două căi în Dacia: 1. prin misionarii trimiși în „Barbaricum”, 2. prin contactul direct cu populația creștină. Calea a doua pare a fi cea mai eficientă. La Sucidava s-a descoperit o biserică creștină din secolul al VI-lea. Novella XI a lui Justinian amintește două centre bisericesti pe malul stîng al Dunării la Recidiva și Literata.

Ne pare foarte interesantă constatarea că vechiul creștinism din Dacia „era de factură populară, propagat nu de misionari oficiali, ci răspîndit mai mult din om în om”. La început comunitățile creștine din Dacia erau „mici, probabil fără legătură între ele”. Ca termeni păgîni trecuți în creștinism citează „Rosalia” (Rusaliile), „Florilia” (Floriile). Termenii mai vechi au fost primiți în creștinism, dar au o semnificație nouă.

Prof. IOSIF E. NAGHIU

erezie. Congresul internațional al Bisericii Vechi Catolice. Măsuri canonice împotriva pseudo-minunilor. Protestantismul francez în căutarea propriei unități. Poziție protestantă în privința divorțului. Problema preoției în atenția confesiunilor creștine. Activitatea Institutului ecumenic. Inițierea unui nou centru ecumenic. Sesiunea prezidiului Conferinței Bisericilor Europene. Biserica în slujba păcii. Religiiile lumii și pacea. Regretabile manifestări rasiste în comunități creștine. Biblia într-o nouă traducere. Decesul pastorelui Marc Boegner 738

NOTE ȘI COMENTARII

Nouă înțelegere a misiunii episcopale. Ecumenismul universal (Prot. Gh. Geția). Pluralism ecleziologic și pluralism religios (Anca Mantolache). .. 761

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBESULUI

Sesiunea Adunării Eparhiale. Praznicul Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei. Întîmpinarea sfințelor sărbători ale Crăciunului la Seminarul teologic. Itinerar pastoral. Hirotonii și Hirotesii. Conferințe preoțești. Deschiderea anului școlar la Seminarul teologic din Caransebeș. Examen de capacitate preoțească. Inaugurarea atelierului de lumînări de la Timișoara. Lucrări la biserici monumente istorice. Oaspeți străini la Timișoara. O pioasă comemorare. Pomenirea unui ctitor al Bisericii bănățene. Decese. 768

EPISCOPIA ARADULUI

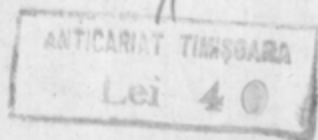
Lucrările Adunării Eparhiale. Datini de Crăciun. Sfințiri de biserici. Hirotonii de diaconi și preoți. Conferințele de orientare din luna noiembrie. .. 792

PREZENTĂRI BIBLIOGRAFICE

600 de ani de la întemeierea celei dintîi Mitropolii în părțile oltene. 50 de ani de slujire bisericească a I. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit Firmilian, actualul ei Întîistătător (Prot. dr. Victor Vlăduceanu). Alexandru Bidian : Revelația divină după concepția protestantă contemporană (Prot. Gh. Geția), Mihail Macrea : Viața în Dacia română (prof. Iosif E. Naghiu); 808

32
40

1 Yv W W

42419